

GIOVANNI PAPINI

KRISTAUS ISTORIJA

IŠ ITALŲ KALBOS IŠVERTĖ D-RAS **P. MAČIULIS.**

Antroji dalis.

1 9 3 0

„ŽINIJOS“ BENDROVĖS 21-SIS LEIDINYS

3. 195837

Vienas kūnas.

Jėzus pašvenčia net ir kūnišką žmogaus santykį tarp vyro ir moters. Kol visi karaliai taps nebereikalingi, atidavinėsime jiems pinigus, kuriuose įrašyti jų vardai; kol visi žmonės pasidarys panašūs į angelus, žmonių giminė privalo daugintis.

Šeima ir valstybė netobulos draugijos, kai jas palygini su dangiškojo gyvenimo palaima, tačiau reikalingos, laukiant žemiškojo Rojaus. Bet, kol jos yra reikalingos, jos privalo bent būti švaresnės ir tobulesnės. Kas kitus valdo, privalo laikyti save lygiu tam, kurs jam tarnauja; vyro ir moters ryšys privalo būti teisingas ir amžinas.

Moterystėje Jėzus pirm visko įžiūri dviejų kūnų susijungimą. Šita savo pažiūra Jis patvirtina Senojo įstatymo paveikslą. „Nebe du kūnai, bet vienas bėra“. Vyras ir moteris sudaro vieną kūną neperskiriamą ir nedalomą. Vyras nebeturės kitos moters; moteris nebepažins kito vyro, kol juos mirtis perskirs. Vyro ir moters susijungimas,—jeigu tikrai jis nepagrįstas laikiniu paleistuvavimu bei slaptu svetmoteriavimu, bet sutikimu ir pasiaukojimu dviejų sveikų nekaltybių, o sutikimas pagrįstas laisvu pasirinkimu, švarios aistros pažadintas, vieša ir šventa priesaika patvirtintas — yra beveik mistiško pobūdžio, kurio niekas negali panaikinti. Pasirinkimas nebeatšaukiamas, aistra patvirtinta, priesaika amžina. Dviejuose kūnuose, kurie susijungia abipusiu troškimu, yra dvi sielos, kurios sutampa ir meilėje pasižįsta. Du kūnai tampa vienu kūnu; dvi sielos tampa viena siela.

Du žmonės sujungę savo kraują, tačiau iš to sujungimo užgims nauja būtybė, abiejų pusių pašaukta gyventi, matomas susijungimo padarinys. Meilė priartina juos ir daro panašius į Dievą, daro dalyvius nuolat naujos, stebuklingos kūrybos.

Tačiau šis kūno ir dvasios dvilypumas—tobuliausia iš visų žmonių draugijų — neprivalo būti nei sudrumstas nei nutrauktas. Svetmoteriavimas jį sugadina; persiskyrimas jį sulaužo. Svet-

moteriavimas yra klastingas vienybės griovimas; persiskyrimas ją galutinai pamina. Svetmoteriavimas yra slaptas persiskyrimas pagrįstas melu ir priesaikos laužymu. Persiskyrimas, kurį perša nauja moterystė, yra legalizuotas svetmoteriavimas.

Jėzus visuomet smerkė iškilmingai ir kategoriškai ir svetmoterystę ir persiskyrimą. Jo visa prigimtis buvo pilna didžiausio pasipiktinimo neištikimybe ir apgauliojimu. Ateis diena, sako Jis, kalbėdamas apie dangiškąjį gyvenimą, kurią vyrai neves moterų, bet ligi to laiko moterystė privalo būti tiek tobula, kiek leidžia jos netobulumas. Ir Jėzus, kuris dažnai nuo išorės dalykų pereina prie vidaus, svetmoteriaujančiais laiko ne vien tuos, kurie kito žmoną paveržia iš savo brolio, bet ir tą, kurs pažvelgia į moterį, gatvėje sutikęs, pilnomis pageidimo akimis. Ir svetmoteriauja ne vien tasai, kuris slapčia gyvena su kita žmona, bet ir tasai, kuris savąją žmoną atstūmęs, veda kitą. Vienu tik atveju lyg ir pritaria Jėzus persiskirti vyrui su svetmoteriaujančia žmona, tačiau atstumtos moters nusikaltimas nieku būdu negali būti pateisinamas nauju nusikaltimu, kurį apgautas vyras padarytų kitą vėsdamas.

Akivaizdoje tokio griežto ir absoliutaus įstatymo, net mokiniai drįsta prieštarauti sakydami. „Jeigu toks yra vyro padėjimas žmonos atžvilgiu, tai vyrui nėra prasmės vesti“.

Bet Jis jiems taip atsakė: „Ne visi gali tai suprasti, ką jūs sakote, bet tik tie, kuriems tai yra duota. Yra tokių, kurie motinos iščiose gimė nevaislūs; yra nevaislių, kurie kitų žmonių tokie padaryti, ir yra nevaislių, kurie patys save tokius padarė, žiūrėdami Danguos Karalystės. Kas tai pajėgia padaryti, tegu daro“.

Moterystė yra nusileidimas žmogaus prigimčiai ir nuolatiniam gyvybės palaikymui. „Ne visi sugeba“ gyventi skaistybėje, nekaltybėje, atsiskyrę—„bet tik tie, kuriems tai yra duota“. Tobula nekaltybė yra malonė, tai atpildas, kurį suteikia žmogaus dvasios viešpatavimas kūnui.

Kas trokšta visą savo meilę pašvęsti kokiam dideliui darbui, tas privalo pats save paaugoti nekaltybei. Negalima tuo pačiu laiku tarnauti visumai ir vienetui. Žmogus, kurs privalo atlikti sunkų uždavinį, kuriam reikalinga pašvęsti visas, ligi paskutinės, dienas, negali susirišti su moterimi. Moterystė reika-

lauja atsidavimo vienai kuriai būtybei — bet gelbėtojas privalo visiems lygiai aukotis. Neužtenka jam dviejų sielų vienybės; tai būtų tik apsunkinimas, o gal net nenugalima] kliūtis jungtis su visomis kitomis sielomis. Atsakomybė, kuri pareina nuo pasirinkimo moters, vaikų gimdymas, kūrimas mažos bendruomenės didelioje visuomenėje yra tiek didelės reikšmės, jog būtų kasdienė kliūtis daug didesnės vertės uždaviniams vykdyti.

Žmogus, kurs nori kitiems vadovauti, perauklėti juos, negali visam gyvenimui susirišti su viena būtybe. Jis būtų verčiamas netesėti žmonai arba savo uždaviniams. Jis perdaug myli savųjų brolių bendrus reikalus, kad galėtų pamilti vieną tikai jų seserį. Didvyris visuomet būna viengungis. Vienuma yra jo pasiaukojimas ir jo didybė. Jis pats atsisako nuo moterystės, meilės džiaugsmų, bet meilė, kuri jame liepsnoja, daugėja, kad pasiektų visus žmones, skaidrėdama pasiaukojimu, kuris praneša visas žemės gėrybes. Žmogus be moters yra atsiskyrėlis, bet laisvas; jo siela laisva nuo bendrų medžiaginių rūpesčių, gali kas kart aukščiau pakilti. Jis nekuria kūniškos šeimos, bet liepia savo dvasios vaikams antram gyvenimui gimti.

Ne visiems tačiau duota išlikti visiškai susilaikantiems. „Kas tai pajėgia daryti, tegu daro“. Karalystei sukurti reikalinga žmonių, kurie gali atiduoti visą savo sielą: kūniškas darbas, nors ir apvilktas teisėtumo rūbu moterystėje, būtų asmens pajėgų sumenkėjimo priežastis, o jis privalo siekti dvasios veikalo aukštybių.

Tie, kurie atsikels didžiojo triumfo dieną, nebebus daugiau gundomi. Dangaus Karalystėje bus panaikintas ryšys tarp vyro ir žmonos, nors ir pašventintas moterystės amžinumo dėsniu. Pagrindinis jos tikslas yra naujos padermės kūrimas, tačiau tuo metu mirtis jau bus nugalėta, ir nuolatinis naujos kartos atnaujinimas jau bus nebereikalingas. „Šio pasaulio vyrai veda, ir moteris išteka; bet tie, kurie bus nusipelnę savo dalį aname pasaulyje ir bus pašaukti iš numirusių atsikelti, nei už vyrų tekės, nei ves žmonų, kadangi jau nebegalės numirti; jie yra lygūs angelams ir yra Dievo sūnūs, būdami atsikėlimo iš numirusių sūnūs“.

Drauge su amžinojo gyvenimo laimėjimu ir angeliškosios būsenos pasiekimu—šitais dviem Kristaus pažadais ir užtikrinimu—tai, kas pakenčiama atrodė, tampa neįmanoma; tai, kas atrodė skaudu, tampa gėda; tai, kas buvo laikoma šventa, tampa ne-

tobula. Aname aukštajam pasauly visi žmogaus giminės bandymai jau bus išpildyti. Pirmykščiam sugyvulėjusiam žmogui užteko laikinio susijungimo su sugauta moterimi—patele; žmogus pakilo ligi moterystės, ligi vienintelės sąjungos su viena moteriške; šventasis žmogus dar aukščiau pakilo ir pasiekė laisva valia skaistybės būseną. Bet žmogus, tapęs danguje lygus angelui, būdamas tik dvasia ir meilė, nugalės kūną, net atsiminimus apie jį nugalės: jo meilė tame pasauly, kuriame nėra vargšų, ligonių, nelaimingų ir priešų, pavirs antžmogišku žvelgimu.

Gimimų eilės bus sustojusios. Ketvirtoji Karalystė bus amžinai susikūrusi. Šitos karalystės piliečiai bus amžinai tie patys, tik tokie, ir ne kitokie, visais amžiais. Moteriškai nebebus reikalo gimdyti skausmuose. Ištrėmimo sprendimas bus atšauktas; žaltys nugalėtas; Tėvas iškilmingai pasveikins pabėgusį nuo jo sūnų paklydėlį. Rojus vėl bus atrastas ir niekados nebebus prarastas.

Tėvai ir vaikai.

Jėzus kalbėjo vienuose namuose, rodos, Kapharnaume. Vyrai ir moterys, visi ištroškę gyvenimo ir teisybės, visi ištroškę paramos ir paguodos, priėję pilnus namus, apstojo jį ratu ir žiūrėjo į jį, kaip žiūrima į tėvą, kuris atsirado, kaip į brolių, kuris pagijo, kaip į geradarį, kuris teikia pagalbos. Taip buvo ištroškę jo žodžių tie vyrai ir tos moterys, kad Jėzus ir jo draugai negalėjo suvalgyti nė kąsnelio duonos. Ilgai jis kalbėjo, bet susirinkusieji norėjo, kad jis dar kalbėtų, lig nakties, be atvangos, be atodūsio, be pertraukos. Taip ilgai jo laukė! Jų tėvai ir motinos baisiausiam skurde ir beviltiškai atsidavusios likimui jo laukė tūkstančius metų. Ir jie patys ilgai jo laukė, laukė pamečiui, paskendę pilkajam savo išsilingimo skurde. Visi dūsavo kas naktį, laukdami sušvintant šviesos pašvaistės, norėdami pamatyti laimės pažadą, išgirsti bent vieną meilės žodį. Ir štai dabar turi sau tą, kurs teikia atpildą už tą taip ilgą laukimą. Todėl dabar jie troško turėti tai, kas jų buvo be jokios atodairos. Tie vyrai ir tos moterys spaudėsi prie jo iš visų pusių, kaip nekantrūs ir privilegijuoti skoliniojai, kurių rankosna pateko tas dieviškasis skolininkas, kurio amžiais laukta, ir norėjo paimti savo dalį ligi paskutinio skatikėlio. Jis galėjo atidėti pasistiprinimą neribotam laikui — nes jų tėvams ilgus amžius trūko teisybės peno, ir jie patys daugelį metų negalėjo nuraminti savo alkio vilties penu.

Jėzus tad ir toliau kalba susirinkusiai miniai, kuri pripildė visą namą. Pakartoja ryškiausias vietas savo dieviškojo įkvėpimo, pasakoja iškalingiausiai apie Dievo Karalystės žymes, žiūri į juos savo žavingomis akimis, kurios skverbiasi į sielų gilumą, kaip rytmečio saulė prasiskverbianti į tamsiausius namų kampelius. Kiekvienas iš mūsų atiduotų paskutines savo gyvenimo dienas, kad tik susitiktų su šitų akių žvilgsniu, kad bent akimirksniui pažvelgtų į tas akis, žėrinčias begaliniu jautrumu, kad bent kartą išgirstų tą jo perveriantį balsą, kuris sugeba skambiausia muzika pakeisti semitišką tarmę. Tie žmonės, kurie jau išmirė, tos mo-

terys, kurios jau seniai nebegyvena, tie vargšai vyrai ir tos vargšės moterys, tie skurdžiai, kurie šiandien pavirtę dykumų dulkėmis ir smiltimis po kupranugarių kanopomis, tie vyrai ir tos moterys, kuriems niekas nieko negalėjo pavydėti, jiems gyviems tebesant, kuriems mes, gyvieji privalome pavydėti, jiems jau taip seniai numirus, tie vyrai ir tos moterys klausėsi to balso, žiūrėjo į tas akis.

Bet štai kaž-kas sujudo, kilo ties vartais triukšmas. Kaž-kas nori įeiti į vidų. Vienas iš stovinčių arčiau prie Jėzaus sako: „Štai tavo motina ir broliai su seserimis, kurie tavęs čia ieško“. Bet Jėzus nepasijudino iš vietos. „Kas yra mano motina? Ir kas yra mano broliai? Ir, pažvelgęs į tuos, kurie aplinkui jo sėdėjo, tarė: Štai mano motina ir broliai! Nes kiekvienas, kuris išpildė Aukščiausiojo valią, yra mano brolis ir sesuo ir motina“

Mano visa šeima čia yra. Kitų šeimų neturiu. Kraujo ryšiai neturi savo reikšmės, jeigu jie dvasia nėra pagrįsti. Mano tėvas yra tas Tėvas, kuris mane leido panašų į save tobulumą; mano broliai yra vargšai, kurie išverkė akis; mano seserys yra moterys, kurios Meilei paaukojo savo smagumus. Šitais žodžiais jis nenorėjo išsižadėti nei užsiginti Skausmų Mergelės, kurios iščios vaisius buvo pats: norėjo tik pasakyti, kad nuo tos dienos, kada jis tapo laisvu noru tremtinys, jis nebeprisiklausė mažytei Nazareto šeimai, bet mesijo pašaukimu didžiulei žmonijos šeimai, kaip jos gelbėtojas.

Dvasiškas įsūnijimas naujoje išgelbėjimo taupmenoje praneša ir pereina kūniškojo įsikūnijimo ribas. „Jei kas ateina pas mane ir neapkenčia savo tėvo, savo motinos, ir žmonos, ir vaikų, ir brolių, ir seserų, net ir savo gyvasties, negali būti mano mokinyš“. Meilė sau turi užleisti vietą visuotinei meilei. Reikia padaryti skirtumas tarp palinkimų senovės žmonių ir meilės naujojo žmogaus.

Šeima išnyks, kai žmonės dangiškame gyvenime taps geresni už žmones. Dabar ji kliudo kai kuriems savo sielą dangaus gyvenimui paruošti. „Ir nieko žemėje nevadinkite savo tėvu, nes vienas tėra jūsų Tėvas, kurs yra danguose“. Kas apleis savo šeimą, tam bus didžiai atlyginta. „Iš tiesų sakau jums, kad nebus nė vieno, kuris palikęs namus, arba žmoną, arba brolius,

ar tėvus, ar vaikus dėl meilės Dievo Karalystei, šiame gyvenime nenusipelnę daug didesnės laimės, o ateinančiame gyvenime — amžinojo gyvenimo“.

„Tėvas, kurs yra danguose, nenuvils jūsų; jūsų broliai Karalystėje esą nenusivylė, tėvai ir broliai, kurie žemėje yra, gali patapti net jūsų pačių žudikais“. Būsime įdavinėjami net jūsų tėvų, brolių, giminių ir draugų; kaikiuriems iš jūsų teks mirtį priimti iš jų rankos“...

Bent nors tėvai turėtų būti ištikimi. Kadangi tėvai, pasak Jėzaus žodžių, turi daug didesnių prievolių vaikams, negu vaikai turi tėvams. Senasis įstatymas tik šias pastarąsias pareigas ir težinojo. „Gerbk tėvą ir motiną tavo“, sako Mozė. Bet nepridūrė: „Globok ir mylėk savo vaikus“. Vaikai yra savybė to, kurs juos pašaukė gyventi. Gyvenimas tais laikais atrodo toks gražus ir brangus, kad nieku būdu už jį atsisteisti jie negalės. Turės lig gyvos galvos būti tarnai, amžinai būdami valdiniai. Priversti gyventi tik seniui ir senio liepimams vykdyti.

Ir čia dieviškasis Perversmininkas pastebi tai, ko trūko senovės žmonėms ir kreipia į kitą pusę visą dėmesį. Tėvai privalo duoti: duoti nešykštaudami, nuolatos duoti. Nors vaikai ir blogi būtų, nors ir apleistų savo tėvą, nors paviršutinėje pasaulio nuomonėje jie ir būtų niekam verti. *Tėve mūsų* yra tik pusėtinis prašymas vaikų į Tėvą.

Tai yra prašymas, kurį kiekvienas vaikas gali tėvui pakišti.

Ir tėvai, jei ir viską duoda vaikams, gali būti jų apleisti. Jeigu vaikai juos apleidžia, pasiduodami įvairiems paklydimams, jiems reikalinga dovanoti kai sugrįžta, kaip buvo dovanota, palyginkime, sūnui—palaidūnui. Jeigu apleidžia jie namus, ieškodami aukštesnio ir tobulesnio gyvenimo — kaip tie, kurie Karalystei atsiverčia — (ieško Dievo Karalystės) susilauks tūkstantį kartų didesnio užmokesnio šiame ir amžiname gyvenime.

Tačiau visais atžvilgiais tėvai yra skolingi. Turi būti įvykdyta tai, ką ryžosi prisiimti, duodami naujoms būtybėms gyvybę. Šituo atveju jie panašūs į vienintelį Tėvą, kurs yra danguose, turi duoti tiems, kurie jų prašo ir tiems, kurie tyli; tiems, kurie nusipelnę, ir tiems, kurie yra neverti; tiems, kurie susėda prie šeimos stalo, ir tiems, kurie klajoja po pasaulį; geriems ir blogiems, pirmiems ir

paskutiniams. Neprivalo niekad pailsti net ir tų vaikų atžvilgiu, kurie nuo jų šalinasi, kurie juos įžeidžia, arba kurie užsigina jų.

„Kuris—gi yra tarpe jūsų toks, kad, sūnaus prašomas duonos, paduotų akmenį?

Arba prašomas žuvies, paduotų jam žaltį?" Kas — gi tad šykštėtų sūnui, kuris pasišalina nieko neprašydamas, tos aukščiausios dovanos meilės, kuri nereikalauja užmokesnio?

Visi yra Žmogaus Sūnaus vaikai, tačiau niekas negalėjo pavadinti jį tėvu kūno prasme. Gal būt, vienintelis džiaugsmas, kuris neapgauna, iš visų žmogaus apgaulingų džiaugsmų, tėra tas, kai tėvas laiko ant rankų, arba ant kelių pasisodinęs, vaiką raudonu veideliu, žinodamas, kad tas raudonumas eina iš jo kraujo; vaiką, kuris šypsosi tėvui pirmuoju savo akučių žvilgsniu, kuris pirmą kartą taria tėvo vardą, primindamas jam praėjusios kūdikystės laimingąsias valandas. Jausti prie savo veido, saulės ir vėjo nuraižyto, naują, švelnutį, tik ką pradėjusį augti kūną, kuriame kraujas tartum dar tebeturi savyje pieno saldumą, kūną, kuris tarsi yra sukurtas iš šiltų ir gyvų gėlių žiedų, ir jausti, kad tas kūnas yra mūsų kūnas, kad tas kūnas formavosi mūsų brangios moters įsčioje, kad josios krūtinės pienu buvo išmaitintas, ir sekti kaip gimsta, bręsta ir pražysta pamažėle jame sielos gyvenimas, tame kūne, kuris mums priklauso, kuris priklauso tai, kuri mums priklauso, būti tos vienintelės būtybės vieninteliu tėvu, tos gėlelės, kuri pražydo pasaulio šviesoje; pažinti jame save, pastebėti savo žvilgsnius jame, jo akučių nustebusiose lėlytėse, nugirsti jo skaisčiose lūputėse savo balsą, tapti kūdikiu šitam kūdikiui, būti šito kūdikio vertam, būti arčiau jo, tapti mažesniui, geresniui, švaresniui, užmiršti savo amžiaus sunkią metų naštą, kuri mus tyliai artina prie mirties; užmiršti vyriškumo išdidumą, pamiršti įgytą išmintį, pirmąsias raukšles veide, gyvenimo klaidas, kančias ir šlykštumus, tapti vėl nekal-tiems šalia šitos kūdikio skaistybės, nurimti siela šalia šitos nesudrumstos ramybės ir būti geram tokiu gerumu, kokio pirma nežinota, žodžiu sakant, būti tėvas savo kūdikiui, kuris kasdien auga mūsų patale, mūsų namuose, ant rankų mūsų žmonos, be abejonės, tai yra didžiausias žmogaus džiaugsmas, kurį gali žmogus pasiekti, turėdamas medžiagiškame savo kūne sielą.

Jėzus, kurio niekas nepavadino tėvu, jautė didelį patraukimą vaikams ir nusidėjėliams. Absoliuti jo dvasia temėgo kraštutinumus. Nekaltybė ir smukimas, jo akimis žiūrint, buvo išganymo laidas. Nekaltybė todėl, kad jai nereikalingas nusivalymas; smukimas todėl, kad tuo labiau jaučiamas reikalingumas nusivalyti. Dar yra vidutinių žmonių; žmonių pusėtinais gerų ir pusiau sugedusių, žmonių viduj užsikrėtusių blogu, o norinčių atrodyti teisingi ir skaitūs; tie, kurie su kūdikyste prarado įgimtą skaitumą ir dar nepajuto vidaus puvimo dvokimo.

Jėzus mylėjo savo jautria širdimi vaikus ir pilna pasigailėjimo širdimi — nusikaltėlius; mylėjo skaisčiuosius ir tuos, kurie labai yra reikalingi apvalymo, jo ranka mielai glostė plonučius vaikelio, atimto nuo krūtinės, plaukučius ir neatstūmė brangiais kvepalais išteptų ištvirkėlės plaukų. Jis ėjo pas nusidėjėlius, kadangi jie ne visuomet turėjo pakankamai dvasios pajėgų artintis prie jo, bet vaikus jis kvietė pas save, nes vaikai instinktyviai pajunta, kas juos myli, ir mielai bėga prie to.

Motinos padavinėdavo jam vaikus, kad jis uždėtų ant jų galvučių rankas. Mokiniai, įprastu jiems šiurkštumu, norėdavo atsikratyti vaikų ir dažnai prikaišiodavo, todėl Jėzus ir už tatoi turėjo juos išbarti: „Leiskite vaikams ateiti pas mane, nedrauskitė jiems ateiti, nes tokių yra Dangaus Karalystė; iš tiesų sakau jums, kas nepriims Dievo Karalystės, kaip vienas vaikų, tas jona visai nepateks“.

Barzdoti mokiniai, išdidūs suaugusių žmonių rimtumu, būdami įsitikinę tapti busimojo Viešpaties pavaduotojais, negalėjo suprasti kodėl jų mokytojas norėtų gaišti laiką su vaikais, kurie dar nemokėjo net kalbėti ir nesuprato suaugusių žmonių kalbos prasmės. Tuomet Jėzus, pastatęs vieną iš tų vaikų tarp jų, tęsė toliau savo kalbą: „Ištiesų sakau jums, jeigu nepasikeisite ir netapsite mažutėliais, neįeisite į Dangaus Karalystę. Kas nusižemins, kaip šitas mažutėlis, tas bus didžiausias Dangaus Karalystėje. Ir kiekvienas, kurs priims mano vardu vieną tokių mažutėlių, kaip šitas, mane priims. O jei kas 'papiiktins bent vieną iš tų mažutėlių, kurie tiki manim, geriau jam būtų, kad pririštų ant jo kaklo girnų akmenį ir prigirdytų jį jūrų gelmėse“.

Ir čia yra pilnas vertybių perkainojimas. Senajam įstatyme vaikas privalėjo gerbti vyresnius, nusilenkti su pagarba prieš

senyvus žmones ir sektį jų pavyzdžiu. Jaunuolis turėjo suaugusį laikyti sau pavyzdžiu. Tobulybė senovėje glūdėjo subrendime, arba dar geriau, senatvėje. Vaiku tik tiek būdavo rūpinamasi, kiek jame tikėtasi busimojo vyriškumo. Jėzus pakeičia tokį vertinimą. Dideli turi imti pavyzdį iš mažutėlių, senesnieji amžiumi turi stengtis patapti mažutėliais, tėvai turi sekti vaikų pavyzdžiu. Pasauly, kur tik pajėga teturėjo reikšmės, kur vienintelis menas tebuvo turtėti ir grobti, vaikas tebuvo laikomas žmoniškumo šešeliu.

Naujame pasauly, kurį Kristus skelbė, kur tik pilna vilties skastybė viešpataus ir skasti meilė, vaikai yra pirmuoju pavyzdžiu tos laimingos pilietybės. Kūdikis, kuris buvo laikomas netobulu žmogumi, tobulesnis yra už žmogų. Žmogus, kuris didžiavosi pasiekęs subrendusio vyro amžių ir dvasios rimtį, turi grįžti atgal, nusivilkti mėgiamąją savo sudėtį, ir žengti atgal ligi savo kūdikystės aušros. Iš to, kurio pavyzdžiu sekta, jis pats tampa sekėju kitų, iš pirmosios vietos jis nužengia į paskutiniąją.

Jėzus savo ruožtu išlaikė savyje savo kūdikystės sielą ir lygino save atvirai su vaikais, kurie jo ieškojo. „Kiekvienas, kurs priima vieną mažutėlį, kaip šisai, mane priima“. Šita nauja forma atsistoja prieš mus šventasis, vargšas, poėta—kurioje visos kitos formos sutampa: kūdikis—skaistus ir atviras, kaip šventasis; nuogas ir išalkęs, kaip vargšas; meilės ir stebėjimo pilnas, kaip poėta.

Jėzus myli vaikus ne vien kaip nesąmoningus pavyzdžius, Karalystės tobulybei parinktus, bet kaip tikruosius teisybės tarpininkus. Jų nežinojimas didesnis yra už mokslininkų žinias: naivumas jų stipresnis už apsukrumą, kuris trykšta iš žodžių, į kuriuos yra įvilkti protavimai. Tikrai žvilgąs ir skaistus veidrodis gali leisti priimti apreiškimo atspindžius.

„Dėkoju tau, Tėve,—kartą pasakė Jėzus — kad šituos dalykus tu paslėpei nuo išminčių ir mokslininkų, visa tai apreikšdamas mažutėliams“. Išminčiams pati jų išmintis meta šešėlį ant akių, kadangi jie yra įsitikinę visa žina; protingiems kliudo jų pačių protingumas, nes jie nesugeba įžiūrėti kitos, be išprotavimu pažintos, šviesos. Tikrai prasčiokėliai supranta paprastumą, nekaltieji — nekaltumą, tik mylintieji — meilę.

Jėzaus apreiškimas suprantamas tik nekaltoms sieloms remiasi tik nusižeminimu, skastybe ir pasigailėjimu. Bet augda-

mas žmogus pradeda gesti, išpaiksta, susibičiuliuoja su baisia keršto aistra. Kasdieną tolsta nuo rojaus, kas kart darosi bejėgesnis jį atrasti. Pradeda gėrėtis laipsnišku savo smukimu, giriasi savo nereikalingu žinojimu, kuris paslepia nuo jo būtinąją tiesą.

Norint surasti tą naują rojų, nekaltybės ir meilės karaliją, reikia vėl patapti kūdikiais, kurie jau iš prigimimo yra tai, ko kitiems reikia įgyti sunkiu darbu, norint iš naujo atgimti.

Jėzus ieško, tiesa, vyrų ir moterų draugijos, vyrų nusidėjėlių ir moterų, bet tiktai tuomet tesijaučia tarp savųjų draugų, kada gali palytėti kūdikių galvutes, kurias galilėjietės moterys iškeldavo prie jo ant rankų, kaip kokią dovaną.

Morta ir Marija.

Ir moterys mylėjo Jėzų.

Šitą žmogų, kuris turi vyro formas ir išvaizdą, kuris paliko motiną ir neišsirinko sau žmonos, visą jo gyvenimą ir po jo mirties gaubia jautri moteriškojo jaukumo aplinkuma. Vienišas klajoklis buvo moterų mylimas taip, kaip niekas nebuvo ir niekados nebus mylimas. Skaistusis, kuris pasmerkė paleistuvavimą ir svetmoteriavimą, daro joms nesuterštos skaistybės įspūdį.

Moterys, kurios yra ne vien patelės, klaupiasi prieš tą, kuris prieš jas nenusilenkia. Vyras su visa savo teisėta meile, satyras savo gašlumu medžiojās meilužes, iškalbingas svetmoteriautojas, atkaklusis žagintojas neturi moters dvasiai tokios galios, kurią gali turėti tas, kurs myli jas nepalytėdamas, kaip tas, kuris išgelbsti jas, nereikalaudamas už tai net pabučiavimo. Moteris, savo kūno vergė, vergė savo negalavimų, savo troškimų ir vyro pageidavimų slegiama, jaučia patraukimą tam, kuris ją myli, nieko kito už tai iš jos nereikalaudamas, be stiklo vandens, be šypsenos, be nebylio dėmesio momento.

Moterys mylėjo Jėzų. Pamačiusios jį praeinant, sustodavo; klausydavos jo, kai jis prabildavo savo prieteliams ir nepažįstamiems; eidavo prie tų namų, į kuriuos jis įeidavo; atvesdavo pas jį vaikus, laimindavo jį garsiai, stverdavosi jo apsiausto, kad išsi-gydytų nuo savo ligų, jausdavosi laimingos, kai jam galėdavo patarnauti. Jos visos galėjo sušukti vienu balsu, kaip toji moteris, kuri minioje sušuko: „Palaiminta įščia, kuri tave nešiojo ir tos krūtys, kurias tu žindai“.

Daugumas jų lydės jį ligi pat mirties: Salomėja, Griaustinio vaikų motina, Marija iš Kleofos, Jokūbo mažesniojo motina, Morta ir Marija iš Betanijos.

Būtų norėjusios būti jo seserimis, jo tarnaitėmis, jo vergėmis, kad tik būtų su juo, kad paduotų jam kąsnelį duonos, kad pripiltų vyno taurę, kad išplautų jo rūbus, kad nuvargusias kojas nuplautų, pateptų jo nekirptus plaukus, kurie gaubė jo pečius.

Kaikurios jų turėjo laimės, kad galėjo jį sekti, ir, gal būt, dar didesnės laimės, kad galėjo jam savo pinigais padėti. „Ir buvo su juo Dvylika ir kaikurios moterys, kurios jo buvo pagydytos, nuo piktosios dvasios ir ligų, būtent: Marija, kurią vadino Magdalena, iš kurios buvo išėję septyni demonai, ir Joana, Erodo prievaizdos, Kuzos žmona, ir Zuzana ir daugelis kitų, kurios jam tarnavo pagal savo išteklius“.

Moterys, kuriose pasigailėjimo jausmas būna įgimta širdies dovana, pirm negu pasikeičia į tobulybės valią, buvo, kaip visuomet būdavo, dosnesnės už vyrus.

Kada Lozoriaus namuose pasirodo dvi moterys, dvi prikeltojo iš numirusių seserys, jos, tartum, galvos netenka iš džiaugsmo. Morta bėga galvatrukčiu jį pasitikti, klausdama, ar jam nereikia kokio patarnavimo, ar nenorėtų nusiplauti, ar nenori tuoju kuo nors pasistiprinti. Ir įėjusi į trobą veda prie lovos, kad galėtų prigulti ir paduoda antklodę apsigaubti, jeigu jam būtų šalta, bėga su ąsotėliu atnešti švaraus ir šalto vandens. Sugrįžus su vandeniu, pradeda triūstis ir ruošti piligrimui gerą užkandį, daug geresnius pietus už kasdienius. Omai sukuria ugnį, eina nusipirkti visokių reikmenų, pasirūpina šviežia žuvim, alyva ir kiaušiniais; pasiskolina iš kaimynės gabalą vakarykščiai piautos avienos, iš kitos kaimynės gauna kvepiančio aliejaus, iš trečios, turtingesnės, atsineša gėlių ir dailiai nudažytą vazą. Paima iš indaujos naują staltiesę ir atneša iš rūsio seniausio vyno. Ir, kai malkos suliepsnojo krosnyje ir žiežirbos pradeda linksmiai sproginėti židinyje, kai pradeda vanduo inde kunkuliuoti, duodamas suprasti, kad jau greit užvirs, vargšė Morta išprakaitavus, užkaitus, susirūpinus, apdengia stalą, sukinėjasi tarp ugniakuro ir skobnio, žvilgtelį į gatvę, ar brolis negrįžta namo, ir į seserį, kuri niekuo nesirūpina. Marija, iš tikrųjų, nuo to laiko, kai Jėzus peržengė jų namų slenkstį, sustingo tarsi ekstazėje, iš kurios niekas neįstengs jos pažadinti. Ji temato tik Jėzų ir tik Jėzaus balsą tegirdi. Jai nieko čia nėra be jo. Negali ji atsižiūrėti juo, pakankamai jo balso prisiklausyti, patenkinti savo akių žvilgsnius jo buvimu ir jo betarpišku gyvu artumu. Jeigu pasižiūri į ją, ji džiaugiasi jo žvilgsniu laiminga; jeigu į ją nepažvelgia, ji įbeda savo akis į jį; kai jis kalba, jo žodžiai vienas po kito taip giliai smenga į jos širdį, kad jie pasiliks joje ligi pat mirties; jeigu jis

nutyla, jo tylėjime ji tarsi nugirsta kokį betarpišką apreiškimą. Rodos, lyg jos sesers susirūpinimas ir triūsas pradėtų jai nepatikti. Argi reikalinga Jėzui tokia gausi vakarienė? Marija atsisėdo prie jo kojų ir nepasijudins iš vietos, nors ją šauktų Morta ir Lozorius. Ji tarnauja Jėzui, bet kitokiu būdu. Atidavė jam savo sielą, tiktai sielą, bet visą, mylinčią jį, sielą, todėl rankų darbas čia jau būtų ir ne vietoj ir nereikalingas. Pasinėrusi mintyse garbina jį.

Atsikels tik tam, kad pateptų brangiais kvepalais savo Dievo kūną; pašoktų tuojau iš vietos, jeigu jis panorėtų, atiduotų savo gyvastį už jį, visą savo kraują ligi paskutinio lašelio. Bet visa tai, kuo Morta rūpinasi, yra medžiaginiai rūpesniai, argi jai tas rūpi?

Taip tada mylėjo jį moterys, o jis savo širdies gailestingumu joms už tatau atmokėdavo. Nė viena moteris, kuri tik į jį kreipėsi, nenuėjo negavus atpildo. Našlės iš Naino verksmas jį taip giliai sujaudina, kad prikelia josios mirusį sūnų; Kananijetės moters maldavimai, nors ir svetimšalės, nugali jį, ir jis grąžina sveikatą josios dukrai; „Nežinomąją, nuo aštuoniolikos metų sutrauktą ir negalėjusią išsitiesti bei aukštyn pažvelgti“, pagydo, nepaisydamas subatos dienos, o vyriausieji kunigai šaukia, kad papildyta šventvagystė. Pirmosios savo kelionės metu pagydo nuo karštiligės Petro uošvę ir apvalo nuo piktųjų dvasių Magdalėną; prikelia Jairo dukrą ir pagydo Nežinomąją, kuri dvylika metų sirgo „kraujo plūdimo“ liga.

Tų laikų mokytesnieji vyrai nepripažindavo moteriai jokios reikšmės dvasios reikaluos. Pakėsdavo jas švenčių metu šventykloje, bet niekados nebūtų galėję pamanyti, kad galima moteriai atskleisti aukštesniusius slaptus pagrindus. „Istatymo žodžius—pasak anų laikų rabinų posakio — pirmu negu juos turėtum moterims paskelbti, geriau sudegink juos“. Jėzus, priešingai, nesipiktindavo kalbėtis su jomis net apie didžiausias paslaptis. Kai pavargęs iš kelionės, vienas, atsisėdė pailsėti prie Sicharo šulinio ir prisiartina prie šulinio samarijetė, našlė po penkių vyrų, ne kiek nedvejodamas, nors tai yra moteris ir jo tautos priešininkė, apreiškia jai savo pasiuntinystės tiesas. „Ateina jau laikas, iš tikrųjų, jau yra atėjęs, kad tikrieji garbintojai garbins Tėvą teisybės dvasia; nes tokių garbintojų ir Tėvas ieško, kad

garbintų jį; Dievas yra dvasia, todėl tie, kurie jį garbina, reikalinga kad garbintų teisybės dvasia“.

Atvyksta jo mokiniai ir nesupranta, ką daro jų Mokytojas: „ir stebėjosi, matydami jį kalbantį su moterimi“. Jie dar nežinojo, kad Kristaus Bažnyčia pastatys moterį tarpininke tarp vaikų ir Sūnaus, tą, kuri, viena iš visų, sujungė savyje dvi pagrindines moters tobulybes: Mergelės Motinos, kuri už mus kentėjo nuo Betliejaus nakties ligi Kaukuolių Kalno¹⁾ nakties

¹⁾ Kaukuolių Kalnas — Galgota.

Žodžiai smėlyje.

Kitą kartą Jeruzalėje Jėzus susitiko su viena moterimi, svet-motere. Jtūžusi minia ją vijosi. Slėpdama savo plaukais ir ran-komis veidą, nepratardama nė žodžio, ji atsidūrė prieš jį. Jėzus skelbė tobulą vienybę tarp vyro ir moters, smerkdamas svetmo-teriovimą. Bet jis dar labiau negalėjo pakęsti šnipų niekšiškumo, beširdžių žiaurumo, nusidėjėlių žmonių begėdiškumo, norinčių tapti nusidėjimo teisėjais.

Negali Jėzus atleisti moteriai, kuri gyvuliškai peržengė Dievo įstatymą, bet jis nenori jos pasmerkti, nes jos skundėjai neturi teisės bausti ją mirtimi. Ir pasilenkęs žemyn piršto galu rašo smėlyje. Tai pirmą ir paskutinį kartą matome Jėzų pasilenkiant šitam nemaloniam veiksmui. Niekas niekadęs negalėjo sužinoti, ką jis tuomet parašė akivaizdoje tos moters, kuri dre-bėjo susigėdus, kaip stirna suerzintų šunų gaujos apstota. Jis rašė tyčia smėlyje, kad vėjas užneštų ir išsklaidytų tuos žodžius, kurių žmonės, gal būt, nebūtų galėję be siaubo išskaityti. Bet įtūžę kurstytojai nenusileido, norėdami būtinai užmušti moterį akme-nimis. Tada, pakilęs nuo žemės, Jėzus pažvelgė aplink stovin-tiems į akis ir į sielą: „Kas iš jūsų yra be nuodėmės, tegu meta pirmas į ją akmenį“.

Visi mes esame solidariai atsakingi už savo brolių kal-tes. Visi, nuo pirmojo ligi paskutiniojo, esame kasdieniai būtinai nusižengimų dalyviai, nors dažnai nesame už tatau baudžiami. Svet-motere nebūtų sulaužius savo ištikimybės, jeigu vyrai josios nebūtų sugundę, jeigu vyras jos širdyje būtų sukūręs didesnės meilės jausmą; vagis nevogtų, jeigu turtuolių širdys nebūtų tokios kietos; žmogžudys nežudytų, jeigu pirma nebūtų buvęs įžeistas ir iššauktas; nebūtų nė paleistuvių, jeigu vyrai panorėtų suvaldyti savo gašlumą. Tiktai nekaltieji turėtų teisės teisti. Bet žemėje nėra nekaltųjų, o jeigu ir būtų, tai jų gailėstingumas didesnis būtų už patį teismą.

Įniršusių skundėjų galvose tokių minčių nė nebuvo, tačiau Jėzaus žodžiai jiems padarė gilaus įspūdžio. Kiekvienas jų pamatė savo atmintyje savo nusikaltimus, gal būt, ir paslėptus, dar ne taip senus paleistuvavimus. Kiekviena iš tų sielų tarsi buvo ta duobė, nuo kurios atritus akmenį, biaurus dvokimas būtų pripildęs orą. Senesnieji pirmi pradėjo šalintis.

Paskui, pamažėle ir visi kiti, vengdami viens į kitą pažvelgti, pasitraukė, išsisklaidė. Aikštė pratuštėjo. Jėzus vėl pasilenkė ir rašė; moteriškė girdėjo atsitraukiančių žingsnių atgarsius, nebegirdėjo nei vieno balso, kuris jai būtų grasęs mirtimi, bet ji neišdrįso pakelti akių, žinodama, kad dar vienas yra pasilikęs, ans nekaltasis, vienintelis, kuris būtų turėjęs teisės mesti mirtį lemiančiu akmenimi. Antrą kartą pakilo Jėzus ir nebematė nė vieno.

— Moteriške, kur-gi tavo kaltintojai? Nė vienas tavęs nepasmerkė?

— Niekas, Viešpatie.

Ir aš tavęs nesmerkiu; eik ir daugiau nebenusidėk.

Ir tik tada svetmoterė pirmą kartą pajėgė pažvelgti savo išgelbėtoju į veidą. Jo žodžių gerai nesuprato. Jos nusidėjimas buvo ir jo akyse nusidėjimu, nes įsakė jai daugiau nebenusidėti. Vienok jis neleido, kad kiti ją pasmerktų, o dabar net ir jis nesmerkė jos. Kas-gi per žmogus buvo jisai, taip nuo visų kitų skirtingas, kuris nenorėjo nuodėmės, bet atleido nusidėjėliui? Būtų norėjusi kreiptis į jį kažkokiu klausimu, sušnibždėti padėkos žodį, bent šypsena jam atsilyginti. Nes josios siela buvo silpna, o jos veidas buvo gražus. Bet Jėzus vėl pradėjo rašyti smėlyje palenkęs galvą, ir galima buvo matyti tikrai švelnias jo plaukų bangas, žvilgant saulės šviesoje, ir pirštus, kurie palengvėle judėjo ant šviesa mirgančios žemės.

Nusidėjėlė.

Tačiau nė viena moteris nemylėjo jo taip, kaip Nusidėjėlė, kuri patepė jo plaukus ir kojas kvepiančiu balzamu ir nuplovė jo kojas Simano namuose savo ašaromis.

Kiekvienas iš mūsų turi prieš akis šitą faktą. Verkiančios vaizdas palaidais plaukais prie keliautojo kojų ir iki šios dienos pasiliko visų vaizduoklėje. Bet tikroji šito įvykio prasmė nedaugeliui tėra aiški, nes ją tiek perdirbo įvairūs aiškinimai ir literatinės pažiūros. Praėjusio amžiaus dekadentai, gašlių smaguriavimų garbintojai, kuriuos ištvirkimo garai taip vilioja, kaip muses išmatos, arba varnus dvėselėnų lavonai, ieškojo Evangelijose moterų, kurios būtų pakvipusios nusidėjimu, patys atrodydami labiau panašūs į moteris, sukurtas jų liguistuose sapnuose,, dvokiančiuose dvėselėna. Ir pasirinko keletą pavyzdžių, puošdami juos atlasinėmis būdvardžių skraistėmis, veiksmazodžių šilkais, brangių blizgučių ir perlų metaforomis, nežinomąją atgailaujančią, praminę Marija iš Magdalijos, nežinomąją svetmoterę iš Jeruzalės šokėja Salome, kerštinga Erodiada.

Plaukų patepimo ir kojų nuplovimo įvykis buvo iš esmės visai iškraipytas ta maskaradine pastanga. Jis yra labai paprastas, nors tuo pačiu metu nepaprastai gilus. Pagyrimas, kurį Jėzus išreiškia moteriškai, pilančiai ant jo plaukų balzamą, nėra kūniškojo nusidėjimo pagyrimu, nei paprastos meilės pagyrimas, kaip kad ją, apskritai, žmonės supranta.

Nusidėjėlė, kuri tylomis įeina į Simano namus su alebastriniu indu, jau nebe Nusidėjėlė. Matė, jau prieš tai pažino Jėzų. Ji nebe paleistuvė. Girdėjo Jėzų kalbant. Jau jinai nebe gavtės moteriškė, nebe pardavinėja savo kūno vyrų gašlumui patenkinti. Girdėjo ji Jėzaus balsą, klausėsi jo žodžių; jo balsas ją pažadino, jo žodžiai pervėrė. Visiems priklausiusi moteriškė suprato, kad yra vienintelė meilė gražesnė už visus meilikavimus, kad yra

neturtas daug dosnesnis už visus staterus ir talentus.¹⁾ Įeidama į Simano namus, įeina nebe ta moteriškė, kaip pirmiau, kurią aplinkiniai žmonės su pajuoka pirštais badydavo, kurią ir Pariziejus pažinojo, bet niekino. Jos siela pasikeitė. Visas jos gyvenimas pasikeitė. Jos kūnas dabar švarus; ranka jos švari; josios lūpos nebeturi kartaus rūdies skonio, o jos akys išmoko verkti. Dabar jau yra pasiruošusi pagal Karaliaus pažadą įeiti į Karalystę.

Be šito paaiškinimo negalima suprasti tolimesnės istorijos. Išgelbėta Nusidėjėlė nori kuo nors atsidėkoti savo išgelbėtojui. Ji ima vieną brangiausių dalykų, kuris jai išliko, pilną alebastrinę vazą kvepiančio balzamo, gal būt, atsitiktinio meilužio dovaną, norėdama tuo brangiu tepalu patepti plaukus savo Karaliaus.

Pirmoji jos mintis yra padėkos mintis. Jos elgesys yra viešo atsidėkojimo veiksmas. Nusidėjėlė nori visų akyse padėkoti tam, kuris nuvalė jos sielą, kuris širdį jos prikėlė, kuris pakėlė ją iš paniekos, kuris įkvėpė jai tokios kilnios vilties, pranešančios visus džiaugsmus.

Įeina su savo užvožtu alebastriniu indu, spausdama jį prie krūtinės, nedrąsiai ir išsigandsi, kaip mergaitė, pirmą kartą įeidama į mokyklą, kaip paleista iš kalėjimo, kuri pasijuto pirmą kartą laisvėje. Įeina su pilnu indu kvepalų, netardama nė žodžio, tik vienai akimirkai tepakelia akis, meta tik tą trumpą žvilgsnį, kurio pakanka pro antakių uždangą pastebėti vietą, kur Jėzus ilsisi. Prisiartina prie lovos, jausdama, kad kojos jos linksta, rankos dreba, jautrios blakstienos juda, keliai virpa—nes jaučia, kad visi sužiuro į ją, kad į ją nukreipta tiek vyrų akių, kurios seka žvilgsniais josios lankstų kūną, tirdamos, ką ji darys.

Jinai gi, numušus alebastrinio ašotėlio kaklą, išpila pusę brangaus tepalo ant Jėzaus galvos. Dideli sunkūs ir tiršti lašai sumirgėjo plaukuose, kaip išbarstyti perlai. Meiliomis rankomis išskirsto juos pailgai garbiniuotų plaukų, kiekvieną plaukelį suvilgo skaidria švelninančia drėgme, nesustodama tol, kol kiekvienas plaukas sužvilga. Visas butas prisipildo šito kvapnio; visų akys nutirpo didžiausiu nusistebėjimu.

¹⁾ Stateras ir talentas = piniginiai vienetai.

Netardama nė žodžio, moteriškė paima ligi pusiau ištuštintą ąsotėlį į rankas, klaupdamosi prie kojų ramybės skelbėjo. Išpila ant delno balzamo likučius ir pamažėle patepa dešinės ir kairės kojos leteną tokiu jautriu ir švelniu stropumu, kaip motina kad pirmą kartą plauna savo pirmąjį kūdikį. Po to jai pritrūksta jau pajėgų, nebegali susivaldyti, nebegali pasipriešinti artėjančiai susijaudinimo bangai, kuri suspaudžia jos širdį, užsmaugia gerklę ir užlieja akis. Norėtų kalbėti, norėtų pasakyti, jog tai, ką ji padarė yra tik paprasta padėka, kukli ir širdinga padėka už tą malonę, kurią gavo, už naują šviesą, kurios jos akys taip buvo ištroškusios. Bet kur būtų tuo laiku, visų šitų vyrų akivaizdoje, radusi tuos žodžius, kuriuos turėtų pasakyti, žodžius, kurie būtų verti tos begalinės malonės, jo vertus žodžius? O tuo tarpu jos lūpos taip virpa, kad negali ištarti nė dviejų skiemenų drauge surištų; jos kalba būtų ne kas kita, kaip gilus vaitojimas, verksmo lydimas. Tad, negalėdama kalbėti lūpomis, kalba žvilgsniu: viena po kitos jos gausios, karštos ašaros krinta ant Jėzaus kojų, kaip tylios padėkos aukos dėkingumui išreikšti. Šitas verksmas jos širdį palengvina, ašaros numalšina jos skausmą; nieko nebejaučia ir nemato; neapsakomas džiaugsmas, kurio niekadės neturėjo nei ant motinos kelių, nei vyrų glėbyje, užlieja visą jos kraują lig apalpimo, drasko ją lig pakerėjimo, visa jos būtybė pasineria aukščiausioje ekstazėje, kur džiaugsmas padaro skaudų smūgį, o kančia pasikeičia neapsakomu malonumu, kur skausmas ir džiaugsmas susilieja į vieną baisų jausmą.

Šitame verksme, šitose nesuvaldomose ašarose verkia jos pirmųkštis gyvenimas, verkia jos vakarykštis nelaimingas gyvenimas. Mintis jos grįžta į tą laiką, kada jos kūnas buvo suterštas vyrų. Visiems ji turėjo nusišypsoti, su visais turėjo dalytis savo sutryptu guoliu, kiekvienam atidavinėti savo išteptą kvepalais kūną. Visiems turėjo rodyti pasitenkinimo jausmo, kurio visai nebuvo; turėjo rodyti apgaulingą pasitenkinimą ir tiems, kurie ją niekino, piktinosi ja, ir tiems, kurių ji nekenė.

Bet verkiančiosios ašaros tuo pačiu metu yra džiaugsmo ir paguodos ašaros. Ne vien dėl savo niekšiškumo verkia, kuris jau išbrauktas iš jos gyvenimo, bet dėl perdidelio saldumo gyvenimo, kurį dabar iš naujo pradeda.

Verkia jos išpirkta mergystė, verkia jos siela, blogybėse surasta, stebuklingai surasta skaistybė, verkia visiškai panaikintas jos pasmerkimas, visai amžinybei atšauktas. Jos verksmas yra džiaugsmo verksmas dėl antrojo atgimimo, atrastos tiesos garbinimo verksmas, netikėto atsivertimo džiaugsmo ašaros dėl savo sielos, kuri rodos jau buvo pražuvusi, atradimo stebuklingos vilties, kuri išvelka ją iš medžiagos purvynų iškelti ligi dvasios šviesos. Brangaus balzamo ir ašarų lašai yra aukos už visas neįtikimas malones.

Tačiau ji verkia ne tik dėl savęs vienos, ne vien dėl savo skausmo ir džiaugsmo rauda. Ašaros, kurios suvilgė Jėzaus kojas, yra ir jam išlietos.

Nežinomoji patepė savo Karalių, kaip kadaise senovėje patepdavo karalius. Patepė jo galvą, kaip būdavo patepamos galvos vyriausių Judėjos kunigų ir monarchų; patepė jo kojas, kaip būdavo patepamos didžiųjų švenčių metu kojos ponų ir svečių. Bet tuo pačiu metu verkiančioji moteris paruošia mirčia ir laidotuvėms. Jėzus, kuris yra pasiruošęs įžengti į Jeruzalę, žino, kad tai jau paskutinės dienos jo kūniško gyvenimo. „Šitoji—sako mokiniams — patepdama mano galvą kvepiančiu balzamu, norėjo paruošti mane laidotuvėms“. Pasigailėjimo pilna moteriškės meilė jį gyvą užbalzamavo.

Kristus priims dar trečią krikštą prieš savo mirtį, išniekinimo krikštą, paskutinio įžeidimo krikštą; Romos vietininko kareiviai spjaudys jam į veidą. Bet tuo pačiu metu gavo drauge garbės krikštą ir mirties krikštą. Pateptas kaip Karalius, kuris turės triumfuoti dangaus Karalystėje, pateptas balzamu kaip lavonas, kurį padės į iškaltą uoloje kapą. Patepimo simbolis jungia savyje dvi giminiškas paslaptis Mesianizmo ir Nukryžavimo.

Vargšė Nusidėjėlė paslaptینگai išrinkta atlikti šitą pranašišką apeigą, gal būt, neaiškiai ir nujaučia šito baisaus patepimo reikšmę. Širdies nujautimas stipresnis moteryje negu vyro asmenyje, toli reginti nujautimo galia, sujaudinta ligi ekstazės, gal būt, padėjo jai numatyti, kad šitas kūnas jos pateptas ir ašaromis apmazgotas po kelių dienų bus tik šaltas, sukruvintas lavonas. Kitos moterys, o gal ir jinai, eis prie jo kapo paskutinį kartą patepti brangiais kvepalais jo kūną, bet jo jau neberas. Tas, kuris šiandien sėdi už stalo su savo draugais, tuo laiku bus prie kito pragaro vartų

Ir dėl šito nujautimo įspūdžio verkiančioji nesuvaldo savo ašarų, nenustoja verkti, liedama ašaras ant Jėzaus kojų, tuo metu, kai visi kiti žiūri išgąstingai, nieko nesuprasdami ir nieko nežinodami. Išgelbėtojo ir pasmerktojo kojos permirko nuo jos ašarų, sūrus ašarų kartumas susimaišė su balzamo kvapsniu. Vargšė Nusidėjėlė nežino, kaip nušluostyti tas kojas, ašaromis suvilgytas. Neturi su savim baltos drobės, o josios rūbai neatrodo, kad būtų verti palytėti jos Viešpaties kūną. Tada ji pagalvoja apie savo plaukus, apie savo ilgus plaukus, kurie čia tiko šilkinio švelnumu. Atriša juos, išpina kasas, išima sagteles. Juodos plaukų bangos nudrimba ant jos veido, uždengdamos jos paraudusius skruostus iš sumišimo ir pasigailėjimo. Ir paėmusi į saują plaukų pluoštus šluosto pamažėle kojas, kurios ligi šitų namų atnešė jos Karalių.

Dabar ji nustojo verkusi. Išliejo visas ašaras ir nušluostė. Jos uždavinys baigtas, bet tiktai Jėzus tesuprato jos tylėjimą.

Ji labai mylėjo.

Niekas iš vakarienės dalyvių, išskiriant Jėzų, nesuprato meilės pilno nežinomosios patarnavimo. Visi, tartum stabo ištikti, tylėjo. Nesuprato, bet pasąmonėj pagerbė šitos paslaptingos apeigos reikšmę. Visi, išskiriant du, kurie norėjo moteriškės veiksmus teisti ir įžeisti svečią. Šie du buvo Farizejus ir Juda Iskariotas. Pirmasis nepravėrė burnos, bet jo žvilgsniai aiškiau kalbėjo, kaip jo lūpos. Išdavikas parodyti familiariškiems savo santykiams su Mokytoju išdrįso kalbėti.

Simanas taip samprotavo pats vienas: „Jeigu jis būtų pranašas, tai turėtų žinoti, kas per viena yra toji moteriškė, kuri jį palietė; turėtų žinoti, kad yra nusidėjėlė“. Senas veidmainys jaučia pasibaurėjimą akivaizdoje gatvės moterų, kaip tas, kuris turėjo su jomis daug susitikimų, arba kaip tas, kuris jų visai nežinojo. Ir jis, kaip jo broliai, priklauso tam begaliniam pabaltintų grabų skaičiui, kurių vidus yra pilnas pūvenų. Jiems užtenka išvengti medžiaginio susidūrimo su daiktais, kurie laikomi nešvariais, nors tuo pačiu metu jų siela būtų nešvarumų duobė. Jų moralė paremta tam tikra plovimosi ir valymosi sistema: paliks ramiai mirti nelaimingąjį sužeistą kelyje, kad savo rankų nesuteptų krauju, leis mirti badu vargšui, kad tik subatos dieną nepalytėtų ranka pinigų. Lygiai kaip kiti papildė vagystes, svetmoteritavimus ir žmogžudybes, bet tiek kartų per dieną plaunasi, kad jų rankos, kaip patys įsivaizduoja, yra švarios, kaip žindančių kūdikių.

Farizėjus skaitė įstatymą, jo ausyse nuolatos tebeskamba burnojimai ir prakeikimai senovės Izraelio paleistuvėms. „Tenebūnie nė vienos paleistuvės Izraelio dukrų tarpe“... Niekas neturi teisės įeiti į Viešpaties namų susirinkimą, jeigu jis gimė iš paleistuvės... Neneši į Viešpaties namus bet kokiai aukai paleistuvės uždarbui, nei kainos už parduotą šunį, nes šituodu abu dalyku yra Viešpaties papiktinimas“. Simanas protingas miestelėnas su dideliu pasitenkinimu prisiminė Patarlių autoriaus per-

spėjimus. „Dėl paleistuvės moters gali ligi to prieiti, kad pritruksi duonos kąsnio. Paleistuvė moteris yra gilus griovys, kas su paleistuvėmis bendrauja, tas praleidžia savo turtus“. Kad jos bent nieko nekaštuotų! Tačiau šitos begėdės sugeba paglemžti visus turtus. Senas savininkas negali pervirškinti to, kad viena iš tų pavojingų būtybių peržengė jo namų slenkstį ir liečia svečią. Žino jisai, kad paleistuvė Rahab padėjo Jozuei laimėti ir viena pati išėjo gyva iš Jericho skerdynės, bet čia pat atsimena, kad nenugalimas Samsonas, Pilistimų baimė, žuvo dėl meiluzės. Farizėjaus galvoje niekaip netelpa mintis, kaip gali vyras, kurį žmonės pranašu vadina, nesuprasti, kokia moteris atėjo įžeisti tokiu užgaulingu pagerbimu. Bet Jėzus išskaitė moters širdyje ir mato Simano širdį, todėl atsako palyginimu apie Du Skolininku. Vienas kreditorius turėjo du skolininku: vienas jam buvo kaltas penkis šimtus dinarų, kitas — penkiasdešimts. Kadangi juodu abu neturėjo kuo atsilyginti, skolą—abiems dovanojo. Kuris, gi iš jų dėkingesnis jam. Simanas atsiliepė: manau, kad tas, kuriam daugiau dovanojo. Jėzus jam tarė: gerai nusprendei. Ir, kreipdamasis į moteriškę, tarė Simanui: Matai šitą moterį? Įėjau į tavo namus, o tu nepadavei mano kojoms nuplauti vandens; jinai-gi ašaromis suvilgė mano kojas ir savo plaukais jas nušluostė. Tu manęs nepabučiavai, o jinai, nuo to laiko, kai įėjo į namus, nenustojo bučiuoti mano kojų. Tu nepatepei mano galvos aliejum, o jinai patepė ir mano kojas brangiais kvepalais. Todėl sakau tau, kad ji labai mylėjo, nes jai atleista daug nuodėmių, o kam mažiau atleista, tas mažiau temyli. Paskui tarė moteriškai: Atleisti yra tau tavo nusidėjimai... Tavo tikėjimas išgelbėjo tave, eik sau ramybėje.

Jėzaus palyginimas ir jo tekstas parodo, kaip dar ir šandie žmonės nesupranta šito atsitikimo. Visi, arba beveik visi, atsimena tik šituos žodžius: „Daug jai bus atleista, nes ji daug mylėjo. Rimtas teksto skaitymas įtikina, kad toks bendras, įprastinis aiškinimas yra tiesos iškreipimas. Žmonės įsivaizduoja, kad Jėzus atleido jai nuodėmes todėl, kad ji labai mylėjo vyrus, arba kad ji parodė jam savo meilę, išliedama brangų balzamą ir bučiuodama kojas. Dviejų skolininkų pavyzdys parodo aiškiai, kad Jėzaus žodžių reikšmė — blogai pakartota ir dar blogiau suprasta — yra visai priešinga. Moteris labai nusidėjo, ir jai atsivertus,

daug jai atleista, o kadangi jai buvo daug atleista, todėl ji labai myli tą, kuris ją atvertė, kuris ją išgelbėjo, kuris jai atleido: kvėpiantis balzamas, ašaros ir pabučiavimai yra tik to dėkingumo reiškimas, tiktai meilės pilnas pagerbimas. Jeigu pirmiau negu įėjo į namus tą vakarą, Nusidėjėlė nebūtų tapusi kitokia, jeigu ji dėl atleidimo nebūtų persimainiusi, nebūtų užtekę visų Indijos ir Aigypso kvėpalų, visi jos pabučiavimai ir visos jos ašaros nebūtų galėjusios išgauti iš Jėzaus atleidimo už visą savo gyvenimą praleistą nedorybėje. Atleidimas nėra atpildas už visus šitus pagarbos pareiškimus, bet tie pagarbos veiksmai yra josios padėka už gautą atleidimą, ir todėl jie yra tokie dideli, kadangi ir atleidimas buvo didelis; ir atleidimas buvo didelis, kadangi ir nuodėmė buvo didelė. Jėzus nebūtų atstūmęs Nusidėjėlės, jeigu ji būtų visados pasilikusi Nusidėjėlė, bet, gal būtų, nebūtų priėmęs tų meilės įrodymų, jeigu nebūtų turėjęs jos atsivertimo įtikinimo: dabar-gi galėjo, net ir farizėjų griežtumo taisyklių nežiūrėdamas, su ja kalbėtis: „Tavo tikėjimas išgelbėjo tave — eik sau ramybėje“.

Simanas neturi ką į tai atsakyti, bet Mokinių tarpe pasigirsta piktas ir rūstus balsas, kurį Jėzus jau nuo senai pažįsta. Tai buvo Judos balsas. „Kam—gi reikalingas toks aikvojimasis? Šitus kvėpalus būtų buvę galima parduoti už tris šimtus dinarų, o pinigus išdalyti vargšams“. Kiti mokiniai, kaip atpasakoja Evangelistai, pritarę Judos žodžiams ir murmėję prieš moteriškę.

Juda buvo žmogus, kuris mėgo piniginę: negarbingiausias iš visų tarpo pasirinko negarbingiausią dalyką: pinigą. Juda mėgo pinigus. Jis mėgo pinigus dėl pinigų ir mėgo juos kaip valdžios įrankį. Juda primena vargšus, bet turi galvoje ne tuos, kuriems Jėzus dykumose išdalino duoną, bet savo bičiulius, kurie dar tebėra bejėgiai paimti Jeruzalę ir įkurti joje mesianišką valstybę, kur Juda tikisi tapti vienas iš valdovų. Drauge su jo šykštumu susijęs ir pavydas: pavydus kaip visi gobšai. Tas tylus patepimas, kuris primena pašventinimą Karaliaus ir Mesijos, šita pagarba, gražios moters išreikšta jo vadui, suduoda jam skaudų smūgį: amžinas vyro pavyduliavimas vyrui moters akivaizdoje pasireiškia Judos asmenyje su apviltu godumu.

Bet Jėzus atsako į Judos žodžius, kaip atsakė ir į Simano tylėjimą. Neužgauna įžeidėjų, bet gina moteriškę, klūpančią prie jo kojų: „Kam užsipuolate šitą moterį ir darote jai nemalonumą?

ji padarė man gerą darbą, nes vargšų jūs visuomet turėsite su savim, ir kada panorėsite galėsite jiems gerą padaryti, bet mane ne visuomet teturėsite. Ji padarė tai, ką galėjo: norėjo iš anksto patepti mano kūną laidotuvėms. Iš tiesų sakau jums, kad visame pasauly, kur tik bus Evangelja skelbiama, ir tą, ką šitoji yra padarius, skelbs jos atminimui.

Neapsakomas liūdesys šito pranašavimo, gal būt, buvo visai nepastebėtas tų, kurie tuo laiku prie jo sėdėjo. Jie dar negali suprasti, kad Jėzus norėdamas laimėti turės žūti, norėdamas amžinąjį triumfą pasiekti turės numirti. Jėzus jaučia, kad jo diena jau artinasi. „Mane ne visuomet teturėsite... Mane užbalzamavo laidotuvėms“. Su didžiausiu išgąsčiu moteriškė išgirdo savo nujautimo patvirtinimą ir nauja ašarų banga užliejo jos akis. Tada tai, paslėpus savo veidą palaiduose plaukuose, ji paliko namus netarus nė žodžio, kaip be žodžio buvo į juos įėjusi.

Mokiniai tylėjo: ne įtikinti, bet sumišę. Paslėpti savo susirūpinimui, Simanas pripylė geriausio vyno savo svečių taures. Bet tylus stalas gelsvoje mirguliuojančioje šviesoje atrodė panašus į šešėlių pokylį, pro kurį praskriejo mirties skraistė.

Kas esmi?

Tačiau ir Mokiniai tai žinojo. Nebe pirmą kartą jie girdėjo tuos žodžius apie mirtį.

Turėjo atsiminti aną, dar nelabai seną dieną, kuomet, einant kaž kokiuo nuošaliu keliu nuo Pilypo Cezarijos, paklausė Jėzus, ką apie jį kalba žmonės. Turėjo taip pat atsiminti atsakymą, kuris išsiveržė tarsi ugnies stulpas, kaip tikėjimo beišsiveržias, šauksmas, iš Petro krūtinės gelmių. Ir tą spindėjimą, kuris juos tris apsupo kalno viršūnėje. Ir tikslus pranašavimus Kristaus apie jo pažeminančią mirtį.

Girdėjo visą tai ir matė, tačiau dar nebuvo nustoję vilties

— išskiriant vieną. Tiesos uždegdavo juos vienai akimirkai, kaip žaibas švysteli tamsoje. Paskui vėl sugrįždavo naktis tamsesnė už buvusią. Naujas žmogus, kuris Kristų pažino Jėzaus asmenyje, žmogus antrą kartą užgimęs, Krikščionis pranykdavo, užleisdamas vietą aklam ir kurčiam Žydui, kurio akys nesiekdavo toliau už Jeruzalės sienų, iš akmens ir plytų sumūrytų.

Klausimas, kurį Jėzus davė Dvylikai pakeliui iš Cezarejos, turėjo būti pradžia visuotinio atsivertimo naujai tiesai. Kam gi Jėzui buvo reikalinga žinoti, ką kiti apie jį manė? Panašus domėjimasis atsiranda tikrai svyruojančiose sielose, kurios pačios savęs nepažįsta, tikrai silpnose sielose, kurios nesugeba pačios savęs suprasti, tik akliesiems, kurie nemato žemės, kur statyti koją. Mums visiems tos rūšies klausimas yra pateisinamas — tikrai ne jam. Todėl kad tikrybėje niekas nežino, kas jis yra, niekas tikrai nepažįsta savo prigimties, savo pasiuntinybės, nei vardo, kuriuo turėtų teisės vadintis. To amžinojo vardo, kuris taip yra susijęs su mūsų likimu, savo vardo absoliute. Tas vardas, kurį mums duoda, kuomet dar nemokam kalbėti, kartu su krikšto druska ir vandeniu, miesto rejestruose užrašytas vardas, įtrauktas į gimusių ir mirusių sąrašus, tas vardas, kurį motina taip saldžiai taria kiekvieną rytą, kurį meilužė su tokiuo troškimu prašnibžda nakties metu, vardas, kurį iškala ant ketvirtainės grabo lentos.

paskutinį kartą, nėra tikras mūsų vardas. Kiekvienas iš mūsų turi savo slaptą vardą, kuris išreiškia mūsų nedalomą ir autentišką būtybę, kurio ir mes patys nesugebėsime atspėti ligi naujo atgimimo dienos, ligi visiško atsikėlimo šviesos.

Mažai tėra tokių, kurie turėtų drąsos paklausti savęs: Kas esmi? Ir daug mažiau yra tokių, kurie į tai galėtų atsakyti. Klausimas: Kas esi? yra vienas iš svarbiausių, kokį tik žmogus žmogui gali statyti. Kiti yra kiekvienam. iš mūsų uždara paslaptis, net ir aukščiausių aistrų momentais, kai dvi sielos beviltiškai trokšta susilieti į vieną sielą. Bet visi mes, net ir patiems sau, esame paslaptis. Nežinomi gyvename tarp nežinomųjų. Daugelis mūsų nepasisekimų gimsta iš to universalaus nežinojimo. Tas, kuris užima karaliaus vietą ir pats tariasi esąs karalius, absoliuto akivaizdoje yra tiktai tarnas nuo amžių pradžios paskirtas antraeilėms valdinių paslaugoms. Tas antrasis, kuris eina teisėjo pareigas — įsiziūrėkite į jį iš arti — yra apsigimęs pirklys, jo vieta rinkoje. Ans, kuris poeziją rašo, nesuprato vidaus balso, kuris jam sakyte — sakė: turėjai tapti auksakaliu, nes mėgsti auksą, iš kurio kalami pinigai, patinka jam dailiai išraižyti auskarai, dėžutės, mozaika, brangūs papuošalai, dirbtiniai akmens. Kitas vėl, kurį pastatė kariuomenės vadu, stropiai lankė mokyklą: koks geras būtų išėjęs ir iškalbingas profesorius! Dar kitas, kuris užsispringdamas šaukia aikštėse, svaitydamas kepures už revoliuciją, kviesdamas minias sukilti, yra tikrai nukrypęs nuo savo amato daržininkas: pomidorų raudonumas, svogūnų ežios, česnako ir kopūstų galvos būtų tikras atpildas jo misijai. Šitas vėl, ką keikdamasis ir burnodamas pjausto padžiūvusias vynuogių šakas ir krato ant apartos dirvos mėšlus, turėtų studijuoti įstatymų rinkiniuose meną, kaip aplenkti juos; niekas geriau už jį nemokės surasti tiek kablelių ir painiavos; ir kiek iškalbingumo jis panaudoja net ir dabar dėl menkiausių dalykų ginčydamasis šis vargšas advokatas, kaip kunigaikštis pavarytas prie žagrės, prie tvartų!

Šitų klaidų daryti mums pasitaiko, todėl kad mums stoka žinių. Todėl kad neturime pakankamai stiprių dvasios akių, kad galėtume išskaityti plakančioje mummyse širdyje, ir mūsų artimų širdyse, nebepakeičiamai atskirtose nuo mūsų kūnų. Visa mums gadina šitie vardai, kurių mes nepažįstame, kurie mums neišskaitomi, kuriuos gali nuvokti tiktai genijus.

Bet argi galėjo Jėzui rūpėti, ką apie jį kalbėjo žmonės, gyveną ežero pakrantėse ir aplinkiniuose miesteliuose? Jėzui, kuris galėjo išskaityti mintis sielose glūdinčias, jiems patiems neprieinamas? Jėzui, kuris tik vienas nežinojo, žinojo be jokios abejonės, laisvas nuo suklydimo, daug anksčiau negu tą dieną, koks jo buvo tikras vardas ir kas buvo jame antžmogiška?

O klausia ne tam, kad pats žinotų, bet kad pagaliau sužinotų jam ištikimieji; dabar, kai ateina galas, turi jie sužinoti jo tikrąjį vardą. Ir į jų pirmuosius atsakymus net neatsiliepia. „Vieni sako, kad esi prisikėlęs Jonas Krikštytojas, kiti — kad Elisas arba Jeremiją, arba vienas iš senųjų pranašų, iš numirusių prikeltų“. Ar gi gali jam rūpėti tie prasciokiški tamsių ir naivių žmonių spėliojimai? Nori jisai, kad iš jų, kurie pašaukti liudyti apie jį per amžius žmonijai, ateitų galutinis atsakymas. Ligi paskutiniam momentui Jėzus nenori jėga primesti tikėjimo tiems, kurie iš arti mato jo gyvenimą ir girdi jo žodžius.

Tas vardas, kurio ligi šiol nė vienas iš jų nebuvo prataręs, tartum jis visiems grėstų sukelti baimės, turi praskambėti kaip išsiveržiančios meilės pareiškimas iš vienos tų sielų, turi būti paskiemeniui ištartas vienu ten esančių lūpų.

— „O jūs kuo mane laikote?“

Ir tada tai Simano Petro asmenyje sužvilga šviesa, kuri net jį patį praneša ir kuri iš tikrųjų jį amžiams padaro Pirmąjį. Nebegali sulaikyti savo žodžių: tartum prieš jo paties norą veržiasi iš lūpų šauksmu, kurio jis pats prieš valandėlę nebūtų tikėjęsis „Tu esi Kristus, Gyvojo Dievo Sūnus. Tavo žodžiai yra amžinojo gyvenimo, tikėjome ir pažinome, kad tu esi Dievo šventasis“.

Pagaliau iš kietos uolos ištryško šaltinis, kuris ligi šios dienos pagirdė šešiasdešimts gentkarčių. Tai buvo jo teisė drauge su jo dovana. Petras buvo pirmutinis, kuris jį pasekė jo dieviškoje klajonėje; jam pirmam tenka pažinti klajoklį, Karalystės skelbėją, Mesiją, kurio visi laukė amžių begalybėje, ir kuris pagaliau atėjo, ir kad tai yra tas, kuris prieš jį stovi kelyje su apdulkėjusiomis kojomis.

Karalius be nuodėmės, Teisybės Saulė, Ramybės Kuni-
gaikštis, tas, kurį Dievas turėjo paskirtą dieną siųsti, kurį Pranašai išpranašavo liūdesio ir bausmės prieblandoje ir

matė nužengiantį jį ant žemės kaip žaibą, pilną laimėjimo ir garbės; kurio laukė kas amžius vargšai, ligonys, alkani, nuskriaustieji, kaip išdžiūvusi žolė laukia lietaus, kaip žiedas kad laukia saulės, kaip lūpos kad laukia pabučiavimo, kaip širdis trokšta paguodos. Dievo ir Žmogaus Sūnus, kuris kūno kiavale slepia Dievą, Dievas, kuris savo dievybę apdengė Adomo dulkėmis, tai yra tas kasdienis švelnusis brolis, kuris ramiai žiūri į išrinktųjų nustebusias akis.

Pasibaigė laukimas; budėjimo metas praėjo. Bet kodėl jie nesugebėjo pažinti jo ligi tos dienos? Kodėl gi niekam apie jį nepasakė? Nuo kurio gi laiko į šitas, labai paprastas sielas įsiskverbė mintis apie jo tikrąjį vardą, nors tiek kartų jis buvo paėmęs juos už rankų ir jiems girdint kalbėjo? Ar gi galėjo jie pamanyti, kad vienas iš jų, vargšas darbininkas, kaip ir jie—galėjo būti gelbėtojas Messija, pranašautas ir lauktas žmonijos ir šventųjų? Vienu protu nebūtų galėję jo pažinti nei iš visuotinio galvojimo, nei iš šventraščių žymių. Tiktai įkvėpimu iš aukšto, kuris pasireiškė netikėtu širdies apšvietimu. Taip, kaip tą dieną, įvyko Petro sieloje. „Palaimintas Simanai, Jonos sūnau, nes tai tau apreiškė ne kūnas ir ne kraujas, bet mano Tėvas, kuris yra danguose“. Kūniškos akys nebūtų sugebėję matyti tai, ką pamatė, be apreiškimo iš aukšto. Bet tai, kad buvo išrinktas Petras šitą paskelbti, nepaliks be vaisių. Tai yra dovana, iš kurios plaukia ir kitos dovanos: „Tu esi Uola ir ant tos Uolos pastatysiu savo Bažnyčią ir Pragaro vartai jos nenugalės. Aš tau duosiu dangaus Karalystės raktus, ir visa tai, ką suriši žemėje, bus ir danguje surišta, ir visa tai, ką žemėje išriši, bus ir danguje išrišta“.

Svarbūs žodžiai, iš kurių stojosi viena didžiausių Karalysčių, kokią tik žmonės yra sukūrę žemėje; vienintelė iš senovės karalysčių, kuri lig šios dienos tebegyvuoja tame pačiame mieste, kuri matė pradžią ir žlugimą vienos iš puikiausių šio pasaulio karalysčių. Daugelis kentėjo dėl šitų žodžių, daugelį nukankino, daugelį nužudė. Už paneigimą arba patvirtinimą, už šitų žodžių išaiškinimą arba jų atmetimą milijonai žmonių leidosi žudomi aikštėse ir karo laukuose; pasidalino karalystės, žmonių draugijos pergyveno sumišimų ir audrų, tautos dažnai susitelkdavo kovon, griebdavosi ginklų karaliai ir skurdžiai. Bet Jėzaus lūpose jų

reikšmė yra rami ir paprasta. Tu, Petrai, turi būti kietas ir pastovus kaip uola, ir ant tavo tikėjimo pastovumo į mane, kurį tu pirmasis man išpažinai, kuriama pirma krikščioniškoji draugija, kuklus Karalystės branduolys. Šitai Bažnyčiai, kuri dabar teturi dvylika piliečių tikrai, bet kuri išaugs ligi žemės skritulio sienų, jokios pikto pajėgos negalės nieko padaryti, nes jūs esate dvasia, o dvasios negali nugalėti nei užgniaužti medžiaga. Tu uždarysi visai — ir kai tau kalbu, turiu galvoj, kad kalbu ir tiems, kurie bus tavo įpėdiniai, ta pačia tikrybe sujungti—Pragaro vartus, ir visiems pašauktiesiems atidarinėsi Danguos vartus. Mano vardu tu suriši ir išriši; tai, ką man mirus uždrausi, bus uždrausta, ir rytoj, naujoj žmonijoj, kurią atrasiu savo grįžimo dieną; tai, ką tu liepsi, bus teisingas liepimas, nes tik pakartos, nors ir kitais žodžiais tai, ką aš pasakiau ir liepiau. Būsi pats, tavo teisėti Įpėdiniai, Karalystės tarpininkų ganytojas, laikinasis provizorinis vadas, kuris draug su paklusniais ir nuolankiais tau draugais paruoš Dievo ir Meilės Karalystę.

Už šitą apreiškimą ir pažadą reikalauju sunkaus bandymo: tylėjimo. Niekam tuo tarpu neturite pasakoti, kas esmi. Mano diena jau arti, bet dar neatėjo; būsite liudininkai dalykų, kurių jūs nelaukiate, dargi priešingai, kurių jūs nesitikite. Žinau tą valandą, kurią priverstas būsiu kalbėti, ir kurią jūs būsite priversti kalbėti. Bet, kada mes liausimės tylėje, mano šauksmas ir jūsų šauksmas bus išgirstas tolimiausiuose žemės ir dangaus plotuose.

Saulė ir sniegas.

Kalnas Hermon yra labai aukštas ir turi tris viršūnes, apklotas sniegu net didžiausių kaitrų metu. Tai aukščiausias kalnas visoje Palestinoje, aukštesnis už kalną Tabor. Psalmių autorius sako, kad nuo kalno Hermon krinta rasa ant Siono kalvų. Ant šito kalno, Kristaus gyvenime aukščiausio, kuris turi aukščio etapus — Gundymų Kalnas, Palaiminimų Kalnas, Persimainymo Kalnas, Nukryžiuojamo Kalnas — Jėzus persimainė visas į šviesą.

Tik tai trys mokiniai buvo su juo: ans, pramintas Uola ir Griaustinio Vaikai. Akmens žmogus ir audrų vaikai; parinkta momentui ir vietai draugija. Jis meldėsi vienui vienas nuošaliai, aukštai, palipėjęs aukščiau už juos ir už visus, gal būt, ligi kelių sniege. Kas nematė, žiemą, kalnuose, kaip kiekvienas baltumas dėl kontrasto atrodo tamsus ir pilkas? Išbalęs veidas atrodo keistai paraudęs, gabalas drobės atrodo nešvarus, popieris gauna išdžiūvusio molio spalvą. Kaž kas galima buvo tą dieną priešingo pastebėti ant tos baltos, klaikiai tuščios viršūnės po atviru dangumi.

Pats vienas Jėzus nuošaliai meldėsi. Staiga jo veidas nušvito, kaip saulė, o jo rūbai pasidarė balti, kaip sniegas, žvilgęs saulės spinduliuose, tokio baltumo, kokio joks dailininkas arba dažytojas nepajėgtų nei nupiešti, nei įsivaizduoti. Ant baltuojančio sniego dar baltesnė šviesa, daug stipresnis spindėjimas už visus žinomus spindėjimus, pranešė visas žemiškas šviesas.

Persimainymas tai yra šventė ir Šviesos laimėjimas. Pasi-likdamas dar nors taip trumpam laikui — kūnu ir medžiaga, Jėzus ima iš medžiagos švelniausią jos būseną, lengviausią, labiau sudvasintą. Jo kūnas, kuris lūkurioja atpalaidotojos, tampa saulėta šviesa, dangaus šviesa, išminties ir antprigimties šviesa; jo siela, iškildama ant žmogiškumo, tampa kūne permatoma, akį veriančiu spindėjimu perveria kūno ir rūbų uždangą, panašiai

kaip liepsna, degindama sienas, kuriose buvo uždaryta, kiaurai pro jas prasiveržia.

Tačiau rūbų ir veido šviesa nelygi. Veido šviesa yra saulės šviesa; rūbų šviesa primena sniego žvilgėjimą. Veidas, sielos veidrodis, turi ugnies spalvą; rūbai, pašalinė medžiaga, padedamąją ledo spalvą. Nes siela yra saulė, ugnis, meilė; o rūbai, visi rūbai, net ir tie sunkieji rūbai, kurie vadinasi kūnas, yra nepermatomi, šalti, negyvi ir negali žvilgėti kitaip, kaip tik atsispinčdami.

Tuo tarpu Jėzus visas persikeitė į šviesą, jo veidas žvilga, kaip rami žaibo banga, apsiaustas spindinčiais rūbais — kaip blizgantis auksas tarp sidabro — yra ne vienas. Du dideli mirusieji, šviesūs kaip jisai, prisiartina prie jo ir su juo kalbasi. Mozė ir Elijas. Pirmas iš Gelbėtojų ir pirmas iš Pranašų. Šviesos ir ugnies vyrai ateina paliudyti naują Šviesą, kuri žvilga ant Hermono. Visi, kurie su Dievu kalbasi, šviesos apgaubiami ir apsupami. Mozės veidas, kada jisai žengė nuo Sinajaus kalno, tokia šviesa spindėjo, jog turėjo uždengti jį, kad neapakintų pasilikusius pakalnėje, Elijas gi buvo paimtas į dangų ugnies vežimu, į kurį buvo įkinkyti ugniniai arkliai. Jonas, ans naujasis Elijas, skelbė Ugnies krikštą, tačiau jo veidas, nuo saulės pajuodavęs, nesužibėjo kaip saulė. Vienintelis blizgėjimas, kuris jam atiteko, buvo auksinės lėkštės blizgėjimas, ant kurios buvo padėta jo krauju pasruvusi galva, karališkoji dovana Erodo niekšiškai gulovei.

Bet ant Hermono yra tas, kurio veidas labiau spindi už Mozės, ir kuris įžengs į dangų daug tobulesniu būdu už Eliją — tas, kurį jau buvo pažadėjęs Mozė, ir kuris turėjo ateiti po Elijo. Atėjo pasirodyti, kad paskui amžinai atsitolintų. Jie nebereikalingi jau po šito paskutinio liudijimo. Pasaulis jau galės ateity apseiti be jų įstatymo ir be jų vilčių. Šviesus debesis gaubia tris švitruojančias būtybes prieš akis trijų tamsių žmonių, laukiančių iš tolo, ir štai iš debesų pasigirsta Balsas, sakąs: Tai yra mano Sunūs, kurį pamilau. Jo klausykite!

Debesis nenustelbia šviesos, bet ją padvigubina. Kaip iš audringų debesų švysteri žaibas, nušviesdamas staiga laukų plotus, taip iš šito debesies jau savaime šviesaus nužengia liepsna, naikindama senąją sadorą ir amžiams patvirtindama naują pažadą. Dūmų debesis, kuris kadaise vedė paklydusius dykumose Žydus prie

Jordano, juodas debesis, kuris pripildydavo Arką ir ją apgaubdavo neramumų dienosė ir nelaimėje, pagaliau tapo tokios galingos šviesos debesimi, kad uždengia net saulėtą veido skaistumą, kuris bus ištiktas smūgių jau artėjančiose prieblandose.

Kai debesis išnyko, Jėzus vėl pats vienas pasiliko. Du jo pranokėjai ir liudininkai išnyko. Jo veidas vėl įgavo paprastą spalvą; jo rūbai vėl tapo paprasti. Grįždamas prie savo mylimų draugų, kreipiasi į juos, sustingusius iš baimės; Kelkitės, nesibijokite, bet niekam nepasakokite, ką esate matę, kol Žmogaus Sūnus neatsikels iš numirusių.

Persimainymas yra Įžengimo šešėlis, bet norint atsikelti garbėje, reikalinga visados pirma mirti paniekintam.

Daug turėsiu iškentėti.

Kad turėjo numirti, ir netrukus mirti paniekinama mirtimi, Jėzus jau seniai žinojo. Tai buvo dovana, kuri jam priklausė, ir niekas jos negalėjo pasisavinti. Kas kitus gelbsti, visumet yra pasiruošęs pats žūti; kas išperka kitus, tas, kaip užstatą, pats save padeda ant svarstyklių, tai reiškia padėti tą vienintelę vertybę, kuriai pats šeiminkas, ir kuri praneša visokias kitas vertybes. Kas myli priešus, tą būtinai pradės nekęsti net draugai; kas teikia visai žmonijai pagalbą, tas turi būti savo tautos nužudytas; kas aukoja gyvybę, vertas yra sutikti mirtį. Kiekviena geradarybė yra toks didelis įžeidimas nedėkingo žmonių užsispyrimo, kad atkeršyti už ją tegalima žiauriausia bausme. Mes noromis atsiliepiame tikrai į tuos balsus, kurie iš kapų kyla, o savo menką galėjimą pagerbti mes sutaupome tiems tikrai, kuriuos nužudėme. Slydžioje žmonių giminės atmintyje išlieka tikrai tos tiesos, kurios buvo krauju išrašytos.

Žinojo Jėzus, kas jam buvo ruošama Jeruzalėje, ir visose savo mintyse, kaip vėliau pasakys tas, kurs vertas buvo jį atvaizduoti, turėjo išbraižytą mirtį. Tris kartus prieš tai norėtąjį nužudyti. Pirmą kartą Nazarete, kai nusivedė jį ant kalno viršūnės, kur buvo pastatytas miestas, ir norėjo nustumti į prarają. Antrą kartą Šventykloje Žydai įzeisti jo pamokslu griebėsi akmenų ketindami jį užmušti. Ir trečią kartą, švenčių metu, žiemą, graibstėsi akmenų, buvusių kelyje, kad priverstų jį nutilti.

Bet visus tris kartus galėjo išvengti mirties, kadangi dar nebuvo atėjusi jo diena. Tuos mirties pažadus jis laikė savo sieloje, sau pačiam, ligi paskučiausio laiko. Nenorėjo nuliūdinti savo mokinių, kurie gal būtų pasipiktinę tuo, kad turi draugauti su kaž kuo, kuris yra pasmerktas, kuris jau nešioja savo širdyje mirtį. Tačiau po to, kai jo Pasiuntinystė buvo tris kart pašventinta—Petro išpažinimas, Hermono šviesa, Betanijoje patepimas aliejum—nėgalėjo ilgiau tylėti. Labai gerai pažinojo naivius Dvylikos užsidegimus. Žinojo, kad, nepaisant retų entuziazmo momentų,

jie tebegalvojo taip, kaip galvoja paprasti žmonės, tebebuvo žmonės net ir aukščiausiose savo svajonėse. Žinojo, kad laukė Mesijos, atstatytojo aukso amžiaus, bet ne Skausmų Vyro. Vaizdavosi jį Karalių soste, o ne piktadarių budelio žudomą; svajojo matyti jį kaip laimėtoją triumfuojantį didžiausioj pagarboj, o ne paniektą, apspjaudytą, sudaužytą lig mėlynių; tarė, kad ateis numirėlių prikelti, o nebus pats nužudytas kaip žmogžudys.

Reikalinga buvo—kad šitas dalykas nebūtų jiems naujiena, didžiausios paniekos dieną įspėti juos iš anksto. Tegu sužino iš paties pasmerktojo, Mesijo lūpų, kad Mesiją turi būti pasmerktas, kad nugalėtojas turi žūti žiaurioje kovoje, kad visų Karalių Karalius turi būti Cezario tarnų iškoneveiktas, kad Dievo Sūnus turi būti prikaltas prie kryžiaus aklų Dievo tarnų.

Tris kartus kėsinosi jį nužudyti; tris kartus įspėjo Dvyliką po Petro išpažinimo apie savo artėjančią mirtį. Ir trijų rūšių bus žmonių, kurie jam paskelbs mirties sprendimą: Vyresnieji, Kunigai ir įstatymų žinovai.

Ir trys bus dalyviai reikalingi jam nužudyti: Juda, kuris jį išduos; Kaipas, kuris jį pasmerks; Pilotas, kuris sutiks įvykdyti sprendimą. Trijų rūšių bus medžiaginiai bausmės vykdytojai: žvalgai, kurie jį suims; žydai, kurie šauks aikštėje ties prokonsulo rūmais: *nukryžiuok jį*; Romos kareiviai, kurie jį prikals prie medžio.

Tris laipsnius, kaip jis pats sako mokiniams, turės jo kančia. Pirma bus pajuoktas ir įžeistas, paskui apspjaudytas ir nuplaktas ir pagaliau nužudytas. Bet jie turi nenusigąsti ir neverkti. Kaip gyvenimas turi savo atpildą mirtyje, taip lygiai mirtis yra naujo gyvenimo pažadas. Po trijų dienų atsikels iš kapo, kad niekados nebemirtų. Kristus neatneša aukso turtų nei grūdų derliaus, bet nemirtingumą tiems visiems, kurie jo klausys, atneša nuodėmių atleidimą. Tačiau nemirtingumą ir laisvę reikia išpirkti šitų daiktų priešginybėmis: kalėjimu ir mirties agonija. Tai baisi ir didelė kaina, tačiau keletas dienų kančių ir laidotuvės yra reikalingos tam, kad įgytų gyvenimo amžinybę laisvėje.

Šitų reiškinį akivaizdoje mokiniai nerymauja nuliūdę ir nenoriais tikėti. Bet Jėzus jau pradėjo kentėti, įsivaizduodamas savo mintyse ir išreišdamas žodžiais baisiausias savo gyvenimo dienas. Dabar jau jo veikalo įpėdiniai iš jo paties žodžių žino viską, ir Kristus gali eiti į Jeruzalę, kad ligi galo išsipildytų visa, kas buvo jo pasakyta..

Maran Atha.

Bet bent vieną dieną bus panašus į Karalių, kurio laukia vargšai kiekvieną rytmetį prie šventojo miesto vartų.

Artinasi Velykų šventė. Paskutinė savaitė, kuri niekad nepasibaigs — dar naujas Sekmadienis neišaušo — paskutinė savaitė prasideda.

Tačiau šiuo atveju neįeina Jėzus, kaip kitus kartus, kaip nežinomas piligrimas, paskendęs keliauninkų upėje, į troškią sostinę, apkrautą mažyčiais baltais, panašiais į kapus, namais priešais išdidžiai išpuošta Šventyklą, pasmerktą dingti ugnyje. Šį kartą, kuris yra paskutinis, Jėzų lydi jo ištikimieji, jo artimiausieji, jo vientaučiai, moterys, kurios jį apverks, Dvylika, kurie pasislėps, Galilėjiečiai, kurie ateina pagerbti senąją stebuklą, tačiau ne be vilties išvysti naują stebuklą. Šį kartą jis nebe vienas: pirmoji Karalystės sargyba eina su juo. Ir neatvyksta, kaip nežinomas: prikėlimų atgarsys įspėja jo atvykimą. Net ir šitoje sostinėje, kur viešpatauja Romėno kardas, Pirklių auksas, Farizėjaus raidė, yra akių, kurios su ilgesiu žvalgosi į Alyvų Kalną, ir širdžių, kurios pradeda smarkiau plaktis.

Šį kartą nenori pėsčias įeiti į miestą, kuris turėtų tapti jo karalystės sostine, o bus jo kapai. Atvykęs į Betfagą, siunčia du mokiniu surasti asilaitę. Atras ją pririštą kieme prie vartų: tegu atriša ją ir atveda, nieko nepasiklausus leidimo. Jeigu šeimininkas ką sakytų, atsakykite, kad Viešpačiui reikalinga.

Sakoma buvo lig šiol, kad Jėzus pasirinko joti asilaitę dėl nusižeminimo ir kuklumo, lyg norėdamas tuo parodyti, kad ėjo į savo žmones kaip Ramybės Kunigaikštis. Tačiau pamiršta, kad asilai laikų ir galybės apaušry nebuvo mūsų laikų sunkumams užkrauti gyvuliai — su išsikišusiais kaulais pro pratrintą odą, tiekos amžių nualinti sunkiu darbu, tetinką nešioti maišus ir pintines akmenuotais šuntakiais. Senovės asilas buvo laukinis ir vikrus, gražus ir ugingas, kaip žirgas, tinkąs dievybei atnašauti. Homeras gerai išmanė palyginimus, tad greičiausia netu-

rėjo tikslo pažeminti pašėlusį Ajaksą, išdidžiausią Ajaksą, kai jį palygino su asilu. Žydai neprijaukintus asilus imdavo kitokiems palyginimams. „Žmogus turi nejudrų protą, bet drąsią širdį — sako Sofar Naomatita Juobui — gimsta, kaip laukinio asilo vaikas.“ Danielis pasakoja, kad širdis Nobuchodonazaro, kuris savo žiaurumams nuplauti „buvo išvartytas iš žmonių tarpo, tapo panaši į žvėrių širdį, o jo gyvenamoji vieta buvo su laukiniais asilais.“

Jėzus labai aiškiai paprašė neprijaukintą asilą atvesti, ant kurio dar niekas iš žmonių nebūtų jojęs — panašų, žodžiu sakant, į laukinį asilą. Nes tą dieną Jėzaus parinktas gyvulys reiškia ne jojiko nusižeminimo simbolį, bet Žydų tautą, kuri bus išgelbėta ir palenкта Kristui; neramus ir užsispyrėlis gyvulys, kietasprandis, kurio nėra vienas pranašas ir joks monarchas negalėjo prajodinėti, ir kuris štai stovi pririštas prie stulpo, kaip Izraelis su romėnų virve pilyje, kuri vadinasi Antonija. Nejudraus proto, bet drąsios širdies, kaip pasakyta Juobo knygoje, gera draugystė blogiausio gyvenimo karaliui; svetimųjų vergas, bet tuo pačiu metu nenuolaidus ir sukilėlis kiekvienu metu, visais laikais; žydų tauta surado pagaliau savo jojiką. Tiktai vienai dienai; ir prieš tą ji sukils, prieš teisėtąjį, dar šitos savaitės metu, bet neilgam. Nejauki sostinė bus sugriauta, šventykla subiręs į pelenus, o dievažudė giminė bus išblaškyta, kaip pelai amžinojo sėjėjo po visą žemės skritulį.

Asilo sprandas toks grubus, kad draugai užmeta ant jo savo apsiaustus. Akmenuotas kelias, kuris eina žemyn nuo Alyvų kalno, todėl draugai, entuziazmo pagauti patiesia ant žvirgždėto kelio savo išieiginius apsiaustus. Ir šitas veiksmas buvo pašventinimo ženklas. Nusivilkimas rūbo nuo savęs yra nusikratymas tuo sunkumu, tas nusivilkimas, kuris reiškia išpažinimo išsilgimą, ir dirbtinės gėdos galą. Kūno nuogumas yra tikro dvasios nuogumo pažadas. Meilės valia glūdi aukščiausioje išmaldoje: atiduoti tai, ką turime ant savęs. „Tam, kuris nori paimti tavo marškinius, duok tu jam ir apsiaustą.“

Taip prasideda leidimasis nuo kalno saulės kaitroje ir garbėje per tik ką nukirstas šakas su džiaugsmo giesmėmis, pilnomis vilties.

Tai buvo pradžia kvepinčių balandžio dienų, pavasaris. Auksine pusiaudienio valanda apgaubė miestą, atbudusius laukus, žaliuojančius vynuogynus ir sodus, aidėdama savo sveikais kaimo balsais. Dangus, be krašto atsivėręs, buvo stebuklingai giedras. Mėlynas, gražus, linksmas dangus, kaip dieviškosios šypsenos pažadas. Žvaigždžių nebuvo matyti, bet rodėsi lyg draug su saule toli esančios kitos saulės blizgėjo brilantinėmis varšomis. Šiltas vėjelis, kaip nematomų gėlynų alsavimas, švelniai slinko medžių viršūnėmis, kaitaliodamas jaunų augančių lapelių spalvas. Buvo viena iš tų dienų, kai dangaus giedri mėlynė atrodė mėlynėsnė, žaliumynai — žalesni, šviesa — šviesesnė, meilė daug meilesnė.

Tie, kurie lydėjo Kristų, einant į pakalnę, jautėsi pagauti tos laimingos ekstazės pasaulio ir momento. Niekados taip, kaip tą dieną, nejautė vilties ir žavingumo jausmo. Petro šaukšmas tapo obalsiu šitos mažytės kariuomenės, kuri kalno šlaitu leidosi nuo kalno į karališkąjį miestą. „Ozana, Dovydo sūnui!“ aidėjo jaunuolių ir moterų balsai. Mokiniai, nors ir įspėti, kad šitoji saulė bus jau paskutinė, nors ir žinojo, kad šitie palydovai yra busimųjų laidotuvių dalyviai, šitoje entuziazmo audroje lyg vėl pradeda kaž ko viltis.

Eisena artinosi prie paslaptingo, kurtaus, neprieteliško miesto vartų su vis didėjančia triukšminga masės banga, kuri staiga prasisiveržia ir išneša visas užtvartas. Tie kaimiečiai, tie žmonės iš aplinkinių kaimų eina priekin, tarsi apjuosti linguojančio miško vainiku, su šakomis rankose, lyg norėdami įnešti šiek tiek erdvumo ir laisvės į siaurai suspaustus miesto mūrus. Drąsesnieji pakelėse kirtosi palmių šakas, mirtų ir alyvų šakas ir žaliuojančias verbas, lyg norėdami jomis išpuosti šventėms savo lūšneles. Mosikavo šitais žaliumynais viršum galvų, svaitydamies aistringai psalmių žodžiais po kojų to, kuris degančiu veidu ateina Dievo vardu.

Štai jau prisiartinę pirmas krikščionių legijonas prie Jeruzalės vartų, pagarbos balsai nenurimsta „Palaimintas Karalius, kuris eina Viešpaties vardu! Garbė aukštybėse ir Ramybė danguose!“

Šitie šaukšmai pasiekia Farizėjų ausis, kurie surimtėjusiais ir piktais veidais čia subėgo, norėdami sužinoti, ką reiškia šitas

triukšmingas sambrūzdis. Ir šitais šauksmais pasijuto jų protingos ausys pasipiktinusios, šitos įtariančios širdys pradėjo nerymauti. Kai kurie iš jų, apsisiautę savo daktariškomis skraistėmis, iš minios šaukia į Jėzų: Mokytojau, suvaldyk savo mokinius! Ar gi nežinai, kad tokiais žodžiais tegalima kreiptis tiktai į Viešpatį, arba į tą, kuris ateis jo vardu?

Jisai gi, nesustodamas, tarė jiems: Aš sakau jums, jeigu jie nutils, akmenys pradės šaukti!

Nejudą, tylį akmens, iš kurių Dievas, pagal Jono žodžius galėtų pašaukti gyvybėn Abraomo sūnus; įkaitę Dykumos akmens, kurių Jėzus nenorėjo pakeisti į duoną, Priešui pageidaujant; neprieteliški gatvės akmens, kuriuos dukart lupinėta iš grindinio, norint jį užmušti; kurti Jeruzalės akmens mažiau tebūtų buvę kurti, mažiau atšalę, mažiau nejautresni už Farizėjų širdis.

Bet šituo atsakymu Jėzus patvirtino, kad jis yra Kristus. Tai karo paskelbimas. Tikrybėje naujas Karalius, tik ką įžengęs į savąjį miestą, duoda kovai ženklą.

Vagių urvas.

Įėjo Šventyklon. Tenai jau buvo susirinkę visi jo priešai.. Šventoji pilis ant kalnelio viršūnės švytravo saulės šviesoje savo naujų mūrų baltumu. Senoji klajoklių arka, pajungtų vežiman jaučių vežiojama per dykumas ir kovų audras, sustojo ir suakmenėjo šitoje vietoje, tarsi karališkosios buveinės sargyboje. Judęs bėglių vežimas pasikeitė sunkia pilimi, iš laukų akmenis ir marmuro sukrauta, į blizganti savo rūmų ir kaskadų puošnumu miestą, pilną uksmėtų su kolonadomis padangčių ir saule užlietų kiemų, apvestą mūrine siena, stačiai nusileidžiančia į pakalnę, bastionais ir bokštais apjuostą lyg kokia tvirtovė.

Tai buvo ne vien buveinė šventų švenčiausios ir atnašavimų altorius, nebe vien Šventykla, religinė pilis, mistinė tautos šventovė. Su savo bokšteliais ir prieangiais, su nameliais sargybai ir aukų sandėliais, su indėlių skryniomis ir prekiavimo aikštelėmis, su atskiromis susitikimų vietomis ir pramogomis, greičiau į ką kitą buvo panašu, tik ne į susikaupimo ir į maldos vietą. Tiktai kas kita: pilis apsiausties metu; indėlių bankas; prekiavimo rinka švenčių metu ir didelio žmonių susitelkimo laiku, visokių prekybinių derybų birža, politinių ginčų tribūna, visokių mokslininkų pasikalbėjimų ir naujienomis pasidalinimų vieta, pasivaikščiojimų vieta, pasitarimų, užpirkimų ir susisiektimo punktas. Pastatyta netikėlio karaliaus patraukti sofistinėms, greitoms sukilti masėms,, patenkinti kunigų kastos išdidumui ir gobšumui, tai įrankis karams ir išnaudojimams. Šita šventykla Jėzaus akyse turėjo būti visų jo skelbiamų tiesų priešų lizdas.

Jėzus įėjo į Šventyklą jos sugriauti. Tito legionams paliks tą, sienų griovimą, darbą, griovimą sąsparų, sudeginimą trobesių, aukso ir bronzos plėšimą, vertimą į rūkstančią degėsių krūvą tos didelės, prakeiktos Erodo pilies. Griauna, suverčia į griuvėsius vertybes, kurių puošnumą šventykla saugojo savo stipriomis sienomis, savo žvilgančiomis kolonomis ir savo aukišiomis durimis. Įeinąs į Šventyklą Jėzus yra Persimainėlis nuo

kalno Hermon prieš rašytojus, apdulkėjusius senųjų knygų dul-
kėmis, tai naujos Karalystės Mesiją prieš karalystės neteisėtą uzur-
patorių, paniekintą nusileidimais ir supuvusį negarbėje, tai Evan-
gelija prieš Torah, Ateitis prieš Praeitį, Meilės Ugnis prieš Raidės
Pelenus. Atėjo sambrūzdžio ir priespaudos dienoje. Entuziaz-
tiškos minios giesmėmis lydimas, Jėzus eina tiesiog į iškilmingą
savo priešų stovyklą. Žino ir atsimena jon kelią.

Tiek kartų, būdamas vaikas, ėjo ten, už rankos vedamas
piligrimų minioje, galilėjiečiams triukšmingai einant dulkių debe-
syje! Vėljau, kaip nežinomas vaikėzas, dingęs minioje, saulei
kepinant, pavargęs ir apsvaigęs nuo karščio, kiek kartų pakeldavo
aukštyn savo akis į mūrus beviltišku išsiilgimu pasiekti viršų,
atrasti tame iškiliame rūme, nors šiek tiek ūksmės akims, nors
lašelį vandens lūpoms pavilgyti, bent vieną paguodos žodelį savo
širdžiai nuraminti.

Bet šiandien viskas pasikeitė. Jau nebe jis kitų vedamas,
bet pats veda kitus. Neina pagarbinti, bet nubausti. Žino, kad
ten, viduje, už gražių grabo sienų nėra nieko, be pelenų ir pū-
venų: jo priešai, kurie pelenais prekiauja ir puvenomis mintą.
Pirmasis priešas, kuris jam pastoja kelią, yra Pelnų Demonas.

Įeina į Pagonių Kiemą, didžiausi iš visų ir pilną žmonių.
Plati, smulkiais akmenukais išgrįsta ir saulės šviesa užlieta terasa
nėra šventovės prieangis, bet nešvarios prekyvietės rinka. Ne-
apsakomas klegesys, rėkavimai ir delnų pliaušėjimai skrieja
viršum galvų šito piniguočių skruzdėlyno, perkupčių, pirkėjų ir
tarpininkų, imančių ir duodančių pinigų. Čia yra gyvulių pirklių
su jaučiais ir avių bandomis; balandžių ir kitokių sparnuočių par-
davinėtojų šalia narvelių, eilėmis sustatytų ant žemės; paukštininkų,
apie kuriuos sukinėjasi čirškėdami žvirbliai; prie stalų sėdi ban-
kininkų, pinigų keitėjų su dubenėliais varinių ir sidabrinių pinigų.
Pirkliai čiupinėja gyvulių šonus, kurie yra atnašauti paskirti, tuo
pačiu metu trypdami gyvulių mėšlus; arba vienodu balsu vadina
moteris, kurios ką tik yra pagimdžiusios, piligrimus, kurie yra
atvykę sudėti riebias aukas, raupsuotuosius, kurie turi paaukoti
gyvus paukščius už jau apturėtą arba pageidaujamą pagijimą.
Bankininkai, kurie nešiojasi prie ausies prikabinatą sidabrinį pinigą,
kurio nori pažymėti savo amatą, ilganagiais gobšiais pirštais
žarsto blizgančius skambius pinigų; kačių šuoliais sukinėjasi

minioje tarpininkai; ateiviai iš provincijos, atsargūs ir nepasitikį, praleidžia pro ausis įvairias pastabas, pirma negu atriša savo mazgelius, kad paimtų iš jų keletą smulkių pinigų aukoms užpirti; karts nuo karto šitame klegesyje pasigirsta pailsusio jaučio gilus murojimas, kuris valandėlę nustelbia silpną avių bliovimą, moterų klegėjimą, drachmų ir siklių žvangėjimą.

Šitas reginys Jėzui nebe naujas. Žinojo, kad Dievo namai tapo Mamonos namais, ir kad užuot meldęsis tyliai dvasia susikaupus medžiagos žmonės ten prekiaavo, dalyvaujant kunigams, šėtono išmatomis. Bet ši kartą nebesuvaldė savo pasipiktinimo ir rūstybės. Norėdamas sugriauti Šventyklą, pradeda nuo turgavietės griovimo. Dieviškasis vargšas, vargšų apsuptas stoja į kovą su pinigų tarnais. Paėmęs rankon virvių grįžtę, suriša jas botago pavydalu ir skverbiasi pro nusigandusią minią priekin. Bankininkui stalai pirmu pastumėjimu apvirsta, pinigai išsibarsto ant žemės, nepaisant nusistebėjimo ir pykčio šauksmų; paukščių pardavinėtojų suolai griūva kartu su narveliais, kuriuose balandžiai burkuoja. Piemens, matydami blogą pradžią, varo jaučių ir avių bandas prie vartų; paukštininkai ima po pažasčia savo sparnuočius ir stengiasi pasprukti. Šauksmai kyla į dangų, pasipiktinimo ir pagyrimo šauksmai: iš kitų kiemų bėga nauja žmonių minia, pakilusio triukšmo paskatinta. Jėzus drąsiausių saviškių apsuptas, grasina iškeltu botagu ir varo prie vartų užsilikusius piniguočius. Ir garsiai kartoja: Išeikite lauk iš čia su visu kuo! Viešpaties namai yra maldos namai, o jūs pavertėt juos vagių urvu!

Ir paskutinieji prekiautojai palieka prieangį, kaip šiukšlės, šluojamos šluota.

Jėzaus elgesys ne tiktai buvo tikslus šventovės išvalymas, bet ir viešas pasipiktinimo Mamona ir Mamonos tarnais įrodymas. Prekiavimas — šitas moderniškasis dievaitis — jam yra tik vagystės forma. Todėl turgavietė yra jam tik ramių galvažudžių lizdas, tik pakenčiamų įstatymais lupikų gauja. Bet tai, ką leidžia papročiai ir pakenčia įstatymai, negali pakęsti tas, kuriam pasauliniai dėsniai yra svetimi, ir kuris nenusileidžia ligi jų, kuris neieško kitokio be dvasios pelno. Iš visų rūšių legalizuotų vagysčių, vadinamų prekiavimu nėra nei vienas tiek nekenčiamas ir nedoras, kaip prekiavimas pinigais. Jei kas duoda avį mainais už pinigą, esame tikri, kad jis liepia daug daugiau duoti

pinigų negu avis yra verta. Bet, kaip ten bebūtų, jis duoda tau bent šį-tą, ko negalime pavadinti nedoru turtingumo simboliu, duoda tau gyvą padarą, iš kurio pavasarį galėsi paimti vilną, kuris atves tau ėriuką, kurį, jeigu panorėsi, galėsi suvalgyti. Bet pinigų keitimas į pinigą, nukaltą metalą į nukaltą metalą, yra kažkas nenatūralu, kažkas koks absurdas, kažkas demoniškas. Visa tai, kas banku atsiduoda, keitimu, piniginiu pelnu yra paslaptinga gėda, stumianti, kuri visumet pripildydavo pasibiaurėjimu paprastas sielas, t. y. nesuterštas ir galias sielas. Ūkininkas, kurs java sėja, siuvėjas, kuris siuva rūbą, audėjas, kuris audžia liną ar vilną turi, tam tikrose ribose, pilną teisę, kad jų pelnas padidėtų, nes jie ir nuo savęs kažką prideda, ko nebuvo žemėje, medžiagoje, audekle. Bet tai, kad krūva pinigų pati savaime pagimdytų be jokio vargo ir darbo kitą pinigų krūvą, nepridėjus žmogaus rankos nei prie kokio kūrybinio varstoto, yra toks papiktinimas, kuris praneša visokią vaizduoklę. Pinigų prekyautojyje, bankininko asmenyje, aukso ir sidabro rinkėjyje galime tiesioginai pastebėti Demono parinktus vergus. Ir Demonas, jiems atsidėkodamas, būtent bankininkams ir pinigų laikytojams, atiduoda pasaulį valdyti: dar ir šiandien jie davinėja tautoms įsakymus, sukelia karus, marina žmones badu, apgrobdami pekliškais mokesčiais vargšų žmonių gyvenimus, keisdami juos į auksą, kraujuose ir ašarose pamirkytą.

Kristus, gailėdamasis turtuolių ir neapkęsdamas turtų, tos vyriausios kliūties, kuri uždengia žmonių akis nuo Dangaus Karalystės, iššlavė vagių urvą ir išvalė Šventyklą, kurioje išaiškina paskutines tiesas, kurias dar turi paskelbti. Bet šituo savo griežtu elgesiu sukėlė prieš save visus Jeruzalės pirklius. Išvartieji pareikalaus iš savo globėjų nubausti tą, kuris griauja šventojo kalno prekybą. Pinigingi žmonės lengvai bus išklausti Įstatymo žmonių, kurie jau yra įniršę dėl kitų motyvų. Tuo labiau, kad išgriaudamas šventyklos turgavietę, Jėzus nuteisė ir pasmerkė bažnyčios kunigus. Žymiausia turgavietės rinka priklausė Ananijo sūnams, t. y. artimiausiems giminaičiams aukščiausio kunigo Kaifos. Visi balandžiai, kuriuos pardavinėta šventyklos rinkoje, buvo iš Ananijo paukštyno, o iš pačios sparnuočių prekybos šitas kunigas — pristatytojas turėdavo keturiasdešimts saa gryno pelno. Bankininkai, neturėdami teisės prekiauti šventykloje,

mokėdavo galingom sadukėjų tarybom, rinktom iš aukštesnio kunigų luomo, gana didelius procentus iš savo tūkstantinio pelno, kurį jiems duodavo metinė apyvarta iš svetimų pinigų keitimo į žydų pinigus. Ir pati Šventykla argi nebuvo tikrybėje didelis tautos bankas su visomis savo nedegamomis skryniomis, sudėtomis į iždo kambarius?

Jėzus įžeidė dvidešimts tūkstančių Jeruzalės kunigų, paliesdamas, jų prestižą ir kišenę. Jis padaro perversmą įvertinimo iškraipytos ir iškoneveiktos raidės, kurios vardu jie valdė ir tuko. Be to, išvaiko jų bendrininkus, prekyautojus ir bankininkus. Jeigu nugalės, visus laukia bendras bankrotas. Bet du luomai, kuriems gresia pavojus, dar tampriau susibičiuliauja, kad surastų būdą nusikratyti neprašytu svečiu. Pirkliai ir Kunigai susitaria, galimas daiktas, dar tą patį vakarą, papirkti išdaviką ir paruošti kryžių. Miesčionys tam reikalui šiek tiek turės sudėti pinigų; Kunigai suras religinį pretekstą; atėjūnų valdžia, kuriai rūpi kunigų ir miesčionių palankumas, duos savo kareivius.

Tuo tarpu Jėzus, išėjęs iš Šventyklos, per alyvų daržą, nuėjo Betanijos link.

Žalčių padermė.

Kai sugrįžo kitą rytą, gyvulių pirkliai ir perkupčiai buvo susirinkę ties Šventyklos vartais, o kiemuose triukšmavo suerzinta žmonių minia.

Jėzaus paskelbtas ir įvykdytas sprendimas prieš privileijuotus vagis sukėlė audrą šitame paperkame, niekšiškame paleistuvių mieste, apsnūdusiame kaip labai pritvinkusi, ir labai godžiai melžiama, karvė. Jėzaus botago smūgiai paveikė, kaip akmenys, metami į pilną varlių Jeruzalės kūdrą. Baudžiančios rankos smūgiai vargšų krūtinėse nuaidėjo džiaugsmo virpėjimu ir pripildė išgaščių galingųjų širdis.

Rytą anksti jau visi tenai atėję iš aplinkinių kaimų, medžių paunksmėse pasislėpusių ir iš puikių rūmų, iš dirbtuvių ir iš miesto aikščių, pametę savo darbą, nerymaudami, kaip žmonės laukia stebuklų arba keršto. Atėjo rankpelniai, audėjai, dažytojai, kurpiai, staliai, tie visi, kurie neapkentė pirklių, tarpininkų, tų varguomenės dėlių, mokačių iščiulpti kraują ir turtėti net iš varguomenės. Pirmiausia atėjo visos miesto atmatos, nudriskėliai, amžino elgetavimo vergai, apskretę raupų šašais, su matomomis žaizdomis ir beveik išlindusiais kaulais pro suskilusią odą, kad tuo patvirtintų jų išbadėjimą. Atėjo iš tolimų kraštų piligrimai, o tarp jų iš Galilėjos ir tie kurie dieną prieš tai dalyvavo iškilmingame Jėzaus įėjime į miestą drauge su žydais iš Sirijos ir Aigipto, gerai apsirėdžiusiais, kaip tolimi giminės, kurie laiks nuo laiko pasirodo tėviškės namuose praleisti drauge šventes.

Bet ėjo taip pat grupėmis po keturis ir po penkis Raštų žinovai ir Farizėjai. Jie buvo draugiškumu ir broliškumu tarp savęs surišti, tai buvo savęs verti bendraminčiai. Raštų žinovai buvo Įstatymų aiškintojai ir mokytojai, Farizėjai buvo Įstatymo Puritanai. Beveik visi Raštų žinovai buvo Farizėjai, daugumas Farizėjų buvo Raštų žinovai, įsivaizduokite profesorių, kuris su mokslišku pedantizmu jungtų tariamąjį dievotumą, arba kokį

veidmainį, prisidengusį dievotumu su pedagoginės kazuistikos priemaiša, galėsite susidaryti moderninį farizėjiško daktaro vaizdą. Apsimetėlis, premijuotas dievotasis, veidmainiaujas akademikas, filosofuojas kvakeris gali taip pat mums sudaryti panašios idėjos vaizdą.

Šitie visi tą rytą ėjo į Šventyklą su dideliu išdidumu veiduose ir daug blogesniais sumanymais savo viduje. Apsigaubę savo ilgomis skraistėmis, jie ėjo labai išdidžiai, atstatę priekin krūtinės, pakėlę aukštin sumišusių akių žvilgsnius; šypsena perkreiptomis lūpomis, neramiai kilnodami šnerves, tokiuo žingsniu žengdami, iš kurio galima buvo pastebėti išdidumas ir pasipiktinimas šitų privilegijuotų Viešpaties sargų.

Apsuptas žvilgsniais tūkstančių akių, kurios dalį savo šviesos jam teikė, stovėjo ir laukė jų. Nebe pirmą kartą jis turėjo su jais susitikti. Kiek gi susirėmimų tai čia, tai kitur, vaikščiodamas iš vieno krašto į kitą, jis jau turėjo su provincijos Farizėjais! Tai buvo tie Farizėjai, kurie reikalavo ženklo iš dangaus, antgamtinio mesianizmo įrodymo — nes, priešingai skeptiškiems Sadukėjams, pasinėrusiems epikureizme Farizėjai tikėjo greitą Išgelbėtojo atėjimą. Bet šitą Išgelbėtoją Farizėjai vaizdavosi kaip Žydą, kuris stropiai laikosi, kaip ir jie patys, visų įstatymo reikalavimų, net buvo įsitikinę, kad būti vertiems jį priimti, užtenka laikytis išorinio švarumo ir vengti laužymo mažiausios Knygų knygos taisyklės. Mesiją, Dovydo sūnus, nenorės gelbėti tų, kurie nevengė nors ir iš tolo bendrauti su svetimšaliais ir pagonimis, kurie nesilaikė visų įsakymų, nors ir mažiausių, apeiginio švarumo; kurie nesumokėdavo visų dešimtinių Šventyklai, kurie nepagerbė labiausiai subatos poilsio. Jėzus jų akyse jokių būdu negalėjo būti tas lauktasis dieviškasis Pasiuntinys. Nebuvo pastebėta jokių pranašiškų ir magiškų ženklų: jis tesirūpino gydyti ligonis, kalbėti apie meilę, mylėti. Matydavo jį valgant su muitininkais ir nusidėjėliais, ir dar blogiau, su pasipiktinimu buvo pastebėję, kad jo mokiniai ne visados prieš valgydami nusiplaudavo rankas. Dar blogiau, didžiausia nedorybė, nepakenčiamas papiktinimas, kad negerbė subatos. Jėzus be baimės net ir subatos dieną pagydydavo, ir nelaikė nusikaltimu tą dieną daryti gerą nelaimingiems broliams. Atvirkščiai, jis tuo didžiuo-

davosi, piktžodžiaudamas, kad subata yra žmogui paskirta, o ne žmogus subatai!

Farizėjų sielose tebuvo viena abejonė dėl Jėzaus: ar jis pamišėlis, ar valkata? Norėdami įsitikinti, ne kartą stengdavosi sugauti jį teologinėmis pinklėmis arba dialektikos spąstais, bet veltui. Kol sukinėjosi po provinciją, vedžiodamasis keletą dešimčių kaimiečių, paliko ramybę, manydami, kad ilgainiui, vieną dieną anksčiau ar vėliau, net ir šita saujelė juo nusivylusi jį pames ir paliks vieną. Bet dabar reikalas pasidarė rimtas. Apsuptas minios pusgirčių kaimiečių, šitas valkata išdrįso įeiti į Šventyklą, pasisavinęs valdovo nuotaiką sujudino šitą nelaimingą liaudį, kad jį pasveikintų kaip Mesiją. Dar daugiau, pasisavindamas kunigų teises, ir tarsi siekdamas karališkos valdžios, išvijo padorius pirklius, pamaldžius žmones, kurie su didžiausia pagarba žiūrėdavo į Farizėjus, nors, gal būt, ir ne visur jais pasekdavo. Ligi tos dienos Farizėjai ir Raštų žinovai buvo net per daug atlaidūs ir gailestingi. Tačiau lig šiol buvusi palyginti gera nuotaika šitų gailestingų profesorių būtų ženklas jų silpnybės, bausmės vertas apsileidimas. Nebepakenčiamas papiktinimas, pakartotinis šventovės įžeidimas, ryškus šventovės skatinimas kovoti, šaukte — šaukė atkeršyti ir nubausti. Raštų žinovai ir Farizėjai ėjo tenai įsitikinti, ar išdrįs jisai sugrįžti į tą vietą, suteptą jo įžūlumu.

Jėzus tuo tarpu, apsuptas piligrimų bangos, kaip tik jų laukė. Jiems būtent, visų akivaizdoje, saulės šviesoje, norėjo tai pasakyti, ką apie juos manė. Tai, ką Dievas apie juos galvojo. Pasakyti apie juos galutinę tiesą. Vakar pasmerkė botagu gyvulių prekiautojus ir pinigų keitėjus. Šiandien turėjo paliesti žodžio prekiautojus, įstatymų išnaudotojus, tiesos tarpininkus. Tos dienos pasmerkimas nenušlavė jų nuo žemės veido, bet ant savo veidų, kur jie gimtų ir viešpatautų, turi išdegintą dėmę, niekados nenuplaunamą, amžiną.

„Vargas jums, Raštų žinovai, ir veidmainiai Farizėjai!“

Jų nusidėjimai gali būti ligi vieno sumažinti, bet šis vienas yra už visus didesnis, mažiausia tėra dovanotinas. Nusidėjimas prieš Dvasią. Teisybės įžeidimas, tiesos ir dvasios išdavimas, išnaikinimas vienintelių švarių turtų, kokie tik yra pasaulyje. Vagys išvagia tik suvartojamus turtus, žmogžudžiai užmuša tik

kūną, kurs ir taip pavirsta dulkėmis, paleistuvės užteršia kūną, kurs ir taip su laiku pradės pūti. Bet veidmainiai farizėjai iško-neveikia žodžius absoliutės tiesos, išvagia amžinybės pažadą, užmuša sielą. Visa juose—apsimetimas: apsilvilkimas jų ir kalba, mokymas ir praktika. Jų žodžiams priešingi yra jų darbai, jų išorės atrodo neatatinka jų vidaus nusiteikimą, jų slaptasis kiauuliškumas akyplēšiškai paneigia ir sumažina jų reikalavimų reikšmę. Veidmainiai, nes krauna ant žmonių pečių nepakeliamas naštas ir nenori patys nė piršto pajudinti. Veidmainiai, nes dangstydamiesi skraistėmis, sagtimis susegiotomis, kad pasirodytų aikštėse išminčiais, kuriems minia atiduotų pagarbą, laikydami paslėptus sąžinės raktus, uždarė žmonėms karalystės vartus: nei patys į ją neina, nei kitų einančių neįsileidžia. Veidmainiai, nes visų akivaizdoje ilgai meldžiasi, o paskui apvagia našlių namus ir silpnųjų ir apleistųjų turtus. Veidmainiai, nes plauna ir valo tai, kas yra išorėj dubens ir taurės pusėj, o savo viduj pilni yra žiaurumo ir niekšiškumo. Veidmainiai, nes kreipia dėmesio į apeigines smulkmenas ir valymąsi, bet nekreipia akies į svarbesnius dalykus: perkošia vorą, o praryja kupranugarį. Veidmainiai, nes žiūri tik apeiginių smulkmenų, o nenugirsta to, kas svarbiausia; moka laiku savo pagalvinę, dešimtinę metų, rūtų ir kmynų, bet neturi savy teisybės, pasigailėjimo ir tikėjimo. Veidmainiai, nes stato paminklus pranašams ir puošia senovės teisingųjų kapus, bet persekioja teisinguosius, kurie jų laikais gyvena, ir rengiasi pranašus užmušti“. Gyvatės, žalčių padermė, kaip gi išvengsite pasmerkimo ir pragaro ugnies? Štai siunčiu pas jus pranašus, išminčius ir mokytojus: vienus iš jų užmušite ir prikalsite prie kryžiaus, kitus nuplaksite rykštėmis jūsų šventyklose ir persekiosite juos nuo miesto ligi miesto, kad ant jūsų galvų kristų visas teisingųjų kraujas, kuris yra žemėje išlietas, nuo teisingojo Abelio kraujo ligi Zakarijos kraujo, kurį užmušėt tarp šventyklos ir altoriaus“.

Priėmė Kaino įpėdinystę. Jie yra Kaino įpėdiniai, anūkai. Brolažudžiai, Šventųjų budeliai, Pranašų žudytojai. Ir, kaip Kainui, Dievas paliko jų veiduose žymę—paslaptinę nemirtingumo dėmę. Jie negali būti užmušti, nes jų rankos turi užmušinėti. Dėl šitos dėmės pirmas brolažudys bėglis išsigelbėjo tarp pirmųjų gyventojų ir per visus amžius išsigelbės Farizėjai—galvažudžiai, nes Viešpats

jais pasinaudoja savo aukštiesiems darbams, kurių teisingumas nedidelėse mažyčių akyse atrodo beprotyste ir netikslingumu. Amžinasis sprendimas, daugumai žmonių akių nepastebimas, graso mirtimi, graso žiauriausia mirtimi Dievo sekėjams. Bet paprastas žmogus negalėtų Šventąjį nužudyti, nei nusidėjėlis, tas stebuklingas padaras, iš kurio gali gimti šventasis. Šventasis nebebūtų šventas, jeigu atimtų kitam Šventajam gyvybę, tam vieninteliam broliui, kurį jam davė Tėvas. Tuomet visiems amžiams ir visose tautose atsirado neišnaikinamoji Farizėjų padermė. Iš tų, kurie niekados neturėjo kūdikių paprastumo, ir niekados nepažins išganymo kelio; iš tų, kurie, kūno akimis žiūrint, nėra nusidėjėliai, bet nuo galvos ligi kojų įkūnija savyčiausia nusidėjimą; iš tų, kurie mielai norėtų dėtis esą šventais, o ištikrųjų šventųjų neapkenčia. Jiems tatau, tiems įrankiams baisiausios ir būtinos skerdynės, Dievas yra pavedęs geriausių budelių amatą. Ištikimi pavestam amatui, kaip pragaro gyventojai nepasiekiami jokių žaizdų, kaip Kainas pažymėti tam tikru ženklu, kaip veidmainystė ir žiaurumas nemirtingas, pergyveno visokias valdžias ir visas skerdynes. Kas kart kitaip užsimaskuodami, kitaip vilkėdami, kas kart kitokiais apsiginklavę nutarimais ir pretekstais, iki šios dienos slankioja po visą pasaulį žvalūs ir išdidūs, kaip ir anuomet. Ir, kai negalėjo užmušti ugnimi ir vinimis, kirviu ir peiliu, panaudojo su geriausiu pasisekimu kalbą ir plunksną.

Kalbėdamas jiems plačiame, saulės apšviestame, žmonių pilname kieme, Jėzus žino, kad kalba savo teisėjams, tiems, kurie bus pastatyti asmenys, faktini jo mirties autoriai. Jo tylėjimas Kaifos ir Piloto akivaizdoje yra čia, tą dieną visai pateisinamas. Jis pasmerkė juos, ir jie pasmerks jį; jis nuteisė juos pirmiau, ir nieko nebeturės ką jiems pasakyti, kai jie panorės jį teisti.

Mirties pavaizdavimai karts nuo karto skamba jo lūpose, kai jiems ir apie juos kalba. Gyvatės ir kapai. Juodos vylingos gyvatės, kurios suleidžia į tavo kraują visus savo nuodus, kuriuos buvo paslėpusios savo dantyse. Balti grabai gražūs pažiūrėti, o viduje pilni yra maro pūvenų.

Tie Farizėjai, kurie stovėjo priešais Jėzų, ir tie visi, kurie iš jų yra kilę tiesiąja linkme, noromis slepiasi mirusiųjų šešėlyje savo nuodams paruošti. Šalti, kaip gyvačių oda ir kapų akmenys: nei saulės kaitra, nei meilės ugnis, nei pragaro liepsnos nepajėgs

niekados jų įkaitinti. Jie žino visus žodžius: tik gyvenimo žodis jiems nežinomas.

„Vargas jums, Raštų žinovai ir Farizėjai, veidmainiai, kad esate kaip grabai, kurių nematyti, o žmonės, kurie eina per juos, nieko apie juos nežino“. Vienintelis tebuvo, kuris tai žinojo—Jėzus, ir todėl tat jis neišbus ilgiau kaip dvi dienas kape, kurį jam dabar iškala*).

***) Jėzaus kapas buvo iškaltas uoloje, todėl, Jam mirus, Jis nebuvo užkastas, bet padėtas kape.**

Akmuo ant akmens.

Iš Šventyklos išeidavo Trylika, kaip ir kitomis dienomis,, į Alyvų Kalną. Vienas iš Mokinių — kuris tai buvo? gal Jonas Salomėjos sūnus, dar veik vaikėzas, todėl linkęs nusistebėjimą kelti, o gal Iskariotas, turtų garbintojas? — Jėzui tarė:

— Žiūrėk, kokia statyba! Ir kiek čia gražių akmenų!

Mokytojas pažvelgė į aukštas sienas, marmuru apdėtas, kurias Erodas su apskaičiuotu išdidumu pastatydino ant kalvos, ir atsakė:

Tu matai šituos didelius rūmus? Nepaliks akmens ant akmens, kuris nebūtų išgriautas.

Jeruzalės puošnumo garbintojas nusigando. Nė vienas nerado pajėgos atsakyti, bet visi, kiek jų buvo, nerymaudami ir žadą užkandę, ėjo virškindami savyje šituos žodžius. Šitiems kūniškiems Žydams, šitoms mažoms užsispyrėlių kaimiečių širdims ir jų ausims tie žodžiai buvo aštrūs, nesuprantami. Kiek kitų aštrių žodžių, aštrių išklaudyti, aštrių perprasti, aštrių patikėti buvo pastaraisiais laikais jiems pasakęs tas, kuris juos mylėjo. Bet tokių aštrių, kaip šitie žodžiai, jie negalėjo prisiminti. Žinojo jie, kad buvo Kristus, ir kad turėjo kentėti ir numirti, bet tikėjosi, kad prisikėlus naujojo Dovydo laimėjimo garbėje, bus užtikrintas Izraeliui gerbūvis, o jiems, ištikimiems jo klajonių ir skurdo draugams, bus suteiktas didesnis užmokesnis ir viešpatavimo valdžia. Bet, jeigu žemę valdys Judėja, tai Judėją turi valdyti Jeruzalė, o valdžios buveine turėtų pasilikti didžiojo Karaliaus Šventykla. Jeigu šandie joje ponauja neištikimieji Sadukėjai ir veidmainiški Farizėjai, Raštų išdavikiški aiškintojai, tai Kristus juos išvays lauk, kad tuo būdu laisvas vietas atiduotų savo Apaštalams. Kaip gi tad galėjo būti sugriauta Šventykla, buvusios Karalystės gražiausias atminimas naujos Karalystės troškimų uola?

Šitie žodžiai apie akmenis atrodė kietesni už pačius akmenis ir Simanui, pramintam Uola, ir jo draugams. Argi Krikšty-

tojas nesakė, kad Viešpats gali Jordano akmenis pakeisti Abraomo vaikais? Argi Šėtonas nesakė, kad Dievo Sūnus, galėjo pakeisti dykumų akmenis duona? Argi pats Jėzus nebuvo pasakęs, įžengdamas į Jeruzalės miestą, kad, jeigu žmonės tylėtų, akmenys šauktų ir giedotų pasveikinimo giesmes? Ir argi ne jis pats padarė tai, kad iš priešų rankų, kurie buvo pakėlę akmenis tam, kad jį užmuštų, iškrito akmenys, arba kad iškrito iš rankų tų, kurie vijosi svetmoterę?

Bet Mokiniai negalėjo suprasti pranašavimo apie Šventyklos akmenis. Kad šitie akmenys, dideli ir sunkūs, dideliu vargu paimti iš kalnų, iš tolo suvežti jaučiais, aptašyti ir nulyginti kūjais ir kaltais, viens ant kito sudėti tvarkingai, kaip tai reikalavo pats statymo menas, padaryti nuostabiausiai pasaulio šventyklai, kad šitie akmenys, saulės įkaitinti ir apšviesti, vėl turėtų būti viens nuo kito atskirti ir paversti griuvėsiais, to negalėjo, nepajėgė suprasti.

Kai tik atėjo į Alyvų Kalną, ir Kristus atsisėdo veidu į Šventyklą, nebegalėjo ilgiau suvaldyti savo dėmesio. — Pasakyk mums, kada tai atsitiks? Ir koks bus duotas tavo atėjimo ženklas?

Atsakymas buvo pamokslas apie Paskutiniuosius Dalykus, antras Pamokslas ant Kalno. Anuomet, savo pranašavimų pradžioje, kalbėjo, kokiuo būdu reikalinga persimainyti visa siela, norint uždėti Karalystę; dabar, per du žingsniu nuo mirties, apreiškia, kokia bus bausmė taikoma užsispyrėliams, ir kuriuo būdu apsireikš antrasis jo atėjimas.

Šitas pamokslas, mažiau už pirmąjį tesuprastas, ir dar labiau pamištas, yra ne į vieną tikslą klausimą, kaip daugumas kad mano, atsakymas. Mokiniai davė jam du klausimu. Kada visa tai, ką esi pasakęs, atsitiks, t. y., Šventyklos sugriovimas? Ir koks bus duotas tavo atėjimo ženklas? Ir Jėzus duoda du atsakymu. Jėzus išpranašauja tuos įvykius, kurie atsitiks prieš Jeruzalės sugriovimą, o paskui papasakoja ženklus savo naujojo atėjimo. Šitas pranašiškas pamokslas, nors jį Evangelijose skaitome vienu užsimojimu, turi dvi dalis. Yra dvi skirtingos pranašystės: pirma išsipildė pirmiau, negu Jėzaus karta išnyko, nesukakus net keturioms dešimtims metų nuo jo mirties. Antros pranašystės dienos dar neatėjo, bet, gal būt, dar šitai kartai neišmirus, pasirodys pirmieji jos ženklai.

Avys ir ožiai.

Žino Jėzus savo Mokinių silpnybę. Dvasios silpnybę, ir, gal būt, kūno silpnybę. Ir tuojau įspėja juos prieš du gresiančius pavojus: apgaulę ir kentėjimą.

„Saugokitės, kad kas jūsų nesuvedžiotų; nes daugelis ateis mano vardu ir sakys: Aš esmi Kristus; ir daugelį suvedžios... Ir jeigu tada jums sakytų: Štai, čia yra Kristus, tenai jis yra, netikėkite, nes atsiras netikri Kristūs ir apgaulingi pranašai, ir darys didelius ženklus ir stebuklus, kad apgautų, jeigu būtų galima, net išrinktuosius. Ateis mano vardu prisidengę, ir pasakys: Aš esmi; jau prisiartino laikas. Nesekite jais.

Bet, jeigu išvengs netikrų Mesijų žabangų, negalės išvengti persekiojimų tikrojo Kristaus priešų. „Tuomet jūs būsite persekiojami ir jus žudys, ir visos tautos neapkęs jūsų dėl mano vardo... Pakels ant jūsų rankas ir persekios jus, išduodami jus šventyklų teismams ir įmesdami jus į kalėjimą, šaukdami jus prieš teisėjus ir karalius dėl mano vardo... Būsité išduoti savo tėvų ir brolių, giminių ir draugų. Ir brolis brolių išduos mirčiai, ir tėvas išduos sūnų, sūnūs sukils prieš gimdytojus ir išduos juos mirčiai. Tuomet daugelis pasipiktins ir viens kitą išdavinės ir neapkęs vienas kito. Ir kadangi nedorybė padidės ir dauginsis daugelio meilė atšals. Bet nė vienas plaukas nuo jūsų galvos nepražus. Savo pastovumo atpildu pelnysite gyvenimą, ir, kas iš jūsų ligi galo pasiliks ištikimas, bus išganytas“.

Tada tai prasidės artėjančios bausmės ženklai. „Ir kai išgirsite karus ir žinias apie karus, nenusigąskite, nes reikalinga, kad tie dalykai įvyktų pirma, nors galas dar ne tuojau po to ateis. Pakils tauta prieš tautą ir karalystė prieš karalystę; daugely vietų prasidės žemės drebėjimas ir maras, badas, bus šiurpulingi ir dideli ženklai iš dangaus“.

Tai yra įžanginiai įspėjimai. Pasaulio tvarka bus išjudinta. Būdama ramybėje žemė pamatys žmogų prieš žmogų, tautą prieš tautą. Pagaliau ir pati žemė, kraujų primirkusi, sukils prieš

žmones, susiūbuos po jų kojomis, išgriaus jų namus, pradės vėmti pelenus, lyg norėdama kalnų krateriais išmesti visus, kurie jau mirę, o brolažudžiams neleis pasinaudoti net tuo valgiu, kuris kas vasarą pribirsta laukuose.

Tuomet, kai visa tai išsipildys, ateis bausmė tiems žmonėms, kurie nenorėjo atgimti Kristuje ir nepriėmė Evangelijos, tiems miestams, kurie žudo savo pranašus, kurie kryžiuoja ant Kaukuolės kalno savo Viešpatį ir persekioja jo pasekėjus.

„Kai pastebėsite kariuomenės apsuptą Jeruzalę, žinokite, kad jos išnaikinimas jau prisiartino. Kai išvysite išnaikinimo šlykštumą, kuris yra pranašo Danielio atpasakotas, paliktą šventovės vietoje, tuomet tie, kurie bus Žydų žemėje, tegu bėga į kalnus, tie, kurie bus miestuose, tegu juos palieka, o tie, kurie bus kaimuose, tegu neina į miestus. Kas bus savo namų prieangy, tegu neina į namus pasiimti ko iš ten, o kas bus lauke, tegu negrįžta pasiimti savo skraistės. Vargas nėščioms ir žindančioms tose dienose! Melskitės, kad jūsų bėgimas neišpultų žiemos metu arba subatos dieną, nes tose dienose bus didelis prispaudimas, kokio nėra buvę nuo pasaulio pradžios ligi to laiko, ir tokio niekadės daugiau nebebus. Nes didelis bus prispaudimas žemėje ir rūstybė prieš šią tautą. Žus jie kardų ašmenimis ištikti, ir išves juos vergijon pas visas tautas, o Jeruzalė bus Pagonių mindžiojama, kol Pagonių laikai išsipildys“.

Pirmoji pranašystė baigta. Jeruzalė bus paimta ir išgriauta ir iš Šventyklos, iškoneveiktos „išnaikinimo šlykštumu“, nepasiliks akmens ant akmens.

Bet Jėzus dar ne viską buvo pasakęs, lig šiol dar nekalbėjo apie savo antrąjį atėjimą.

„Jeruzalė bus Pagonių mindžiojama, kol išsipildys Pagonių laikai“. Kokie gi tie „Pagonių laikai, tempora nationum?“ Graikiško teksto žodis tai išreiškia tiksliau, negu kitų kalbų: tai yra pritaikyti, suderinti, Pagonims priderą laikai, tai yra laikai, kuriuose nežyda atsivers prie Evangelijos, kuri pirmiau, negu visoms kitoms tautoms, buvo skelbiama Žydams. Ir todėl tikroji pabaiga neateis anksčiau, negu Evangelija nebus nunešta visoms tautoms, kol Pagonys, netikėliai mindžios Jeruzalės miestą. „Ir šita Karalystės Evangelija bus apskatinėjama visame pasauly, kol visoms tautoms bus ji paskelbta; o tuomet tai ateis pabaiga“.

Antrasis Kristaus atėjimas iš dangaus, *Parousia*, bus šio pasaulio pabaiga ir tikrojo pasaulio pradžia, pradžia amžinos karalystės. Judėjos galas buvo apreikštas daugiausia žmoniškais ir žemiškais ženklais; aną gi, kitą pabaigą paženklinys daugiausia dieviški ir dangiški ženklai“. Saulė užtams, ir mėnuo neduos savo šviesos, o žvaigždės pradės kristi iš dangaus; žemėje gi bus didelis prispaudimas tarp žmonių, jūrų vandenų išsiveržimas iš krantų ir žemės užplūdimas; žmonės iš baimės pradės džiūti, laukdami tų dalykų, kurie ateis į visą pasaulį, nes dangaus galybės bus išjudintos. Ir tuomet pasirodys ant dangaus Sūnaus Žmogaus ženklas, visos pasaulio tautos pradės daryti priekaištus ir pamatys Sūnų Žmogaus ateinantį debesyse didelėje galybėje ir šlovėje“.

Jeruzalės galui atėjus, tik mažytė žemės dalelė merdėdama tesiraitė. Bet, prieš visuotinį pasaulio galą, pradės drebėti ir dangus. Didelėje, netikėtoje tamsumoje tebus girdimas vandenų ošimas ir išgąščio dantų griežimas. Tai bus Viešpaties Diena. Viešpaties rūstybės Diena, kurią pranašavo savo laiku—Ezekielis ir Jeremiją, Izaijas ir Jaėlis. „Viešpaties diena nebetoli ir ji ateis, kaip audra, Visagalio pasiūsta. Prieblandų ir tamsybės diena... Žemė, kuri jam ateinant buvo džiaugsmų rojum, palieka išnaikinta ir tuščia. Žmonės apima išgąstis, o jų veidų spalva įgauna vario spalvą. Visos rankos nusvirs bejėgiškai ir visų žmonių širdys nualps. Ir bus sulaužomi pusiau ir didžiausių skausmų apnikti; kęs skausmus, kaip gimdančioji moteriškė, kiekvienas žiūrės klaikiomis akimis į savo kaimyną... Štai, kai ateis Viešpaties diena, rūstybės ir apmaudo diena, žiaurumo ir šėlimo diena, paversti žemę dykuma ir išnaikinti joje nusidėjėlius. Skaisčiausios dangaus žvaigždės neduos paprastos šviesos ir pajuoduos, saulė užtams patekėjus, ir mėnuo nebsublizgės savo šviesa. Dangus užsiskleis, kaip knyga, ir visos jo galybės nukris, kaip nukrinta vynuogių ir fygų lapai“.

Štai Tėvo diena, tamsybių diena danguje ir išgąščio žemėje. Bet tuojau po to prasideda Sūnaus diena.

Šį kartą nepasirodo tvarto gilumoje, bet dangaus aukštumose, nepasislėpęs ir skurde, bet galybės ir šlovės šviesoje. „Ir pasiųs savo angelus, kurie garsaus trimito balsais sušauks visus išrinktuosius iš keturių vėjų nuo vieno krašto dangaus ligi kito“.

Ir kai dangiški trimitai pažadins visus, miegančius kapuose, pradisės nebeatšaukiamas pasirinkimas.

„Ir kai Sūnus Žmogaus ateis savo garbėje su visais angelais, tuomet atsisės garbingame savo didybės soste. Visos žmonių giminės prieš jį atsisos; ir atskirs jas vienas nuo kitų, kaip piemuo atskiria avis nuo ožių: ir dešinėje pastatys avis, o kairėje — ožius. Tada pasakys Karalius tiems, kurie stovės jo dešinėje: Eikite, mano Tėvo palaiminti, ir pavidėkite karalystę, kuri jums buvo paruošta nuo pasaulio pradžios. Nes buvau alkanas, ir pavalgydinate mane; buvau ištroškęs ir pagirdėte mane; buvau ateivis ir priėmėte kaip svetį; buvau nuogas ir apdengėte mane; ligonis buvau ir aplankėte mane; kalėjime buvau ir atėjote pas mane. Tuomet teisingieji jam atsakys: Viešpatie, kada gi mes matėme tavo alkaną ir pavalgydinome? arba nuogą ir apvilcome? arba ištroškusį ir būtume davę atsigerti? Kada gi mes tavo sutikome, kaip svetimšalį, ir priėmėme? Kada gi mes būtume matę tavo ligonį arba kalėjime, ir atėjome tavo aplankyti? Karalius jiems atsakys: *Iš tiesų sakau jums, ką nors esate padarę bent vienam iš šitų mažutėlių mano brolių, man tai padarėte.*

„Tuomet ir tiems pasakys, kurie stovės kairėje: Eikite šalin, prakeiktieji, į amžiną ugnį, kuri yra paruošta velniui ir jo angelams! Nes alkau, ir nepavalgydinate manęs; troškau, ir nedavėte man atsigerti; buvau svetimšalis, ir nepriėmėte manęs; nuogas buvau, ir neapdengėte manęs; buvau ligonis ir kalinys, ir neaplankėte manęs. Tuomet ir šitie jam atsakys: Viešpatie, kada gi mes matėme tavo alkstanti ar trokštantį, arba esant pakeleivį, ar nuogą, esant ligonį, ar kalinį, ir tau nepatarnavome. Tada jis jiems atsakys: *Iš tiesų sakau jums, kad tiek, kiek nepadarėte bent vienam iš šitų mažutėlių, ir man taip pat nepadarėte. Ir šitie nueis amžinai kančiai, o teisingieji į amžiną gyvenimą.*

Jėzus, net ir paskutinę šlovės ir teismo dieną, neužmiršta nelaimingųjų ir vargšų, kuriuos taip mylėjo pirmojo savo atėjimo dienomis.

Jis norėjo pasireikšti, kaip vienas iš „mažutėlių“, kurie tiesia rankas prie durų, ir kuriais „dideli“ piktinasi. Gyveno žemėje Tiberijaus laikais, kaip vienas iš tų, kurie troško, išalkę, duonos ir meilės, kuris troško vandens ir kentėjimų; kuris buvo svetimas ateivis savam krašte, savo brolių nepažintas; kuris pats

apsinuogino, kad apvilktų savo skraiste drebantį nuo šalčio, kuris sirgo liūdesiu, ir neatsirado, kas jį paguostų, kuris buvo kalinamas niekingame kūno kalėjime, pasmerktas siaurame žemės kalėjime. Alko dieviškuoju sielų alkiu, buvo ištroškęs tikėjimo, buvo svečias, atėjęs iš žodžiais neišreiškiamos tėvynės; nuogas buvo, plakant rykštėmis ir spjaudant jį, sirgo švenčiausios meilės beprotyste. Bet šiandien negalvoja apie save, kaip ir tuomet negalvojo, kai buvo žmogus tarp žmonių.

Pasirinkimo kodeksas teturi savyje tik vieną titulą: pasigailėjimą. Visą laiką, tarp pirmojo ir antrojo savo atėjimo, jisai gyveno vargšų ir keleivių, ligonių ir kenčiančių, klajoklių ir vergų pavidale. Užuojautos, pareikštos „mažiausiems“, buvo jam pačiam pareikštos, ir visų jų vardu atiduos užmokesnį. Tiktai tie, kurie jo tuomet nepriėmė, kai jiems pasireikšdavo begaliniais vargšų kūnais, bus pasmerkti amžinoms kančioms, kadangi, atstumdami nelaimingąjį, atstumdavo Dievą; atsakydami kąsnelį duonos, vandens lašą ir apsiaustą vargšui, pasmerkdamo Dievo sūnų šalčiui, troškuliui, alkiui. Tėvas jūsų pagalbos nereikalingas, nes viskas jam priklauso, ir myli jus net tuomet, kai jį keikiate. Bet Tėvą reikalinga mylėti net ir jo vaikų asmenyje. Ir tie, kurie nepagirdė trokštančio, amžinai kęs troškulį; tie, kurie neapsaugojo nuo šalčio nuogo, amžinai kęs ugnies skausmą; tie, kurie nepaguodė kalinamojo, bus amžini Gehenos belaisviai; tie, kurie nepriėmė svetimšalio, nebus priimti danguje amžinai; ir dantys to, kuris nepatarnavo sergančiam karštlige, amžinai griėš amžinos baimės ir išgąščio krečiami.

Ans didysis vargšas, savo šlovės dienoje, kiekvienam suteiks iš savo begalinių turtų atpildą pagal teisybę. Kas bent dalį savo gyvenimo pašventė mažutėliams, tas gaus už tai amžiną gyvenimą; kas pamiršo vargšus jų nelaimėje, tas pasiims sau amžiną nelaimę. Tada nuogas dangus bus naujomis, galingesnėmis negu dabartinės, saulėmis apsaugstytas, žvaigždės skaisčiau sužibės danguje, ir bus naujas dangus ir nauja žemė, ir iš numirusiųjų prikeltieji negyvens taip, kaip dabar gyvena, gyvulių pavyzdžiu, bet panašiai į angelus.

Žodžiai, kurie nepraeis.

Bet kada išsipildys šitie dalykai? Žinome, kokie bus ženklai ir jų pasireiškimo būdai: bet kuomet jie išsipildys? Ar susilauksime jų mes, kurie gyvename saulės šviesoje, ar turės jų laukti anūkai mūsų anūkų, kai mūsų kaulai jau bus subirėję į pelenus žemės viduriuose?

Ligi galo Dvylika pasilieka savy užsidarę, kaip dvylika akmenų. Turi šalia savęs tiesą, ir nemato jos; turi savo tarpe šviesą, bet ji nepersiskverbia į juos. Jeigu nors tarp šitų akmenų būtų atsiradę bent deimantų, galinčių žvilgėti, persilaužiant spinduliui, kuris ant jų krinta! Bet tai yra šiurkštūs akmenys, tik ką išlupti iš tamsaus akmenų lupamojo urvo, kurti ir nepersišviečią akmenys, kuriuos saulė gali sušildyti, bet neuždegti, akmenys, kurie pažiūrėti yra apšviesti, bet kurie neduoda atspindžio. Dar nesuprato, kad Jėzus nėra paprastas spėjikas, Chaldėjos ar Tageto mokinys, ir kad nieko bendro neturi su astrologų tariamuoju miklumu. Nesuprato, kad pranašystė su aprėžtu laiku nebūtų padariusi betarpiškos Itakos žmonių atsivertimui, kuris reikalingas nuolatinio budėjimo. Gal būtų, nesuprato, kad Apokalipsis, ant Alyvų Kalno paskelbtas, yra dviguba pranašystė, kuri paliečia du atskiru įvykiu ir vieną nuo kito laikotarpiu perskirtus. Gal būtų, šitie provincijos žvejai, kuriems ežeras buvo jūra, o Judėja — visas pasaulis, sumaišė žydų tautos pabaigą su visos žmonijos pabaiga, ir Jeruzalės bausmę su antruoju Kristaus atėjimu.

Tačiau Jėzaus pamokslai, nors ir sumaišyti Sinoptinėse evangelijų redakcijose, parodo dvi atskiras pranašystes, du skirtingu laikotarpiu.

Pirmoji pranašauja žydų karalystės galą, Jeruzalės bausmę, Šventyklos išgriovimą; antroji pranašauja senojo pasaulio galą, antrą Jėzaus pasirodymą, teismą gailestingiems ir žiauriems, ir naujos karalystės pradžią. Pirmoji paskelbta, kaip artima—dar ši karta neišnyks, kai šitie dalykai išsipildys — kaip vietinė ir apribota, nes paliečia tikrai Judėją ir ypatingai jos sostinę. Antros

pranašystės išsipildymo nei diena nei valanda nežinoma, kadangi pabaiga, palyginti su anąja, bus visuotinė, ir lydės ją kai kurie įvykiai, labai lėtai vystydamiesi, bet būtini.

Pirmoji, iš tikrųjų, išsipildė paraidžiui, pirm negu suėjo keturiasdešimt metų po Nukryžiovimo, kai dar daugelis iš tų gyveno, kurie pažino Jėzų; antrasis atėjimas, triumfuojanti Parousia, kasdieną minima Apaštalų sudėjime laukiamas tebėra tų, kurie tiki tam, kurs aną dieną pasakė: „Dangus ir žemė praeis, bet mano žodžiai nepraeis“.

Praėjo keletas metų nuo Jėzaus mirties, kai prasidėjo reikštis pirmos pranašystės ženklai. Melagingų pranašų, melagingų Kristų ir apaštalų priviso Judėjoje kaip gyvačių, kurios išlenda iš urvų, kai tik saulė pradeda smarkiau kaitinti. Pirmiau, negu Pontius Pilotas buvo ištremtas, Samarijoje sukėlė maištą kaž koks nenau-dėlis, kuris žadėjo surasti šventuosius Tabernaculumo indus, Mozės užkastus kalne Garizim. Samarijiečiai manė, kad šito turto atkasimas bus Mesijos atėjimo įžanga; susirinko ant kalno didelė žmonių minia, grasindama sukilimu, kol buvo rymiečių kardais išvaikyta.

Kuspijaus Fado laikais, kuris valdė Judėją prokuratoriaus teisėmis nuo 44 iki 66 metų, atsirado kaž koks Teuda, kuris dėjosį dideliu žmogum, ir žadėjo didelius stebuklus. Surinko apie save keturis šimtus žmonių, bet greitai buvo suimtas ir jam nukirsta galva; tie visi, kurie pasekė juo, išbėgiojo ir dingo be pėdsakų. Po jo atsirado kaž koks žydas iš Aigypso, kuriam pasisekė surinkti apie save keturis tūkstančius nustojusių vilties ir įsitvirtinti Alyvų Kalne, skelbdamasis, kad vienu jo rankos mostu sugrius Jeruzalės sienos. Prokuratorius Feliksas užata-kavo ir privertė jį pabėgti į dykumas.

Tuo pat laiku Samarijoje pradėjo plačiai garsėti žinomas Simanas Magas, kuris viliojo pas save žmones stebuklais ir bur-tais, prisisavindamas Dievo galybę, tą, kuri vadinama didele, ir daugelis jam buvo palankių. Matydamas Petro stebuklus, jis panorėjo tapti krikščioniu, įsivaizduodamas, kad Evangelija yra ne kas kita, kaip viena iš rytiečių paslapčių, ir kad užtenka tik sužinoti ją, norint įgyti naują galią. Petro atstumtas, Simanas tapo erezijų tėvu. Tikėjo, kad iš Dievo yra kilus Eunoja, ir kad dabar ji yra kalinama žmonių būtybėse, pasak jo, Eunoja

įsikūnijo Elenoje iš Tiro, mergiotėje, kuri jį visur sekiojo, ir kad tikėjimas į jį ir į Eleną buvo būtina išganymo sąlyga. Jo mokslą perėmė Cerintus, pirmasis gnostikas, prieš kurį parašė savo Evangeliją Jonas, ir Menander'is, kurs su pasididžiavimu dėjosi pasaulio išgelbėtoju. Kitas, vardu Elkazajus, senąjį įstatymą maišė su naujuoju, pliauskė apie daugelį įsikūnijimų, be Kristaus įsikūnijimo, ir fantazijavo draug su savo mokiniiais, pasigaudamas magijos ir astrologijos. Egesipas pasakoja, kad kaž koks, vardu Tebutis, pavyduliaudamas Simanui, antrajam Jeruzalės vyskupui, sudarė sektą, kuri Jėzaus asmenyje pripažino Mesiją, bet visu kuo pasiliko ištikimas senajam judaizmui. Paulius savo laiškuose į Timotejų perspėja „šventuosius“ prieš Imenėjų, Filitesą ir Aleksandrą „apgaulingus veikėjus, besidedančius Kristaus apaštalais“, iškreipiančius tiesas ir sėjančius piktą erezijų sėklą pirmose krikščionių bažnyčiose. Kaž koks Dozitetus pasisavino Kristaus vardą; kitas vėl kaž koks Mikalojus savo klaidomis sudarė atskalą Mikaloitų, kurie yra pasmerkti šv. Jono Apokalipsy. Fanatikai gi kurstė žmones įvairiausiais būdais, tvirtindami, kad reikalinga išvyti visus Romėnus ir visus Pagonis, kad Dievas vėl galėtų triumfuoti draug su savo tauta.

Antrojo ženklo, persekiojimo, nereikėjo ilgai laukti. Kai tik mokiniai pradėjo skelbti Evangeliją Jeruzalėje, Petras ir Jonas buvo įmesti į kalėjimą; išėjus laisvėn, greitai buvo vėl suimti ir viešai nuplakti su įsakymu ateity nekalbėti Jėzaus vardu. Steponas, vienas karščiausių iš naujai atsivertusių, buvo kunigų išvestas už miesto ir užmuštas akmenimis.

Agrippai valdant, persekiojimai vėl pasikartoja. Erodo įpėdinis 42 metais liepė nukirsti galvą Jokūbui vyresniajam, Jono broliui, ir trečią kartą Petras buvo įmestas į kalėjimą. 62 metais Jokūbas Teisingasis, Viešpaties broliu pramintas, buvo nustumtas nuo Šventyklos terasos ir užmuštas įtužusių akmenimis. 50-ais metais Klaudijus išvijo iš Romos žydus krikščionis „impulsore Chrestus tumultuantes“. 58-ais metais dėl Pomponijos Grecinos atsivertimo prasidėjo ir imperijos sostinėje karas prieš atsivertusius. 64-tų metų Romos gaisras, Nerono pageidautas ir jo paruoštas, duoda pretekstą pirmam didžiajam persekiojimui. Begalinis skaičius krikščionių sutinka kankinių mirtį Romoje ir provincijose. Daugelis buvo nukryžiuota; kiti, apvilkti taip vadinama „tunica molesta“,

buvo gyvi švyturiai naktinių Cezario pasivaikščiojimų metu; kai kurie, apsiūti laukinių žvėrių odomis, buvo atiduoti šunims draskyti; daugelis, priversti dalyvauti pragariškų komedijų vaidinimuose, vaidindavo amfiteatruose ir baigdavo savo gyvenimą liūtų dantyse. Procesas, Martinianas, Bazilius ir Anastazijus Romoje; Ermagora, Fortūnatas, Eufemija, Darata, Teklė, Erazma Akvilėje; Ursicinas, Vitalis ir Valerija Ravennoje; Gervazas, Protazas, Nazarėjus ir Celsas Milane; Aleksandras Brešijoje; Paulinas, Feliksas ir Konstancija Etrurijoje buvo nužudyti anais metais. Petras žūsta ant kryžiaus, prikaltas galva žemyn.

Paulius baigia gyvenimą po budelio kirviu, nors nuo atsiverimo dienos visas jo gyvenimas buvo nuolatinė kančia. Dešimt metų prieš mirti, 57-ais metais, penkis kartus buvo žydų nuplaktas, rymiečių buvo tris kartus muštas rykštėmis, septynis kartus įmestas į kalėjimą, tris kartus skendo ir Listroje buvo sumuštas akmenimis ir paliktas lauke, kaip miręs. Daugumą likusių mokinių ištiko tokis pat likimas. Tomas mirė kankinio mirtimi Indijoje, Andriejus buvo prikaltas prie kryžiaus Patrasse, Baltramiejus nukryžiuotas Armėnijoje. Ant kryžiaus, kaip ir jų mokytojas, baigė savo gyvenimą Simanas Zelota ir Matas.

Nestigo ir karų ir karo atgarsių. Kai Jėzus buvo vedamas mirti, pasaulyje dar viešpatavo Augusto taika. Tačiau netrukus „tauta sukilo prieš tautą ir žmonės prieš žmones“. Neronio laikais Britai muša ir naikina Romėnus, Partiečiai sukykla ir išveja legionus, privertę juos praeiti pro jungą; Armėnija ir Sirija ginkluojasi prieš ateivių valdžią; Galija šoka į kovą, vadovaujant Juliui Vindeksui. Neronas jau nebetoli žlugimo. Ispanijos ir Galijos legionai apšaukia imperatorium Galbą; Neronas, išbėgęs iš Aukso Rūmų, net ir nusižudydamas pasirodo esąs niekšas. Galba įžengia Romon, bet taikos neatneša. Ninfidijus Sabinus Romoje, Capitus Germanijoje, Klodijus Macrus Afrikoje siekia imperijos valdžios. Visi juo nepatenkinti: sausio 15 d. 69 metais pretorionai jį nužudo ir apšaukia imperatorium Ottoną. Tuo pačiu metu legionai Germanijoje cezariu paskelbė Vitelijų ir eina Romon. Ottonas, nugalėtas ties Biedriaku, nusižudo. Bet ir Vitelijui nepavyksta viešpatauti. Sirijos legionai išrenka Vespasianą, kuris pasiunčia į Italiją Antonijų Pirmąjį. Vitelijaus šalininkus sumušama Cremonoj ir Romoj. Vitelijų, kaip besočių kiaulę, gruodžio 20 d. 69 metais užmušama.

Tuo tarpu šiaurėje išsiplečia Botavų sukilimas, vadovaujant Klaudijui Civilui, ir, šito sukilimo nenumaldžius, Rytuose prasideda Žydų sukilimas. Nepraėjo nė dveji metai, kaip Italija du kartu buvo užpulta. Roma dukart paimama, du cezariai patys nusižudė, du žmogžudžių nudėti. Prasideda karai ir pasirusimai karams prie Reino ir Dunojaus upių, prie upės Po ir Tiberio, šiaurės jūrų pakraščiuose, Atlantiko ir Taboro papėdėse.

Šituos valstybinius perversmus anais laikais lydėjo dar kitos nelaimės, Jėzaus išpranašautos. Beprotis Kaligula skundėsi, kad, jam valdant, nieko baisaus neatsitiko, ir buvo išsilgęs bado, maro ir žemės drebėjimų. Epileptikas, pederastas, su gyvuliais turėjęs lytinių santykių nebuvo išklaustas, bet, Klaudijui viešpataujant, visa eilė nederlingų metų atnešė badą net pačiai Romai. Nerono laikais prie bado dar prisidėjo maras, taip, kad tik vienoje Romoje, vieno rudens laikotarpy, Libitinijos Veneros išdas užregistravo trisdešimts tūkstančių mirusių.

61 ir 62-ais metais žemės drebėjimas palietė Aziją, Achają, Makedoniją: ypatingai nukentėjo Hieropolis, Laodicea ir Colossio miestai. 63 metais atėjo ir Italijos eilė: Neapoly, Noceroje ir Pompėjoje buvo žemės drebėjimai; visa Kampanija*) tapo didžiausios panikos auka. Rodos to dar buvo maža, trejiems metams pralinkus, 66-ais m., Kampanija buvo sunaikinta audrų ir potvynių, kurie sunaikino pasėlius ir pradėjo grėsti bado pavojus. Galba žengė Romon (68 m.), kai po jo kojomis su didžiausiu triukšmu pradėjo drebėti žemė. Viskas išsipildė: laikų pilnatis jau buvo atėjusi Judėjai nubausti.

Žemės drebėjimas Golgotos penktadienį, kuris aplankė Jeruzalę, buvo tarsi konvulsijų įspėjimas, kurios turėjo paliesti visą žydų žemę. Dievažudžių kraštas keturiasdešimtis metų neturėjo ramybės — nelaimių ramybės ir vergavimo—ligi tos dienos, kurią ir šventyklos akmuo ant akmens nepasiliko.

Pilotas Kuspius Fadus turėjo išvaikyti melagingų mesijų bandas. Tiberijui Aleksandrui valdant, pirmas rimtas užsispyrėlių sukilimas pasibaigė nužudymu ant kryžiaus Jokūbo ir Simano, Judos Galilejiečio sūnų, kurie šitam sukilimui vadovavo.

*) Kampanija — provincija, senovės romėnų administracinis vienetas.

Prokuratorius Ventidijus Kumanus (48 — 52 m.) neturėjo nei vienos ramios dienos poilsui; Užsispyrėliai, prie kurių prisidėjo dar žiauresni, Sikarai*), nepasidavė nuginkluojami. Prokuratoriumi Feliksui valdant, sukilimai nesiliovė; Albinui valdant kovos pašvaistės užliejo visą kraštą. Pagaliau, Gesijaus Floro laikais (64— 66 m.), kuris buvo paskutinis Judėjos prokuratorius, gaisras, jau tiek laiko rusenęs tai čia, tai kitoj vietoj, nebeužgesdamas niekados, pavirto visuotiniu gaisru, užsidegė visa šalis. Fanatikai užėmė šventyklą; Florus turėjo gelbėtis pabėgimu; Agrippa, kuris ėjo kaip malšintojas, buvo sutiktas akmenimis. Jeruzalė pateko į Menahemo, antrojo Judos Galilejiečio sūnaus, rankas. Fanatikai ir Sikarai, pagrobę valdžią, padarė ne žydams ir žydams, kuriuos laikė perdaug abejingais akivaizdoje jų degančio fanatizmo, skerdynes.

Ir štai, pagaliau, atėjo „išnaikinimo šlykštinė“, išpranašauta Danieliaus ir Jėzaus priminta. Danieliaus pranašystė jau buvo pirmą kartą išsipildžiusi, kai Antiochas IV-sis Epifanus suprofanavo Šventyklą, pastatydamas joje Jupiterio Olimpiečio statulą. 39-ais m. Beprotis Kaligula, kuris pats pasiskelbė esąs Dievas ir kaip Dievui įsakė daugely vietų atidavinėti jam garbę, davė įsakymą prokuratoriumi Petronijui pastatyti cesoriaus statulą šventykloje, bet mirė jis anksčiau, negu jo įsakymas buvo prokuratoriaus įvykdytas. Jėzus pranašaudamas daugiau turėjo galvoj paveikslus. Šventovės vieta, didžiųjų sukilimų metu Sikarų užimta, pavirto žmogžudžių stovykla; majestotiški šventovės kiemai buvo apščiai primirkę kraujo, neaplenkiant nė kunigų kraujo. Išnaikinimo rykštė greitai palietė ir Šventąjį Miestą; rugsėjo mėn. 66-ais m. Cestijus Gallus, atėjęs su keturiomis dešimtėmis tūkstančių malšinti sukilėlių, apsupė Jeruzalės miestą su tais imperatoriaus garbės ženklais, kurie Žydams buvo didžiausias papiktinimas, kaip stabmeldiški, kurių anksčiau, imperatorius dėl tolerancijos, nenešdavo į miestą.

Tačiau Cestijus Gailus sutikęs didesnį, negu tikėjosi, pasipriešinimą, įsakė kariuomenei atsitraukti; atsitraukimas pavirto bėgimu, didžiai nudžiuginant sukilėlius, kurie šiame laimėjime

*) Sicari — pasamdyti kitą užmušti žmogžudžiai, kurių amatas buvo. žemesnis už budelių amatą.

pamatė dieviškosios pagalbos ženklą. Tuo laiku, tarp pirmojo ir antrojo apgulimo, kai jau dviguba nelaimė ištiko šventyklą ir miestą, Jeruzalės Krikščionys, klusnūs Jėzaus įspėjimui, bėgo anapus Jordono į Pellą. Bet Roma nė nemanė nusileisti Žydams. Baudžiamosios ekspedicijos vadovavimas buvo pavestas Titui Flavijui Vespasianui, kuris, surinkęs kariuomenę Ptolemaidoje, 67 metais išėjo prieš Galilėją ir ją nugalėjo. Tuo tarpu, kai romėnai pradėjo užiminėti patalpas žiemai, Jonas iš Giskalos, vienas sukilimo vadų, įpuolęs į Jeruzalę, veddamas Idumejiečių bandas, nuvertė aristokratinę valdžią, ir miestas vėl pavirto skerdynių ir kraujo latakų vieta.

Vespasianas, vykdamas į Romą priimti valdžios, pavedė ekspedicijos vadovybę savo sūnui Titui. Velykų šventėms 70-ais metais tas prisiartinio prie Jeruzalės ir apsupo ją iš visų pusių. Tada tai prasidėjo baisiausios dienos. Sukilėliai, netekę proto net pavojingiausiu metu, pasidalino į atskiras grupes, kurios su ginklais rankose piovėsi tarp savęs dėl valdžios pačiame mieste.

Jonas iš Giskalos buvo užėmęs šventyklą, Simanas iš Gerazos — žemutinį miestą; jų šalininkai žudė tuos, kurių romėnai dar nebuvo užmušę. Tuo laiku Titus paėmė dvi miesto sienas ir dalį miesto; liepos 5 dieną jam atiteko *Turris Antonia*. Prie brolžudiškų skerdynių ir apgulimo nelaimių prisidėjo dar baisiausias badas. Badas buvo toks didelis, kad, kaip pasakoja Juozapas Žydas, galima buvo pastebėti motinų, kurios žudė savo vaikus ir juos valgė. Rugpjūčio 10 dieną šventykla buvo paimta ir sudeginta; likusi sukilėlių dalis užsidarė viršutiniame mieste, bet bado nugalėta, rugsėjo 7 dieną turėjo pasiduoti.

Jėzaus pranašavimai išsipildė. Tito įsakymu miestas buvo sunaikintas; iš šventyklos, jau gerokai sunaikintos gaisro, nepasiliko akmuo ant akmens. Žydai, kurie buvo pergyvenę badą ir Sikarų kardus, žuvo nuo laimėtojų kareivių kalavijų. Tie, kurie buvo išlikę gyvi, buvo nugabenti į Aigiptą kasyklų darbams, daugelis žuvo, kaip liaudies žaidimų aukos Cezarėjos ir Beryto amfiteatruose. Keletas šimtų gražesnių jaunuolių nuvaryta į Romą, kaip belaisviai, kad papuoštų Vespasiano ir Tito triumfą. Simanas iš Jairos ir kiti sukilėlių vadai buvo Romoje nužudyti prieš dievaičių statulas, kurių taip neapkentė.

„Iš tiesų sakau jums, kad ši karta nepraeis, pirm negu šitie dalykai neišsipildys.“ Buvo 70-ti metai nuo Kristaus užgimimo, ir dar jo karta visa nebuvo nuėjusi į kapus, kai šitie dalykai atsitiko. Vienas iš tų, kurie klausėsi jo ant Alyvų Kalno, Jonas, buvo liudininkas Jeruzalės bausmės ir šventyklos išgriovimo. Paskirtu laiku Jėzaus žodžiai buvo patvirtinti paskiemeniui su žiauriausiu tikslumu, kraujo ir ugnies istorija.

Parousia.

Pirmoji pabaiga, dalinė pabaiga, vietinė, dievažudės tautos pabaiga jau išsipildė. Pagal Kristaus sprendimo žodžius Šventyklos akmenis paversti griuvėsiais, Šventyklos gi ištikimieji žuvo budelių rankose arba buvo išmėtyti po visas šalis.

Lieka dar kita, antroji pranašystė. Kada Sūnus Žmogaus sugrįš dangaus debesyse, pirmiau sutiktas tamsybių, angelų trimių balsais pagarsintas? Niekas, sako Jėzus, negali pasakyti jo atėjimo dienos. Sūnus Žmogaus prilyginamas žaibui, kuris vienoj akimirkoje perskrieja erdves nuo Rytų ligi Vakarų; vagiui, kurs netikėtai užpuola vidunaktį; šeimininkui, kuris išvyko tolimon kelionėn ir staiga sugrįžta, kad netikėtai pasirodytų savo tarnams. Reikalinga budėti ir pasiruošusiems būti. Būkite švarūs, nes nežinote valandos, kada ateis, ir vargas tam, kas negalės būti vertas prieš jį pasirodyti! „Budėkite, kad jūsų širdys nebūtų kada apsunkintos apsirijimu ir apsigėrimu nei šio pasaulio rūpesčiais; kad toji diena neužkluptų jūsų su triukšmu, kaip užmesta kilpa, nes tuo būdu ji ateis visiems šios žemės gyventojams“.

Tačiau, nors Jėzus nenurodo dienos, praskleidžia tuos dalykus, kurie turi išsipildyti pirm, negu toji diena ateis. Du yra šitie dalykai: kad Karalystės Evangelija turi būti paskelbta visoms tautoms ir kad Pagonys jau nebemindžios Jeruzalės. Abi šitos sąlygos mūsų laikais yra išsipildžiusios, ir didžioji diena, gal būt, artėja. Nėra pasauly civilizuotos tautos nei laukinių žmonių grupės, kur Apaštalų įpėdiniai nebūtų skelbę Evangelijos; nuo 1918 metų muzulmonai nebevaldo Jeruzalės, ir kalbama apie žydų valstybės atstatymą. Kada, pagal Ozijos pranašavimą, Izraelio sūnūs, tiek laiko išbuvę be karaliaus ir be altoriaus, atsivers prie Dovydo sūnaus, ir, drebėdami, sugrįš prie Dievo gėrybės, amžių pabaiga bus artima.

Jeigu antros pranašystės Jėzaus žodžiai yra tikri, kaip pasirodė tikri žodžiai pirmos pranašystės, tai Parousia negali būti to-

lima. Dar kartą, pastaraisiais metais, tautos išėjo prieš tautas, žemė, drebėdama nuo smūgių, prarijo žmonių buities aukų, badas, ligos, sukilimai draskė tautas į skutelius. Jėzaus žodžiai jau nuo šimtmečio buvo išversti ir skelbiami visomis kalbomis. Kareiviai, kurie tiki Kristų, nors ir ne visi yra Petro įpėdiniams paklusnūs, valdo tą miestą, kuris po savo išgriovimo perėjo per Romėnų, Persų, Arabų, Aigiptiečių ir Turkų rankas.

Bet žmonės neprisimena Jėzaus ir jo pranašystės. Gyvena, lyg rodos pasaulis turės amžinai būti, kaip kad lig šiol buvo, ir rūpinasi tikrai žemiškais dalykais ir kūniškais. „Nes — sako Jėzus — kaip ir tais laikais, prieš Tvaną, valgė, gėrė, vedėsi ir tekėjo už vyrų, ligi anai dienai, kurią Nojus įėjo laivan, apie nieką žmonės negalvojo ir nepastebėjo, kol užėjo tvanas, kuris visus paglemžė: tokis bus ir Sūnaus Žmogaus atėjimas. Tas pat buvo ir Loto dienose: valgė ir gėrė; pirkė ir pardavinėjo; skiepijo ir statėsi; bet tą dieną, kai Lotas išėjo iš Sodomos, iš dangaus pradėjo kristi ugnies lietus su siera sumaišytas, kuris visus išžudė. Tas pat atsitiks tą dieną, kada pasirodys Sūnus Žmogaus.“

Tas pats darosi ir mūsų laikais, nepaisant karų ir epidemijų, kurie per kelis metus sunaikino keliolikos milijonų žmonių gyvenimą. Valgoma ir geriama, žmonės vedasi ir statosi, perkama ir parduodama, rašoma ir žaidžiama. Ir niekas nepagalvoja apie dieviškąjį vagį, kurs, niekam nežinant, ateis nakties metu; niekas nelaukia tikrojo šeiminko, kurs staiga sugrįš; niekas nestebi dangaus, kad įsitikintų, ar nepasirodo žaibas rytuose, siekias ligi vakarų.

Tariamasis gyvųjų žmonių gyvenimas atrodo lyg svaigulingas pyktis, karštligės sapnas. Atrodo tarsi nemiegotų, nes nuolatotos blaškosi, siekdami gėrybių, kurios yra puvenos ir nuodai. Nepažvelgia aukštyn, bijo tik savo brolių. Gal būt, tikisi, kad juos kas pažadins paskutinę valandą, anie senai jau numirę, kurie atsikels iš numirusių Atsikėlusiam šūkterėjus.

Nepageidaujamas.

Tuo metu, kai Jėzus pasmerkia Šventyklą ir Jeruzalę, Šventyklos užlaikomieji ir Jeruzalės diduomenė rengiasi jį pasmerkti.

Visi tie, kurie vyrauja, kurie moko ir kurie vadovauja kitiems, laukia tiktai progos jį nužudyti be jokios baimės. Kas tik turi savo vardą, kokią aukštesnę vietą, mokyklą, krautuvę, kokias šventas pareigas, kokią valdžios dalelę, kiekvienas yra prieš jį nusiteikęs. Įprastu didikams kvailumu jie samprotavo, kad užmušdami jį, patys išsigelbės, o nežinojo, kad jo mirtis yra reikalinga duoti pradžiai bausmėms.

Norint gerai įsivaizduoti tą neapykantą, kuri sujungė visą aukštesnį Jeruzalės luomą prieš Jėzų—kunigų neapykantą, skolastikų neapykantą, pirklių neapykantą—reikalinga atsiminti, kad paviršutiniškai, šventasis miestas gyveno dėl tikėjimo, bet tikrybėje iš tikėjimo. Tiktai judaizmo sostinėj galima buvo senovės Dievui atnašauti tinkamas ir priimtinas aukas, ir todėl kiekvienais metais rinkdavosi, ypatingai didesnių švenčių dienomis į Jeruzalę minios Izraelitų iš Palestinos tetrarchijų ir iš visų imperijos provincijų. Šventykla buvo ne vien vienintelė teisėta Žydų šventovė, bet visiems tiems, kurie su ja buvo surišti, arba kurie ties ja gyveno, buvo didelė pastovi penėtoja, kurią užversdavo aukų kalnais, dovanomis, atnašomis, dešimtinėmis ir ypatingai pasipelnymu, kurį duodavo nuolatinis svečių antplūdis. Juozapas Flavijus pasakoja, kad nepaprastų susirinkimų metu Jeruzalės sienose būdavo ligi trijų milijonų piligrimų.

Nuolatiniai gyventojai visus metus mito iš Šventyklos; gyvulių prekyautojų gyvenimas, valgomųjų produktų pardavėjų, pinigų keitėjų, užieigos namų laikytojų ir, net tų pačių rankpelnių amatininkų parėjo nuo Šventyklos gerbūvio. Kunigų luomas, be Levitų — kurie irgi sudarė gana didoką skaičių — Kristaus laikais siekė dvidešimts tūkstančių Araono ipėdinių, jie imdavo dešimtinės natūra iš mokesčių Šventyklai, iš pirmagimių išpirkimo—net ir pirmagimiai iš žmonių, mokėdavo po penkis siklius nuo gal-

vos!—ir maitindavosi paaukotų gyvulių mėsa, kurių tik vienus taukus tesudegindavo. Jiems priklausė pirmagimiai kaimenių ir javų; net ir duoną jie gaudavo iš savo žmonių, kadangi kiekvienas namų šeimininkas privalėjo duoti dvidešimts ketvirtą duonos dali, kurią kepdavo savo namuose. Daugelis iš jų, kaip jau minėjome, turėdavo pelną iš gyvulių auginimo, kuriuos tikintieji turėdavo pirkti atnašauti; kiti būdavo bankininkų dalyviai, nes žmonės mielai dėdavo savo taupmenas, pinigus Šventyklos išdan.

Iš Erodo įsteigtų rūmų plaukė visa virtinė bendrų interesų, ji, užgriebdama vis platesnius akiračius, siekė ligi perkupčių krautuvų ir batsiuvio dirbtuvės. Kunigai gyveno iš Šventyklos; daugelis iš jų buvo pirkliai ir šiaip jau turtingi; turtingiems buvo reikalinga Šventykla padidinti savo pelnui ir palaikyti žmonėse tinkamai pagarbai. Pirkliai turėdavo reikalų su turtingais, turinčiais pinigų išlaidoms, su kunigais, kurie su jais sudarydavo bendrovę, su piligrimais, kurie iš visų pasaulio kraštų rinkdavosi į Jeruzalę atlankyti Šventyklos, rankpelniai ir vargšai gyveno iš likučių ir trupinių, nukritusių nuo kunigų stalo, turtuolių, pirklių ir piligrimų.

Tuo būdu, gal būt, vyriausia ir vienintelė Jeruzalės pramonės šaka buvo tuomet religija; kas pakeldavo ranką prieš religiją, prieš jos atstovus, prieš tą matomą paminklą, kuris buvo visų garsiausias ir pelningiausias lizdas, turėjo būti laikomas būtinai priešu Jeruzalės žmonių, ir ypatingai turtingesniojo ir privileijuoto luomo.

Savo Evangelija Jėzus kaip tik grėsė tiesioginai šitų klasių padėjimui ir jų įplaukoms. Jeigu visi įstatymų liepimai reikalinga buvo nukreipti į meilės vykdymą, nebeliko vietos nei raštų žinovams ir įstatymų aiškintojams, kurie iš to aiškinimo uždarbiaudavo gyvenimui. Jeigu Dievui pradėjo nepatikti gyvulių atnašavimas ir reikalavo tik dvasios skaistybės ir slaptos maldos, kunigai galėjo uždaryti šventovės duris ir ieškoti sau kitokio užsiėmimo; jaučių, veršių, avių, jėriukų, ožkiukų balandžių ir žvirblių pirkliai galėjo atsidurti savo įplaukų visiško sumenkėjimo arba net išnykimo akivaizdoje. Jeigu, norint Dievui patikti, reikalinga buvo pakeisti gyvenimą, o tik neužteko plauti taures ir stropiai mokėti dešimtines, Farizėjų mokslas ir jų autoritetas nustojo visiškos reikšmės. Jeigu pagaliau pasireiškė Mesiją ir pa-

reiškė Šventyklos primato panaikinimą ir paskelbė atnašavimus, kaip nereikalingus dalykus, kulto sostinė pasijuto esanti iš pamatų sujudinta: diena po dienos jai grėsė detronizacija ir žlugimas, o ilgainiui nuslinkimas ligi nubiednėjusio miestuko, turinčio atsidurti dykinėje.

Jėzus aukščiau statė žvejus, kad tik jie turėtų skaisčias ir meilės pilnas širdis, už Sinedriono narius; stodamas vargšų pusėn prieš turtuolius, vertindamas labiau nieko nenusimanančius vaikus už apakusius raštų žinovus, sprendžiančius raštų paslaptis, turėjo būtinai užtraukti ant savo galvos levitų pirklių ir įstatymų aiškintojų neapykantą. Šventykla, Akademija ir Bankas buvo prieš jį: kai tik auka bus paruošta, priversti, nors ir nenoromis, kreipsis prie romėnų kardo, kad jį paaukotų savo ramybei patikrinti.

Jau kuris laikas Jėzaus gyvenimas nebebuvo saugus. Pasak Farizėjų leidžiamų gandų nuo paskutinių dienų jo buvimo Galilėjoje Erodas norėjo jį nužudyti. Gal būt, kad dėl šito įspėjimo, Jėzus pasuko į Pilypo Cezarėją, už Galilėjos sienų, kur išpranašavo savo kančią.

Nuo to laiko, kai atvyko į Jeruzalę, vyresnieji kunigai, Farizejai ir Raštų žinovai be atlydos sukinėjasi aplink jį, tiesdami jam kilpas ir užsirašinėdami jo žodžius. Įtūžusi ir nuodų prisunkusi kloaka apstatė jį šnipų vilkstine, kurie buvo po kelių dienų numatyti, kaip neteisingi liudininkai ir, pasak Jono, buvo duotas kai kurioms sargyboms įsakymas suimti jį, bet jos neišdrįso pakelti ant jo rankos. Botago smūgiai, pataikyti perkupčiams ir bankininkams, garsiai ištartas Raštų žinovams ir Farizėjams pasmerkimas, priminimas apie Šventyklos išgriovimą perpildė saiką. Laikas vertė skubėti. Jeruzalė buvo pilna ateivių, jo klausėsi daugelis. Galėjo įvykti kokia netvarka, sukilimas, minių iš provincijos susirinkusių sambrūzdis, nes jos mažiau teturėjo bendro su sostinės privilegijomis ir jos reikalais. Užkrėtimą reikėjo užgniaužti pačioje pradžioje, ir nebuvo matyti geresnio būdo, kaip piktžodžiautojo nugalabijimas. Negalima buvo gaišti. Ir altoriaus bei amatų vilkai, kurie jau puse žodžio buvo tarp savęs susitarę, nutarė sušaukti Sinedrioną, kad suderintų įstatymą su žmogžudybe.

Sinedrionas buvo didžiūnų sueiga, aukščiausioji aristokratijos taryba, kuriai sostinėj priklausė valdžia. Jį sudarė kunigai, kuriems rūpėjo Šventyklos lankytojai, jiems užtikrin gerbūvį ir valdžią; Raštų žinovai, kuriems buvo pavesta budėti ir rūpintis Įstatymų grynumu ir padavimų išlaikymu; Vyresnieji, kurie gynė miestelėnų, turtingų ir vidutinių sluoksnių reikalus.

Visi buvo vienos nuomonės, kad Jėzų reikia suimti apgaulingai ir nužudyti jį kaip piktžodžiautoją prieš subatą ir Viešpatį. Tiktai vienas Nikodemas bandė dėl pačios procedūros jį ginti, bet jam tuč-tuojau užkišta burna. „Ką darysime? — sakė jie — Šitas žmogus daro stebuklus ir minios seka paskum jį. Jeigu jį ramybėje paliksime, visi įtikės jam, o Romėnai ateis išnaikinti mūsų miestą ir mūsų tautą.“ Tai valstybės likimo reikalas, tėvynės gelbėjimo dalykas, kuriuo visados pasikliaunama visuomenėje, kad tuo būdu pridengtume asmens reikalų saugojimą visuomeninių idealų vardu.

Kaifas, būdamas tais metais Vyriausioju Kunigu, visus abejojimus išsklaidė dėsniu, kuris visados pasaulinės gudrybės akivaizdoje pateisino nekaltų žmonių paskyrimą atnašauti: „Jūs nieko nesuprantate ir nepagalvojate apie tai, koks aiškus yra dėsnis, jog turi numirti tik vienas žmogus, kad visa tauta gyventų.“ Šiuo atveju Kaifos lūpose šitas dėsnis, pasakytas numatant tikslą, buvo niekšybė, ir, kaip visos Sinedriono kalbos, veidmainingumas. Tačiau davus jam aukštesnę reikšmę ir perkėlus jį į absoliutą, pakeitus „tautą“ „žmonija“ — pirmininkas apipiausyto patriciato skelbė dėsni, kuri pats Jėzus buvo priėmęs savo širdy, kuris kitokioj formoj galėjo būti Krikščionybės kryžiaus paslaptimi. Kaifas nežinojo, nors jis pats vienas tegalėjo įeiti į tuščią Šventų Švenčiausią ir prieš Jegovą sudėti savo žmonių nusidėjimus, ir nekreipė dėmesio, kiek jo žodžiai, tokios šiurkščios formos, ciniški ir sąmoningai apgalvoti atitiko aukos mintį.

Mintis, kad tiktai teisingasis gali išpirkti neteisybę, kad tiktai tobulas žmogus gali atmokėti skolas nedorų žmonių, kad tiktai skaistasis gali panaikinti neteisybes nedorėlių, kad tiktai Dievas savo begalinėje gėrybėje gali išpirkti klaidas, kurias žmogus yra prieš Jį papildęs, ta mintis, kuri žmogui atrodo aukščiausio laipsnio beprotybė, būtent todėl, kad yra aukščiausios dieviškos išminties laipsnis, greičiausia nė neblykstelėjo suterštoje Sadukėjo

sieloje, kai jis sviedė šešioms dešimtims savo bendrininkų šį sofizmą, kuris turėjo nuslopinti juose visus sąžinės priekaištus. Kaifas, kuris su erškėčių vainiku ir pamirkyta acte kempe turėjo būti vienas Kančios įrankių, tuo metu neįsivaizdavo, kad jis pats duoda iškilmingą liudijimą, nors paslėptą ir nesąmoningą, tai dieviškai tragedijai, kuri jau pradedama.

Vienok dėsnis, kad nekaltasis gali mokėti už kaltuosius, kad vieno tiktai mirtis gali išgelbėti visus, nebuvo visai svetimas senovės išminčiai. Didvyriški pagonių mitai žinojo ir girdavo laisvo pasiaukojimo nekaltųjų aukų vardus. Primindavo jie Piladį, kuris pasiaukuoja už kaltąjį Orestą; Makariją Eraklidą, kuris savo gyvybe išgelbėjo savo brolių gyvybę; Alcestą, kuri sutiko mirti, kad nukreiptų Artemidos kerštą nuo savojo Admeto; Eretėjaus dukteris, kurios pasiaukuoja mirčiai, kad jų tėvas galėtų išvengti Naptūno smūgių; senąjį karalių Kodrą, kuris puolė į Ilisą, kad jo Atėniečiai galėtų laimėti kovą; žinojo taip pat ir Decijų Mūrą, kuris draug su sūnumi pasiaukuoja Manams kovos lauke, kad Romėnų ginklai galėtų triumfuoti tarp Samnitų; ir Kurcijų, kuris su šarvais šoko į bedugnę, kad išgelbėtų tėvynę; ir Ifigeniją, kuri atstatė gerklę peiliui, kad Agamenono laivynas laimingai galėtų pasiekti Troją. Atėnuose iškilmingų švenčių metu buvo nukaunami du žmonės, kad nukreiptų gresiančią dievų bausmę miestui; išminčius Epimenidas apvalyti suterštiems Atėnams, suprofanuotiems Kilono šalininkų nužudymu, naudojo žmonių aukas kapuose; Kuriume, Kipro saloj, Teracinoje, Marsely vienas žmogus kasmet prisigirdydavo jūrose, kaip užmokesnis už bendruomenės nusikaltimus, ir jį laikydavo tautos gelbėtoju.

Tačiau šitos aukos, kai būdavo laisvu noru daromos, eidavo išgelbėti kokiai vienai būtybei, arba apribotam žmonių skaičiui, o kai būdavo daromos prievarta, pridėdavo naują niekšybę prie tos, kurią turėdavo išpirkti: tai būdavo arba atskiriems žmonėms prisirišimo įrodymai, arba prietaringų niekšybių atsitikimai.

Dar nebuvo pasirodęs žmogus, kuris prisiimtų sau visų žmonių nedorybes, nematyta Dievo, kuris kalintų save žmogaus kūne, kad išgelbėtų žmonių padermes, kad padarytų jas paslankias pakilti nuo gyvuliškumo prie šventumo, nuo žemės pažeminimo prie Dangaus Karalystės. Tobulas žmogus, kuris prisiima sau visas netobulybes, teisingasis, kuris ima sau visų neteisybes,

Kaifos dienose pasireiškė vargšo ir klajoklio pavidalu. Tas, kuris turėjo už visus numirti, Galilėjos darbininkas sudrumstęs Jeruzalės turtuolių ir kunigų ramybę, yra čia pat, ant Alyvų Kalno, visai netoli nuo Sinedriono. Šešetas desėtkų tų, kurie tuo metu nesugeba pasiduoti persekiojamojo valiai, nutaria jį suimti, pirm negu užstos Pascha. (Velykos). Bet kadangi jie šiaudadūšiai, kaip visi valdovai, todėl tik dėl vieno dalyko susilaiko: bijo žmonių minios, kuri myli Jėzų. „Vyriausieji kunigai ir raštų žinovai ieškojo apgaulingo būdo suimti jį ir užmušti, nes taip tarėsi tarpusavy: Nedarysim tai švenčių metu, kad nesukeltume žmonėse sambrūzdžio“. Ištraukti jį iš keblios padėties jį laimei rytojaus dieną atvyko pas juos vienas iš dvylikos: tas, kurio žinioje būdavo pinigai, Juda Iskarijotas.

Judos paslaptis.

Dvi tiktai būtybės pasauly težinojo Judos paslaptį: Kristus ir Išdavikas.

Šešios dešimtys krikščionių kartu laužė sau galvas apie šią paslaptį, tačiau žmogus iš Karijoto, nors ir susirado žemėje begales pasekėjų, vis dar tebėra neatspėtas. Tai yra vienintelė žmogiška paslaptis, kurią užtinkame Evangelijose. Lengvai galime suprasti Erodų demoniškumą, įtūžusį užsidegimą Farizėjų, nuodingą kerštingumą Ananijos ir Kaifos, bailią Piloto niekšybę. Bet negalime tokiu pat aiškumu suprasti Judos šiurpulingo šlykštumo. Keturi istorikai labai mažai mums apie jį tesako ir apie tuos išskaičiavimus, kurie pastūmėjo jį parduoti savo Karalių.

„Šėtonas — sakoma — į jį įėjo.“ Bet šitie žodžiai tėra tik jo nusikaltimo aptarimas. Blogis užvaldė jo širdį: vadinas, tai įvyko netikėtai. Pirmiau dar, gal būt, diena anksčiau prieš vakarienę Betanijoje, Juda nebuvo priešininko rankose. Bet kodėl gi, staiga jį apniko? Kodėl jį pasirinko Šėtonas, o ne kurį kitą?

Trysdešimts Sidabrinių sudaro labai mažą sumą, ypatingai godžiam pinigų žmogui. Išskeltus į mūsų laikų pinigus, nebūtų nė šimto lyrų, ir tegu sau būtų faktinė vertė, arba, kaip sako ekonomistai, kad ir įgijimo veiksnys, anais laikais, buvo dešimts kartų didesnis, tai ir tuomet sunku būtų suprasti, kad tūkstantis lyrų yra pakankamas kiekis sugundyti žmogų, kurį draugai aprašo kaip šykštuolį padaryti bjauriausią išdavimą, kokį tik istorija prisimena. Sakoma buvo, kad Trisdešimt Sidabrinių buvusi vergų kaina. Bet *Išėjimo* knygos tekstas sako, atvirkščiai, kad trisdešimts siklių turėdavo mokėti atlyginimo savininkas jaučio, kuris subadė vergą arba vergę. Šitas atsitikimas buvo visai skirtingas, kad Sinedriono daktarai būtų galėję šituo momentu galvoti apie skrupulistišką precedento pagerbimą.

Baisiausia padavimo dėmė yra tos pareigos, kurias Judaėjo Dvylikos tarpe. Jų tarpe buvo vienas senas muitų rinkliavų rinkėjas, Matas, kuriam, berods iš teisės, turėjo atitekti tie centai,

reikalingi bendruomenės išlaidoms. Vietoj Mato matome išmaldų laikytojų žmogų iš Karioto. Paprasčiausias pinigų vartojimas, net ir ne savų, yra pavojingas, užkrečia. Nenuostabu, kad Jonas laikė Judą vagim: „kadangi laikė piniginę, pasilaikydavo sau tai, ką jį įmesdavo.“

Tačiau negalima sutikti su ta mintimi, kad godus pinigų žmogus būtų ilgai pasilikęs tokioj vargšų draugijoje. Jeigu būtų norėjęs pasipelninti vogimais, būtų pasiieškojęs vietos, tinkamesnės ir pelningesnės už tą, kurią priėmė. Ir jeigu jam būtų buvę reikalinga tų, nelaimingų Trisdešimts Dinarų, tai argi nebūtų galėjęs juos įsigyti kitokiu būdu, nors kad ir pabėgdamas su pinigine, be reikalo pasiūlyti kunigams išduoti Jėzų?

Šitie sveikos nuovakos sumetimai, akivaizdoje tokio nepapras-to nusikaltimo, nuo seniausių krikščionybės laikų vertė daugelį ieškoti kitų šito niekšingo išdavimo priežasčių. Viena eretikų Kainitų sekta pliaušė, jog Juda, žinodamas Jėzų savo valia ir savojo Tėvo valia turintį numirti išdavus — kad nieko atpirkimo kančioje netrūktų — ryžosi su skausmu pasiimti sau amžiną gėdą, kad viskas išsipildytų. Kaip būtinas ir laisvanoris Atpirkimo įrankis, Juda, pasak jų, buvo didvyris ir kankinys, vertas ne nepakantų ir prakeikimo, bet palaiminimo.

Anot kitų, Iskariotas, kuris mylėjo savo tautą ir troško jos laisvės, o gal būt, net buvo linkęs prie Užsispyrėlių, pristojų prie Jėzaus, tikėdamasis, kad jisai bus tas Mesiją, kokį liaudis anais laikais įsivaizdavo: kad bus Karalius, kuris galės užtikrinti laimėjimą ir Izraelio valstybės atstatymą. Kada palengvėle, nors nesugebėdavo perprasti dalykų, iš Jėzaus pamokslų suprato patekęs pas visai kitokios rūšies Mesiją, savo nusivylimo pykčiui išlieti nutarė išduoti jį priešams. Bet šita fantazija, nors nei kانونiškuose nei apokrifiniuose tekstuose neturi nė mažiausios at-ramos, jau pati savaime nepadedą išaiškinti ir pateisinti Kristaus pardaviko: būtų galėjęs palikti Dvyliką ir susirasti tinkamesnių sau draugų, kurių, kaip matėme, anais laikais netrūko.

Kai kurie tvirtino, kad tikros priežasties reikia ieškoti tikėjimo praradime. Juda tvirtai įtikėjo į Jėzų, o dabar nebegalėjo ti-kėti. Pranašavimai apie greitą mirtį, grasinąs nusiteikimas prieš sostinę, nugalėtojo pasireiškimo vilkinimas, Judai pakirto visiškai pasitikėjimą tuo, kurį jis ligi tol sekė. Nematė prisiartinančios

Karalystės, o tuo tarpu artėjo mirtis. Gal būt, valkiodamasis tarp žmonių, buvo nugirdęs kokią samokslininkų grasymą ir bijojosi, kad Sinedrionas nepasitenkins viena tikrai auka, bet galės pasmerkti visus tuos, kurie jau ilgą laiką ėjo su Jėzumi. Baimės nugalėtas, kuri galėjo būti tas Šetono paveikslas, kuris jį apniko, nutarė išduoti Jėzų ir šiuo išdavimu išgelbėti savo gyvastį. Tikėjimo stoka ir bailumas galėję būti, anot jų, tie niekšiški jo niekšystės veiksniai.

Vienas anglas, žinomas opiumo vartotojas, išgalvojo, pats sau prieštaraudamas, naujo Išdaviko apologiją: Juda tikėjo, net perdaug buvo tikęs. Taip giliai buvo įsitikinęs, kad Jėzus buvo tikrai Kristus, kad, išduodamas jį teismui, norėjo pagaliau, palenkti jį įrodyti savo teisėtą Mesianiškumą. Negalėjo patikėti, nes jo viltis tiek buvo stipri, kad Jėzus galėtų būti nužudytas. Arba, jeigu tikrai turėjo numirti, tikrai žinojo, kad tuojau po mirties atsikels, kad pasirodytų Tėvo dešinėje, kaip Izraelio ir viso pasaulio Karalius. Kad pagreintų didelę dieną, kurioje Mokiniams pagaliau būtų duotas atpildas už jų ištikimumą, Juda, įsitikinęs savo dieviškojo prietelio neliečiamybe, norėjo padaryti jam įtakos ir, statydamas akis į akį su tais, kuriuos jis turėjo apdovanoti, duoti jam progos parodyti tikrą Dievo Sūnaus galybę. Vadinas, tai ką Juda padarė nebuvo išdavimas, bet klaida, kurią jis padarė, nesupratęs tikros Mokytojo mokslo prasmės. Neišdavė norėdamas pasipelnyti, nei kerštaudamas arba iš bailumo, bet dėl savo kvailumo.

Kiti, priešingumai, grįžta prie keršto temos. Neišduodama, sako, be neapykantos. Kodėl Juda neapkentė Jėzaus? Primenama vakarienė Simano namuose ir verkiančiosios kvepiąs aliejus. Jėzaus prikaišiojimas galėjo mokinį labai suerzinti, kuris, galimas dalykas, nebe pirmą kartą girdejo priekaištų už savo veidmainystę ir gobšumą. Prie pažeminimo įsižeidimo prisidėjo pavydas, kuris visuomet įsiskverbia į vulgariškas sielas. Ir, kai tik pasitaikė proga pagiežai, be jokios baimės nuėjo į Kaifos rūmus.

Bet ar pagalvojo, iš tikrųjų, kad jo įskundimas bus Jėzaus mirties priežastis? Arba gal manė, kad pasitenkins nuplakimu ir uždraudimu kalbėti žmonėms? Jo istorijos tolimesnė eiga leidžia manyti, kad Jėzaus pasmerkimas baisiai jį paveikė, kaip baisus ir netikėtas padarinys jo pabučiavimo. Matas atpasakoja jo nusi-

minimą tokiu būdu, kad galima padaryti išvadą, jog jis tikrai pajuto tą baisenybę, kuri įvyko dėl jo kaltės. Pinigai, kuriuos jis paėmė, jį degina ir, kai kunigai atsisako juos priimti atgal, numeta juos šventykloje. Net ir sugrąžinęs juos, ramybės nebepajutė: bėga pasikarti, kad tą pačią dieną numirtų su savo auka. Toks sąžinės griaužimas, kuris priverčia su tokia pajėga nustoti gyvenimo, kiša mintį, kad nebuvo numatytas netikėto atsipeikėjimo baisumas.

Nors yra nepasitenkinančių ieškotojų, paslaptys vis dėlto dauginasi apie Judos paslaptį. Bet dar nebuvome pasirėmę liudijimu To, kuris už visus geriau žinojo, geriau ir už Judą, tikrąją išdavimo paslaptį. Tikrai Jėzus, kuris ligi gelmių matė Iskarioto sielą, kaip matė visų žmonių sielas, ir žinojo iš anksto tai, ką Juda darys, galėtų tarti paskutinį žodį.

Jėzus išrinko Judą, kad būtų vienas iš Dvylikos, lygiai kaip ir kiti, Linksmos Naujienos nešėjas. Argi būtų išrinkęs, argi būtų laikęs šalia savęs, prie savo stalo, tiek laiko, jeigu būtų tikėjęs, kad jis yra nebepataisomas nedorėlis? Argi jam būtų patikėjęs tai, ką turėjo brangiausio, kas buvo brangiausia visam pasauliui: Dievo Karalystės skelbimą?

Ligi paskutinių dienų, ligi paskutinės vakarienės, Jėzus ne kitaip elgiasi ir su Juda, kaip su kitais. Ir jam taip pat, kaip ir Vienuolikai, duoda savo kūną duonos pavidalo ir savo kraują vyno pavidalo. Ir Judos kojas — tas kojas, kurios jį nunešė į Kaifos rūmus — nuplovė ir nušluostė tos rankos, kurios turėjo būti pervertos vinimis rytojaus dieną, Judai dalyvaujant. Ir kai, ginklams švyturuojant ir švyturiams blyksint, atvyksta Juda nakties prieblandoje į Alyvų Daržą ir bučiuoja, „susijaudinęs“, kaip sako Matas, tą veidą, kuris tebėra drėgnas nuo kruvino prakaito, Jėzus neatstumė jo, bet sako jam:

Prieteliau, ko atėjai?

Prieteliau! Paskutinį kartą Jėzus prabyla į Judą ir net šitoj akimirkoj nemoka surasti kito žodžio, kaip tą paprastą, kokių jį ir pirmą kartą pasveikino. Juda jam nėra tamsybių žmogus, ateinąs patamsy išduoti jį budeliams, bet draugas, tas pats, kuris prieš keletą valandų sėdėjo šalia jo prie stalo, apdėto daržovėmis ir aviniena mėsa, kuris savo lūpomis buvo palietęs taure; tas pats, kuris tiek kartų, poilsio valandomis, medžių ar namų

sienų paūksmėje, klausėsi draug su kitais, kaip mokiny, kaip draugas, kaip brolis didelių Pažadėjimo žodžių.

Prie Vakarienės stalo Kristus pasakė: „Vargas tam žmogui, per kuri Sūnus Žmogaus bus išduotas! Geriau būtų tam žmogui, kad jis niekados nebūtų užgimęs? Bet dabar, kai Išdavikas yra čia pat prieš jį, ir išdavimas jau įvykdytas, ir prie išdavimo neištikimybės Juda prideda dar įžeidimą bučiuodamas lūpas To, kuris liepė mylėti net priešus, grįžta saldus, paprastas, dieviškas žodis:

Ko atėjai, prieteliau?

Net ir Išduotojo liudijimas mūsų nerimą sustiprina, užuot pakėlęs uždangą nuo tos pasibaisėtinos paslapties. Žino jisai, kad Juda yra vagis, bet patiki jam piniginę; žino, kad Juda yra nepatikimas ir nepastovus, o patiki jam labiau vertingesnį už visus pasaulio turtus teisybės turtą; žino, kad Juda turės jį išduoti, o padaro jį savo dievybės dalininku, lauždamas su juo duonos kepalėlį ir duodamas jam gurkšnį vyno; mato, kaip Juda veda sargybą suimti jo, o jis kreipiasi į jį dar kartą, kaip ir seniau, kaip visuomet, šventuoju prietelybės vardu.

„Geriau jam būtų, kad jis visai nebūtų užgimęs!“ Šitie žodžiai gali būti ne vien pasmerkimu, kiek gailėsio pareiškimu dėl likimo, kurio išvengti negalima. Jeigu Juda neapkenčia Jėzaus, tai nei vienu momentu nematom, kad Jėzus būtų turėjęs Judai pasibiaurėjimo. Žino Jėzus, kad niekšiška Judos prekyba yra reikalinga, kaip reikalingas Piloto silpnumas, Kaifos rūstybė, kareivių spaudymai ir kryžiaus viny. Žino, kad Juda turi daryti tai, ką daro, ir nebara jo, kaip nekeikia ir žmonių, kurie nori jo mirties, arba plaktuko, kuris jį prikals prie medžio. Tik vieną prašymą į jį nukreipia: „Greičiau daryk tai, ką turi daryti.“

Judos paslaptis dvigubu mazgu surišta su Atpirkimo paslaptimi ir mums, mažutėliams, pasiliks paslaptimi.

Jokia analogija negali jos nušviesti. Ir Juozapas buvo vieno savo brolių parduotas, kuris taip pat vadinosi Juda, kaip Iskariotas, ir buvo parduotas pirkliams, Ismaelitams už dvidešimt sidabrinių pinigų. Bet Juozapas, kūniškasis Kristaus pavaizdavimas, nebuvo priešams parduotas, neparduotas nužudyti. Ir už tą išdavimą gauna atpildą, tapdamas tiek turtingas, kad galėjo praturtinti savo tėvą, ir tiek yra geraširdis, kad galėjo atleisti savo broliams.

Jėzus buvo ne tik išduotas, bet ir parduotas, išduotas už sutartą kainą, parduotas už menką kainą, iškeistas į smulkius pinigus. Tapo maino objektu, užmokėta ir įteikta preke. Juda, piniginės laikytojas, kasininkas, pasireiškė ne vien kaip įskundėjas, bet kaip pirklys, kaip kraujo prekiautojas. Žydai, kurie nusimanė apie kraują, kasdieniai žudytojai ir aukų skirstytojai, Aukščiau-siojo skerdėjai buvo pirmi ir paskutiniai Judos klientai. Jėzaus pardavimas buvo pirmas biznesis šito improvizuoto pirklio: tai buvo menkas biznesis, teisybė, bet vis tiktai buvo, tikra žodžio prasme, prekybinė transakcija, tikras pirkimo — pardavimo kontraktas, susitarimas žodžiu, bet kontragentų sąžiningai išpildytas.

Jeigu Jėzus nebūtų buvęs parduotas, būtų kažko stigę tobulai pasiaukojimo niekšybei; jeigu brangiai būtų už jį užmokėję, tris šimtus siklių, vietoj trijų dešimčių, auksu vietoj sidabro, niekšybė būtų buvusi mažesnė, nors ir nedaug mažesnė, bet mažesnė. Nuo amžių buvo nulemta, kad jisai bus nupirktas, bet nupirktas už menką sumą, kad tiktai tu, ar kitais būdais pinigai būtų už jį paimti. Kad galėtų atsirasti begalinė vertė ir antprigimtinė, bet perduodamoji, buvo reikalinga ją pakeisti mažiausia verte, metalo verte, kuris pats savaime jokios vertės neturi. Argi ir jis, parduotasis, ne tą patį darė, norėdamas vieno krauju išpirkti visą kraują išlietą žemėje nuo Kaino ligi Kaifos?

O jeigu ir būtų buvęs parduotas už vergo kainą, kaip tiek kūnų, sielomis apdovanotų, buvo tais laikais pardavinėjama aikštėse, jeigu būtų buvęs parduotas kaip pelningas daiktas, kaip kokis žmoniškas kapitalas, kaip gyvas darbo įrankis, niekšybė būtų paversta niekais, ir Atpirkimas atidėtas. Bet buvo parduotas, kaip parduodama nekaltuosius, kaip avinų pirkėjas perka jėriuką papiauti, pardavinėti ji gabalais mėsos valgytojams. Šventasis pjovėjas, Kaifas, niekad savo laikais neturėjo rankose tikros begalinės aukos. Jau veik du tūkstančiai metų krikščionys maitinasi šita auka, o vienok jį tebėra dar nuolatos nepaliesta, ir rijikai jos dar nepasisotinę.

Kiekvienas iš mūsų pridėjo savo dalį, nors ir mažiausią dalelę, kad įsigytų iš Judos tą nesuvartojamą auką. Visi bendrai prisidėjome prie tos matomos sumos, kuri mokėta už Atpirkėjo kraują: Kaifas tebuvo tik mūsų įgaliotinis. Aceldamos dirva už tą sumą nupirkta, laukas kraujo kainą įgytas tapo mūsų pavel-

dėjimu, mūsų savybe. Ir šitas laukas paslaptinai išaugo, išsiplėtė taip, kad užima pusę žemės paviršiaus ištisi miestai, miestai tirštai gyvenami, blizga, apšviesti, iššluojami, miestai pilni krautuvių ir paleistuvystės namų, žvilga nuo žemių ligi pietų pusės. Ir kad paslaptis kaskart būtų didesnė, taip pat ir Judos sidabriniai, daugindamiesi išdavimais, per tiek amžių dėl sutartų biznių, dar daugiau, padidėję procentais, pasidarė nebeapskaičiuojami.

Šiandien gali tai patvirtinti visi sąskaitybininkai, tie tikrieji mūsų laikų lėmėjai — visuose kiemuose ir Šventyklos prieangiuose negalėtų tilpti pinigai, kurie ligi šios dienos yra pasidauginę iš tų trijų dešimčių, kuriuos, netekęs proto, susigrauzęs, numetė Juda: žmogus, kuris pardavė savo Dievą.

Žmogus su ąsočiu.

Susiderėję dėl kainos ir sumokėję pinigus, pirkėjai nenori laukti ilgai aukos. Nutarė prieš šventes pasiimti. Didžiausia šventė Pascha subatoje, o šiandien jau turime ketvirtadienį.

Jėzui belieka viena laisvės diena, — Paskutinė Diena.

Prieš palikdamas draugus — tuos, kurie šiąnakt jį paliks — norėjo dar vieną kartą prie ramybės stalo padažyti su jais viename dubenyje kąsni duonos. Pirmiau, negu jo veidas bus apiplautas sirijiečių kareivių ir žydų minios spiaudalais, nori atsiklaupyti ir nuplauti kojas tiems, kurie turės vaikščioti ligi mirties žemės keliais, skelbdami jo mirtį. Pirmiau, negu pradės iš jo rankų, iš kojų ir iš krūtinės varvėti kraujas, nori paaukoti pirmieną tiems, kurie draug su juo sudarys vieną sielą ligi pasaulio pabaigos. Pirmiau, negu pajus troškulį prikaltas prie sukaltų skersinių, nori išgerti draug su draugais vynuogių išspaustas sultis iš tos pačios taurės. Mirties priešdieniai bus lyg naujos žemės pokylio įžanga.

Buvo ketvirtadienio rytas, pirmoji neraugintos duonos diena. Mokiniai paklausė:

— Kur nori paruošiamas valgyti Pascha?

Sūnus Žmogaus mažiau teturi už lapės, neturi pastogės. Paliko visai Nazareto namelius; toli buvo Kapharnaumas, Simano namai, kurie pradžioje jam lyg savi buvo; gerokoj atstumoj už miesto, Betanijoje, buvo Mortos ir Marijos namelis, kuriame jautėsi kaip šeimininkas.

Jeruzalėje teturi priešus, arba silpnabūdžius bičiulius: Juozapas iš Arimatėjos priims jį kaip svečių tiktai rytojaus dieną, vakare, tamsiame urve, paruoštame tik kirminams vakarieniam.

Bet pasmerktasis paskutinę dieną turi teisės tai malonei, kurios prašo. Visi Jeruzalės namai jam yra atviri. Tėvas duos jam tuos namus, kurie daugiausia tinka paslėpti paskutiniam persekiojamojo džiaugsmui. Jėzus pasiunčia du mokinius su tokiu slėpiniu įsakymu.

— Eikite miestan ir susitiksite žmogų, nešantį vandens ąsoį. Sekite paskui jį, ir, kur jis įeis, pasakykite namų šeimininkui: Mokytojas liepia tau pasakyti: Mano valanda arti. Kur yra kambarys, kuriame valgysiu su savo mokiniais paschą? Ir jis parodys jums viršuje didelį kambarį su baldais ir paruoštą: tenai mums ir paruoškite.

Manoma buvo, kad ans šeimininkas buvo Jėzaus giminaitis, ir kad viskas jau buvo jų anksčiau sutarta. Tai klaida: Jėzus būtų tiesiog pas jį pasiuntęs mokinius, pasakydamas jo vardą ir nebūtų vadovavęsis pėdsakais žmogaus su ąsočiu.

Tą šventadienio rytą daug buvo žmonių, kurie turėjo eiti su vandens ąsočiais nuo Siloė šaltinio. Mokiniai neturi rinktis pirmąjį, kurį sutiko einant priešais, turi pasekti. Nepažįsta jo: nes, jeigu pažintų, sulaikytų jį, užuot jį sekę, kol pamatys, kur jis įeina. Jo šeimininkas, jeigu jau turi tarną, negali būti iš vargšų, ir jo namuose, kaip visuose pasiturinčiuose namuose, atsiras tinkamas vakarienei kambarys. Ir šeimininkas turi žinoti, bent iš pasakojimų girdėjęs, kas per vienas yra Mokytojas: tuo metu Jeruzalėje apie kitą ir nebuvo kalbama, kaip apie jį. Pasiuntinybė yra tos rūšies, kad nėra galima atsisakyti. „Mokytojas liepia tau pasakyti: mano laikas jau arti“. Tas laikas, kurį jis vadina „savuoju“, yra jo mirties laikas. Kas galės atstumti mirštantį nuo savo namų, norintį paskutinį kartą pasistiprinti?

Mokiniai nuėjo, sutiko žmogų su ąsočiu, įėjo į namus, pasikalbėjo su šeimininku ir paruošė visa, kas buvo reikalinga vakarienei: pakeptą ant ugnies jėriuką, apskritus neraugintos duonos kepalėlius, karčiai sutaisytas daržoves, raudoną pavilgą, padėkos vyną, šiltą vandenį. Kambarį aplink stalą paruošė suolus su priegalviais, o ant stalo ištiesė baltą rankšluostį, ant kurio padėjo keletą lėkščių, žibintuvus, pilną indą vyno ir tikrai vieną taure, iš kurios visi turėjo paeiliui gerti. Nieko nepamiršo: anie du mokiniai buvo pratę taip ruošti. Nuo mažų dienų savo tėvų pastogėse, kurios atsispindėjo ežero paviršy, matydavo tos rūšies šventėms pasiruošimus, viską savo vaikiškomis akimis dėmėdavosi, nes tai buvo mylimiausia metuose šventė. Ir nebe pirmą kartą valgė drauge visi paschą nuo to laiko, kai buvo kartu su tuo, kurį mylėjo. Bet tą dieną, kuri jau buvo paskutinė, gal būt, žiauri tiesa jau buvo įsiskverbusi į jų kietas

galvas; tačiau šitą vakarienę, paskutinę, kurią turėjo valgyti visi trylika drauge, visi trylika gyvi; bet šita pascha, kuri buvo paskutinė Jėzaus pascha, buvo paskutinė ir tikrai svarbi senojo judaizmo pascha — nes aušo nauja sandora visų kraštų žmonėms; tačiau tam šventadieniniam pokyliui, kuris turėjo priminti gyvenimą ir paskelbti mirtį, mokiniai pasiruošė su tokiu pirmiau nežinomą švelnumu, tokia linksma ir ramia nuotaika, kuri beveik ašaras spaudžia iš akių.

Saulei nusileidus, atvyko ir kiti dešimts drauge su Jėzumi ir susėdo aplinkui paruoštą stalą. Nė vienas iš jų neprabilo, lyg nujautimų prislėgti, kuriuos bijojo pastebėti draugų akyse. Prisiminė jiems tartum šermeninė vakarienė Simano namuose aliejaus kvapas, moteriškė ir josios begalinis, tylus verksmas, Jėzaus žodžiai tą vakarą pasakyti, jo tuo laiku pasakyti žodžiai, pakartotini priminimai apie jo paniekinimą ir mirtį, neapykantos ženklai, kurie aplinkui didėjo ir aiškūs pėdsakai sąmokslui, kuris netrukus turėjo išlįsti iš nakties glūdumos su žibintuvais.

Tačiau du iš jų — dėl priešingų priežasčių — buvo daugiau už kitus prislėgti: tie du, kurie jau nebegalėjo susilaukti kito vakaro. Du nusmerktieji — Kristus ir Juda — parduotasis ir pardavikas, Dievo Sūnus ir Šetono išpera.

Juda jau buvo sudaręs visą sąmokslą; trisdešimts sidabrinų jau turėjo rankose, kietai suspaudęs, kad neskambėtų: kad kartais kas iš jo neatimtų jų. Bet buvo neramus. Priešas įsiskverbė į jį, bet, gal būt, dar ne visiškai buvo numiręs jame Kristaus draugas. Matyti jį prieš save, tarp savųjų, matyti jo ramų žvilgsnį, nors ir liūdną, matyti vienintelį, kuris tik vienas nežino paslaptį, žino nedorą niekšybę ir išdavimą; matyti jį dar laisvą, palankių jam širdžių draugystėje, matyti dar gyvą, su visu krauju venose, švelniojo odos globoj... O tuo tarpu anie, pirkėjai, nenorėjo ilgiau laukti; tą pačią naktį buvo sutarta išduoti: tik tai jo ir telaukta. O jeigu Jėzus, kuris turėjo apie viską tikrai žinoti, praneš jo sumanymą Vienuolikai? Ir jeigu jie išgelbėti Mokytojui puls jį, suriš jį, gal net užmuš? Juda pradėjo numanyti, kad dalyvauti Kristaus mirtyje tai dar nereikia pačiam išsigelbėti nuo mirties, kurios taip bijojo, ir kuri buvo taip arti..

Visos šios mintys vis labiau pradėjo reikštis paniurusiam jo veide, protarpiais gi net nupurtydavo jį drebulys. Tuo laiku

kai nuoširdesnieji mokiniai vienas už kito veržėsi prie Jėzaus, norėdami paskutinį kartą su juo pasiglamonėti, jis pažvelgdavo paslapčiomis į Jėzaus akis — į tas skaisčias akis, kurios buvo lengvučiu persiskyrimo šešėliu aptrauktos — lyg norėta jose išskaityti atšaukimą nebeišvengiamo likimo.

Jėzus pertraukė tylą.

— Karštai troškau valgyti su jumis šitą paschą, nes sakau jums, kad nuo šiol jau nebevalgysiu jos daugiau, kol išsipildys Dievo Karalystėje.

Niekados ligi šiol nepasireiškė tiek sulaikomos meilės jokiuose Jėzaus žodžiuose mokiniams, kaip šituose! Tiek išsilgimo tos dienos, kada įvyks tobulas susijungimas, tokios senobinės šventadienio dienos, vienok aukštesnei prasmei paskirtos. Kad myli juos, tą žino; bet kaip juos myli, šitos vargšės žvejų širdys ligi šiam vakarui taip aiškiai nežinojo. Šita vakarienė—Jėzus tai žino — yra paskutinis momentas giedraus ramumo prieš mirtį, o vienok jo laukė „karštai“, tuo karštumu, kuriuo trokštama už vis labiausiai pageidaujamų dalykų, ilgai jų lūkuriotų kurį težino aistringai užsidegę karštuoliai, įsimylėję, tie, kurie kaujasi už nugalėjimo šviesą, kurie iškenčia kančias už atpildo didybę. Karštai troško valgyti su jais šitą paschą. Ne kartą valgė su jais paschą; tūkstančius kartų su jais valgė, ant sėdynių žvejų laivuose, draugų namuose, pažįstamų, nepažįstamų namuose, pas turtingus, paviškelėse, kalnų pievose, namų ir medžių paunksnėje. O vienok jis taip senai, karštai troško valgyti su jais tą vakarienę, kuri yra jau paskutinė!

Laiminga Galilėjos padangė, švelnutis vėjelis praėjusio pavasario, pernykštės paschos saulutė, vakarykščiai žaliumynai: kas žino, ar bent juos primena, kas žino, ar buvo bendrai kadaise! Dabar mato prieš save tiktai pirmuosius savo prietelius, kuriuos išdavimas suskaldys, baimė išblaškys, bet kurie lig šiol yra aplinkui jį, tame pačiame kambary, prie vieno stalo, vienu skausmu, kuris juos slegia, sujungti, bet ir bendra šviesa, bendra antprigimtinė tikrybe.

Lig šiol kentėjo, bet ne sau kentėjo dėl karšto išsilgimo tos nakties valandos, kurią jau kvėpuojama blogą lemiančiu atsiskyrimo oru. Ir šitame meilės pareiškime, Kristaus veidas, kuris neužilgo bus sumuštas, prašvinta tuo majestotišku liūdesiu, kuris keistai panėši į džiaugsmą.

Kojų nuplovimas.

Pirmiau, negu bus išplėštas iš tų draugijos, kuriuos myli, nori parodyti savo didžiausios meilės ženklą. Nuo to laiko, kai su jais gyveno, visuomet juos mylėjo, mylėjo visus, net ir Judą; visados juos mylėjo tokia meile, kuri visas kitas meiles praneša, tokia nepalyginama meile, kad dažnai savo menkomis širdimis negalėjo jie net apimti tos begalybės. Bet dabar, kai turi su jais persiskirti, ir anksčiau nepasirodys tarp jų, kai persiesybines po mirties, visas jausmo gilumas, žodžiais neišreikštas, išsilieja begaliniai jautriu liūdesiu.

Ir tos vakarienės metu, būdamas šeimos galva, nori savo prietelių akivaizdoje būti malonesnis už tėvą, labiau nusižeminęs už tarną. Jis yra Karalius, o nusilenks ligi vergo pareigos; jis yra Mokytojas, o pats nusižemina labiau už Mokinius; jis Dievo Sūnus, tačiau pasiima sau dalelę, kurią už vis daugiausia žmonės niekina; jis yra pirmasis, bet priklaupia prie kojų žemiausiujų, lyg būtų paskutinis. Tiek kartų jiems sakė, tiems pasipūteliams ir savimyloms, kad šeiminkas privalo tarnauti savo tarnams, kad Sūnus Žmogaus yra atėjęs tarnauti, kad pirmutinieji turi būti lyg paskutinieji. Tačiau tie žodžiai dar nebuvo įaugę į jų sielas, nes ligi tai dienai varžėsi tarpusavy dėl pirmenybės ir viršininkystės.

Grubiems protams veiksmas padaro didesnio įspūdžio už žodį. Simbolišku patarnavimo pavyzdžiu, Jėzus nutaria pakartoti vieną iš savo vyriausių nurodymų. „Atsikėlęs nuo stalo—pasakoja Jonas—padėjo savo rūbus, ir, paėmęs rankšluostį, apsijusio jį. Paskui pripylė dubenin vandens ir pradėjo plauti mokiniams kojas ir šluostyti jas rankšluosčiu, kuriuo buvo apsijuosęs.“

Tiktai motina arba vergas būtų galėję padaryti tai, ką tą vakarą padarė Jėzus. Motina savo mažiems vaikams, ir niekam kitam; vergas niekam kitam, tik savo šeiminkams. Motina su pasitenkinimu iš meilės; vergas nusilenkdamas iš paklusnumo. Bet Jėzui Dvylika nebuvo nei vaikai, nei šeiminkai. Sūnus Žmo-

gaus ir Dievo apima savyje dvigubą sūnystę, kuri jį iškelia aukščiau už visas žemės motinas; būsimos Karalystės Karalius, bet šimtą kartų teisėtas už visas monarchijas viešpats, dar visų viešpačių nepažintas.

Tačiau su pasitenkinimu plauna ir šluosto šitas dvidešimt keturias numintas, kietas kojas, kad į užsispyrusias širdis įdiegtų tas tiesas, kurias jo lūpos tiek kartų kartojo be vaisių, nes tos širdys buvo pilnos tuštybės. Kas save aukština, bus pažemintas, kas pažemina save bus išaukštintas.

„Kai nuplovė jų kojas, pasiėmė savo rūbus, atsisėdo prie stalo ir tarė jiems; Žinote, ką jums padariau? Jūs vadinate mane Viešpačiu ir Mokytoju: jeigu tad aš, Viešpats ir Mokytojas, nuploviau jūsų kojas, ir jūs privalote vienas kitam nuplauti kojas. Nes aš daviau jums pavyzdį, kad ir jūs taip darytumėt, kaip aš padariau. Ištiesų, ištiesų sakau jums, kad tarnas nėra didesnis už savo šeimininką, nei pasiuntinys—už tą, kuris jį pasiuntė. Kadangi jūs šituos dalykus žinote, būsite palaiminti, jeigu tai darysite.“ Nes Jėzus ne vien paliko malonaus nusižeminimo pavyzdį, bet ir tobulos meilės įrodymą: „Šitas yra mano įsakymas: kad jūs vieni kitus mylėtute, kaip aš jus mylėjau. Nėra didesnės meilės už tą, jei kas atiduoda savo gyvenimą už savo draugus; jūs esate mano draugai, jeigu jūs darote tai, ką aš įsakiau“.

Bet šitame veiksmė, tokiame giliame savo išoriniu patarnavimu, glūdėjo be meilės simbolio ir apsivalymo prasmė. „Kas yra apsiplovęs—sako Jėzus—neberekalingas plauti kojas, nes visas yra švarus. Ir jūs esate švarūs, bet ne visi.“

Vienuolika, nors jų prigimtis ir buvo nešvari, turėjo šiokią tokią teisę į kojų nuplovimo malonę. Savaitėmis ir mėnesiais jų kojos mindžiojo dulkėtus, akmenuotus purvinus, užterštus Judėjos kelius, sekant paskui Tą, kuris duoda gyvenimą. Ir po jo mirties turės vaikštinėti dešimtimis metų nežinomais keliais, ilgas keliones atlikti nežinomuose kraštuose, kurių net vardų šiandien nežino.

Svetimų vieškelį dulkės per sandalijas apneš kojas tų, kurie kaip pilgrimai ir svetimšaliai eidami išnešios Nukryžiuotojo pakvietimą.

Imkite ir valgykite.

Rodos, kad šitie trylika žmonių susirinko pokyliauti laikydamies senoviškos apeigos, kuri buvo jų tautos iš aigiptėnų vergijos išvadavimo atminimas. Pirmu akies žvilgsniu jie atrodo panašūs į trylika kaimiečių, paklusnių padavimams, kurie prie baltu užtiesalu apdengto stalo, nuo kurio kyla jėriuko ir vyno kvapas, laukia draugiškos iškilmingos vakarienės pradžios ženklų.

Tačiau taip tiktai atrodo. Tikrybėj gi, jie susirinko atsisveikinimo ir persiskyrimo išvakarėse. Du iš šitos Trylikos — tas, kuris turi savyje Dievą, ir ans, kuris turi Šėtoną — pirm, negu stos kita naktis, numirs baisiausia mirtimi. Likusieji rytojaus dieną išsisklaidys, kaip piovejai, pirmajai krušai iškritus.

Bet šitoji vakarienė, būdama pabaigos palydovė, yra drauge stebuklinga pradžia. Žydų paschos šventimas tarp šitos trylikos žydų persiesybina į nepalyginti aukštesnį ir universalų dalyką, į kažką neišreiškiamai ir nepalyginti kilnesnį: į didelę Krikščionybės Paslaptį.

Žydams Pascha yra ne kas kita, kaip bėgimo iš Aigipto atminimo šventė. Šitas laimingas išsivadavimas iš pažeminančios vergijos, tiekios stebuklų lydimas, aiškos Dievo globos vedamas, niekados neišdilo iš atminties šitos tautos, kuriai dar ne kartą teko lenkti sprandą po jungu ir kęsti ne vieną ištrėmimo gėdą. Staigiam Išėjimui minėti įsakmiai pradėta kasmet švęsti šventę, kuri gavo vardą Išėjimo: Pesach, Pascha. Tai buvo panašu į pokylį, kuris turėjo priminti paskubomis paruoštą bėglių valgį. Ant ugnies pakepintas jėriukas arba ožiukas, greičiausiu ir paprasčiausiu būdu pagaminamas; duona be raugo, nes nebuvo laiko užtraukti tešlą. Ir valgė diržais persijuosę strėnas, įsistoję į sandalijas, su lazdomis rankose ir skubėdami, kaip žmonės pasiruošę kelionei. Daržoves pavaduoja menka miškinė žolė, kurią bėgliai pakeliui rovėsi, kad tuo būdu apgautų nesibaigiančios kelionės alkį. Raudonas padažas, kuriame pamirkoma duona, primena plytas, kurias žydų vergai buvo verčiami išdegti Faraonui. Vynas

yra prabanga: reiškia išlikimo džiaugsmą, pažadėtų vyndaržių viltį, Praamžiui dėkingumo apsigėrimą.

Jėzus nepakeičia tūkstantmetės pokylių apeigos. Sukalbėjęs maldą, Dievo vardą minėdamas pakelia taure su vynu ir duoda gerti paeiliui. Paskui padalina po žiupsnelį žolių, ir antrą kartą pripildo taure, kuri apeina aplink stalą po vieną gurkšnį kiekvienam.

Kokį gi skonį paliks vynas išdaviko burnoje, kai prislėgtoje tyloje Jėzus taria išsilgimo ir vilties žodžius, kurie ne Judai skiriami, bet tik tai tiems, kurie galės pakilti ir įeiti į amžinąjį Rojus pokylį?

— Imkite ir gerkite, nes sakau jums, kad nuo šiol nebegersiu šito vynmedžio vaisiaus ligi tos dienos, kai jį naują gersiu su jumis Dievo Karalystėje.

Liūdnas atsisveikinimas, bet tuo pat metu iškilmingo pažadėjimo patvirtinimas. Gal būt, tik tai jį vieną ir tesuprato, ir vargšų akyse sužvilgo-sumirgėjo dangiškojo grožio didybė. Nesitikėjo, kad jų laukimo laikas ilgai tęstųsi: po naujam vynuogių rašymo laikui, kai naujas užmiešimas pradės putoti, kai saldus vynas bus supilstytas į statines, Mokytojas, tesėdamas savo pažadą, sugrįš pakviesti mus į žemės su dangumi vestuves, į amžinąjį pokylį. Esame jau senyvi žmonės, greičiau jau rimto amžiaus, negu subrendę, linkę į senatvę: jeigu jaunikis užtruktų, neberastų jau tarp gyvųjų, ir jo pažadas būtų tik pasityčiojimas iš tų, kurie tikėjo.

Ir susiraminę greito susijungimo tikrybe, kuris bus daug garbingesnis, vienu balsu užtraukia, kaip liepia paprotys, padėkos psalmes. Tai yra giesmė garbei Tėvo to, kuris jiems tarnauja.

„Viešpaties akivaizdoje drebėki žeme, Jokūbo Dievo akivaizdoje, kuris uolas paverčia ežeru, o kietus akmenis į šaltinį... Iš bedugnės iškelia vargšą, iš dulkių ir purvo jį ištraukia, kad suteiktų jam vietą tarp didžiūnų, tarp didžiūnų savo tautos.“

Kokia linksma viltimi posmuoja jie tą senobinę giesmę, kuri šituo momentu įgauna naujos prasmės! Ir jie yra skurdžiai, o bus pakelti iš skurdo bedugnės atėjusiojo Dievo Sūnaus užtarimu ir jie yra vargšai, o jisai iškels juos iš neturto duobės, kad padarytų juos valdovais nenykstančių gėrybių.

Tuomet, matydamas jų nesupratimą, Jėzus ima padėtą ant staltiesės duoną, laimina ją, laužo į gabalėlius ir, paduodamas po kąsnelį kiekvienam, jų akyse atskleidžia tiesą:

— Imkite ir valgykite: tai yra mano kūnas, kuris už jus yra išduotas: tai darykite man atminti.

Tad, matyt, nesugrįš taip greitai, kaip tikimasi. Po trumpų dienų sugrįžimo atsikėlus, antrasis jo atėjimas tiek užsitęs, kad galėtų apie jį ir jo mirtį užsimiršti.

„Tai darykite man atminti“. Duonos kąsnelis prie bendro stalo tarp tų, kurie laukia, bus naujos brolijos ženklas. Kiek kartų tarp savęs laužysite duoną, ne vien aš būsiu tarp jūsų, bet per ją jūs būsite su manim susijungę neperskiriamai. Nes kaip šitą duoną laužia mano rankos, taip mano kūnas bus neprietelių sulaužytas; ir kaip šita duona suvalgyta šįvakar bus jūsų maistas ligi rytojaus, taip lygiai mano kūnas, kurį mirtim visiems aukoju, pasotins alkį tų, kurie tiki mane ligi tos dienos, kurią bus atidaryti begaliniai Karalystės sandėliai, kai būsite panašūs į angelus atrastojo Tėvo akivaizdoje. Ne vien tiktai atminimą jums tepalieku: būsiu su jumis mirtiniu buvimu, bet realiu kiekviename duonos trupinėlyje, kuris man bus pašventintas, ir šita duona bus reikalingiausias sielos maistas, taip išsipildys mano pažadas, kad būsiu su jumis ligi amžių pabaigos.

Tuo tarpu šįvakar valgykite šitą neraugintą duoną, šitą duoną žmogaus ranka užmieštą, iš miltų ir vandens padarytą, šitą duoną, kuri turėjo pajusti krosnies karštį, kurią mano dar neataušusios rankos padalino, ir kurią mano meilė pakeitė mano kūną, kad taptų jūsų amžinuoju maistu.

Malonus, ištikrųjų, dalykas valgyti gerą duoną su savo draugais: baltas duonos minkštimas iš miltų, apgaubtas trupia paraudusia pluta. Tiek kartų prašėte jos su manim vargšų namuose, ir turėsite jos prašyti mano vardu visą savo gyvenimą. Jums atiteks tik supelėjusios plutelės, kurių ir šunys neės, užsilikę duonkepėse ir pamiršti gabalėliai, sudžiūvę kąsneliai, kuriuos vaikai arba seniai apgraužę paliko arba numetė namų prieangiuose. Bet jūs jau pripratote prie nedatekliaus ir alkanų vakarų, labai gerai pažįstate išblyškusius neturto veidus. Esate sveiki, turite gerus žandus kramtyti sudžiūvusiai duonai. Nenu-

stosite jūs drąsos, nors jūsų ir nepasodins už stalo apščiai apkrauto valgiais.

Bet, ištikrųjų, be galo yra malonu širdžiai to, kuris jus myli, pakeisti duoną, kuri iš kietos žemės ir sunkaus darbo, į kūną, kuris amžinai jums bus paaukotas, į kūną, kuris kasdieną nužengs iš dangaus kaip matomas malonės ženklas.

Atsiminkite maldą, kurią jus išmokiau: Kasdienės duonos duok mums šiandien. Tikra jūsų duona šiandien ir per amžius yra šita duona, mano kūnas. Kiekvienas, kurs valgys mano kūną, kuris kiekvieną rytą per amžių amžius persikeis į nesuskaitomus peresybintos duonos kąsnelius, nepatirs niekados alkio. Kas juos atstums nuo savęs, niekados nepasisotins.

Ir tik ką buvo suvalgę jėriuką su duona ir karčiomis daržovėmis, trečią kartą Jėzus pripildė bendrą taurę ir, paduodamas arčiausiai sėdinčiam prie stalo, tarė:

— Gerkite visi, nes tai yra mano kraujas, naujosios sandaros kraujas, kuris bus išlietas už daugelį.

Jo kraujas su prakaitu sumaišytas dar nesusigėrė į žemę ant Alyvų kalno ir neištekėjo lašais iš vinių ant Golgotos kalno. Tačiau jo troškimas paaukoti savo gyvybę, kad kiti galėtų gyventi, savo kančia išpirkti viso pasaulio skausmus, perduoti bent dalelę savo būtybės tiesioginiams savo įpėdiniams; tas troškimas visiškai pasišvęsti tiems, kuriuos myli, yra toks tvirtas, kad jau dabartiniu metu atrodo jam, jog jo paaukota auka ir dovana tapo galima. Jeigu duona yra kūnas, kraujas, tam tikra prasme, yra siela. „Nevalgysite mėsos su jo siela, kuri yra jo kraujas“, buvo pasakęs Viešpats Nojui. Krauju, kuris, matyt, atvaizduoja gyvenimą, Abraomo ir Jokūbo Dievas sudarė sandorą su savąja tauta. Kai Mozė gavo įstatymus, jis liepė nudobti tam tikrą telyčių skaičių, pusę kraujo surinko į indus, kitą pusę išliejo ant altoriaus. „Tuomet paėmė Mozė tą kraują ir pašlakstė juo žmones, tardamas: Štai sandaros kraujas, kurią Viešpats yra padaręs su jumis, visiems šitiems žodžiams patvirtinti.

Bet po amžių prityrimo Pranašų lūpomis Dievas pranešė, kad Senoji Sandora yra išbraukiama ir kad nauja sandora yra reikalinga. Gyvulių kraujas, iššlakstytas ant užsispyrėlių galvų ir piktžodžiaujančių lūpų, jau neteko savo jėgos. Dabar reikalinga buvo kitokio kraujo, aukštesnės ir brangesnės būtybės kraujo

naujajai sandorai sudaryti—paskutinei Tėvo sandorai su neištiki-ma paderme. Visokiais būdais mėgino pastūmėti pirmgimius prie aukštų išganymo vartų. Ugnies lietus Sodamai, skandinimas Tva-no vandenyse, Aigypso vergija, Dykumų badas sulaikė juos, bet nepataisė, neperdirbo.

Dabar atėjo dieviškesnis ir žmogiškesnis išgelbėtojas už se-novės Išėjimo vadą. Ir Mozė išgelbsti tautą, kalba ant kalno, praneša apie pažadėtąją žemę. Bet Jėzus išgelbsti ne vien tiktai sa-vo tautą, o ir visas kitas tautas: ir nerašo įstatymų akmeninėse tobytelėse, bet širdyse; jo pažadėtoji žemė tai nėra kraštas su riebiomis ganyklomis ir klestinčiais vynuogynais, bet tai šventu-mo ir amžinojo džiaugsmo karalystė. Mozė nudobė vieną žmogų, o Jėzus numirusius prikelia; Mozė vandenį paverčia krauju, o Jėzus, pakeitęs vandenį į vyną vestuvių pokilyje, pakeičia vyną į kraują, į savo kraują liūdnos vakarienės, savo jungtvių su mirtimi metu; Mozė miršta amžiaus ir garbės pasisotinęs ant atokaus kalno viršūnės, savo tautos pagerbtas, o Jėzus numirs jaunas, išniekintas tų, kuriuos myli.

Veršių kraujas, nešvarus žemės gyvulių kraujas, žemesnių ir belaisvių aukų, nebeteko savo galios. Nauja sandora sudaroma ši vakarą, pašvęsta žodžiais to, kuris vyno pavidale aukoja savo kraują ir sielą.

— Tai yra mano kraujas, sandoros kraujas, kuris už jus yra pralietas.

Ne vien už tuos Dvylika, kurie čionai yra: — tie Dvylika, jo akyse, atstovauja visai žmonijai, gyvenusiai anais laikais, ir visai tai žmonijai, kuri turi užgimti. Kraujas, kurį rytoj išlies ant Kaukuolių Iškilumos, yra tikras kraujas ir karštas, kuris ant kry-žiaus sukrešės dėmėmis, kurių visos krikščionių ašaros niekadės negalės nuplauti. Bet šitas kraujas yra sielos atvaizdavimas; visas pasiaukuoja, kad pavergtas žmonių kūnuose sielas padarytų pana-šias į save; atsidavė tiems, kurie jo prašė ir tiems, kurie nuo jo pabėgo; kentė už tuos, kurie jį priėmė, ir už tuos, kurie jį prakeikė. Šitas kraujo krikštas, kuris atėjo po Jono vandens krikšto, po krikšto moters ašarų iš Betanijos, po Žydų ir Romėnų spiau-dymo krikšto, šitas kraujo krikštas, savo raudonumu primenąs ugnies krikštą, apie kurį buvo skelbta Ugnies Pranašo, kuris bus sumaišytas su moterų ašaromis, kurias jos išlies ant suku-

vinto lavono, yra didžiausias sakramentas, kuri išduotasis perduoda savo išdavikams.

Sulaužiau jums duoną—duoną, kurios kasdieną prašote Tėvo — kaip rytoj bus sulaužytas mano kūnas, dabar gi aukoju savo kraują štai šitame vyne, kurį paskutinį kartą geriu žemėje. Jeigu tai visados darysite man atminti, niekados nepajusite alkio ir troškulio kančių. Geriausias maistas yra javų duona ir geriausias gėrimas vynuogių vynas, bet duona ir vynas, kurį jums šįvakar daviau, nutildys jūsų alkį ir užgesins troškulį kol gyvensite per mano pasiaukojimą ir mano meilę, kuri man liepia eiti mirti, ir kuri viešpatauja net mirčiai.

Odisėjus patarė Achilui duoti Achajams prieš kautynes „duonos ir vyno, nes čia glūdi jėga ir drąsumas.“ Graikui atrodė, kad muskulų pajėgumas yra duonoje, o kautynių drąsumas vyne. Vynas turi apsvaiginti žmones, kad žūdytųsi tarp savęs, duona gi turi duoti sąnariams pajėgų, kad nepailstų bežudydami. Duona, kurią Kristus padalina, ne kūnui duoda pajėgų, bet sielai, jo vynas duoda to dieviškojo džiaugsmo, kuris yra meilė; tokia meilė, kurią vienas Apaštalų pavadins, nežiūrėdamas Odisėjaus giminių įpėdinių pasipiktinimo, kryžiaus beprotyste.

Ir Juda suvalgė tos duonos kąsnelį ir atsigėrė gurkšnį to vyno — pamėgino to kūno, kurį buvo pardavęs, atsigėrė to kraujo, kurį jis padės išlieti, tačiau neužteko jam pajėgų išpažinti tą niekšybę, pulti su ašaromis ant žemės prie kojų to, kuris būtų draug su juo verkęs. Tuomet vienintelis draugas, kuris dar buvo Judai palikęs, perspėja jį, tardamas:

— Ištiesų sakau jums, kad vienas iš jūsų išduos mane.

Vienuolika, kurie pabūgę paliks jį tarp Kaifos niekšų, bet kurie niekados nebūtų pamanę parduoti jį už pinigus, šiurpas perima. Ir vienas kitam žiūri veidan naujos baimės apimti, siaubo pagauti, kad draugo veide pastebės tą melsvą išbalimą, kuris jau išduoda. Ir visi vienas po kito klausia:

— Ar aš? Gal aš esu?

Ir Juda slėpdamas sumišimą ir rodydamas pasipiktinimą, išdrįso prabilti:

— Ar nebūsiu aš, Mokytojai?

Bet Jėzus, kuris rytoj jau nebesigins, nenori net apkaltinti, ir pasitenkina pakartodamas aiškesniais žodžiais liūdną savo pranašavimą:

— Tas, kuris draug su manim vilgo duoną dubenyje, mane išduos.

Ir kadangi visi dar buvo įbedę į jį akis, suakmenėję skaudžioje abejonėje, trečią kartą primygtinai pakartoja:

— Štai tojo ranka, kuris mane išduoda, yra čia ant stalo.

Nieko daugiau nebe pridėjo. Pripildęs ketvirtą kartą taurę, kaip reikalavo senovės apeigos, ketvirtą kartą padavė iš eilės taurę kad visi iš jos gertų. Ir vėl trylika balsų sugiedojo himną, Didysis Hallelis, kuriuo buvo užbaigiama paschalinė liturgija. Jėzus kartojo svarbius psalmisto žodžius, skambančius lyg pranašiška gedulo giesmė prieš laidotuves:

„Praamžius yra su manim; aš nieko nesibijau; ką gi man gali padaryti žmonės? Apspito mane kaip bitės; išblėso kaip skujų ugnis ... Aš nemirsiu, ne, bet gyvensiu. Praamžius nubaudė aštriai mane, tačiau neišdavė manęs mirties pajėgai. Atidarykite man teisybės vartus, kad, galėčiau įeiti ir pagarbinti Praamžių!.. Akmuo statybininkų numestas tapo kertiniu akmeniu ... Suriškite auką virvėmis ir nuveskite ją prie altoriaus laiptų“ ...

Auka jau buvo paruošta ir naujas altorius iš medžio ir geležies, kurį kitą rytą galėjo pamatyti Jeruzalės gyventojai. Bet sumišę ir mieguisti Mokiniai, gal būt, nesuprato šermeninių ir triumfališkų aliuzijų senovės psalmių žodžiuose.

Pabaigę himną, tuojau išėjo iš kambario ir iš namų. Tik ką peržengęs namų slenkstį, Juda dingo nakties tamsoje. Likusieji Vienuolika, kaip ir kitais vakarais, nuėjo paskui Jėzų, nepratarę nė žodžio, Alyvų Kalno link.

Abba, Tėve.

Ant kalvos buvo daržas ir Aliejinė*), nuo kurios ir vardą buvo gavęs: Getsemani. Šitame darže Jėzus praleisdavo su savo draugais naktis, gal dėlto, kad miesto troškus oras ir triukšmas vargino juos, pratusius prie gryo ir vėsaus laukų oro, arba gal privengė klastingo priešų puolimo siaurose miesto gatvėse.

Atėjus į tą vietą, Jėzus tarė Mokiniams:

— Pasėdėkite čia, o aš paėjėsiu tolėliau pasimelsti.

Tačiau jisai buvo tiek nuliūdęs ir neramus, kad negalėjo vienas pasilikti. Tuomet pašaukė tris, kuriuos labiau buvo pamilęs: Simaną - Petrą, Jokūbą ir Joną. Ir, kai pasišalino nuo kitų, pradėjo liūdėti ir nerimauti.

— Liūdna yra mano siela ligi mirties; pasilikite čionai ir budėkite su manim.

Ar atsakė jam, ir ką jam atsakė, niekas to nežino. Bet greičiausia nesuramino jo žodžiais, išsiveržiančiais iš širdies, kuri kenčia mylimo asmens skausmu, nes ir nuo jų pasišalino, paėjęs atokiau melstis.

Atsiklaupia ant žemės, puola kniūbščias veidu į žemę ir taip meldžiasi:

Abba, tėve, kiekvienas dalykas tau yra galimas. Mano tėve, jeigu tai yra galima, tegu pasišalina nuo manęs ši valanda.

Dabar jisai vienas, vienas nakties glūdumoje, vienas tarp žmonių, pats vienas Dievo akivaizdoje ir gali be baimės parodyti savo silpnumą. Ir jis yra pagaliau žmogus, žmogus iš kūno ir kraujo, žmogus, kuris kvėpuoja ir juda, ir žino, kad jo išnaikinimas jau arti, kad jo gyvenimas bus nutrauktas, kad jo kūnas bus pervertas, kad jo kraujas ištekęs ant žemės.

***) Aliejinė**— alyvos darykla (dirbtuvė, kurioje iš alyvų medžio uogu spaudžiama alyva).

Tai antrojo gundymo valanda. Pasak Evangelisto žodžius, Šėtonas, po to kai buvo sugėdintas Dykumoje, „paliko jį kurį laiką“. Buvo palikęs jį lig šio momento. Dabar šitoj naujoj Dykumoje, šitoje tamsoje, kur Jėzus pats vienas, pasibaisėtinai vienas, labiau vienas, negu dykumoje, kur laukiniai žvėrys jam tarnavo, o dabar, atvirkščiai, mokyti ir rūbais apsitaisë žvėrys jau slinko vylingai artyn sudraskyti jį šitoje tamsioje ir neramioje Dykumoje. Grįžta Šėtonas iš pasalų pulti savo priešą. Kitą kartą žadėjo jam karalysčių gėrybes, laimėjimus, stebuklus: troško suvedžioti jį galybės burtais. Dabar griebiasi priešingos priemonės: jis pasikliauna Jėzaus silpnumu. Kristus, kuris buvo bepradedęs savo darbą, pilnas vilties apkrikštytasis, degęs pasitikėjimo meile, nepasidavė, nenusileido. Bet Kristus, kuris jau baigia savo dienas, savo brangiausiųjų apleistas, mokinio išduotas, priešų ieškomas, iš visų pusių apsuptas jų, bus baimės įveiktas, jeigu jo ir neįveikė godumas.

Bet jisai žino, kad turi mirti, žino, kad turi būtinai numirti, kad atėjo numirti, savo mirtimi duoti kitiems gyvenimą, kad savo mirtimi turi patvirtinti didesnio išpranašauto gyvenimo tiesą; nieko nepadarė, kad nenumirtų, laisvai apsiėmė numirti už savuosius, už visus žmones, už tuos, kurie jo nepažįsta, už tuos, kurie jo neapkenčia, už tuos, kurie dar negimė; savo draugams jis apreiškė savo mirtį, jau jiems buvo paaukojęs savo mirties pirmeną, savo kūno duoną ir savo sielos kraują, ir neturi teisės prašyti savo Tėvą, kad būtų atitolinta nuo jo lūpų taurė, kad jo merdėjimas būtų vilkinamas. Savo žodžius parašė aikštės smiltyje, ir juos tuojau vėl ištrynė? užrašė juos nedaugelio širdyse, bet žino, kokie trūkūs esti žodžiai įrašyti žmonių širdyse. Jeigu jo tiesa turi amžinai išlikti žemėje, taip, kad niekas jau negalėtų jos užmiršti turi ją krauju užrašyti, kadangi tiesos kyla iš kraujo ir tik tai mūsų gįslų krauju jos gali būti užrašomos žemės puslapiuose, kad žmonių pėdos ir amžių lietūs jų neišnaikintų. Kryžius yra neišvengiamai aštri Kalno pamokslo išvada. Kas neša Meilę, tas patenka į neapykantos siaubą, o neapykanta tik tuo yra nugaliama, kai jos sprendimas pasmerkimo priimamas. Nes už viską reikia užmokėti: daugiau už gerą, negu už blogą; ir už geriausią gerą, kuris yra meilė, reikia užmokėti didžiausiu blogumu, kuris pagal žmonių vaizdavimąsi yra didžiausias blogumas: nužudymas.

Bet visa tai, ką mes žinome iš tikėjimo šaltinių ir apreiškimo apie jo dievybę, sukelia mummyse prieštaravimą minčiai, kad jis būtų galėjęs pasiduoti pagundai. Jeigu žinoma mirtis ir kūno kančia būtų galėjusi jį ištikrųjų nugalėti, tai argi nebūtų turėjęs pakankamai laiko išsigelbėti? Jau kelias dienas prieš tai žinojo, kad stengtasi jį suimti, ir jam nestigo būdų, net ir tą pačią naktį, išvengti gaujos šunų, kurie taikėsi suleisti į jį dantis. Užteko, kad jis vienas arba su ištikimaisiais draugais paimtų kelią, kuris eina Jordano upės link ir šalutiniais takais per Perėją pasiektų Pilypo Tetrarkos žemes, kur dar neseniai kartą buvo prisiglaudęs norėdamas išvengti nedorų Antipo sumanymų. Žydų policijos buvo tiek maža ir tokia ji buvo primitivė, kad jo pėdsakų nebūtų susekusi. Jeigu pasilieka, tai tuo nori pareikšti, kad nevengia mirties ir ją lydinčių baisių. Jo mirtis, pagal storžievišką žmonių logiką buvo savotiška savižudybė — dieviškoji savižudybė pašaline ranka papildyta, kuri nesiskyrė panašumu nuo senovės didvyrių, kurie vaduodavosi draugų arba vergo kalaviju. Jau buvo pasakęs savo tiesas, todėl bereikėjo, kad jas amžinai atmintų, gretinant jas su baisumu mirties, kurios jokių būdu negalima užmiršti. Ir tas kraujas, kaip koks dirginas gėrimas, pažadins net ir mokinius ir visados jie budės.

Bet jeigu taurė, kurią Jėzus norėtų nuo savęs atitolinti, nėra mirties klaikumas, tai kas gi kitas ji gali būti? Išdavimas mokinio, kurį jis tą patį vakarą pasotino savo kūnu ir savo siela jo troškulį numalšino? Arba jau nebetolimas užsigynimas kito mokinio, kuriam, po jo atsiliėpimo netoliese Cezarejos, turėjo didžiausio pasitikėjimo. Arba pabėgimas visų kitų likusių, kurie išlakstys ir išsisklaidys kaip išgąsdintos avys, kai tik vilkas sugriebia jų motiną? Arba to didžiausio išsigynimo skausmas, visos jo tautos išsižadėjimas, tautos pagimdžiusios jį iš savo tarpo, o dabar piktinasi juo, kaip nelaiku gimusiu kūdikiu, ir nežino, kad to kraujas, kuris atėjo išgelbėti savo tautą, niekados nebus nuplautas nuo jo veido?

Arba gal paskutinėje tos budėjimo nakties prieblandoje išvydo savo likimą, kuris turėjo atitekti jo sūnums tolimuose laikuose, pirmųjų šventųjų klajones, jų ginčus, kurie tarp jų kils, iškraipymus, kentėjimus, žudynes. Gal išvydo silpnumą tų, kurie buvo pašaukti vadovauti minioms, silpnumą, kuris supančios

juos rytojaus dieną po pasiekto triumfo, o paskiau atskalas ir kovas bažnyčiose, klaidatikių puikybės tuštybes, sektantizmo potvynius, netikrų pranašų kliedėjimus, reformatorių sukilimus ir užsimojimus, pavojingas beprotybes, ant bedugnės krašto besivaikančių, svajones, parsidavimą ir palaidumą tų, kurie užsigeria savo darbais, garbindami jį tuo pačiu metu žodžiais ir gestais, krikščionių persekiojimus, tuščiagalvių ir vasardrungių dezertiravimą, naujų Farizėjų ir naujų Raštų žinovų viešpatavimą, kurie išdarkinės ir iškraipys jo mokslą? Gal išvydo nesupratimą savo žodžių, kuriuos pradės aiškinti doktrinistai, sofistai, vizionieriai, skiemenų rinkėjai, kurie stengiasi spręsti nesprendžiamus dalykus, paskirstyti ir padalyti tai, kas yra neatskiriama ir nedaloma, kurie gyvus daiktus užslopina ir sumažina, užsispyrę spėliodami neva mokslingumu pasirėmę, kad juos atgaivins.

Žodžiu sakant, taurė nebūtų buvusi jo kančia, bet ir blogybė, kurią kiti papildys, dabar gyveną žmonės arba jų įpėdiniai, arba tie, kurie dar negimė, tolimesnieji. Tad nesikreiptų į savo Tėvą, kad pašalintų nuo jo mirtį, bet kad išgelbėtų nuo tų blogybių, kurios anksčiau ar vėliau turi sutikti tuos, kurie sakosi juo tikį. Jo nuliūdimas turėtų būti meilės liūdesys, o ne baimės.

Bet, gal būt, niekas nusupras ir nesužinos niekados tikros žodžių prasmės, kuriais Sūnus kreipėsi į Tėvą, juodoj Alyvų daržo glūdumoje. Vienas didelis Prancūzijos krikščionis pasakojimą apie šitą naktį pavadino Jėzaus Paslaptimi. Judos paslaptis yra vienintelė žmogiška paslaptis Evangelijoje; Getsemanio daržo Malda yra nepasiekiamiausia dieviška paslaptis Kristaus Istorijoje.

Prakaitas ir kraujas.

Pabaigęs maldą, sugrįžo atgal pas mokinius, kurie, gal būt, jo laukė. Tačiau visi trys buvo sumigę. Išsitiesę ant žemės, stropiai apsisupę apsiaustais, Petras, Jokūbas ir Jonas, tie ištikimiausieji, iš rinktinių parinktieji, leidosi miego nugalimi. Neaiški, baimė, paskutiniųjų dienų pergyvenimai, slegianti vakarienės nuotaika, kurią lydėjo pasakyti didelės svarbos žodžiai su gedulos ženklais, visa tai paveikė juos tarsi kokia sloga, kuri labiau galėtų būti panaši į nualpimą, negu į miegą.

Mokytojo balsas — kas gi galės pajusti savo sieloje to balso užakcentavimą, kuris nuaidėjo klaikioje nakties glūdumoje? — kreipiasi į juos:

— Vienos valandėlės negalėjote budėti su manim? Budėkite ir melskitės, kad nebūtute gundomi, nes dvasia yra pasiryžusi, bet kūnas yra silpnas.

Ar išgirdo pro miegus tuos žodžius? Ar atsiliepė, susigėdinę, trindamies rankomis mieguistas akis, kurios negalėjo pakęsti net balzganos nakties šviesos? Ką gi būtų galėję atsakyti staiga pažadinti tam neramiamam, kuris jau niekados nebeužmigs?

Jėzus antrą kartą pasišalina nuo jų, dar didesnio ir gilesnio neramumo suimtas. Ar gi ta pagunda, dėl kurios perspėjo mokinius, buvo tiktai mokiniams pavojinga, ar ir jame glūdėjo? Ar gi būtų buvusi pagunda pabėgti? Išsiginti savęs, kaip ir kiti jo išsigins? Kad prievartai priešais pastatytą prievartą, kad savo gyvastį išpirktų kitų gyvastimi? Arba dar kartą prašyti su giliausiu beviltiškumu, kad gresiąs pavojus būtų nuo jo nukreiptas?

Dabar Jėzus vėl vienas, dar labiau jaučiasi vienas esąs, negu pirmiau buvo, jaučiasi esąs absoliutėje vienumoje, kuri labai panaši į begalinę vienumą. Ligi šiol dar galėjo tikėtis, kad čia pat budi draugai, kuriuos jis buvo daugiau už kitus pamilęs. Bet ir jie nuovargio slegiami nutolo nuo jo siela pirmiau, negu paliko jį kūnu.

Paliko jį vieną. Nesugebėjo net gi parodyti jam paskutinę malonę, kurios prašė, tie, kurie tiek daug malonių buvo gavę. Kaip atpildo už savo kraują ir savo sielą, už visus savo pažadus, už visą savo meilę vieno dalyko teprašė: kad nepasiduotų miegui. Bet ir šito mažmožio jisai negavo. Tuo tarpu gi jis kankinasi ir kovoja, kovoja ir už tuos, kurie miega. Kas visas atsidavė, nieko negaus. Šitą atstūmimo naktį kiekvienas jo prašymas yra atmestas. Nei Tėvas jo neišklauso, nei žmonės.

Net ir Šėtonas dingo tamsybėse, kurios jam priklauso ir Kristus lieka vienas, nebeatšaukiamai vienas. Atsiskyręs vienas, kaip esti atsiskyrę visados tie, kurie iškyla už visus aukščiau, kurie kankinasi tamsybėse, kad duotų visiems šviesos. Kiekvienas karžygys būna visuomet vienas budėti miegančiame pasaulyje, kaip vairininkas, vairuojąs laivą marių ir nakties vienumoje, tuo tarpu kai jo draugai ilsisi.

Jėzus dar labiau vienas už šituos amžinai esančius vienyšius. Aplink jį visi miega. Miega miestas anapus Cedrono upės, pailga balzgana skverbdamasis iš nakties šešėlių; miega tą valandą visuose miestuose, visuose pasaulio namuose, akla vienadienių padermė. Tikrai moteriškė, kuri laukia, kad vyras pašauktų, tą valandą budi; pasislėpęs tamsumoje vagis su padėta ranka ant durklo rankenos; gal būt filosofas, kuris ieško, ar nėra Dievo.

Bet nemiega tą naktį žydų vadai ir jiems pataikaujantieji. Tie, kurie turėtų ginti Jėzų, kurie galėtų bent suraminti jį, tie, kurie sakosi jį myli, kurie savotiškai, kai kada jį tikrai myli, miega, giliai įmigę. Bet nemiega tie, kurie jo neapkenčia, tie, kurie nori jį išniekinti ir nužudyti. Nemiega Kaifas, ir vienintelis mokiny, kuris tą valandą budi, Juda.

Ir kol Juda pasirodo, jo Mokytojas telieka vienas su savo skausmingu liūdesiu, kuris panašus yra į mirtį. Ir kad nesijaustų esąs toks vienas, vėl pradeda melstis į Tėvą ir vėl norėtų kreiptis maldavimo žodžiais, kurie veržiasi iš lūpų. Pastangos nustumti juos ir jų išvengti, kova, kuri perima visą jo būtybę, — nes jo dievybė, kuri yra jame, su džiaugsmu priima tai, ko troško, kai tuo pačiu metu tas rausvasis molis, kuriuo ji yra apdengta, purtosi nuo to ir dreba, nežmogiškoji, bet antžmogiškoji kova, pagaliau duoda jam laimėjimą. Alpsta, bet nugali; išsemtas, jėgų netekęs, bet laimi.

Ir ši kartą dvasia nugalėjo kūną, tačiau ir kūnas jau bėra tik masė, kuri jau paplūdo krauju ir irsta. Kraštutinumo priešingybės įtempimas pakirto ligi šaknų jo žemiškąją dalį, ir liejasi prakaitas, lyg būtų atlikęs kokį labai sunkų darbą. Prakaituoja visa sava būtybė, tačiau ne vien tuo prakaitu, kuris sunkiasi iš žmogaus smilkinių, esant jam saulėkaity, arba dirbant lauke, arba besiraitant karštligėje. Kraują, kurį buvo žmonėms pažadėjęs, pradeda lieti ant žolės Alyvų Kalne. Dideli kraujo lašai, susimaišę su prakaitu, varva ant žemės, kaip pirmoji pasidavusio kūno auka. Tai yra gelbėjimo pradžia, kaip prasiveržimas ir atsipalaidavimas to žmogiškumo, kuris yra didžiausia atpirkimo sunkenybė.

Tuomet iš šitų ašaromis suvilgytų, prakaitu ir krauju permerktų lūpų, — galėjo nauja malda išsiveržti.

— Mano Tėve, jeigu negalima, kad šita taurė mane aplenktų be to, kad iš jos negerčiau, tegu išsipildo tavo valia. Ne kaip aš noriu, bet kaip tau patinka!

Visoks niekingumas įveiktas: valia — tai reiškia asmenybė — atsisako nuo savo teisių vardan paklusnumo, kuris patikrina laisvę visur. Nebėra daugiau žmogaus, bet Žmogus; Žmogus sutapęs Dievuje, vienetas sutapęs su Dievu: to noriu, ko tu nori. Kad jis nugalėjo mirtį jau užtikrinta, kadangi negali numirti tas, kuris persidievina*) Praamžiuje. „Kas nori savo gyvybę išgelbėti, praras ją, o kas ją prarastų, tas ją išgelbės“.

Nurimęs, pakyla nuo žemės ir grįžta pas mokinius. Nieko nepadėjo liūdnas Jėzaus priekaištas. Nuovargio užklupti trys mokiniai vėl buvo sumigę. Tačiau ši kartą Jėzus nebekelia jų, nebežadina — jis rado didesnį susiraminimą, negu jie būtų galėję jam duoti — ir antrą kartą puola ant žemės pakartoti Tėvui didelius savęs paneigimo žodžius:

— Ne kaip aš noriu, bet kaip tu nori.

Jau Dievas nustojo būti Žmogaus tarnu. Ligi šiol jis maldavo patenkinti visus savo asmens reikalus giesmėmis ir atnašavimais. Noriu gero derliaus — meldėsi žmogus — noriu sveikatos, ištvermės, laukų derliaus, priešų žlugimo. Bet, štai, atėjo

*) Tekste sakoma: Praamžiuje patampa Dievu. P. M.

perversmininkas ir įprastos maldos būdą pakeičia. Ne tai, kas man patinka, tebūnie, bet tai, kas tau patinka. „Teesie tavo valia, kaip danguje, taip ir žemėj“. Tiktai suderinimas suvereninės Tėvo valios su jam nuolankia Žmogaus valia, sutapimas dviejų valių gali būti palaima. Kas gali rūpėti, jeigu Tėvo valia paduoda mane kankintojų rankosna ir mane nukryžiuoja, kaip kokį prakeiktą ir nuodingą gyvulį, ant dviejų medžio rąstų? Jeigu tikiu į Tėvą, kaip į Tėvą, žinau, kad labiau myli mane, negu aš pats galėčiau save mylėti, ir kad daugiau žino, negu aš žinau. Todėl jis tegali norėti tik gero man, nors tas geras, žmonių akimis žiūrint, būtų klaikiausia iš visų blogybė, aš gi, trokšdamas to, ko trokšta mano Tėvas, trokštu tikrosios savo laimės. Jeigu tad jo beprotybė yra neišsivaizduojamai protingesnė už mūsų išmintį ir jo teikiama kančia bus nepalyginti gausesnė malonėmis už visus žemiškus malonumus.

Tegu miega mokiniai; tegu miega ramiai visi žmonės: jau Kristus nebe vienas. Su džiaugsmu sutiks kentėti ir mirti; mirdėjime atrado savo ramybę.

Dabar gali įtempti klausą, lyg su išsilingimu norėdamas nugirsti nakties klaikioje tyloje besiantinančio Judos žingsnių atgarsius.

Pradžioje jis tegirdi plakant širdį, dabar, kai pavojus jau visai arti, beveik visai ramiai. Vėliau jį pasiekia atsargių žingsnių atgarsys, kuris kaskart darosi aiškesnis, o tenai, apačioje, tarp medžių, kuriais apaugęs kelias, pasirodo rausvi žibintuvų blykstelėjimai, kurie čia pasirodo, čia vėl pranyksta tamsumoje. Tai yra žmogžudžių samdiniai, kurie atvyksta Judos vedami.

Jėzus prisiartina prie mokinių, kurie visados miega, ir tvirtu balsu kreipdamasis į juos pažadina:

— Štai atėjo valanda. Kelkitės, eikime; štai tas, kuris išduos mane, jau prisiartino.

Likusieji aštuoni, kurie atokiau miegojo, jau buvo nubudę dėl einančiųjų sukulto bildesio, bet neturėjo laiko Mokytojui atsakyti, nes tuo laiku, kai jis kalba jiems, gauja prisiartina ir sustoja.

Tamsybių valanda.

Tai gauja žmonių, kuri klega ir sukinėjasi apie Šventyklą, Sinedriono apmokama: žemiausios rūšies šventovės parazitai, šiaip taip apdaryti sargybinių uniforma; prieangių ir laiptų šlavėjai ir vartininkai, kurie vietoj šluotų ir raktų tą vakarą paėmė rankosna kalavijus. Daug jų buvo, „didelė gauja“, sako Evangelistai, nors žinojo, kad turės prieš save tikrai dvylika, kuriems išviso tebuvo tik du kardai. Ir beginkliai Pranašai sukelia baimės gatvės mišriai gaujai.

Šita ginkluota gauja pasiekė viršukalnę su žibintuvais ir pasmeigtais ant lazdų žiburiais, lyg būtų kokia naktinė iškilmė. Išblyškę Mokinių veidai, pamėlynavęs Judos veidas tartum drebėjo plevenančioje žiburių šviesoje. Kristaus veidas, sustingusio kraujo lašais dėmėtas, tačiau skaidresnis už žiburių šviesą, buvo Iskarioto pabučiuotas.

— Ko atėjai, drauge? Savo pabučiavimu išduodi Žmogaus Sūnų?

Tu žinai, ko atėjai, ir žinai, kad šitas pabučiavimas yra pirmoji kančia, sunkiausia iš visų. Šitas pabučiavimas yra ženklas samdininkams, kurie nežino nusikaltėlio veido bruožų — „tas, kurį pabučiuosiu, suimkite jį ir veskite atsargiai, gerai apsižiūrėdami“, buvo pasakęs prekiautojas krauju niekšams, kuriuos jisai vedė, eidamas į kalną — bet šitas pabučiavimas yra tuo pačiu metu bjauriausias suteršimas tų lūpų, kurios žemės pragare prabilo daugiau, negu dangiškais žodžiais. Spiaudymai, mušimai veidan žydų minios ir Romos kareivių, uksuse pamirkyta kempinė, kuri šitas lūpas palies, nebus taip baisiai šlykšti, kaip tas pabučiavimas, tų lūpų pabučiavimas, kurios jį vadindavo draugu ir mokytoju, kurios gėrė iš jo taurės, kurios valgė draug su juo iš to paties dubenio.

Gavę sutartą ženklą drąsesnieji prisiartinio prie jų valdovų priešo.

— Ko ieškote?

— Jėzaus Nazaretiečio.

— Aš esmi.

Ir kai tik pasakė: „Aš esmi“, — ar tai buvo jo balso skambėjimo ypatumas, ar žvilgsnis dieviškųjų jo akių, — puolikų gauja pasitraukė nuo jo. Bet ir šituo momentu Jėzus galvoja apie savųjų išgelbėjimą:

— Pasakiau jums, kad aš esmi, jeigu tad manęs ieškote, leiskite eiti tiems, kurie čia su manim yra.

Tuo laiku, naudodamasis sumišimu, kuris kilo tarp samdininkų, atsigavęs iš miego ir išgąščio, Simanas sugriebė kardą ir nukirto Malkui, Kaifos tarnui, ausi. Petras tą naktį yra pilnas netikėtinumų ir priešingybių: po vakarienės prisiekinėjo, kad vis tiek, kas atsitiktų, jisai vienas neapleis Jėzaus; paskui darže ramiausiai užmiega, ir nėra būdo iš miego jį prikelti; dabar, deja, per vėlai veržiasi į kruviną kovą, kaip gynėjas; o dar kiek vėliaus užsigins, kad nebuvo nei pažinęs Mokytojo.

Staigus ir beprasmiškas Simano veiksmas Kristaus tuojau atmetamas.

— Įdėk savo kardą į makštį: visi, kurie griebiasi kardo, nuo kardo ir žus. Ar gi aš atstumsiu nuo savęs taurę, kurią man davė Tėvas?

Ir ištisia rankas arčiau stovintiems tarnams, kurie stropiai suriša jas atsineštomis virvėmis. Tuo metu, kai jie iš užpakalio riša jam rankas, belaisvis meta jiems į akis kaltinimą dėl jų niekšiškumo.

— Išėjote manęs suimti su kalavijais ir lazdomis, tartum būčiau koks piktadaris. Kasdieną buvau Šventykloje mokyti ir nepakėlėte prieš mane savo rankų; tačiau šita yra jūsų valanda, valanda, kurią viešpatauja tamsybių galia.

Jis yra pasaulio šviesa ir tamsybės nori ją užgesyti. Bet jos tegalės tiktai apgaubti ją, ir tiktai trumpą laiką, kaip liepos mėnesio vidudienio saulę apgaubia tamsus audros debesis, bet, po valandos, vėl sužiba saulė, skaidresnė ir puikesnė, negu pirmiau žibėjo. Ginkluota gauja nerdamosi iš kailio triumfališkai sugrįžta ir kad gautų savo užmokesnį, nieko jam neatsako. Ir eina į pakalnę, tempdami jį virve, kaip piovikai, vilkdami skerdyklon jautį. „Tuomet—prisipažįsta Matas—visi mokiniai jį apleido ir išsibėgiojo.“ Mokytojas uždraudė gintis; Mesiją, užuot nu-

baudęs priešus žaibu, ištiesė rankas surišti; Išganytojas neturėjo jėgų išsigelbėti. Ką jie turėjo daryti? Pasislėpti, kad ir jų nesuimtų ir nestatytų prieš anuos valdovus, kuriuos dar vakar svajojo nuversti, ir kurie šiandien, žiburių ir kalavijų blizgesy pasireiškė jų nusigandusiose akyse visai netikėtai kaip galiūnai. Tiktai du sekė iš tolo niekšiškų palydovų būrelį, juos mes atrasime Kaifos kieme.

Visas šitas sambrūzdis pažadino kaž kokį vaikėžą, kuris miegojo Aliejinėje. Smalsus, kaip visi jaunuoliai, greitai apsilviko ir, apsisupęs marškone, išbėgo laukan pasižiūrėti, kas ten darosi. Sargybiniai manydami, kad tai yra vienas iš mokinių, kuriam nepasisekė laiku pasislėpti, sugriebė jį, bet jaunuolis, išsisukęs iš marškonės, paliko ją užpuolikų rankose ir nuogas pabėgo.

Niekuomet nesužinota, kas per vienas buvo anas paslaptingas pažadintas jaunuolis, kuris taip netikėtai pasirodė nakties metu ir taip pat netikėtai dingio. Gal tas jaunuolis buvo Morkus

— tas pats, kuris pasakoja, vienintelis iš Evangelistų, apie tą atsitikimą — ir jeigu tai tikrai jis būtų buvęs, galima būtų manyti, kad nuo tos nakties, nesąmoningo kančios pradžios liudininko sieloje atsirado pasiryžimo tapti pirmuoju šitos kančios istoriku, kaip kad juo ištikrųjų tapo.

Ananijas*).

Netrukus piktadarij atlydėjo ligi Ananijos rūmų, kuriuose gyveno ir jo žentas vyresnysis žydų kunigas Kaifas. Nors jau naktis baigėsi, ir nors jau prieš dieną šventyklos valdovai buvo įspėti, kad apiaušry bus piktžodžiautojas suimtas, daugumas Sinedriono narių dar tebemiegojo, todėl nebuvo galima pradėti bylą tuoju. Vyresniesiems labai rūpėjo viską baigti tą patį rytą, kad nebūtų progos žmonėms sukelti sambrūzdį ir Pilotui — atidėti bylą apsvarstyti. Tačiau dažniausiai nemiega tie, kurie gina teisinguosius ir tie, kurie daro neteisybę. Dalis sargybinių, sugrįžusių iš Alyvų kalno, buvo pasiūsta miestan pažadinti vyresniuosius Raštų žinovus ir šventyklos Senesniuosius, tuo tarpu gi senas Ananijas, kuris visą naktį nesumerkė akių, nutarė savo atsakomybe apklausti netikrą pranašą.

Ananijas, Setho sūnus, septynerius metus buvo vyriausiuoju žydų kunigu, ir, nors 14-ais metais, kai valdžią paėmė į savo rankas Tiberijus, buvo nuo vietos atstatytas, pasiliko visados Žydų Šventyklos tikroju primatu. Kaip Sadukėjas, o drauge vienas iš turtingiausių ir galingiausių žydų Šventyklos šeimynų galva, jis nuolat tebebuvo savo kastos valdovas, veikdamas per savo žentą. Penki jo sūnūs iš eilės buvo vyriausi žydų kunigai; vienas jų taip pat vardu Ananijas, lieps akmenimis užmušti Jokūbą, Viešpaties brolių.

Atvesta pas jį Jėzus. Pirmą kartą stalius iš Nazareto susitiko akis į akį su savo tautos religijos valdovu, su tikroju ir vyriausiuoju savo priešu. Ligi šiol jis sutikdavo Šventykloje ir susiremdavo su valdiniais ir tarnautojais, Raštų žinovais ir Farizėjais; dabar stovi vyriausio kunigo akivaizdoje, kaip kaltinamasis, o ne kaip kaltintojas. Tai yra tos dienos pirmasis tardymas. Per kelias valandas jį tardys keturios valdžios įstaigos: du

*) Kitaip: Annas.

Šventyklos didžiūnai, Ananijas ir Kaifas, ir du žemės valdovai, Antipa ir Pilotas.

Pirmuoju savo klausimu Ananijas nori sužinoti iš Jėzaus, kas yra jo mokiniai. Senas kunigas — politikas, kaip visi Sadukėjai, neduoda jokios reikšmės mesianiškoms svajonėms, nori patirti, kas per vieni tie, kurie seka naują pranašą, iš kur kilę tie sekėjai, kad įsitikintų, kaip plačiai yra išbujojusi pavojingoji epidemija. Bet Jėzus žiūri į jį, nieko neatsakydamas. Kaip galėjo manyti senas prekiautojas balandžiais, kad Jėzus galės išduoti tuos, kurie jį išdavė?

Tuomet klausia jį, kuo remiasi jo mokslas. Jėzus atsako, kad ne jam tenka į tai atsakyti:

— Aš atvirai kalbėjau žmonėms; visados mokydavau sinagogose ir šventykloje, kur susirenka visi Žydai, ir nieko slaptai nepasakiau. Kam manęs klausi? Paklausk tuos, kurie manęs klausė ir girdėjo, ką sakiau; jie žino gerai, ką aš sakiau.

Tai tiesa: Jėzus nėra ekzaltatorius; jeigu kartais ir pasakė mokiniams žodžius, kurių nebepakartotoje viešose vietose, tačiau jis ragino juos pakartoti ir skelbti tai ant namų stogų, ką jiems buvo pasakęs namuose. Bet Ananijas, matyt, turėjo smarkiai susiraukti dėl tokio atsakymo, nes vienas sargybinių, arčiau stovėjusių prie kaltinamojo, sudavė jam veidan, sakydamas:

Taip atsakinėji vyriausiam kunigui?

Šitas šalia buvusio samdininko smogimas veidan yra pradžia įžeidimų, kurie lydės Kristų ligi pat Kryžiaus. Tačiau įžeistasis, su paraudusiu nuo niekšiškos rankos smūgio veidu, kreipiasi į mušeiką:

— Jeigu blogai pasakiau, parodyk, ką esu pasakęs blogai; bet, jeigu gerai pasakiau, kam mane užgauni?

Niekšas sugėdintas tokiu dideliu ramumu nežinojo, ką atsakyti. Ananijas pradeda matyti, kad šitas galilėjietis nėra paprastas nuotykių ieškotojas, ir juo labiau jis susirūpina greičiausia jo atsikratyti. Matydamas, tačiau, kad nieko iš jo neišgaus, siunčia jį surištą pas Kaifą, kad tuojau būtų pradėta paprastojo teismo fikcija.

Gaidžiagystis.

Tiktai du iš vienuolikos bėglių pradėjo gailėtis savo bailumo ir sekė iš tolo, slėpdamiesi namų šešėliuose, ėjo drebėdami paskui bliksinčius žiburius, kurie lydėjo Kristų į brolių žudžių lindyne: Simanas, Jonos sūnus, ir Jonas, Zabedėjaus sūnus.

Jonas, kuris buvo pažįstamas Kaifos tarnams, įėjo į rūmų kiemą veik kartu su Jėzumi, bet Simanas — labiau gėdydamasis arba bijodamasis — nenorėjo įeiti ir pasiliko stovėti už vartų. Kiek laiko praslinkus, Jonas, nematydamas draugo ir norėdamas, matyt, turėti jį šalia savęs, kad būtų drąsiau, arba reikale galėtų gintis išėjo iš kiemo ir, įtikinęs įtaringą vartų prižiūrėtoją, jį įsivedė kieman. Bet Petrą įeinantį pro vartus pažino tarnaitė:

— Ar gi ir tu nesi vienas iš mokinių to žmogaus, kurį suėmė?

Tačiau Petras dėjosi lyg būtų įsiveidęs:

— Nežinau ir nesuprantu, ką nori tuo pasakyti. Aš jo nepažįstu.

Ir draug su Jonu atsisėdo prie ugniakuro, kurį tarnai buvo sukūrę kieme, nes, nors jau buvo balandžio mėnuo, naktis dar buvo gana šaltoka. Moteriškė, tačiau, nenusiramino; prisartinus prie ugnies ir gerai į jį įsižiūrėjus, tarė:

— Ir tu buvai su Jėzumi Nazaretiečiu.

„Ir antrą kartą jisai užsiginė, prisiekdamas.“

— Aš tau sakau, kad jo nepažįstu.

Tarnaitė sugrįžo kraipydama galvą prie vartų, bet žmonės, kurių dėmesį atkreipė toks karštas užsigynimas, stropiai pažvelgė į jį ir pasakė:

— Ištikrųjų, ir tu turi būti iš jų tarpo, nes ir iš tavo kalbos galima pažinti.

Tuomet Simanas vėl pradėjo siekti ir tvirtinti, kad nesąs tas, kuo jį laikoma, bet vienas iš tenai buvusių, Malkaus giminitis, kuriam Petras buvo nukirtęs ausį, pradėjo jį kaltinti savo liudijimu:

— Ar gi aš nemačiau tavęs drauge su juo darže?

Bet Petras, nors jau sugautas melavęs, pradėjo vėl siekti, kad jį sumaišo su kuo kitu, ir kad jis nepriklausė suimtojo žmogaus draugams.

Tuo pačiu metu Jėzus, surištas sargybinių būryje, ėjo per kiemą, pasikalbėjęs su Ananija, pereidamas į kitą rūmų pusę, kur gyveno Kaifas, išgirdo Simano žodžius ir pažvelgė į jį. Vienai tiktai akimirkai užmetė ant jo akis — tas akis, kuriose užsigynėlis vieną dieną sugebėjo įžiūrėti dieviškumo spindėjimą — viena tiktai akimirka tepažvelgė į jį tomis akimis, kurių žvilgsnį sunkiau tegalima buvo iškęsti dėl jų begalinio malonumo negu pasipiktinimo. Ir šitas žvilgsnis sužeidė kruviną vargšę žvejo širdį, ir ligi pat mirties jis negalės užmiršti šitų maloniai skausmingų akių, į jį atkreiptų tą baisiąją naktį; tų akių, kurios vienu žvilgsniu pasakė tiek daug ir gilių jaudinamų dalykų, kurių nebūtų galima išreikšti tūkstančiais žodžių.

— Ir tu, kuris buvai pirmasis, kuris man didžiausios vilties sužadina, kiečiausias iš visų, bet ir karščiausias už visus, tamšiausias, bet ir labiau prisirišęs, ir tu Simanai, kuris kelyje netoliese Cezarėjos tvirtu balsu pasakei tikrąjį mano vardą; tu, kuris žinai visus mano žodžius ir tiek kartų bučiavai mane tomis pačiomis lūpomis, kurios dabar išsiginą pažinties su manim; ir tu, Simanai — Petrai, Jonos sūnau, užsigini manęs akivaizdoje tų, kurie rengiasi mane nužudyti! Turėjau pagrindo, vieną dieną, pavadinti tave papiktinimu ir padaryti tau priekaištą, kad nesupranti, kas yra Dievo, bet pagal žmonių nuomones sprendi. Tu būtum galėjęs bent pasišalinti, kaip kad kiti padarė, jeigu tu jau tei negalėsiąs gerti su manim taurės išniekinimo, apie kurią aš tiek kartų tau buvau pasakojęs. Pabėgki, kad tavęs daugiau nepamatyčiau ligi tos dienos, kada ištikrųjų būsiu laisvas, o tu tikrai tikėjimo perdirbtas. Jeigu bijaisi dėl savo gyvybės, kam čia esi; jeigu nesibijai, tai kam užsigini manęs? Juda bent paskutiniu momentu buvo už tave lojalesnis; atėjo su mano priešais, bet neužsigynė, kad mane pažįsta. Simanai, Simanai, aš sakiau tau, kad paliksi mane, kaip ir kiti paliko, bet tu daug žiauresnis už kitus pasirodei. Jau atleidau tau savo širdyje, jau neužilgo mirsiu ir atleidžiu tiems, kurie rengia man mirtį, tad ir tau atleidžiu, ir myliu tave, kaip anksčiau visados mylėjau, bet ar galėsi tu pats sau atleisti?

Šito žvilgsnio slegiamas Simanas nuleido galvą, širdis gi jo krūtinėje taip smarkiai plakė ir šokinėjo, kaip pamišėlis draskosi kalėjime, kad jokių būdu nebebūtų galėjęs antrą kartą užsiginti. Nepakeliamas karštis degino jo veidus skausmo iškreiptus, tartum šalia jo čia buvo ne ugniakuras, bet Geenos*) žiotys. Gailėsio ir nusiminimo mišinys, neapsakomas susigraužimas draskė visą jo būtybę: kartais jam rodėsi, kad jis jau pradeda stingti kaip ledas, tai vėl jam rodėsi, kad jis dega liepsnose. Prieš minutę jis buvo pasakęs, kad niekados Jėzaus nepažinojo, dabar gi rodėsi jam, kad jis tikrai jį pažino šitą momentą pirmą syk, lyg, rodos, šitos jo akys būtų pervėrusios ii arkangelo kalavijo žaibu.

Sunkiai pakilo nuo žemės ir kniubdamas nuėjo kiemo vartų link. Atsidūrus lauke, tylioje apiaušrio vienuoj, kaž kur toluoj gaidys sugiedojo. Tas linksmas ir spiegiąs gaidžiagystis Simano ausyse pasklido lyg koks riksmas, kuris verčia staigiai pabusti kietai įmigusi žmogų; pasklido kaip netikėtas kadaise pasikalbėjimo atsiminimas, kaip grįžimas į kūdikystės namus, rytmetį į sodą, žaliuojanti tarp ežero ir dirvos,—kaip senai pamirštas balsas, kuris staiga nušviečia visą gyvenimą, lyg žaibas naktį. Tuomet galima buvo pastebėti apiaušrio prieblandoje žmogų, sverdikuliuojantį kelyje lyg girtą, su skraiste apgaubta galva, ir susikuprinę pečiai nuolatos judėjo beviltiškai verkiant.

Verk, dabar, Simanai, kai Dievas duoda tau savo malonės verkti. Verk už save ir Jį, verk už savo brolių išdaviką, verk už savo pabėgusius brolius, verk už mirtį to, kuris miršta, ir už tavo vargšę sielą, verk už visus tuos, kurie po tavęs ateis ir taip darys, kaip tu darai, ir, užsigynęs savo išgelbėtojo, nesumokės išpirkimo gailėsio kaina. Verk už visus piktžodžiautojus, už visus užsigynėlius, už tuos visus, kurie sakys, kaip tu, „aš nesu iš jo draugų.“ Kuris mūsų bent kartą gyvenime nepadarė to, ką yra padaręs Simanas? Keli iš mūsų, Kristaus Bažnyčioje gimusių, kurie kūdikių lūpomis tardavome jo vardą, klaupdamiesi prieš krauju apšlakstyta jo veidą, pabūgę svetimos šypsenos, nepasakę: Niekados jo nepažinojau?

*) Geena — mitolog. pragaras. *Pm.*

Bent tu, nelaimingasis Simanai, nors tu esi Uola, išverk
visas ašaras iš savo akių, ir apdenk savo veidą medžiaga, skaus-
mo iškraipytą ir suvilgytą ašaromis. Nepraeis ir keletas dienų,
o Atsikėlusis pabučiuos tave antrą kartą, nes tavo verksmas
visiškai yra nuplovęs tavo kreivai prisiekusias lūpas.

Sudraskyti rūbai.

Tikrasis Kaifo vardas yra Juozapas. Kaifas yra pavardė ir yra tas pats žodis Kefa, kuris yra Simano pavardė — tai reiškia: Uola. Tarp šitų dviejų Uolų buvo suimtas ano penktadienio apiaušry Žmogaus Sūnus. Simanas - Petras vaizduoja balius draugus, kurie nesugebėjo jį išgelbėti; Juozas — Petras vaizduoja priešus, kurie kaip bėjmanydami nori jį užmušti. Tarp Simano užsigynimo ir Juozapo neapykantos, tarp mirštančios Bažnyčios galvos ir gimstančios Bažnyčios galvos, tarp šitų dviejų Uolų Jėzus yra lyg grūdas tarp girnų akmenų.

Sinedrionas jau susirinko ir laukia jo. Be Ananijo ir Kaifo, kurie jam pirmininkauja, čia yra Jonas, Aleksandras ir visa aukštesniojo luomo tuščia ir išpuikusi diduomenė. Pagal taisykles Sinedrioną sudarydavo dvidešimts trys kunigai, dvidešimts trys Raštų žinovai ir dvidešimts trys senesni amžiumi ir du pirminkai, viso septyniasdešimts vienas asmuo. Tačiau tą dieną ne visi buvo susirinkę; nebuvo tų, kuriuose sambrūzdžio baimė buvo stipresnė už neapykantą piktžodžiautojui, nedaugelis buvo tokių, kurie nebūtų norėję pakelti rankos už Jėzaus pasmerkimą, bet kuriems stigo taip pat drąsos atvirai jį ginti: tokiems, aišku, priklausė Nikodemas, naktinis mokinyš, ir Juozapas iš Arimatejos, pamaldusis laidotojas.

Tačiau pakankamai buvo esančių, kad, tariamuoju teisėtumu prisidengus, galima būtų sankcionuoti žudymo nutarimą, jau iš anksto parašytą jų visų širdyse. Šventyklos, Mokyklos ir Banko atstovams atrodė, kad jau senai atėjo patogus laikas patvirtinti keršto nutarimą, dėl kurio kiekvienas turėjo savo pagrindą. Didysis Tarybos kambarys jau pilnas žmonių labai gerai vaizdavo kaž kokių nakties baidyklių šunų tvartą. Nedrąsiai aušo nauja diena: pomerantinės spalvos balanų liepsnos visai menkai beplėvėsavo pilkoje aušros prieblandoje. Tokiame tat pavojingame prietamsy laukė teisėjai: seni, turtingi, didžianisiai, pasipūtę, įniršę, apsigaubę baltais apsiaustais, apsirišę skaromis galvas, su žvilgan-

čiomis barzdomis, sukeliančiomis pagarbos, paniurusiomis akimis, susėdę pusiauračiu, atrodė, lyg būtų buvęs burtininkų susirinkimas, laukias gyvos aukos. Likusioj kambario daly buvo posėdžiaujančių klijantai, sargyba su lazdomis rankose, ir žemesnieji namų tarnai. Oras tačiau buvo tirštas ir sunkus, lyg, rodos, ne vienų gyvųjų prikvėpuotas.

Jėzus, kurio rankos vis dar tebebuvo surištos virvėmis, buvo įstumtas į šitą šunininką, kaip būdavo įstūmiamas pasmerk-tasis *ad bestias* cezarių amfiteatruose. Ananijas pirmuoju klai-datikio atsakymu įžeistas surinko paskubomis ir karščiuodamasis iš buvusios čia pat smalsuolių minios kelioliką neteisių liudininkų, kad, esant reikalo, atremtų visokius pasipriešinimo bei apsigynimo mėginimus. Teismo karikatūra buvo pradėta iššaukiant šitus sąmo-ningai pastatytus kaltintojus.

Du iš minios išėjo priekin ir prisiekė girdėję sakant šiuos žodžius:

— Galiu sugriauti šitą Šventyklą, žmogaus ranka padarytą, ir per tris dienas atstatyti kitą, kuri bus ne žmogaus ranka pa-daryta.

Anais laikais ir tokioje vietoje padarytas kaltinimas buvo labai didelis: tai buvo piktžodžiavimo ir šventvagystės kaltinimas. Kadangi Jeruzalės Šventyklą, jos laikytojų išmanymu, buvo vie-nintele ir neliečiama Viešpaties buveinė, tad grasyti Šventyklai buvo tas pat, ką įžeisti tikrąjį jos šeimininką, visų Žydų valdovą. Bet Jėzus niekadęs nebuvo pasakęs tokių žodžių, arba bent ne-buvo pasakęs tokia forma ir ne ta prasme. Jis tiktai apreiškė, kad iš Šventyklos nepaliks akmens ant akmens, bet jam nedaly-vaujant. Pasakymas gi apie šventyklą, ne žmogaus ranka pada-rytą ir per tris dienas atstatytą, buvo kito apreiškimo dalis, taip kalbėjo panaudodamas vaizdą apie savo atsikėlimą. Tai yra fak-tas, nes neteisieji liudininkai negali savo parodymų dėl šitų žo-džių, piktai ir neaiškiai pasakytų, suderinti, vienas kito parody-mams prieštarauja ir vienos Jėzaus replikos būtų užtekę juos sumušti ir prispausti prie sienos. Bet Jėzus tylėjo.

Vyriausias kunigas negalėjo iškęsti šio tylėjimo ir, pakilęs nuo kėdės, suriko:

— Tu nieko neatsakai? Ką tie prieš tave parodo?

Bet Jėzus nieko neatsakė.

Jėzaus tylėjimas yra tokios didelės antprigimtinio iškalbingumo reikšmės, kad jo teisėjus priveda prie pasiutimo. Į pirmą Ananijo klausimą neatsakė, ir dabar tyli į Kaitos klausimą, neatsakys nei Antipui, nei Pilotui. Tai, ką jis galėtų pasakyti, jau buvo pasakęs tūkstančius kartų; tai, ką galėtų atsakyti, nesuprastų arba tik pasinaudotų sugauti jam naujais spąstais. Antprigimtinės tiesos pagal savo esmę negali būti išreikštos žodžiais, ir, jeigu ir galima išreikšti tam tikrą šešėlį meilei prasiveržus, tai gali pastebėti jas tiksliai tie, kurie tam turi reikalingo nusiteikimo, ir kurie jau yra palytėti šitos prošvaistės spinduliu, nors ir jie perpranta daugiausia vidaus nujautimu, o ne klaidžių ir nepastovių liežuviu.

Jėzus nekalba, tiksliai žvalgosi aplinkui giedriomis giliomis akimis į įniršusius ir iškraipytus šitų žmogžudžių veidus ir duoda savo sprendimą visiems amžiams šitoms teisėjų baidyklėms. Viena akimirka kiekvienas iš jų yra aptartas ir pasmerktas šituo žvilgsniu, kuris eina tiesiog į sielą. Ar gi jos vertos to, tos sunykusios ir kirminais pavirtusios sielos, išsimetėlių ir pažeistųjų sielos, sielos, kurios yra niekas, kai jos neaptekusios šašais ir puvenomis, ne jau jos būtų vertos klausyti jo žodžių? Ar gi būtų galėjęs jisai, kokiuo nors neprileidžiamu savęs išsižadėjimo stebuklu, nusizeminti net tiek, kad prieš juos pasiteisintų?

Tai galėjo padaryti priėmėjos sūnus, plokščianosis mokinys ir sofistų rengėjas. Prieš Atėnų teisėjus septynių dešimčių metų kalbėtojas, kuris per tiek metų įkyrėjo amatininkams ir dykaduoniams miesto aikštėse, galėjo pasirodyti ir padeklamuoti gražiausią ir gerai paruoštą apsigynimo kalbą, kuri nuo painių dialektikos sričių pamažėle žengė prie teisminių ypatumų. Senas pašiepėjas, kuris siekė greičiausia galvojimo meną reformuoti, negu gyvenimo prasmę surasti, ir ėjo taip toli, kad nesibodėjo skolinti už procentus, ir, nesitenkindamas Santippe, turėjo du vaiku su gulove Mirto, ir, labiau, negu pritiktų šeimos tėvui, mėgo glamonėtis su gražiais jaunuoliais, taip, buvo pasiruošęs iškęsti mirtį ir mokėjo kilnia ramybe numirti, bet savo sielos gėlmėse troško persikelti į Hadą labiau tinkančiu prigimčiai būdu. Kad tai tiesa parodo ir tas faktas, kad baigdamas apgalvotą apsigynimo kalbą jis mėgino suminkštinti teisėjus, primindamas, savo senatvę — nereikia manęs žudyti, vistiek greitai numirsiu;

— ir pasisiūlė trisdešimts minų pabaudos sumokėti, kad atleistų jį ramybėje.

Tačiau Kristus,—su kuriuo, norėdami jį sumažinti, tiek vėlesniųjų laikų Pilotų norėjo palyginti daug žemesnį Sokratą — nieko bendro neturi savyje su sofistu bei advokatu, ir, kaip ans Dantės angelas, atmeta „žmogiškus argumentus.“ Jis atsakinėja tylėjimu, arba, verčiamas atsakyti, kalba trumpai ir ramiai.

Kaifas, suerzintas šiuo jo užgaulingu tylėjimu, pagaliau randa būdą priversti jį kalbėti.

— Prisiekdinu tave Gyvuoju Dievu pasakyti, ar tu išties esi Kristus, Palaimintojo sūnus?

Kol tardė jį paprasta vylinga procedūra, primesdami jam sugalvotus dalykus, arba reikalaudami visiems žinomų tiesų pakartojimo, Jėzus nė vienu žodžiu neatsiliepia. Bet kreipimasis Gyvojo Dievo vardu net ir suterštomis Vyriausiojo kunigo lūpomis, turi neįveikiamos galios. Klausiamas vardu Dievo, kuris yra Dievo, kuris amžinai bus, kuris yra visuose mumyse, kuris yra net šitoje begėdžių lindinėje, Jėzus negali atsisakyti kalbėti. Tačiau dar momentą vilkina, prieš apakindamas šiuos išpuikėlius savo didžios paslapties spindėjimu.

— Jeigu ir pasakyčiau jums, nepatikėsite man, ir jeigu jūsų paklausčiau, neatsakytumėt man.

Dabar jau nebe vienas Kaifas reikalauja, bet visi, pasipiktinę, atsikelia ir rėkia visa gerkle, kreipdamiesi jo pusėn su sugniaužtais kumščiais:

— Tad tu esi Kristus, Dievo Sūnus?

Jėzus negali išsiginti, kaip tat yra padaręs Simanas, neįveikiamo įsitikinimo, kuris yra jo gyvenimo ir mirties prasmė. Jis neša atsakomybę prieš savo tautą ir viso pasaulio tautas. Atsakingas yra tas, kuris gali atsakyti, kuris sugeba atsakyti, kuris, pagaliau, stačiai klausiamas, atsako. Tačiau jisai nori, kaip ties Pilypo Cezareja, kad kiti balsu pasakytų tikrąjį jo vardą — ir, kada jį pasako, neužsigina, nors už šitą patvirtinimą gresia mirties bausmė.

— Jūs patys sakote, kad esmi. Štai aš sakau jums, kad nuo šiol pamatysite Žmogaus Sūną, sėdintį Dievo galybės dešinėje ir ateinantį dangaus debesyse.

— Tais žodžiais savo lūpomis jis paskelbė sau pasmerkimą. Griežianti dantimis minia, kuri jį buvo apsupusi, lūpose turi jau džiaugsmo ir rūstybės seilių. Žmogžudžių akivaizdoje jisai pasakė tai, ką buvo slaptai pasakęs jautriausiems savo prieteliams. Jeigu ir išdavė jį, tai jis neišdavė pats savęs ir savo Tėvo. Dabar gali priimti viską ligi dugno: tai, ką turėjo pasakyti, pasakė.

Kaifas triumfuoja. Rodydamas tariamąjį pasibaisėjimo šiurpulį, kurio nejaučia — nes, kaip visi Sadukėjai, netiki apokalipsais, o antra vertus niekuo kitu nesirūpina, kaip tik pasipelnymu ir iš Šventyklos teikiama pagarba —perplėšia savo kunigiškus rūbus, rėkdamas:

— Jis piktžodžiauja! Jis piktžodžiauja!

Ar gi mums bereikia liudininkų? Girdėjome patys iš jo paties lūpų! Kaip jums atrodo?

O šunininkas, triukšmaudamas choru sulojo:

— Kaltas mirties!

Ir visi, be jokių tolimesnių parodymų, be jokio iš šalies ginčijimo, pasmerkė jį, kaip piktžodžiautoją ir netikrą pranašą, mirti.

Teisminė komedija pasibaigė; susisupusios į apsiaustus žmogystos lengviau atsikvėpė, lyg kokią sunkenybę nusimetusios nuo pečių. Vyriausias kunigas nusimetė viršutinius rūbus, leisdamas sudraskyto rūbo gabalams laisvai kabalduoti, kaip garbingiems laimėtos kovos ženklams. Nežino, kad tą pačią dieną perplis daug brangesnė uždanga už jo apsiausto medžiagą, ir neįsivaizduoja, kad jo žygis baimingai simbolinis yra kito sprendimo pripažinimas. Kunigų luomas, kurio vyresnysis buvo jis pats, buvo nuverstas ir visiškai panaikintas. Jo įpėdiniai bus tik tušti pavaizdavimai, kaip nešvarūs ir neteisėti, o po keliolikos metų sugrius ir išdidus iš marmuro ir akmens žydų šventovės šydas, sudraskytas romėnų pykčio.

Aprištas veidas.

Kai tik valdovų vaidinamoji komedija pasibaigė mirties sprendimu, prasidėjo jų valdinių piktas žaidimas.

Tuo tarpu, kai vyresnybė nuėjo pasitarti, kuriuo būdu išgauti iš Prokuratoriaus sprendimo patvirtinimą ir neatidėliojamą dar tą pačią dieną sprendimo vykdymą, Jėzus buvo atiduotas į tarnų, buvusių rūmuose, rankas, kaip atiduodama nudėto gyvulio viduriai gaujai šunų, kurie dalyvauja medžioklėje. Ir tarnai, kurie suvalgo likučius nuo Šventyklos stalų, turi, rodos, šiokią tokią teisę pasmagurianti. Žmogus gyvulys, kai jis yra tikras neužsitraukęs jokios bausmės už savo veiksmus, nežino geresnės pramogos už tą, kaip nukreipti savo pyktį į beginklį su juo didesniu pasimėgimu, jeigu tas beginklis yra nekaltas. Gyvuliškumas, pasislėpęs, tačiau nenugalėtas kiekvieno mūsų gelmėse, išsiveržia visas laukan su visu savo begėdiškumu ir žiaurumu; veidas pavirsta snukiu, dantys — iltimis, rankos sukumpsta kaip plėšrūs nagai; balsas veržiasi iš gerklės gilumos ne atskirais garsais, bet kaip kriokimas ir žviegimas. Jeigu vienas kraujo lašas išstrykšta, tai visi nori jo palaižyti; nėra svaiGESnio gėralo už kraują; jis labiau suerzina už vyną, ir taip gražus akiai, į jį pažvelgus, jo purpurinėje spalvoje, gražesnis už Piloto vandenį.

Tad tuo labiau šito žvėriškumo išsiveržimai kartais pavirsta pramoga; net ir tigrai mėgsta pažaisti, ir vaikai, šiek tiek pagugęję ir įgavę vaikiško pajėgumo, žaidžia kaip tigriukai. Sargybiniai laukdami, kad svetimšalis duotų savo sutikimą nužudyti vieną iš nekalčiausių jų brolių, nori parodyti pasmerktajam pasmerkimą. Nori su juo pažaisti. Leista jiems pažaisti su savo Karalium, pašokinėti su savo Dievu. Jie, pagaliau, nusipelnė tos pramogos. Visą naktį budėjo — o naktis buvo šalta — paskui žygiuoti lig Alyvų kalno, pasipriešinimo baimė, baimė ne visiškai beprasmiška, nes vienas iš jų neteko ausies, po to laukimas ligi pat ryto: tai nepaprastas nuovargis, juo labiau, kad švenčių

metu, kad miestas ir šventykla pilna svetimšalių ir, taip sočiai galima visur pasinaudoti.

Bet nežino kuo pradėti. Surištas, draugai jo išbėgioję, tačiau tas žmogus žiūri į juos su tokiu žvilgsniu, kokio niekados nebuvo pastebėję ligi šios valandos, ramiu žvilgsniu, kuris, rodos, skrieja į kaž kokią tolybę už jų, ir tuo pačiu metu ieško jų ir kiauariai juos peržvelgia, kaip įžūlūs saulės spindulys, tas surištas žmogus, išvargęs, kurio veide naujas prakaitas išspaudė kraujo lašus, sustingusius veiduose, tas žmogus sutrintas į pelenus, tas kaimietis be užtarėjų ir apgynėjų, pasmerktas aukščiausio ir švenčiausio Žydų teismo mirti, tas skarmalas žmogaus pavidalo, turįs prieš save tiktai vagių ir vergų kryžių, tas žaislas valdovų rankose, kurį valdovai atidavė į savo tarnų rankas pramogai, kaip saturnalių žaislą, tas žmogus, kuris nekalba, nedejuoja, neverkia, bet pažvelgia į juos, lyg gailėdamasis jų, kaip tėvas pažvelgia į savo sergantį sūnų, kaip draugas žiūri į pamišusį draugą, tas žmogus, būdamas visiems žaislu, skverbiasi į jų pataikaujančias sielas su kažkokia paslaptinga pagarba.

Bet vienas Raštų žinovų ar Vyresniųjų davė pavyzdį ir, eidamas pro Jėzų, spiovė į jį. Perdaug net rūpinosi savo apeiginiu švarumu, nenorėjo jisai savo rankų sutepti, nuplautų Paschai valgyti, paliesdamas Dievo priešą, kurį jau galima buvo laikyti nešvarų lyg lavoną, esantį jau taip arti mirties. Yra juk seilės: ką tai reiškia seilės ? Kūno atmatos, niekam tikusi drėgme pavirtusi medžiaga.

Ir apšviestą rytmečio saulės ir pavergtos dievystės, persimainiusį veidą nuo saulės šviesos ir meilės spindėjimo, pirmąjį auksinį Kristaus veido Kančios kraują apdengė Žydų spiaudalai.

Tačiau tarnų ir sargybinių gauja nepasitenkina spiaudymais ir nesibijo suteršti savo rankų. Vyresniųjų pavyzdys nugalejo ir pasmerktojo broliško skausmingo žvilgsnio žavingumą. Arčiau stovintieji sargybiniai muša jį veidan; tie, kurie negali pasiekti užgauti veidą, užgauna kumščiais ir stumdydami, o žodžiai, kurie lekia iš sugyvuėjusios gaujos lūpų, žiauriau žeidžia kaip smūgiai.

Veidas, kuris buvo toks baltas kaip erškečio žiedas ir taip spindėjo kaip saulės auksas, tamsėja nuo mėlynų dėmių ir kraujo subėgimų. Gražus, malonus kūnas, mušamas kumščiais ir stum-

domas, svyrinėja staugiančios gaujos viduryje. Tiems, kurie drebia jam į akis šlykščius žodžius iš savo nenuvokiančių sielų gelmių, Jėzus neatsiliepia nė vienu žodžiu. Sargybiniui, kuris Ananijo akivaizdoje užgavo jį per veidą, atsakė, prašydamas pataisyti, jeigu būtų apsirikęs: šitai gi sugyvulėjusiai gaujai nieko neturi, ką pasakyti.

Vienas iš jų ima nešvarų skarmalą, apdengia krauju pasrūvusį sudaužytą veidą ir, surišęs iš užpakalio skarmalo galus, aplinkui padaro tuščią vietą:

— Pažaiskime, sako, aklą musę. Jis giriasi esąs pranašas; pažiūrėsime, ar sugebės įspėti, kas jį užgauna.

Veidas uždengtas. Ar šitas nesąmoningas tarno veiksmas buvo pasigailėjimas, ar jis norėjo apsaugoti Jėzų nuo sugyvulėjusių brolių reginio? O gal būt jo žvilgsnis, kenčiančios meilės pilnas, ištikrųjų, buvo nepakenčiamas?

Padykę žiauruoliai apstoja jį ratu ir kartą vienas, paskui kitas tampo už apsiausto skverno, suduoda kumštimis per pečius arba į galvą, bado nykščiais nugarą.

— Pranašauk, Kristau, kas tasai, kuris tave užgavo?

Kodėl neatsako? Ar gi jis nepranašavo apie Šventyklos išgriovimą, apie karus ir žemės drebėjimus, Žmogaus Sūnaus atėjimą debesyse ir tiek kitokių nesąmonių? Kaip gi neatspėja taip lengvo vardo, taip arti esančio asmens? Koks gi jis pranašas? Ar gi jis staiga neteko savo galybės, arba gal jos niekadės neturėjo? Tamsiems kaimiečiams iš Galilėjos jis galėjo įkalbėti savo istorijas, bet čia mes esame Jeruzalėje, kuri nusimano apie pranašus, kuri, kai jie nesilaiko įstatymų, sugeba juos nužudyti. „Ir daug kitų dalykų — pasakoja Lukas — kalbėjo prieš jį, piktžodžiaudami.“

Bet Kaifas ir kiti skubinasi manydami, kad tarnų gauja jau pakankamai turėjo pramogos. Reikia nuvesti tariamąjį Karalių pas Pilotą, kad duotų savo sutikimą priimtam nutarimui: Sinedrionas turi teisę teisti, bet nuo to laiko, kai Judėja yra Romėnų žinioje, deja, nebeturi teisės vykdyti mirties sprendimų (jus gladii). Ir vyresnieji kunigai, raštų žinovai ir senesnieji, o su jais sargyba, kuri velka virvėmis surištą Jėzų, visi apsupti šūkaujančios ir pakeliui didėjančios minios eina Prokuratoriaus rūmų link.

Pontijus Pilotas.

Nuo 26 metų Prokuratorium buvo, Tiberio Cezariaus vardu, Pontijus Pilotas, ligi atvykdamas į Judėją istorikams nežinomas. Jeigu vardas Pilotas yra kilęs iš Pileatus, galima manyti, kad jis buvo paleistas iš vergijos vergas, arba bent paleistojo iš vergijos įpėdinis, nes pileum buvo vadinama atleistų iš vergijos galvos priedanga.

Tik keli metai jis čia tebuvo, bet per tą trumpą buvimo laiką jau buvo įsigijęs aštriausios valdinių neapykantos. Teisybė, visa tai, ką apie jį žinome, yra iš Žydų paimta arba iš Krikščionių, tai yra, iš aiškių jo priešų; atrodo, pagaliau, kad jis įkyrėjo ir saviems valdovams, nes 36 metais Sirijos vietininkas Vitellius pasiuntė jį į Romą pasiteisinti Tiberijui. Imperatorius mirė anksčiau, negu Pilotas atvyko į sostinę, tačiau pagal seną tradiciją Kaligulos buvo pasmerktas ištremti į Galiją, kur baigė gyvenimą nusižudydamas.

Žydų neapykanta jam buvo šaltinis jo gilios paniekos, kurią jis nuo pat pradžios parodė šitai nesuvaldomai ir nebeapataisomai tautai, kuri jam, išauklėtam Romos idėjomis, turėjo atrodyti lyg kažkoks nuodingas gyvatynas, kažkokia nešvari atsilikusi padermė, kuri tegalėjo būti suvaldoma samdininkų lazdomis. Įsivaizduokit Anglijos vice - karalių Indijoje, abonuojančią dienraštį „Times“, Stuardo Millio arba Shaw'o skaitytoją, turintį savo knygyne Byroną ir Swinburną, besistebintį ir sužavėtą „kilniais pažangos keliais“, paskirtą tvarkyti nudriskėlę, sofistinę tautelę; išbadėjusią ir nerimaujančią, kuri likimo yra įvelta į grumtynes su ištisu kastų mišku, su mitologijomis ir prietarais, kuriems jis privalo savyje pajusti pasibiaurėjimo, žiūrėdamas iš baltojo žmogaus vertingumo aukštybių, kaip europietis, britas ir liberalas. Pilotas, kaip matyti iš klausimų, kuriuos Jėzui davė, buvo vienas iš tų dekadentiškosios Romos skeptikų, užsikrėtęs pirronizmu ir Epikūro pasekėjas, buvo helenizmo enciklopedistas, kuris jau nebetikėjo tėvynės Dievu ir tuo pačiu metu nesugebąs daleisti.

kad egzistuotų tikras Dievas, ir tuo mažiau, kad Jis galėtų atsirasti šitoje, utėlėmis apskretusioje ir prietaringoje liaudyje, šitų savanaudžių ir pavydulingų kunigų apsuptoje, šitoje religijoje, kuri jam atrodė barbariškuoju mišiniu tarp sirietišų ir chaldėjiškų orakulų. Vienintelis tikėjimas, kuris jam atiteko arba kurį turėjo rodyti dėl pačios tarnybos, buvo nauja romėnų religija, pilietinė ir perdėm politinė, kaip buvusi respublikoniškoji, bet visa sutelkta imperatoriaus kulte. Pirmas susidūrimas su žydais kaip tik buvo dėl šitos religijos. Pakeisdamas Jeruzalės įgulą, Pilotas davė įsakymą kareiviams įeiti miestan naktį, nenuimant nuo vėliavų sidabrinių Cezario atvaizdų. Ry tą, kai tik žydai tai pajuto, mieste kilo triukšmas ir bruzdėjimas: tai buvo pirmas kartas, kad romėnai nepagerbė išoriškai, kaip visuomet pagerbdavo, religiją savo valdinių palestiniečių. Dievinamo cezario atvaizdas netoliese Šventyklos pakabintas jiems buvo pagoniška provokacija, išniekinimo ir pavergimo pradžia. Visoje šalyje pradėta bruzdėti: pasiūsta Cezarejon atstovai, kad Pilotas lieptų atvaizdus nuimti. Pilotas atsisakė; penkias dienas nuo jo atstovai neatsitraukė, dieną ir naktį darydavo naujus bandymus.. Pagaliau norėdamas atsikratyti šito įkyraus trukdymo Prokuratorius vylingai sušaukė juos į amfiteatrą, liepė kareiviams su nuogais ginklais apsupti juos, pareikšdamas, kad nei vienas iš tenai neišeis gyvas, jeigu jie nenustos reikalavę. Tačiau žydai, užuot prašę pasigailėjimo, pakišo savo galvas po kalavijų ašmenimis, ir Pilotas įveiktas šituo užsispyrėlių pasiryžimu įsakė vėliavas su cezario atvaizdais grąžinti Cezarėjon. Bet jeigu šis nusileidimas nesušvelnino žydų neapykantos naujam Prokuratoriui, tai Piloto asmenyje dar labiau padidėjo jo panieka žydams ir noras atkeršyti. Neilgai trukus po to įvykio jis liepė į Erodo rūmus — kur sustodavo atsilankydamas Jeruzalėje — įnešti aukų lenteles, skirtas imperatoriui. Tačiau ir apie tai kunigai sužinojo, ir vėl žmonėse kilo bruzdėjimas ir grasymai. Reikalauta iš jo tuojau išnešti tuos stabmeldystės dokumentus, grasinant skųstis Cezariui ir pranešti jam išnaudojimus ir žiaurumus, kuriuos jis buvo lig tos dienos padaręs. Ir šį kartą Pilotas nenusileido. Žydai kreipėsi į Tiberijų, kuris įsakė grąžinti lenteles į Cezarėją.

Du kartu Pilotas bylą pralaimėjo, tačiau trečią sykį jam pavyko žydus nugalėti. Atvykęs iš maudyklių ir vandentraukių

miesto, mėgėjas, kaip visi žino, dažnai praustis pastebėjo, kad Jeruzalėje pristigdavo vandens, tad sumanė padaryti didelę cisterną ir vandentraukį keleto mylių ilgumo. Bet darbas buvo brangus, ir jis išlaidoms padengti išnaudojo gana stambią sumą iš Šventyklos izdo. Izdas buvo turtingas — visi žydai, išsklaidyti po plačiąją imperiją, susirinkdavo jon sudėti aukas arba atsiųsdavo jas iš tolo, kai negalėdavo patys atvykti — tačiau kunigai pakėlė riksmą, kad papildyta šventvagystė, ir liaudis jų užsiundyta, taip smarkiai subruzdavo, kad Pilotui atvykus Paschos šventėms į Jeruzalę, tūkstančiai žmonių, susirinkę ties jo rūmais, pradėjo grasyti. Bet ši kartą pasiuntė jisai į minią didelį skaičių pervilkų kareivių, taip, kad vienu akimirksniu jie užpuolė suerzintą minią mušdami įžulesniusius: minia išsisisklaidė, o Pilotas galėjo apsirūpinti vandeniu iš cisternos, pastatytos Žydų pinigais, ir naudotis juo savo pajavairintose pirtyse.

Nedaug laiko tepraėjo nuo to susirėmimo, kada tie patys kunigų vyresnieji, kurie triskart buvo sukilę prieš jo valdymą, tie patys, kurie norėjo ir bandė jį nuversti, tie patys, kurie jo labiausiai nekenė, nekenė jo kaip Romėno, kaip svetimos valdžios simbolio ir jų pavergimo, ir neapkenė jo dar labiau, kaip asmens, kaip Pontijaus Piloto, kaip jų kulto paneigėjo ir jų pinigų lupiko — buvo verčiami kreiptis į jį, norint duoti progos kitai neapykantai išsilieti, šituo momentu smarkiau vyraujančiai jų užnuodytose širdyse. Tai buvo kietas prisivertimas, kurio negalėjo išvengti, kadangi mirties sprendimų nebuvo galima vykdyti, jeigu jie nebūdavo patvirtinti Cezario atstovo.

Šią penktadienio rytą Pontijus Pilotas, apsisupęs toga, dar tebebūdamas mieguistas ir žiovaudamas, laukia jų Erodo rūmuose, blogai nusiteikęs šitiems rėksniams, kurie savo bruzdėjimais privertė jį anksčiau, negu buvo pratęs atsikelti.

Kaltintojų ir skundėjų gauja pagaliau susirenka Pretorijos aikštėje. Bet sustoja lauke, nes, jeigu įeitų į namus, kur yra rūkštis ir pakepta rauginta duona, susiteptų visai dienai ir negalėtų valgyti Paschos. Nekaltojo kraujas nesutepa, o raugalas sutepa.

Įspėtas, Pilotas pasirodo prieangy ir šiurkščiai klausia:

— Kuo kaltinate šitą žmogų?

Stovintieji priešaky yra jo ir to žmogaus priešai, o ans žmogus, kiek galima spręsti, yra jų priešas ir Pilotas instinktyviai stoja jo pusėn. Ne todėl, kad ji užjautų — ar gi jis ne žydas, kaip kiti, ir be to dar ne vargšas? — bet jeigu atsitiktinai tai būtų nekaltas žmogus, tikrai nenusileis šitam nekenčiamam kirmėlynui ir neįvykdys jo įgeidžių.

Kaifas, lyg įžeistas tuojau atsiliepė:

— Jeigu jisai nebūtų piktadaris, nebūtume jo čionai atvedę.

Tuomet Pilotas, nenorėdamas gaišinti laiko dėl kaž kokių bažnytinių ginčų ir negalvodamas, kad čia dalykas nusikaltimo, už kurį gresia mirties bausmė, sausai atsako:

— Pasiimkite jį ir teiskite pagal savo įstatymus. Jau šituose žodžiuose matyti noro išgelbėti tą žmogų, nors ir nerodant aiškaus nusistatymo. Bet Prokuratoriaus nusileidimas, kuris kitais atvejais būtų patenkinęs Kaifą ir jo bandą, ši kartą nesudarė jiems pasitenkinimo, kadangi Sinedrionas tegali taikyti lengvesnes bausmes, tuo tarpu, kai jie nori šiandien aukščiausios bausmės už visas, o be to dar negali apsieiti be romėnų pagalbos.

— Gerai žinai, kad neturime teisės nieko nubausti mirties bausme, atsako jam.

Pilotas staiga supranta kokią sprendimą jie priėmė šitam vargšui, kuris prieš jį stovi, ir nori sužinoti kokią nusikaltimą jis yra padaręs: kas šitiems įniršusiems skundikams atrodo verta aukščiausios bausmės, gali Romėnų akyse atrodyti tik paprastu nusikaltimu. Šventyklos lapės jau buvo iš kalno numatę šitą sunkenybę ir jau turėjo būdą jai apeiti. Žino gerai, kad Pilotas nepatenkintų jų užsispyrimo, jeigu jie pasakytų, kad šisai griaua jų tėvų religijos pamatus ir skelbia Dievo Karalystę. Tad pasakys netiesą. Kas vieną niekšybę daro, tas nesusilaikys ir nuo kitų niekšybių pridėjimo, atsitiktinių bei antraeilių. Pilotas negali būti nugalėtas, kaip tik jo paties ginklais, kreipiantis į jo lojališkumą Romos ir Imperatoriaus atžvilgiu ir kreipiant dėmesio į jo valdžios pagrindus. Jau yra iš anksto susitarę duoti savo skundui politinį atspalvį. Jeigu jam pasakytų, kad Jėzus yra netikras Mesija, Pilotas nusišypsos; bet jeigu patvirtins, kad jis yra maištininkas, kad siundo žmones, kad kelia minias pasipriešinti Romai, Pilotas negalės jo nubausti mirtim.

— Sugavome jį, kai jis kurstė mūsų liaudį ir draudė mokėti mokesčius Cezariui ir vadino save Kristumi Žydų Karaliu. Jis kursto žmones, mokydamas juos po visas Judėjas; pradėjo nuo Galilėjos ir atsikraustė lig čia.

Kiek žodžių, tiek melagysčių. Jėzus liepė atiduoti Cezariui, kas yra Cezario; nesirūpina Romėnais; sakosi esąs Kristus, tačiau ne ta prasme Žydų Karalius, pagaliau, nekursto liaudies, bet nori padaryti iš nelaimingos ir sugyvuėjusios tautos šventųjų karalystę. Šios rūšies skundai, nors ir dideli jo akimis žiūrint, jeigu būtų teisingi, Pilotui sukelia įtarimų. Ar gi galima pamanyti, kad šitos vylingos gyvatės, kurios neapkenčia ir Romos ir jo paties, kurios tiek kartų buvo jam pakišusios koją ir apie nieką kitą negalvojančios, kaip tik apie tai, kad atsikratytų ir išvytų pagoniškus valdovus, staiga būtų užsidegusios tokia meile Romai, kad pasidarytų sukilimų išdavikais, kurie gresia iš jų pačių tautiečio?

Pilotas dar nesijaučia įtikintas ir nori pats persitikrinti, apklausdamas apskųstąjį pats vienas. Sugrįžta Pretorijon ir liepia atvesti Jėzų pas save. Aplenkdamas mažesnius dalykus, pereina tuojau prie esminių dalykų:

— Ar tu esi Žydų Karalius?

Tačiau Jėzus neatsako. Kaip gi jis galėtų išaiškinti šitam Romėnui, kuris nežino Dievo pažadų, ateistui pirroniečiui, kuris visą savo religiją suveda į dirbtinę ir velnišką gyvenančio žmogaus kultą — ir dar kokio žmogaus! Tiberijaus—kaip gi galėtų išaiškinti šitam išlaisvintam vergui, teisininkų retorikų Romoje išauklėtam, šitoj šlykščiausioj tų laikų šiukšlynėj, kokia prasme jis gali vadintis Karaliu dar neįsteigtos Karalystės, vien tik dvasios Karalystės, kuri sugriaut kiekvieną žmogišką Karalystę?

Jėzus skaito Piloto sielos gelmėje ir neatsako jam, kaip neatsakė pradžioje Ananijui ir Kaifui. Prokuratorius negali suprasti šito tylėjimo žmoguje, ant kurio galvos jau nusviręs mirties kalavijas. — Ar negirdi, kiek dalykų prieš tave keliama? Bet Jėzus ir toliau tebetyli. Pilotas, norėdamas byle kokia kaina neprileisti prie triumfo tuos, kurie jo neapkenčia, ir draug su juo nekenčia štai šito žmogaus, primygtinai tikisi iš jo išgauti bent kokį užginčijimą, kuris jam leistų jį paleisti.

Tad tu esi Žydų Karalius?

Jeigu Jėzus būtų užginčijęs, pats save išduotų; buvo prisi-pažinęs savo Mokiniams ir Teisėjų akivaizdoje, kad yra Kristus; nenori gelbėtis ir meluoti. Kad dar labiau Romėno nuvokimą pasunkintų, savo įpratimu atsako klausimu į klausimą:

— Pats iš savęs sakai šitą apie mane, ar tau kiti sakė apie mane?

Pilotas lyg pasijuto įžeistas.

— Ar gi aš esu Žydas? — Tavo tautos žmonės ir kunigų vyresnieji padavė tave į mano rankas. Ką padarei? Ar ištikrųjų tu esi Žydų Karalius.

Piloto atsakymas, aplenkus paniekinantį kreipimąsi pradžioje, skamba taikingumu. Kuo mane laikai? Ar nežinai, kad esu Romėnas ir kad netikiu tuo, kuo tiki tavo priešai? Ne aš tave skundžiu, bet kunigai; tačiau jie yra verčiami paduoti tave į mano rankas; tavo išgelbėjimas yra mano rankose; pasakyk, kad netiesa yra tai, ką jie tvirtina, ir esi laisvas. Jėzus nenori išvengti mirties, tačiau nutaria pamėginti apšviesti šitą pagonį. Tėvas viską gali: ar gi negalėtų Pilotas būti paskutinis šito pasmerktojo atsivertėlis?

— Mano karališkoji valdžia, sako jisai, neina iš šio pasaulio. Jeigu iš šio pasaulio būtų, mano valdiniai kovotų už ją, kad nebūčiau paduotas į Žydų rankas; bet mano karališkoji valdžia ne šio pasaulio dalykas.

Tiberijaus tarnas nesupranta. Skirtumas tarp „šio“ ir „ano“ pasaulio jam yra neaiškus. Aname pasaulyje, jeigu, apskritai sakant, jis egzistuoja,—aukštai yra geradariai Dievai arba pavydulingi žmonės; Edene yra mirusiųjų šešėliai, jeigu apskritai kas iš mūsų pasilieka po to, kai mūsų kūnus sunaikina ugnis arba suėda kirmiai; vienintelė tikra realybė yra „čionai“, didžiulė žemė su visomis savo karalystėmis. Ir vėl klausia:

— Tad tu esi karalius?

Jokios prasmės nebėra užginčyti. Tai, ką kitiems yra paskelbęs, pasakys ir šitam aklajam:

— Taip, tai tiesa, aš esmi Karalius. Tam aš užgimiau ir tam atėjau į pasaulį: kad paliudyčiau tiesai. Kiekvienas kurs myli tiesą, klauso mano balso.

Tuomet Pilotas suerzintas tuo, kas jam rodosi kaž kokia laukine mistika, atsiliepia jam žinomu posakiu:

— Kas tai yra Tiesa?

Ir nelaukdamas atsakymo atsistoja išeiti. Romėnų skeptikas, kuris gal būt daug kartų dalyvavo begaliniuose filosofų disputuose ir įsitikino, girdėdamas tiek, viena kitai priešingų, metafizikų, tiek sofistinių išsišokimų, kad tiesos visai nėra, o jeigu ir būtų, tai žmonės nepajėgtų jos suprasti ir pažinti, nei vieną akimirką neįsivaizduoja, kad tiesą jam galėtų pasakyti šitas tamsus žydas, kuris stovi prieš jį kaip piktadaris. Likimas buvo lėmęs Pilotui, tiktai tą vienintelę dieną jo gyvenime, pažvelgti į Tiesos veidą, į aukščiausią Tiesą, kuri tapo žmogumi, ir nesugebėjo jos pamatyti. Gyvenančią Tiesą, Tiesą, kuri būtų galėjusi prikelti jį ir padaryti iš jo naują žmogų, stovi prieš jį, apvilktą žmogaus kūnu, kukliais rūbais, su sumuštu veidu ir surištomis rankomis. Bet, savo išdidumu apsvaigęs, jis nė negali suprasti, kokia antprigimtinė laimė jį sutiko, laimė, kurios jam pavydės milijonai žmonių po jo mirties. Tas, kuris jam būtų pasakęs tuomet, kad tik dėl šito susitikimo, tik dėl šios šiurpios garbės, kad jis galėjo su Jėzumi kalbėtis ir kad jį išdavė mirčiai ant kryžiaus, jo vardas bus žinomas, nors negarbingas ir prakeiktas, visais amžiais ir visos žmonijos, būtų jam atrodęs pasiutėlis.

Pilotas yra aklas bailys ir nebepataisomas aklumas, tačiau Kristus, dar tą pačią dieną, dovanos ir jam, kadangi aklieji mažiau težino už kitus, ką jie daro.

Klaudija Prokula.

Tuo metu, kai Pilotas norėjo išeiti į prieangi duoti Žydams atsakymą, kurie neramiai ir nekantraudami trukšmavo ties durimis, priėjo prie jo žmonos pasiūstas tarnas.

Nieko nedaryki šitam teisingajam — liepė jam pasakyti nes šiandien daug iškentėjau dėl jo sapne.

Nė vienas iš keturių Istorikų nepasako, kaip sutiko Prokuratorius netikėtą savo žmonos užsistojimą. Ir apie ją pačią nieko nežinome, be jos vardo. Pagal Nikodemo Evangeliją, ji vadinosi Klaudija Prokula, ir, jeigu tai jos tikras vardas, galima būtų prileisti, kad ji priklausė garbingai ir galingai Klaudijų giminei Romoje. Labai galimas dalykas, kad ji buvo aukštesnės už vyrą kilmės ir pagal gimimą ir pagal giminystės ryšius, ir kad Pilotas, paprastas išlaisvintas vergas, kaip tik jai dėl tos įtakos turėjo būti dėkingas už savo aukštos valdžios tarnybą Judėjoje.

Jeigu toks buvo Klaudijos Prokulos prašymas, tai Pilotas negalėjo į jį neatsiliepti, žinoma, jeigu jis mylėjo ją. Ir kad jis ištikrųjų ją mylėjo, bent tiek, kiek tokio budo vyras mylėti gali, galima daryti iš to išvadą, kad jis prašė leidimo pasiimti ją su savim į Aziją, nes senovinis įstatymas, *lex appia*, nors ir sušvelnintas šiek tiek senato konsulų Cetegos ir Varronos laikais, prokonsulams drausdavo vykti su žmonomis į savo provincijas, todėl reikalingas buvo atskiras Tiberijaus leidimas, kad Klaudija Prokula galėtų vykti su Pontijum Pilotu į Judėją.

Josios užsistojimo motyvas dėl paties fakto suminėjimo trumpumo mums neaiškus. Matas kalba apie sapną, kuriame neva jinai dėl Jėzaus kentėjusi. Galimas daiktas, kad ji buvo girdėjusi jau kurį laiką apie naują pranašą; gal buvo jį mačiusi tose dienose, ir tas žmogus, toks skirtingas nuo kitų žydų, kuris nieko bendro neturėjo su paprastais demagogais, nei su išpuikusiais farizėjais, galėjo patikti tai fantastiškos vaizduotės Romietei. Ji nesuprato kalbos, kuria Jeruzalėje kalbėta, bet kas nors iš dvarikių galėjo jai pakartoti keletą Jėzaus žodžių ir tokių, kad ga-

lėjo įsitikinti, jog jis negalėjo būti, kaip kad buvo saldoma, pavojingas nusikaltėlis.

Romėnai tais laikais, o ypač moterys, buvo bepradedą domėtis Rytų mitais ir kultu, kurie galėdavo labiau patenkinti asmens nemirtingumo troškimą, negu kad senoji lotynų religija, šalta valdiška aukų prekyba utilitariniais ir politiniais sumetimais. Daugelis patricijų ponių pačioje Romoje atsidėjo Mitros paslaptims tirti, Oziriso ir Didžiosios Motinos, o kitos rodė savo palinkimą net judaizmui. Kaip tik Tiberijaus laikais daugybė žydų, kurie buvo apsigyvenę Romoj, buvo iš sostinės išvyta, nes, kaip rašo Juozapas Flavijus, kai kurie iš jų buvo apgavę kaž kokią matroną, Fulviją, atverstą į judaizmą. O Fulvija, kiek galima iš Svetonijaus pastabos spręsti, nebuvo vienintelė išimtis.

Visai tad galimas dalykas, kad Klaudija Prokula gyvendama Judėjoje panoro arčiau pažinti tikybinius dalykus tos tautos, kurią valdė vyras, ir norėjo žinoti, linkusi prie naujoviškumų kaip visos moterys, kokias naujas doktrinas skelbė ans Galilėjos pranašas, apie kurį Jeruzalėje tiek buvo kalbama. Faktas, kad ji įsitikino, jog Jėzus buvo „Teisus“, vadinasi, nekaltas. Sapnas, kurį pereitą naktį sapnavo, — baisus sapnas, jeigu jai reikėjo kentėti — šitą jos įsitikinimą tik patvirtino, todėl nėra nieko nuostabaus, kad pasitikėdama galia, kurią moterys turi vyrams, net jeigu vyrai jų nebemyli, pasiuntė Pilotui užsistojimo prašymą.

Užtenka mums to, kad ji pavadino „Teisiu“ tą, kurį Žydai norėjo užmušti. Draug su šimtininku iš Kapfernaumo ir moteriške iš Chananejos Klaudija Prokula yra pirmutinė iš pagonių, kuri įtikėjo į Jėzų, ir ne be pagrindo Graikų Bažnyčia ją gerbia kaip šventąją.

Piloto sieloje, jau linkusioje neutralumui, jeigu ne pasigalėjimui dėliai jo nusistatymo prieš Kaifą, o gal įtakoj apskųstojo žodžių, žmonos pasiuntinystė jo pirmųjų nusistatymą sutvirtino. Klaudija Prokula nebuvo pasakiusi: Išgelbėk jį, bet: Nieko nedaryk jam. Tokia buvo ir jo paties mintis. Pilotas, lyg nujausdamas svarbumą to, kas turėjo įvykti, nenorėjo prisidėti prie mirties šito paslaptingo vargšo, kuris save vadino Karaliumi. Tuojuo buvo pasakęs, kad patys jį teistų; bet jie nenorėjo. Tuomet ateina jam į galvą kitas būdas šitos pareigos atsikratyti. Grįžta prie Jėzaus ir klausia, ar jis galilėjietis.

Pilotas rado išeitį. Jėzus, nepriklauso jo jurisdikcijai, bet Erodo Antipos. Šisai, laimei, šiomis dienomis yra Jeruzalėje, kaip paprastai atvykęs Paschai. Prokuratorius surado teisinę išeitį, kad patenkintų žmoną ir atsikratytų nuo šito nešvaraus kišimos. Dar daugiau, šituo savo veiksmu gražiai pasireiškia Žydų akyse, perduodamas vienam iš jų daryti lemiantį sprendimą, ir tuo pat laiku parodo savo nepaisymą Tetrarkos, kurio visa širdimi neapkenčia, kadangi jį įtaria, ne be pagrindo, kad Antipas šnipinėja jį ir teikia pranešimus Tiberijui. Ir, nieko negaišiodamas, įsako kareiviams nuvesti Jėzų pas Antipą.

Baltas apsiaustas.

Trečias teisėjas, prieš kurį Jėzus nutemptas, buvo sūnus, kurį kraugerys kiaulė Erodas Didysis, buvo sugyvenęs su viena iš penkių savo žmonų. Jis niekuo nesiskyrė nuo tėvo, nes taip pat darė niekšybes savo broliams, kaip tėvas, kad darė skriaudas savo vaikams. Kai tikras jo brolis Archelaus buvo jo valdinių apskūstas, jis prisidėjo jį ištremti; iš kito brolio Erodo jis atėmė žmoną. Septyniolikos metų paėmė valdžią kaip Galilėjos ir Perėjos Tetrarka, ir, atsidėkodamas Tiberijui, pasisiūlė būti slapto pranešėju apie savo brolių veiksmus ir kalbas ir Romos aukštųjų valdininkų, kurie buvo Judėjoje. Vienos savo kelionės Romon metu įsimylėjo į Erodiadą, kuri jam buvo anūkė ir giminaitė, kaip duktė jo brolio Aristobulo ir žmona jo brolio Erodo, bet, nežiūrėdamas dvigubo kraujo giminiškumo, prikalbėjo ją vykti draugi su svetmoteries dukra, Salome. Pirmąją savo žmoną, Nabatėjų karaliaus Areto dukterį pasiuntė jos tėvui, kuris pakėlė prieš Antipą karą ir jį sumušė.

Tai atsitiko tuo metu, kai Jonas Krikštytojas pradėjo žmonėse garsėti. Pranašas aštriais žodžiais prikašiojo ir pasmerkė du kraujo teršėju, svetmoteriu; šito užteko, kad Erodiada įtikintų savo naują vyrą suimti jį ir uždaryti Macheronto tvirtovėje. Žino visi, kaip šlykštusis Tetrarka, susijaudinęs gašliais jaunutės Salomės šokiais, gal būt, naują sugalvojęs kraujo sumaišymą, buvo priverstas paaukoti jai ant auksinės lėkštės garbiniuotą Ugnies Pranašo galvą.

Tačiau Jono šešėlis, net ir nukirsdinus galvą nedavė jam ramybės, ir kai pradėta kalbėti apie Jėzų ir jo stebuklus, jis sakė savo dvariškiams.

— Tai yra prisikėlęs Jonas Krikštytojas.

Rodos, kad jis neišleido iš savo akių naujo pranašo ir vienu laiku buvo sumanęs paruošti jam tokį pat likimą, kaip kad buvo pasiėgęs su Pirmtakūnu. Bet, giliau apsvarstęs, ar tai politiniais sumetimais, ar dėl prietaringumo, nebesipainioti su

pranašais, nusprendė geriau priversti Jėzų apleisti Tetrarkijos ribas. Vieną dieną keli Farizėjai, greičiausiai paties Erodo paskatinti, nuėjo Jėzui pasakyti:

— Palik šį kraštą ir eik iš čia, nes Erodas nori tave užmušti.

— Eikite ir pasakykite šitai lapei — atsakė — kad man reikia eiti šiandie rytoj ir poryt, nes gali būti, kad pranašas numirtų ne Jeruzalės mieste.

Ir štai dabar, nebetoli nuo mirties, pasirodo prieš lapę Jeruzalėje. Šits gi išdavikas, šnipas, svetmoteris, kraujo teršėjas, Jono žudytojas ir pranašų priešas geriausiai yra paruoštas tam, kad pasmerktų nekaltybę. Tačiau Jėzus jį gerai buvo pakrikštijęs: jis labiau panašus į lapę, negu į tigrą, užtenka jam begėdiškumo pavaduoti Piloto rolei. Pasakoja Lukas, „jog labai apsidžiaugė“, nes jau nuo senai norėjo jį pamatyti todėl, kad daug buvo apie jį girdėjęs kalbant ir tikėjosi pamatyti koki nors jo padarytą stebuklą“.

Idumėjaus ir Samaritonės vaikas, Jono ugnies nuplikytas, priima dabar Jėzų taip, kaip senas laukinių žvėrių tramdytojas, kuris jau turi ant rankos liūto nagų pėdsakus, žiūri į naują žvėrį, kurį jam atvedama pažiūrėti. Bet, kaip visi rytų barbarai, jis serga manija pamatyti kokį nors stebuklą, ir įsivaizduoja sau Jėzų kaip klajojantį burtininką, kuris gali, panorėjus, pakartoti kokį nors savo burtą. Neapkenčia jo, kaip neapkentė Jono, tačiau dar ir todėl jo neapkenčia, kad jo bijosi: pranašai turi kaž kokią galybę, kurios jis nesupranta, bet kuri įvaro jam baimės, — gal būt, kad Jono galvos nukirtimas atnešė jam nelaimę. Ir jis trokšta, kad Jėzus būtų nužudytas, bet jokio noro neturi būti jo mirties bendrininku.

Matydamas, kad šiuo momentu nėra ko laukti stebuklų, pradėjo jam duoti daugybę klausimų, bet Jėzus visai jam neatsakė. Buvo nutraukęs savo tylėjimą Ananijai, Kaifai ir Pilotui, bet nenutrauks jo šitam vainikuotam niekšui. Ananijas ir Kaifas yra jo atviri priešai, Pilotas yra aklas, kuris veikia apgraibomis, tikėdamas išgelbėsiąs jį, tačiau šisai yra baili lapė, net įžeidimo neverta.

Kunigų vyresnieji ir Raštų žinovai bijodami, kad Jono žudytojui gali pristigti drąsos, kaip ištikrųjų atsitiko, nužudyti Jėzų,

ėjo paskui savo auką ligi tos vietos ir skundė ją visu įžūlumu. Tie triukšmingi kaltinimai ir apkaltintojo tylėjimas kurstė Erodo Antipos užslėptą pyktį, kuris, draug su savo kareiviais pristryčiojęs iš dieviškojo nebylio, užmetė jam ant pečių blizgantį apsiaustą ir pasiuntė jį atgal pas Pilotą.

Ir jis taip pat kaip Romėnas, bet dėl kitokių sumetimų, baurisi pasmerkti tą, kuris buvo Jono apkrikštytas, ir, gal būt, jis yra tas pats Jonas, atsikėlęs iš numirusių atkeršyti jam. Atsiskirdamas su juo, jis duoda jam dovaną, kuri yra nesąmoningas pasmerktojo įrodymas. Baltumu žvilgęs apsiaustas, kaip žinome iš Juozapo Flavijaus, yra Žydų Karalių apdaras, o Jėzus kaip tik ir yra apskūstas už tai, kad nori tapti Žydų Karalium.

Apsukrusis Antipa norėjo pasityčioti tos dovanos ironija, tačiau tuo pačiu metu, apgaubdamas Jėzų baltu apsiaustu, kuris yra nekaltybės ir suverenumo ženklas, niekšiškasis lapė pasiuntė pas Pilotą simbolišką pasiuntinybę, kuri nesąmoningai patvirtina Klaudijos Prokulos tarpininkystę, Kaitos skundą ir Kristaus prisipažinimą.

Nužudyk jį!

Pilotas jau tarės atsikratęs tos įkyrios pareigos, kurią jam norėjo uždėti jo priešai. Bet, kada pamatė sugrįžtantį Jėzų, apgaubtą šituo baltu, suverenumą primenančiu apsiaustu suprato, kad jam teks vistiek padaryti savo nutarimą.

Įtūžimas tų asmenų, kurie daugeliu atžvilgių jam buvo įtartini, žmonos pasigailėjimas, teisiamojo atsakymai, Antipos susilaikymas, lenkė jį atmesti Žydų reikalavimą atiduoti į jų rankas gyvybę, kurios jie reikalavo. Gal būt, tuo laiku, kai Jėzų nuvilktą pas Tetrarką, jis buvo apklausinėjęs kai ką iš savo dvariškių apie tariamąjį Karalių ir tos žinios, kurias galėjo patirti, sustiprino jo pirmąją nusistatymą. Jėzaus pamoksluose nieko tokio nebuvo, kas būtų galėję mesti Pilotui įtarimo šešėlį; priešingai, daug buvo tokių dalykų, kurie jam galėjo patikti, arba bent jo akyse galėjo pasirodyti Romos autoritetui naudingi. Jėzus skelbė priešams meilę, o Romėnai Judėjoje buvo laikomi priešais; vadinavo palaimintais vargšus, vadinas, ragino sutikti su likimo lėmimu, o ne sukilti; patarė atiduoti Cezariui, kas yra Cezario, t. y. mokėti imperatoriui mokesčius; buvo priešingas farizėjų formalizmui, kuris apkraudavo nesusipratimais Romėnų santykius su valdiniais; nesilaikė subatos, valgydavo su muitininkais ir pagonimis, ir, pagaliau, skelbė, kad jo Karalystė nėra iš šio pasaulio, bet iš tokio metafizinio ir tolimo pasaulio, kad, ištikrųjų negalėjo sudaryti Tiberijui pavojaus ir tiems, kurie būtų jo įpėdiniai. Žinodamas visus šituos dalykus, Pilotas turėjo pats prisipažinti turįs paviršutiniškumo, kuris yra visų skeptikų požymis, ypatingai tokių, kurie laiko save pastoviais politikais, kad daug geresnis būtų dalykas jam ir Romai, jeigu daugiausia Žydų pasektų Jėzumi, negu kad ruošųsi slaptose sueigose sukilti.

Jis tad nutarė Jėzų išgelbėti, tačiau į šitą savo malonę nori įnešti dalį sarkazmo, noras pasityčioti iš kunigų vyresnybės, kuri tris kartus prieš jį buvo sukilusi, o dabar jam pradeda įkyrėti, nes jis yra jų budelis. Ir ligi galo jis rodysis, kad jis Jėzų

laiko Žydų Karaliūm. Štai jūsų Karalius, Karalius, kurio jūs esate verti, niekšiška ir nepatikima tauta! Dailydė iš kaimo, valkata, pamišėlis, kuris kliedi apie ne šios žemės karalystes ir kvaršina saujelei žvejų, keliems kaimiečiams ir krūvelei kaimo moterėlių galvas. Pasižiūrėkit į jį, į ką jis paverstas, kaip išniekintas ir kaip jūs jį aprėdėte! Ir kodėl jūs norite jį nužudyti? Pasilaikykite jį sau: nesate nusipelnę turėti geresnį Karalių už šitą. Ir aš taip pat, sekdamas jūsų pavyzdžiu, pasidarysiu sau pramogą iš jo kančios, o paskui paleisiu jį.

Paliepęs išvesti Jėzų, atsistojo tarpdury, ir, kreipdamasis į vyresniusius kunigus ir kitus, kurie veržėsi priekin atkišę galvas, norėdami išgirsti sprendimą, tarė:

— Atvedėte man šitą žmogų, lyg žmones kurstanti, ir štai, po to kai jūsų akivaizdoje apklausiau jį, aš neradau jame nė vieno nusikaltimo, kuriuo jūs kaltinate. Net ir Erodas nieko nerado, nes vėl atsiuntė pas mus. Vadinas, jis nieko nėra padaręs, už ką kaltas būtų mirties. Pabausiu jį ir paleisiu.

Ne tokio tikėjosi atsakymo staugianti aikštėje minia. Iš tūkstanties atvertų gerklų staiga išsiveržė gyvuliškas riksmas:

— Nužudyk jį!

Perdaug jau lengva būtų bausmė nuplakti šitą pavojingą Galybių ir Prekybos Dievo priešą. Visai ko kito nori Šventyklos skerdikai. Atėjo reikalauti kraujo, o ne atleidimo nuo bausmės.

— Nužudyk jį! — rėkė Ananijas ir Kaifas, o su jais drauge šnypščia farizėjiškos gyvatės, kaukia aukų prekyautojai, šventųjų pinigų keitėjai, asilų perkupčiai, vilkstinių varovai.

— Nužudyk jį! — kaukia Raštų žinovai, apsigaubę teologų togomis, paschalinės rinkos prekyautojai, aukštojo miesto krautuvininkai, Levitai, šventyklos tarnautojai, skolintojų pasiuntiniai, kunigų skelbėjai, visa minia pataikaujančių, susirinkusi prieš Pretoriją.

Kai šiek tiek triukšmas nurimo, Pilotas paklausė:

— Ką turiu daryti su Jėzumi, kurį vadina Kristum?

Ir visi suriko:

— Tebūnie prikaltas prie kryžiaus!

Tačiau Prokuratorius priešinasi:

— Bet ką gi jis yra blogo padaręs?

Susirinkusieji nuolatos šaukė:

— Tebūnie prikaltas prie kryžiaus! Nukryžiuok jį!

Jėzus gi, išbakęs ir giedrus pašiepiančio apsiausto balzganoje, žvalgosi švelniu žvilgsniu po minią, kuri nori duoti jam tai, ko savo širdyje jau tiek laiko troško. Jis miršta už juos, gaivindamas savyje dievišką viltį, kad savo mirtimi ir juos išgelbės, o jie apsupo jį iš visų pusių, staugdami, lyg rodos jis būtų norėjęs išvengti savo likimo, kurį pats buvo pasirinkęs. Jo draugų nėra čia; jie pasislėpė; visa jo tauta nori perverti vinimis jo kūną: tiktai vienas svetimšalis, romėnas, pagonis gina jo gyvybę. Kodėl ir jis nepasigaili ir neišduoda jo kryžiuotojams? Ar gi jisai nepastebi, kad dirbtinis jo pasigailėjimas nieko kito, be agonijos vilkinimo ir pagilino, neduoda? Mylėjo, todėl visai teisinga yra, kad būtų nekenčiamas; prikeldavo iš numirusių, todėl teisinga, kad būtų nužudytas; nori išgelbėti, todėl teisinga, kad visi nori jį nužudyti; nekaltas yra, todėl teisinga, kad būtų už kaltuosius paaukotas.

Tačiau užsispyrėlis Pilotas nepasiduoda Žydų triukšmavilams nei tyliam Jėzaus maldavimui. Už bet kokią kainą jį nori išgelbėti. Nenori ir ši kartą nusileisti šitiems sužvėrėjusiems niekšams.

Nepavyko jam suversti šitą nemalonią atsakomybę Antipai už mirties sprendimą; nesiseka jam perkalbėti šitą tigrų ir mulų tautą dėl jų nelaimingo Karaliaus nekaltybės. Minia nori pamatyti bent kiek kraujo; ji nori švenčių metu pasigrožėti kryžavimo reginiu. Pasotinsiu juos — mąsto Pilotas — pakaitu išduodamas jiems žmogžudžio galvą, vietoj nekalto žmogaus kūno.

— Sakau jums, kad nerandu jame jokio nusikaltimo. Bet jūs turite paprotį, kad išleisčiau vieną laisvėn Paschai. Kurį norite paleidžiami: Barabą, ar Jėzų, kurį Kristum vadina?

Minia netikėtai užklupta nežinojo, ką atsakyti. Ligi tol vienas vardas tebuvo, vienintelė auka, viena mirties baudmė, kurios reikalauta: viskas buvo aišku, kaip dangus tą, balandžio mėnesio vidurio, rytą. Bet šitas paniekos vertas pagonis, kad išgelbėtų tą papiktinimų skleidėją, išvelka aikštėn kitą vardą, kuris visus dalykus supainioja. Norėtų jį tiktai nuplakti, užuot išdavęs mirčiai ir norėtų dabar išduoti kitą piktadarį vietoj to, kurio mes reikalaujame. Laimei čia tebebuvo vyresnybė, raštų žinovai ir kunigai, kurie nebuvo nusiteikę, kad Jėzus iš jų rankų

išsprūstų, jie tai viena akimirka pašnibždėjo, ką reikėjo pasakyti. Ir kai Pilotas jų paklausė antrą kartą:

— Kurį iš dviejų norite paleidžiami? — visi vienu balsu atsakė:

— Paleisk Barabbą! Šitas gi tenumirštie! Žmogus, kurį Prokuratorius siūlė kaip pakaito kraują kryžavių mėgėjams, nebuvo bet koks nenaudėlis. Žmonių padavimuose buvo apie jį išlikę atminimų, kaip apie plėšiką, puldavusi pakeliais, kurį laikyta piktadariu iš profesijos. Iš jo pavardės priedėlio — Bar Rabban, kuris reiškia Rabbo Sūnus arba teisingiau Mokytojo Mokiniys, kadangi Rabinų mokiniai būdavo vadinami sūnumis, galima spėti, kad jis pagal savo gimimą ar pagal išeitą mokslą, priklausė Įstatymo Mokytojų luomui. Morkus ir Lukas aiškiai sako, kad jis buvo kaltinamas už papildytą žmogžudybę sukilimo metu, vadinamas už politinę žmogžudybę. Barabba Raštų žinovų mokykloje išauklėtas, ilgėdamasis Karalystės atstatymo ir neapkęsdamas pagonių, greičiausia priklausė Narsiesiems ir buvo sugautas metu vieno tų sukilimų, kurie nepavyko, kurie tais laikais būdavo labai dažni. Ar gi galima buvo prileisti, kad ši sadukėjų ir farizėjų brolija, kuri sielos gelmėse nešiojo tuos pačius jausmus, kaip ir Narsieji, nors dėl politinių sumetimų juos ir slėpė arba dėl pasiryžimo stokos apie tai pamiršdavo, kad ji būtų sutikusi su tokiu neįmanomu pakaitu?

Barabba, nors ir žmogžudys — ir apskritai todėl, kad žmogžudys — buvo patriotas, kankinys, svetimųjų persekiojamas. Tuo tarpu kai Jėzus, nors ir nieko nenužudė, norėjo padaryti kažką daug kenksmingesnio už žmogžudybę; norėjo padaryti Mozės įstatymų perversmą, sugriauti Šventyklą. Pirmasis buvo savotiškas tautos didvyris, antrasis buvo tautos priešininkas. Tad ar gi galima buvo svyruoti pasirenkant?

— Paleisk Barabbą! Šitas gi tenumirštie!

Pontijus Pilotas nesugebėjo nei padėti nei pats save išgelbėti. Jau jis galėjo tuo metu suprasti, kad Žydų vadai neduos išplėšti žvėrienos, į kurią jau buvo suleidę dantis, vienintelės, kuri gali jų alkį numalšinti. Tą dieną jos troško, kaip oro arba duonos. Nebūtų pasijudinę iš vietos, nebūtų ėję net pavalgyti, kol nebūtų pamatę to klajoklio Mesijos keturiomis vinimis prilalto į kryžmai sunertus rąstus.

Pontijus Pilotas yra bailys. Bijo padaryti neteisybę; bijo įžeisti žmoną; bijo patenkinti savo priešų reikalavimą, bet tuo pačiu metu bijo paleisti Jėzų; bijo kareivių padedamas išvaikyti tą suerzintą įžūlią minią; bijo pasinaudodamas valdžia pareikšti, kad Jėzus, kaip nekaltas, bus išleistas laisvėn, o Barabba, žmogžudys, bus nugalabytas. Tikras Romėnas, senovės Romėnas, aukštos kilmės, tuojau būtų nusileidęs šitiems įžūliems girtuokliams, kad nereiktų nė valandėlės gaišti, ginant kažkokį nežinomą keistuolį; arba bent būtų pradžioje nusprendęs, kad tas žmogus yra nekaltas ir yra valstybės globoje.

Pilotas gi, įsivėlęs į sumetimus, į atidėliojimus, į beprasmius klausinėjimus, į pusėtinas priemones ir parėdymus, į svyravimus, į netikslius įsakymus ir jų atšaukimus, dabar buvo pamažėle stumiamas ten, kur visai nebūtų norėjęs nugriūti. Bet tai, kad pradžioje nenutraukė bylos griežtu taip arba ne, padrąsino vadų įžūlumą ir minios nerimastavimą. Dabar jam beliko du keliai arba, po tiek išsisukinėjimų ir priešingumų, nusileisti negarbingai, arba statyti save pavojun, sukeliant bruzdėjimą, galintį tomis dienomis, kai Jeruzalėje veik trečdalis visos Judėjos buvo susirinkęs, tapti pavojingu sukilimu.

Išmuštas iš kelio dėl savo ne vyriškų ir svyruojančių minčių, triukšmo apsvaigintas, vėl kreipiasi, lyg patarimo ieškodamas, į tuos, kuriems privėlėjo ir norėjo įsakyti:

- Tad ką gi turiu daryti su Jėzumi, vadinamu Kristum?
- Nukryžiuok jį! Tebūnie prikaltas į Kryžių!
- Bet jisai gi nieko blogo nėra padaręs.
- Nukryžiuok jį! Nukryžiuok jį!

Ką gi jisai žino, tas nepakenčiamas svetimšalis, ar Jėzus padarė, ką blogo, ar ne? Pagal mūsų tikėjimą tai yra niekšas, piktžodžiautojas, tautos priešas ir kaltas mirties. Kaltas mirties, net jeigu nieko nebūtų padaręs, kadangi jo žodžiai pavojingesni už blogiausius darbus.

— Nukryžiuok jį! Nukryžiuok jį!

— Pasiimkite jį — šaukia Pilotas — ir nukryžiuokite, nes aš nerandu jame jokios kaltės.

— Mes turime Įstatymą ir pagal šį Įstatymą jis turi nu-mirti, nes jis save vadina Dievo Sūnumi!

Jėzaus tylėjimas pralenkia gyvulišką triukšmą. Grumiasi dėl jo kūno, o jis lyg vargiai tegali tai pastebėti. Nuo amžių glūdumos žino jisai savo likimą, kuris jam skirtas, ir kad šiandien atėjo jo diena. Perdaug nelygi ta kova! Iš vienos pusės Pagonis, kuris nieko apie jį nežino ir nieko nesupranta, kuris jį ne iš meilės gina, bet iš neapykantos, negina jo su pakeltu šydu, bet išsisukinėjimais ir užuolankomis, kuris labiau bijosi bruzdėjimo, negu neteisybės, kuris spiriasi dėl tuštybės, o ne dėl įsitikinimo nekaltumu. Iš kitos pusės yra pavojuje kunigai, miestelėnai, botagu peršerti, minia, kuri pasiduoda kurstymams, kaip kiekviena minia blogiausiems dalykams. Kiekvienam lengva atspėti, koki bus kovos išvada.

Tačiau Pontijus Pilotas neužleidžia vietos. Padovanos Barabbą jo bendrininkams, bet Jėzaus neapleidžia. Grįžta prie savo pirmos minties: paskirs jam kažkokią bausmę. Gal būt, pamatę mėlynės ir sustingusį nuo mušimo kraują, pasitenkins šituo pakaitu vieton nugalabijimo ir duos ramybę Nekaltajam, kuris vienodu pasigailėjimu žiūri į niekšišką piemenį ir išėlusius vilkus.

Prokuratorius pasakė, kad jokios kaltės jame neranda, o visdėlto pasmerkia jį nuplakti. Šitas priešingumas, šita pusėtina neteisybė, šita nuolaida yra Piloto stiliaus, bet taip pat, kaip ir kiti bandymai, nepasieks tikslo, ir, pagaliau, prikergs dar vieną gėdą prie galutinio pralaimėjimo.

Žydai šaukia visa gerkle:

— Nukryžiuok jį!

Bet jis sugrįžta Pretorijon ir atiduoda Jėzų kareiviams — romėnams jį nuplakti.

Apvainikuotas Karalius.

Samdyti kareiviai, kurie provincijose sudarydavo svarbiausią legijonų dalį, nieko kito ir nelaukė. Visą laiką kariškiai, sudarę Pretorijos įgulą, priversti buvo nieko neveikdami ir tylėdami žiūrėti į šitą kolonialų sambrūzdį, iš kurio tegalėjo padaryti vieną savo išvadą: kad jų viršininkas nekaip pasirodė. Pradžioje juos domino iškreiptų veidų reginys, atsikirtinėjimai ir šitos žydų balos mostogavimas rankomis, tačiau greit pastebėjo, kad Prokuratorius, iš visų pusių apstotas ir įsipainiojęs į tinklą, blaškėsi, negalėdamas išbristi iš šitos rytmetinės klampynės. Žiūrėjo į jį, kaip žiūri šunes į nevykusį medžiotoją, kuris tai čia, tai ten sukinėjasi, nesiryždamas šauti, nors žvėriena jau čia pat.

Pagaliau dabar pradėta kažką daryti. Ir jiems prasidėjo pramoga. Apkulti Žydo sprandą, kurio ir patys Žydai neapkentė, tai buvo pramoga, kuriai nereikalinga buvo nei vargo, ir už kurią negrėšė joks pavojus. Galima buvo sušildyti rankas, pramankštinti muskulų, sustyrusius rytmečio šaltyje ir nuvyti nuobodumą.

Sušaukta visas būrys rūmų kieme, nuimta nuo Jėzaus baltas apsiaustas, Antipos padovanotas — tai buvo pirmutinis šito žygio laimikis — paskui nuvilktą kiti rūbai. Liktoriai atrišo rykštes ir išdalino jas stipresniesiems. Tai buvo įgudę žmonės, kurie mokėjo plakti linksmais užsimojimais, laikydarnies plakimo taisyklių.

Pusiau apnuogintas, pririštas prie stulpo, kad susmukdamas neatšipintų kirčių smūgio, Jėzus tylomis meldėsi į Tėvą už tuos kareivius, kurie jį mušė prakaituotomis kaktomis. Ar gi nebuvo pasakęs: Mylėkite tuos, kurie jūsų nekenčia; laiminkite tuos, kurie jus persekioja; atkreipkite dešinį veidą, kas jus užgavo į kairį? Negalėjo jisai tuo momentu savo plakėjams kuo kitu atsisteisti, kaip savo užstojimu pas Dievą, kad jiems būtų atleista, kad būtų išteisinti. Ir jie, kaip jisai, yra belaisviai, įsakymų

vykdytojai, ir nežino kas yra tas, kuri plaka su tokia nekalta šypsena; ir juos taip pat plakta už įvairius nusižengimus, todėl nieko ypatingo neranda čia, kad Prokuratorius, Viršininkas, Romėnas, liepė nubausti tokia pat bausme žemesnės ir valdinės rasės nusikaltėlių.

Smarkiai kirskite, legionininkai, nes to kraujo lašai, kurie pradeda sruventi iš sukapotos odos, ir už jus yra išteklėję. Tai pirmutinis Žmogaus Sūnaus kraujas, kurį žmonės iš jo išplėšė. Vakarienės metu jo kraujas turėjo vyno pavidalą, ant Alyvų Kalno, kraujas su prakaitu išteklėjęs, buvo dvasios ir vidaus kančios išspauistas. Bet, šiandien, pagaliau, kraują iš Kristaus gyslų lieja žmogaus rankos; kietos kareivių rankos, kurios tarnauja turtuoliams ir valdovams, plakėjų rankos, kurios pavaduoja nukryžiuotojų rankas. Jo pamėlynavę, kraujais pasrūvusieji, patinę pečiai jau yra paruošti pritaikyti prie rąsto; tuo būdu suraižyti ir sukapoti dar labiau jį degins, kai jį išties ant menkai aptašyto kryžiaus stulpo. Dabar galite nustoti: jau visas kiemas bailaus svetimšalio pasruvo krauju. Vartininkas dar šiandien išplaus tas dėmes, bet ir išplovus jos sužys ant baltų Pontijaus Piloto delnų.

Paskirtas smūgių skaičius jau buvo atliktas pagal taisykles, tačiau legionieriai, pamėginę šios pramogos, nenori taip staiga persiskirti su savo žaislu. Lig šiol jie buvo įsakymo vykdytojai, o dabar jie nori savotiškai pasismaginti. Šis žmogus, kaip tvirtina anie aikštės rėksniai, vadina save Karalium. Patenkinkime šito bepročio išdidumo norą, ir tokiu būdu mes piktai pasityčiosime iš tų, kurie nenori jam pripažinti karališkos didenybės.

Vienas kareivių nusivelka raudoną apsiaustą — raudoną legionininko apsiaustą — ir užmeta jį ant pasrūvusių kraujais pečių; kitas vėl pastebi erškėčių kerą, paruoštų ugniai užkurti vakare sargybos ugniakure; keletą sausų šakų supina vainiko pavidalo ir apsupa jo galvą; trečias liepia vergui paduoti jam vytelę, ir prievarta įspraudžia ją tarp dešinės rankos pirštų, paskui, juokdamiesi pramoga, klykaudami pastumia jį prie kėdės. Dabar, viens po kito, praeidami pro jį priklaupia ir šaukia:

— Sveikas, Žydų Karaliau!

Tačiau ne visi pasitenkina šiuo pajuokiančiu garbės atidavinėjimu. Tai vienas, tai kitas suduoda jam per veidą, ant kurio dar tebematyt Kaitos tarnų pirštų žymės; kiti spiauna jam į akis; kitas vėl, drąsesnis, ištraukia iš rankos cukrinės nendrės kotą ir smogia jam per galvą taip, kad erškėčių aštrūs spygliai sulenda giliau galvon ir apie kaktą ištrikšta raudoni lašai, kurių raudonumas panašus į apsiausto spalvą.

Ir gal būtų dar išsigalvoję kokią kitą jiems tinkamą pramogą, jeigu atvykęs Prokuratorius nebūtų davęs įsakymo išvesti aikštėn nuplaktą Karalių. Legionininkai, apvilkdami Jėzų šitais pajuokos parėdais, suprato Piloto sarkastinį tikslą. Jisai nusišypsojo, paėmė Jėzų už rankos, nusivedė jį į Pretorijos akmenimis išklotą prieangį ir, rodydamas jį susigrūdusiems žvėrimis, sušuko:

— Štai Žmogus!

Ir atgręžia Kristaus pečius į sugyvuolėjusios minios veidus, kad pamatytų jo pamėlynavusį ir kraujais paplūdusį kūną. Lyg būtų pasakęs:

— Pažvelkite į jį, jūsų Karalių, į vienintelį Karalių, kurio esate verti, į jo didenybę šitais aprėdais, kurie tiktai jam vienam teptitinka! Jo vainikas iš dygliuotų erškėčių; jo purpurinis apsiaustas yra samdininko rūbokšnis; jo valdžios ženklas (skeptras) yra sausos nendrės kotas, nukirstas jūsų sausoje paravėje. Štai tie suvereno ženklai, verti šito elgetos Karaliaus, kurio taip neteisingai užsigina ši niekam verta tauta, kuriai jūs priklausot. Trokštate jo kraujo? Štai jį turite; pažvelkite, kaip jis stingsta aplink žaizdas, plakant atvertas, ir kaip sunkiasi iš po erškėčių vainiko. Tai nedaug, bet turi užtekti, nes tai nekaltas kraujas, ir jau esu padaręs didelę malonę jums, kad leidžiau jį pralieti jums patenkinti. O dabar išsinešdinkite iš čia, nes man jau įkyrėjo šitas triukšmas!

Bet Žydai nenusiramino nei šiais žodžiais, nei šiuo reginiu. Norėjo jie visai ko kito, tik ne nuplakimo ir ne šito kaukių reginio, kad galėtų ramiai išsiskirstyti. Pilotui atrodė, kad jis galės iš jų pasijuokti, bet pajuto, kad čia nėra vietos juokavimams. Du kart lauzė galvą, norėdamas jų tikslams pasipriešinti, ir du kart jam nepavyko. Nei mėlynės ant kūno, nei kareivių sugalvota pajuoka nėra tinkama bausmė tam, kurs yra Dievo priešas; dar

yra Judėjoje medžių ir vinių, prikalti jį prie medžio. Ir užkimę balsai choru kartoja:

— Tebūnie nukryžiuotas! Tebūnie nukryžiuotas!

Pervėlai Pilotas apsižiūri, kad jis įvartytas į klampynę, iš kurios jau nebegalės išklampoti. Prieš visus jo nutarimus atsisloja užsispyrimas, kurio nesugebėjo numatyti. Paskutinis šviesos spindulys padiktavo jam didelius žodžius:

— Štai Žmogus!

Bet jis pats nesugebėtų šito pareiškimo pagrįsti, kuris praneša jo dvasios žemumą. Nepastebėjo jisai suradęs tą tiesą, kurios ieškojo; pusėtiną tiesą, bet gilesnę už visas tas, kokias jam galėjo parodyti Romos ir Graikijos filosofai. Nemokėtų pasakyti, kodėl Jėzus yra ištikrųjų Žmogus, simbolis visos kenčiančios ir pažemintos žmonijos, savo vadų išduotos, savo mokytojų nuviltos, kasdien kryžiuojamos karalių, apleidžiančių savo valdinius turtuoliais, kurie iš vargšų akių spaudžia ašaras, apleidžiančių kunigais, kurie daugiau tegalvoja apie savo pilvą, negu apie Dievą. Jėzus yra tas Skausmo Vyras, apie kurį kalbėjo Izaiias, menkos išvaizdos žmogus, kurį visi atstumia ir kuris už visus bus nužudytas; ir, pagaliau, jis yra vienintelis vieno Dievo Sūnus, kuris priėmė žmogaus išvaizdą ir, kuris vieną dieną nužengs iš naujo galybės garbėje ir naujojoje šviesoje, atsikėlimo iš numirusių trimitams gaudžiant. Tačiau šiandien Piloto akyse, Piloto priešų akyse, jis tėra vargšas žmogus, nieko nereiškęs žmogus, mėsos gabalas rykštėms ir vinims, žmogus ir ne Žmogus, mirštanti būtybė, o ne Dievas. Ko gi laukia Pilotas savo sibiliškomis kalbomis norėdamas atiduoti jį į budelio rankas?

Ir vis dėlto Pilotas nenusileidžia. Šalia šito tylinčio žmogaus romėnas pasijunta apimtas baimės, kokios niekad prieš tai nebuvo patyręs. Kas gi tad yra šitas žmogus, kurio mirties reikalauja visa tauta, ir kurio jis nesugeba nei išgelbėti, nei paaukoti? Dar kartą jis kreipiasi į Jėzų:

— Pasakyk man, iš kur tu?

Tačiau Jėzus nieko neatsako.

— Nesikalbi su manim? Ar nežinai, kad turiu teisę paleisti tave arba nukryžiuoti?

Tuomet išniekintas Karalius pakelia galvą:

— Jokios valdžios man neturėtumei, jeigu tau iš anksto nebūtų duota; todėl tas, kuris išdavė mane į tavo rankas, yra kaltėnis už tave.

Tiktai Kaifas ir jo bendrininkai tėra iš tikrųjų kalti, o kiti tėra užpiūdyti šunes ir klusnūs įrankiai. Ir Pilotas tėra kunigų neapykantos ir dieviškos valios šiurkštus įrankis.

Tačiau Prokuratorius, nesuvokdamas šitoje klampynėje naujo būdo perkirsti kilpai, kuri jį smaugia, grįžta prie pirmąsios minties.

— Štai jūsų Karalius!

Žydai, užnuodyti pakartojama panieka, puola jį įsiutę:

— Jeigu jį išleisi, nesi Cezario draugas. Nes kiekvienas, kuris save laiko karalium, yra Cezario priešas.

Surado pagaliau tinkamą ir jautrią vietą nugalėti bailiui. Kiekvieno Romos valdininko karjera, kad ir kokią aukštą tarnybą jis turėtų, tais laikais pareidavo nuo Cezario malonės. Šitos rūšies priekaištas, taip gudriai įtūžusių advokatų pastatytas — o tokių advokatų tarp Žydų netrūko, kaip kad vėliau turėjo įsitikinti, skaitydamas Filono memorialą — galėjo jį pražudyti. Bet nepaisydamas šito grasymo Pilotas paskutinį kartą stato dar kvailėsnį klausimą:

— Ar aš turiu nukryžiuoti jūsų Karalių?

Kunigų vyresnieji matydami, kad jie jau arti laimėjimo, paskutine melagyste atsako:

— Mes neturime kito karaliaus be Cezario!

Minia gi patvirtina savo vardu melagystę ryškiu riksmu:

— Mirtis jam! Mirtis! Nukryžiuok jį!

Pilotas pasiduoda. Jeigu nenori sukelti bruzdėjimo, kuris gali uždegti visą Judėją, reikia nusileisti. Galvoja jis, kad gali turėti ramią sąžinę: visus būdus išmėgino išgelbėti šitam žmogui, kuris pats nenori gelbėtis.

Mėgino jį gelbėti, liepdamas pačiam Sinedrionui jį teisti, kuris negali mirties bausmės pritaikyti, mėgino jį gelbėti, pasiūsdamas pas Erodą; mėgino gelbėti, tvirtindamas, kad nerado jame jokios kaltės; mėgino gelbėti, siūlydamas išleisti jį vietoj Bar Rabbo; mėgino gelbėti, liepdamas jį nuplakti, tikėdamasis, kad šitos pažeminančios bausmės užteks įsisiūbavusiai aistrai numalšinti; mėgino gelbėti, stengdamasis sužadinti pasigailėjimo jausmą

šitose užkietėjusiose širdyse. Bet visos jo pastangos nuėjo niekais; negali gi jisai dėl kažkokio nevykusio pranašo leisti kelti sambrūzdi krašte! Dar tuo labiau, kad dėl šio klajoklio gali apskūsti jį Tiberijui, ir jis gali netekti tarnybos.

Pilotas įsivaizduoja, kad jis nėra kaltas šito nekaltojo kraujo. Ir kad visiems paliktų matomą šito nekaltumo įspūdį, liepia atnešti dubenį vandens ir nusiplauna visų akivaizdoje rankas, sakydamas:

— Aš nesu kaltas šito teisingojo kraujo: pagalvokite patys!

Visa minia atsiliepė tan balsan:

— Jo kraujas ant mūsų ir mūsų vaikų. Tada jis davė įsakymą išleisti Bar Rabbą, ir padavė kareiviams nukryžiuoti Teisingąjį.

Bet vanduo, per jo rankas nutėkėjęs nesugebės jį apiplauti. Jo rankos ir iki šios dienos pasiliko kruvinos ir amžinai raudonos. Turėjo galią išgelbėti šitą žmogų, bet nenorėjo. Jo išsiskolinėjimai, keleriopos atmainos niekšiškumo tos jo sielos, užnuodytos skepticizmo ironija, nuvedė Jėzų į Kaukuolių kalno viršūnę, jeigu būtų ištikrųjų jį laikęs kaltą ir būtų sutikęs jį nužudyti, nebūtų buvęs toks niekšiškas. Bet jisai žino, kad Jėzuje nėra kaltės, kad Jėzus, kaip jam sakė Klaudija Prokula, ir kaip jis pats pakartotinai buvo pasakęs, yra Teisus. Valdovas, kurs bijodamasis sau blogą padaryti, leidžia nužudyti Teisųjį, tas, kurs yra pašauktas užstoti teisingiesiems prieš žudytojus, nenusipelno pateisinamas. Bet aš padariau, sako Pilotas, visa, ką galėjau norėdamas ištraukti jį iš neteisiųjų rankų. Netiesa. Daug būdų mėgino, bet neparinko to vieno, kuris būtų privedęs jį prie tikslo. Nepaaukojo pats savęs, nepašventė pats savęs, nenorėjo statyti pavojun savo autoriteto ir savo laimės. Žydai nekenčia Jėzaus, bet lygiai tiek neapkenčia ir Piloto, kuris tieka būdų juos erzina ir išjuokia. Užuoat pasiūlęs pakaitu už Jėzų sukilėlį Barabbą, turėjo pats save pasiūlyti, Pontijų Pilotą, Judėjos Prokuratorių, tuomet minia, gal būt, ir būtų priėmusi šitą pakaitą. Jokia kita, be jo paties, auka nebūtų galėjusi pasotinti Žydų įsiutimo. Nebuvo reikalo numirti.

Būtų užtekę sužadinti juos apskūsti jį Cezariui, kaip Cezario priešą. Tiberijus būtų išvijęs jį iš tos tarnybos, o gal dar būtų pasmerkęs jį ištremti, bet būtų galėjęs nusinešti jį iš-

trėmimo vietą ir nelaimėje būtų galėjęs turėti malonią savo nekaltumo paguodą. Juo labiau, kad tas pats likimas, kuris jam dabar liepia mesti Jėzų į jo priešų rankas, kaip permaldavimo auką, ir taip po keletos metų jį išstiks. Žydai ir Samaritiečiai jį apskūs, Sirijos valdovas atstatys jį nuo vietos, o Kaligula pasiųs jį į Galijos pasienį. Bet ir ištrėmime jį sekios didžiojo Nebylio šešėlis, nužudyto jam sutikus. Veltui įsakė pastatyti Jeruzalėje gražią cisterną pilną vandens, veltui prieš minią nusiplovė šituo vandeniu. Tas vanduo buvo žydų vanduo, sudrumstas ir užterštas vanduo, kuris nenuvalo. Joks plovimas negalės nuvalyti nuo jo rankų dėmių, kurias jose paliko dieviškasis Kristaus kraujas.

Parasceve.

Saulė aukštai pakilo ant giedro balandžio dangaus ir jau buvo arti savo kelio viršūnės.

Kova tarp svyruojančio gynėjo ir įžūlių puolikų užėmė didesnę ryto dalį, gaišti nebebuvo laiko—reikėjo skubėti. Pagal Mozės senovinį įstatymą, pasmerktųjų kūnai negalėjo nužudymo vietoje pasilikti saulei nusileidus, o balandžio dienos dar ne tokios ilgos, kaip birželio.

Nors turėjo įsiutusios gaujos pritarimą, Kaifas neramus kol klajoklio kojos nesustings, prikaltos geležinėmis vinimis prie kryžiaus. Atsimena jisai, kaip Jėzus įžengė prieš kelias dienas į miestą, sutiktas žaliuojančių palmių šakomis ir džiaugsmingomis giesmėmis. Nebijo vyriausis kunigas savo miesto, bet tuo metu jis buvo pilnas žmonių iš provincijų, jie buvo iš visų kraštų atvykę ir neturėjo bendrų reikalų nei užsimojimų, kaip tie nuolatiniai gyventojai, kurie sukinėdavosi apie Šventyklą. Ypatingai tie, Galilėjiečiai, kurie su juo ligi čia atvyko, ir kurie jį buvo pamilę, galėję būtų sukelti bruzdėjimą ir suvėlinti, jeigu ne visai sutrukdyti, tikrą tos dienos iškilmingą aukojimą.

Ir Pilotas nori greičiau atsikratyti šito įkyrėjusio nekaltojo; nebenori apie jį nė galvoti; tikisi po jo mirties galėsiąs užmiršti šituos jo žvilgsnius ir tuos žodžius, o svarbiausia tą skaudų neramumą, kuris labai primena sąžinės priekaištus. Nors gerai buvo nusiplovęs ir nusišluostęs rankas, atrodė jam, kad šis savo tylėjimu yra jį pasmerkęs žiauriau, negu mirties bausmei; jam atrodė, kad jis yra kaltininkas šito nuplakto pasmerktojo akivaizdoje. Kad išlietų savo pyktį ant tų, kurie yra tikra to viso priežastis, vienam savo raštininkų diktuoja titulo arba kortelės turinį, kurią pasmerktasis turėdavo nešti užkabintą ant kaklo ligi tol, kol ji būdavo prikalta viršum galvos ant kryžiaus viršūnės. Ir padiktavo taip: *Jėzus Nazarietis Žydų Karalius*. Raštininkas šituos žodžius parašė tris kartus, trimis kalbomis, didelėmis raudonomis raidėmis ant pabaltinto medžio.

Žydų vyresnybė, kuri tenai tebebuvo ir kaklus ištempus sekė paruošimus, perskaičius sarkastišką užrašą, riktelėjo, pasipiktinus:

— Nerašyk — sako Pilotui — Žydų Karalius, bet kad jis sakėsi: Aš esmi Žydų Karalius.

Tačiau Prokuratorius juos stačiokiškai perkerta:

— Ką parašiau, parašyta.

Tai yra jo paskutiniai žodžiai, kuriuos istorija atmena, ir gilesni savo prasme. Priverstas esmi atiduoti jums šito žmogaus gyvybę, bet neišsiginu to, ką pasakiau. Jėzus yra Nazarietis, tai reiškia taip pat Šventas, ir yra jūsų Karalius, nelaimingas Karalius, taip atitinkas jūsų skurdą, ir noriu, kad visi žinotų — todėl įsakiau parašyti tuos žodžius lotyniškai ir graikiškai be hebrajų kalbos — kaip elgiasi jūsų tauta su savo Šventaisiais ir Karaliais.

O dabar eikite šalin iš mano akių! jau man jūs įkyrėjot! *Quod scripsi, scripsi.*

Tuo tarpu kareiviai vėl užvilko Jėzų jo neturtingais rūbais ir ant kaklo užkabino lentelę. Kiti iš Pretorijos sandėlių išnešė tris storus pušinius kryžius, vinis, plaktuką ir reples. Palydovai jau buvo pasiruošę. Pilotas pasakė paprastą įsakymą.

I, lictor, expedi cruce[m], ir niūri vilkstinė sujudėjo iš vietos.

Priekyje jojo ant arklio Šimtininkas, tas, kurį Tacitas, šiurpiu klaidumu, vadina *exactor mortis*. Tuoju paskui jį, ginkluotų legionininkų apsuptas ratu, ėjo Jėzus ir du Galvažudžiai, kurie turėjo būti draug su juo nukryžiuoti. Visi trys pagal romėnų taisyklės nešė ant pečių kryžių. Juos sekė valkatų minios klegesys, kuris kiekviename žingsnyje pakeliui augo, susiliedamas su bendrininkais ir gatvių žiopliais.

Tai buvo Parasceve, Pasiruošimo diena, Paschos išvakarės. Tūkstančiai avinų kailių buvo patiesta ant stogų; ir iš kiekvienų namų kilo dūmų stulpas, kuris ore išsisklaidydavo švelniai, kaip ką tik pražydusio žiedo puokštė, o paskui išsiskirstydavo ir pranykdavo šventadieniu dvelkiančioje padangėje. Iš skersgatvių gilumos išlysdavo į šviesą senos moterys su piktai iškreiptais žandais, svaidydamos keiksmus; apskretę vaikėzai šokinėdami ant „arkliukų“, kuriais jie vaizdavosi vytnės, laikydami jas po pažastimis; barzdoti vyrai, nešdamies ant pečių ožiuką arba vyno statinėle; prekių vežiotojai vedė asilus su nuleistomis žemyn kaktomis už apinasrio; mergaitės, kurios mėtė begėdiškomis arba

liūdnomis akimis į svetimšalius, kurie atsargiai vaikščiojo, apkvaišę šituo prieššventiniu bruzdėjimu. Visos šeimininkės sukinėjosi apie stalus ruošdamos valgius ir visa, kas rytojaus dienai buvo reikalinga, nes saulei nusileidus, visos rankos būdavo laisvos dvidešimts keturias valandas nuo Adomo prakeikimo. Nulupti jėriukai jau laukė sukapti į keturias dalis ugnies; nerauginta duona kvepėdama krosnimi kauburėliais raitėsi duonkepėse; vyrai pilstė į ąsočius vyną, vaikai, taip pat norėdami kuo nors prisidėti prie darbo, valė ant stalų karčias daržoves.

Nė vieno nebuvo be darbo; nė vieno nebuvo, kas savo širdyje būtų nesidžiaugęs, galvodamas apie šventės ir poilsio dieną, kurią kiekviena šeima susirinks apie tėvą ir valgys ramybėje, gerdama iš vienos taurės dėkingumo vyną, ir Dievas bus šito džiaugsmo liudininkas, nes iš visų namų šauksis į jį dėkingumo psalmėmis. Net ir vargšai tą dieną jausdavosi lyg turtingesni; turtingieji dėl didelio uždarbio lyg ir dosnesni; ir sūnūs, kurių patyrimas nebuvo nusmelkęs vilčių, buvo jautresni, ir moterys būdavo labiau mylimos.

Visur buvo galima pastebėti tą ramią nuotaiką, tą gerai nusiteikusi judrumą, tą linksmą bėginėjimą, kuris jaučiamas prieš dideles žmonių iškilmes. Vilties ir pavasario dvelkimas skriejo viršun šito seno apipjaustytųjų skruzdėlyno. Ir iš rytinio didžiulio saulės skritulio žerte — žėrė ant keturių kalvų visas šviesos tvanas.

Šitoje šventadienio giedroje tarp šitų šventadieniškų rūpesčių, tarp šitų šventadieniškai nusiteikusių žmonių, slenka pamažėle, kaip laidotuvių procesija, klaiki kryžių nešėjų eiseną. Aplink juos viskas kalba apie džiaugsmą ir gyvenimą, o jie eina kančiai ir mirčiai. Visi laukia nekantraudami vakaro, kad susitiktų su tais, kuriuos myli, kad atsisėstų už gausiai paruošto stalo gerti karšto ir skausmingo vyno laimingųjų dienų, kad patogiai išsitiestų lovose ir lauktų labiausiai pageidaujamo per ištikus metus subatos rytmečio, o tie Trys amžinai atskirti nuo tų, kurie juos bučiuodavo, ir pasilsėti ant paniekos medžio; tikrai uksusu galės užgesyti troškuli ir sustingę, šalti bus įmesti į šaltą žemę.

Žmonės prasiskiria į abi šalis nuo Šimtininko arklio kanopų dundėjimo ir stoviniuodami žiūri į nelaiminguosius, kurie sunkiai kvėpuoja ir prakaituoja po klaikia našta. Du Galva-

žudžiai atrodo stiprūs ir standūs; tačiau ans pirmutinis, Skausmų Vyras, svyruoja ir klumpa, tartum jau pirmąjį žingsnį žengęs jis nebeturės jėgų antrą žingsnį žengti. Anos baisios nakties metu galutinai išsemtas, tais keturiais tardymais, skaudžiais tąsmais, mušimais veidan, daužymais lazdomis, plakimu; netekęs žmogaus panašumo nuo kraujo, prakaito, spaudymų, nuo šito paskutinio vargo, niekuo neprimena to drąsaus jaunuolio, kuris prieš kelias dienas su botagu rankose išvalė Šventyklos urvą. Jo gražus šviesus veidas dabar buvo skausmo iškoneveiktas; paraudusios nuo sulaikomų ašarų akys buvo įdubusios ir sukritusios į akių duobutes; ant suraižytų plakant pečių rūbai lipo prie žaizdų, dar daugiau padidindami skausmą; kojos labiau už kitus sąnarius jautė nuovargį ir linko po kūno ir kryžiaus sunkumu. „Dvasia yra pasiryžusi, bet kūnas silpnas“. Nuo anos budėjimo nakties, kuri buvo merdėjimo pradžia, kiek gi kitokių smūgių aižė šitą kūną! Judos pabučiavimas, draugų išbėgiojimas, virvės ant rankų, teisėjų grasymai, kareivių išniekinimai, Piloto niekšiškumas, minios riksmiai gresią mirtimi, legionininkų pasityčiojimai ir šita eiseną su kryžiumi ant pečių, pajuokos ir paniekos lydymas tų, kuriuos jis myli.

Tie, kurie mato jį vedant, juo nesirūpina — veda jį nukryžiuoti, ir gerai jam — arba stengiasi, mokąs skaityti, iššifruoti lentelę, kuri kebą ant jo kaklo. Daugelis, tačiau, žino jį iš mąstymo arba iš vardo ir rodo į jį savo kaimynams pirštu su pilna pasitenkinimo povyza. Kai kurie prisijungia prie eisenos einančios užpakaly, kad pasigrožėtų ligi galo visuomet nauju žmogaus mirties reginiu; daugelis tą pat būtų padarę, kad tai nebūtų buvusi diena didelių rūpesčių. Tie, kurie buvo bepradėdą jį tikėti, dabar piktinosi juo, kadangi nesugebėjo parodyti jėgos ir leidosi suimamas, kaip pirmas pakliuvęs į rankas piktadarys; ir kad įsigytų gerą apie save nuomonę tarp kunigų ir vyresnybės, įsimaišiusios į eiseną, praeidami pro šalį drėbdavo ant netikrojo Mesijos daugiau ar mažiau prašmatnesnių keiksmų. Retas kuris buvo, kuriam spaudė širdį, matant tokį reginį ir tą aplinkumą net ir nežinodami, kas jis buvo, pajuto jam to įgimto gailesio, kurį liaudis pajunta pasmerktiesiems, arba dar turėjo kiek širdyse meilės Mokytojui, kuris troško gero vargšams, kuris ligonis pagydydavo, kuris skelbė daug teisingesnę Karalystę už tą, kuri

taip smaugia žemę. Bet tokių buvo nedaug, ir berods jie gėdėjosi savo slaptos užuojautos žmogui, kuri laikė ne tokiu nekenčiamu ir galingesniu. Didesnė dalis rami ir pasitenkinus žvalgėsi į tą laidotuvių eiseną, lyg, rodos, ji būtų buvusi paprastas artėjančių švenčių pajavairinimas.

Tik keletas Moterų, apsupusios galvas skaromis, eidamos užpakaly visų, kiek atokiau, verkė, stengdamos paslėpti savo verksmą; kuris galėjo kai kam pasirodyti nusikaltimu.

Dar nebuvo priėję prie Sodnų Vartų, bet jau buvo netoliese nuo jų, kada Jėzus, jėgų netekęs, susverdėjo, pargriuvo ant žemės po kryžium. Jo veidas staiga nublyško, kaip sniegas; paraudusios blakstienos uždengė akis: atrodė lyg būtų numiręs, jeigu ne krikiąs kvėpavimas, kuris veržėsi iš pusiau pravertos burnos.

Visi sustojo ir glaudus žmonių ratas tiesė rankas ir kaklus į parpuolusį visai burnodami. Žydai, kurie sekė paskui nuo Kaifos namų, nenorėjo tam priduoti jokios reikšmės.

— Tai apsimetimas — rėkė jie. Pastatyt jį ant kojų. Tai veidmainys. Privalo nešti kryžių ligi nuskirtos vietos. Toks yra įstatymas. Spirt koja, kaip asilui, ir priekin.

Kiti juokavo:

— Žiūrėkite, štai, į šitą didelį Karalių, kuris turėjo nukariauti karalystes! Neturi jėgų panešti du gabalus medžio, o jis norėjo nešioti ginklus ir šarvus. Sakėsi esąs daugiau, negu žmogus, o iš tikrųjų tėra moterėlė, kuri dėl pirmo nemalonumo nualpsta. Paraližuotus pagydydavo, o pats negali ant kojų išsilaikyti. Jpilkite jam į burną vyno taure, kad jis atsigaūtų!

Bet Šimtininkas, kuris skubinosi, kaip Pilotas, užbaigti tą įkyrų patarnavimą, suprato kaip žmogus turįs apie žmones savo nuovoką, kad nelaimingasis negalės nunešti savo kryžiaus ligi Kaukuolių vietos, ir pradėjo ieškoti akimis kai ką, kas galėtų šitą naštą pakelti. Kaip tik tuo laiku ėjo žmogus iš lauko, iš Cirenos, vadinamas Simanu, kuris, pastebėjęs minią, įsibrukę os vidurin ir nustebęs žiūrėjo į skausmingai kvėpuojantį kūną, dviejų rąstų prislėgtą. Šimtininkas jį pastebėjęs ir nutaręs, kad jis tartum buvo pasiryžęs, o be to, kad pasirodė petingas, šūkterėjo jį ir tarė:

Paimk šitą kryžių ir eik su mumis.

Cirenietis netaręs nė žodžio paklausė. Gal būt, iš gerumo, arba bent iš prievartos, kadangi Romos kareiviai užimtuose kraštuose turi teisę priversti kiekvieną jiems padėti. „Jeigu tau kareivis skiria darbą — rašo Arianus, nebandyk priešintis, nei murmėti, nes priešingu atveju gali gauti lazdą.“

Apie tą gailestingą kaimietį, kuris palenkė savo kaimietiškus pečius, kad palengvintų Kristaus pečius, nieko daugiau nežinome, bet žinome, kad jo sūnūs, Aleksandras ir Rufus, buvo krikščionys ir labai yra galimas daiktas, kad jis juos atvertė savo pasakojimu apie mirtį, kurios tapo priverstinu liudininku.

Du kareiviai pakėlė nuo žemės parpuolusį ir pastūmėjo jį priekin. Eisena vėl pradėjo judėti vidudienio saulės kepinama. Tačiau du Galvažudžiai murmėjo pro dantis, kad apie juos niekas negalvoja, ir kad neteisingai nuimta našta štai nuo ano, kuris apsimetė apalpęs, o jiems jokio palengvinimo nepadaryta. Tai buvo aiškus ir iškalbingas šališkumas, tuo labiau, kad ans, kaip kalbėjo kunigai, buvo už juos daug kaltesnis. Nuo to momento pradeda jo lygiai nekęsti du nelaimės draugai ir piktžodžiaus dar prieš jį, kada iš abiejų jo pusių bus prikalti prie kryžių, kuriuos neša ant pečių.

Klajojās Žydas.

(Amžinas Žydas).

Pasakojime apie Kančią, šitoje vietoje įterpiama sena legenda. Šita legenda pražydo krikščionių vaizduotėje po tūkstanties su viršum metų po Kristaus mirties, bet turi savyje tokį gilų simbolį, kad žmonija negalėjo jos užmiršti, ir ne vienas poetas ryžosi ją gaivinti.

Tarp Žydų, kurie tyčiojosi iš Jėzaus, kai jis parpuolė, vienas iš jų buvo žiauresnis ir negailestingesnis už visus. Kada, pagaliau, kareiviai pakėlė nuo žemės nemirtingąjį pasmerktąjį, ans žydas sudavė jam ranka per pečius ir suriko:

Kelkis, kelkis, ir eik greičiau!

Užgautasis, kaip ans žydas pasakojo vėliau, atsigrįžo ir, pažvelgęs į jį giliai, atsiliepė:

— Ir tu eisi, kol aš sugrįšiu.

Ir ans, padėjęs ant žemės vaiką, kuri laikė rankose, nuėjo tolyn, ir nuo to laiko matuoja žemės kelius, neturėdamas ilgesnio už tris dienas poilsio vienoje vietoje, nepatirdamas nuovargio ir negalėdamas numirti. Vienas iš daugelio, kurie pasakoja, kad pažinojo, sako, kad jis yra „augaloto ūgio, tamsaus veido, liesas, su giliai įdubusiomis akimis ir retais plaukais apaugusia barzda“; moka jis visas kalbas, bet kalba tik su krikščionimis ir nežiūri į tuos, kurie su juo kalba. Tvirtina, kad buvo sugrįžęs į Jeruzalę tiktai tam, kad pamatyti ją sugriautą; vaikšto basomis kojomis, neturi kišenės ir nematyt, kur jis deda pinigų, ir jų niekados su savim neturi. Jeigu jam duoda daugiau, negu reikalinga, jis išdalina pavargėliams. Žinomiausias jo vardas — o turi jis daug vardų — yra Buttadėjas, žmogus, kuris atstūmė Dievą.

Šita legenda nė viename iš pirmųjų amžių krikščionių tekste nepatvirtinama. Tačiau joje yra daug klaikesnė tiesa už istorinę tiesą.

Kad tą dieną begalės Žydų tyčiojosi iš Jėzaus nuovargio ir kančios yra neabejotinas dalykas, lygiai neabejotinas dalykas,

kad kažkas dar tebesibasto po visus pasaulio kraštus, laukdamas sugrįžtant Tą, kurį atkirto nuo savo kūno, kaip užsikrėtusį narį. Šitas kažkas yra žydų tauta, kuri, keliolikai metų prasliskus po atmostojo nukryžiovimo, turėjo išsisklaidyti, kaip kaimenė ugnies genama, po visus žinomus kraštus, ir nuolat tebėra bėgliai, klajokliai, visur svetima ir įtariama, be pastovios vietos, be valstybės, kurią galėtų pavadinti sava, išmesta iš senovės tėvynės lizdo, kuris tiek kraujo atsiėjo jų tėvams. Šitam kažkokiam, kuris atėmė Amžinajam gyvybę, nužudytasis suteikė medžiaginį, kūnišką, matomą nemirtingumą sūnų asmenyje, ant kurių pagal aiškiai pareikštą jų tėvų valią turi kristi Kristaus kraujas. Nes šitas gyvenęs Kristaus kančios žiūrovas, nešiojās visur, kur tik žengia, su savim rutulius Pranašų, kurių neklausyta, ir žiūrovas paneigto Įstatymo, turi pasilikti kaip liudininkas pranašavimų, kurie skelbė pirmąjį atėjimą, ir turi laukti, kol atsivers prie Sūnaus, gimusio iš jo kraujo mergelės, turi laukti antrojo atėjimo.

Žydas Klajoklis todėl nėra, kaip kad daugelis mano, visas žmonijos pavaizdavimas, pasmerktos klajonei po žemę amžių vieškeliais nešančios ant kaktos, kaip Kainas, nemirtingumo prakeikimą, už savo brolių kraujo praliejimą. Žydas klajoklis yra tikras Žydas, skirtingas ir nuo visų kitų žmonių atskirtas, bet tai nėra vienas asmuo, o visa tauta. Jos nesibaigias ilgaamžiškumas yra iš tikrųjų, stebuklingas, tos tautos, kurią visos tautos amžių amžius, skaldė į šipulius ir naikino, iš kurios buvo atimta jos sodyba ir sunaikinta, kuri visur buvo persekiojama ir gujama, kur tiktai ji ieškojo prieglaudos, kuri vis dar tebegyvena, su sava kalba ir savo įstatymu, nuo visų kitų tautybių atsiskyrus, pergyvenus visas vienalaikes tautas kažkokiu vieninteliu stebuklu istorijoje.

Bet šita tauta dar neatsivertė ir nejaučia, kaip ans legendos Žydas, pasibiaurėjimo nešiotis su savim pinigais. Priešingai, ji susirado sau naują tėvynę aukse arba per auksą, sutelktą į savo namus, viešpatauja daugumai tų, kurie save laiko turtingųjų priešais, ir juos sugadino pagal savo paveikslą ir panašumą.

Tačiau vargšai Žydai, basi Žydai, alkani Žydai, kudloti ir utėlių apnikti Žydai, kurie kas metai palieka dvokiančius Slavų užkampius prašyti net už okeano kšnelį baltesnės ir pastovesnės duonos, be netikėtų žudynių baimės, yra tikrasis atvaizdas

gyvenančio Buttadėjo, kuris dar negali pamatyti savo Dievo sugrįžimo. Kažkoks ateities spėjikas, neapsakomai paslaptingas, tvirtina, kad Kristus nesugrįš žemėn, kol jo tauta netaps krikščionimis. Ir, apsirūpinęs daugeliu kišenių, Žydas nuolatos bėgios pasaulio keliais supirkinėti pinigų, kurie pasidaugino iš trisdešimties Judos sidabrinių, ligi tos dienos, kurią pasiduos tūkstantmečiam Kristaus kvietimui ir, paneigęs auksą, kuris varva iš Šetono atmatų urvo, visus savo turtus išdalys vargšams, sekdamas pavyzdžiu ano dieviškojo Vargšo, kuriam, prieš devynioliką šimtmečių nenorėjo parodyti nors tiek malonės, kad jis galėtų bent kiek atsikvėpti.

Žalias medis.

Gedulinga eiseną kaskart labiau didėdama bedarbiais, kurie šventės išvakarėse neturėjo kitokios pramogos, tęsė savo kelionę Kalvarijos link. Moterys, kurios pradžioje laikėsi kiek atokiau nuo eisenos ir pasmerktojo, dabar, kai jau arti buvo tas laikas, kada joms jau nebebūtų buvę galima net jo prisilytėti, priejo arčiau ir garsiai verkė, nebesulaikydamos ašarų, nebebijodamos kunigų, kurie į jas žvairakiavo.

Jėzus, nuo kryžiaus naštos atleistas, galėjo bent kalbėti ir, kreipdamasis į verkiančias, tarė:

— Jeruzalės dukros, neverkite manęs, bet pačios savęs ir savo vaikų, nes štai ateis dienos, kuriose bus sakoma: Laimingos nevaisingos, laimingos iščios, kurios negimdė, ir krūtys, kurios nežindė. Tuomet pradės sakyti kalnams: Kriskite ant mūsų! Ir kalneliams: Pridengkite mus! Jeigu tai daroma ant žalio medžio, kas gi bus daroma ant sauso?

Jisai kenčia visu savo kūnu, kuris jau neužilgo kybos ant kryžiaus, vinimis prikaltas, kaip mėsininkas pakabina išdarytą jėriuką ties savo parduotuvės durimis. Bet jisai žino, kad po kelių dienų sugrįš valgyt su savo mokiniais ir kad pagaliau su visais, iš numirusių atsikėlusiais, nužengs pokyliauti amžinajame Karalystės pokilyje. Moterų verksmas yra meilės įrodymas, todėl jo neatstumia, tačiau, vieton jo turėtų jos verkti pačios savęs, nes kenčia dabar ir turės ateity kentėti, ir savo vaikų, kurie pamatys ženklus, skerdynes ir žudymus, apie kuriuos jis yra sakęs. Ir galvojant apie tas dienas, kur kas artimesnes, negu jų žinovai tikisi, kurie draug su juo eina jo mirtimi pasigrožėti, priduria nelauktą klaišką Palaiminimą prie Palaiminimų ant kalno paskelbtų:

— Laimingos nevaisingos, nes nekentės už savo vaikus.

Žydų reikalaujas kraujas nepavėluos ant jų užkristi; pilnos jo bus gatvės šito paties miesto, kuris dabar išmeta už savo sienų Kristų, tartum tai būtų krūva puvenų, ir ugnis nepaliks akmens ant akmens iš Kaitos rūmų. Tuomet baimės perimti žmo-

nės, iš niekur nematydami pagalbos, kadangi bus apsiausti iš visų pusių, išsipiaus tarpusavy, o prie miesto sienų, pasiruošę žudynėms, stovės Tito legionininkai, šauksis beviltiškai tylinčių kalnų, kad juos išgelbėtų nuo Narsiųjų ir Romėnų kalavijų. Bet kalnai taip pat iš akmens kaip dievažudžių širdys, grąžins jiems jų šauksmų atgarsius ir motinų vaikai sukris į šiltus klanus kraujo, kuris bent mažyte dalele turės atsilyginti už Kristaus kraują.

Baumė jau arti. Jeigu tai daroma ant žalio medžio, kas gi bus ant sauso? Žalias medis yra gyvas medis, kuris suleidžia savo šaknis į drėgną žemę ir priima ant savo lapų lietaus lašus, suteikdamas paukščiams savo šakose prieglaudą; tai yra žydįs medis saulės kaitroje kvėpuojas vėjo dvelkimu. Tai yra geras augalas, teikias paunksmės keleiviui, išalkusiam vaisių, užuovėjos šalančiam. Tai Šventojo pavaizdavimas, kuris visiems išdalina savo dovanas, ir sausa žievė turi gyvą sielą.

Bet Sausas Medis yra nevaisingas, kurį geras ūkininkas paguldė kirviu ant žemės, tai negyvas stuobris, kuris pūva lauke, kadangi jo šerdis sutrūnijusi, o žievė tetinka ugniakurui. Jis yra kaip niekam tikęs ir godus žmogus, kaip nusidėjėlis, kuris neduoda gerų darbų vaisių, ir, vietoj gyvos dvasios, turi savy pūvenų nuosėdų: Teisėjas atmes jį šalin pagal Jono žodžius ir svies negestamon ugnin.

Jeigu Žydų moterų sūnūs ir vyrai kryžiuoja nekaltąjį, kuris teikia gyvybę, tai kaip bus nubausti piktadariai, kurie neša mirtį?

Tuo tarpu eisena pasiekė Kaukuolių kalną ir kareiviai, paėmę kastuvus ir grąžtus, pradėjo kasti duobes kryžiams įstatyti.

Šimtininkas sustojo už senojo pylimo, ties viduriu tik ką pradėjusių žaliuoti priemiesčio daržų. Kaitos miestas nenori bausti mirtimi miesto ribose; jį užterštų orą kvėpiančią Farizėjų dorybėmis ir galėtų sujaudinti jautrią Sadukėjų širdį, todėl pasmerktuosius prieš mirtį išstemia iš miesto.

Sustota pačioje viršūnėje vienos iškilumos, kuri savo apskritumu ir baltumu labai panaši į kalkinę Kaukuolę. Šitas panašumas tartum jau iš anksto buvo tą vietą pažymėjęs nužudymams, bet tikrasis tokio parinkimo motyvas buvo tai, kad netoliese tos vietos buvo kryžkelė į Jaffą ir į Damaską, tais keliais nuolatos slinko keliauninkų grupės, pirklių, kaimiečių ir varovų: todėl

svarbu buvo, kad kryžius, kuris turėjo būti pavyzdžiu ir grasmė, stovėtų tokioj vietoj, kur daugiausia žmonių jį gali pamatyti.

Saulė, maloni pavasario saulė, graži pusiaujo saulė žėrinčiais spinduliais apgaubia baluojančią iškilumą ir žaidžia jais pakraščiuose, kurie skambiais smūgiais atsiremia į uolas. Aplinkiniuose soduose pirmieji ankstyvieji gėlių žiedai džiaugiasi šiltu oro dvelkimu; paukščiai giesmininkai, pasislėpę vyšnių medžiuose, pripildo erdves sidabrinio čirškėjimu; balandėliai poromis skrenda į karštą laukų ramumą. Gera būtų ir čia gyventi, tarp šitų rasa žvilgančių sodų, netoliese šulinio, geriant žemės skanų kvapsnį, kuris kyla iš miego naujais apdara, laukdamas naujos piūties, draugaudamas su mylimais ir mylinčiais asmenimis! O Galilėjos dienos, dienos ramybės, saulės ir laisvės dienos tarp vynuogių krūmų ir ežero, dienos šviesos ir draugiškumo, praleistos draug su tais, kurie moka klausyti, baigiantis vakarienei, pilnos ramumo ir džiaugsmo, dienos, kurios atrodė amžinos, kaip gi greitai jūs praslinkot!

Nieko šalia savęs nebeturi, Jėzau, Kristumi vadinamas! Šitie kareiviai, kurie tau ruošia klaikų patalą, tie galvažudžiai, kurie tave įžeidžia, šita šunų gauja, kuri laukia tavo kraujo, yra tiktai šešėliai, išslinkę iš didelio Dievo šešėlio. Esi pats vienas, kaip buvai vienas naktį. Ir nežiba tau ta saulė, kuri kaitina tavo žudytųjų sprandus. Nebeturi prieš save nei vienos dienos; nebeturi prieš save kelionės; pasibaigė tavo klajonės; pagaliau, tu galėsi pailsėti: šita akmeninė Kaukuolė yra paskutinis tavo kelio perėjimas. Čia po poros valandų tavo paverpta dvasia išskris iš kalėjimo.

Žmogiškas Dievo veidas blyksi lediniu prakaitu. Kastuvų smūgiai skamba jo galvoje, tarsi jais jis smogiamas; saulė, kurią jis taip mėgo, kaip teisingojo Tėvo paveikslą net ir neteisintiems, dabar akina jo akis ir dirgina akių blakstienas. Visame kūne jaučia nusilpimą, virpėjimą ir troškimą poilsio, kuriam visa siela priešinasi — ar gi nebuvo pažadėjęs kentėti tiek, kiek buvo reikalinga, ligi galo? — ir tuo pačiu metu jam atrodo, kad jis myli daug karštesne meile tuos, kuriuos palieka, net tuos, kurie darbuojasi jo mirčiai. Ir iš sielos gilumos, tarsi nugalėjimo giesmė ant sužaloto ir sukruvinto kūno, išsiveržia iš jo lūpų žodžiai, kurių niekad neužmiršime:

— Tėve, atleisk jiems, nes nežino, ką daro! Joks prašymas, dieviškesnis už šitą nepakilo į dangų nuo to laiko, kai žmonės gyvena ir meldžiasi. Tai ne žmogaus malda, bet Dievo į Dievą. Žmonės, kurie neatleidžia net nekaltumo nekaltiesiems, niekados negalėjo įsivaizduoti prieš tai, kad galima prašyti atleidimo tiems, kurie mus žudo, — atleidimo sąlyginio dėl nežinojimo, bet visuomet neapsakomai pranešančio įgimtą žmogaus pajėgumą, kai jis nėra malonės sukeltas arba pakeistas, sekant Kristaus pavyzdžiu.

Nes nežino, ką daro. Pagrindas atleidimo dydį aprėžia, bet jis yra būtinas negalimumo atleisti atžvilgiu, be jokio gailesčio laido tiems, kurie sąmoningai daro blogą. Žmonių nežinojimas yra toks neribotas, kad mažiausia būna tokių, kurie žino tikrai tą, ką jie daro. Kitų pamėgdžiojimas, įprotis, aistros, kurios gimsta ir ieško pasitenkinimo sudrumstame kraujuje, yra tie veiksniai, kurie yra mūsų darbų akstinai. Mūsų valia net ir tuomet nusilenkia, kai davinėja įsakymus; sąžinė pasireiškia tik gale, kada bepalieka pelenai ir negarbė.

Jėzus mokė to, ką privalėjo žinoti: bet kiek gi buvo tokių, kurie žinojo? Net ir saviškiai, tie vieninteliai, kurie žinojo, kad Jėzus yra Kristus, baimės buvo pavergti netekti tos paskutinės gyvenimo išvakarės; ir jie, pabėgdami, parodė, kad nežinojo to, ką darė. Tuo mažiau težinojo Farizėjai, bijodami netekti savo pirmenybių, Raštų žinovai, privengdami nustoti savo privilegijų, Turtuoliai, nusigandę netekti savo pinigų, Pilotas, bijodamas nustoti tarnybos — ir juolabiau Žydai, savo vyresnybės užsiundyti ir kareiviai, paklusnūs savo vyresniesiems. Niekas iš jų nežino, kas yra Kristus, kam jis yra atėjęs, ir už ką yra nužudytas. Kai kurie apie tai sužinos, tačiau per vėlai; sužinos paskutinį kartą tarpininkaujant tam, kurį štai dabar žudo.

Dabar jis, prieš pat savo mirtį, patvirtino dieviškąją ir sunkiausią pamokymą — meilę priešams — ir gali ištiesti rankas plaktuko smūgiams. Kryžiai jau sustatyti: dabar apkamšo juos akmenimis, kad nuo sunkumo neišvirstų, užpila tarpeklius žeme, apmindžiodami ją kojomis.

Jeruzalės moterys prisiartina prie pasmerktojo su taure. Tai yra vyno, smilkalo ir miros mišinys budelių pasigailėjimo išgalvotas sąmonei užmarinti. Nes tie patys, kurie sukelia kančias, tarsi norėdami paskutiniu pasityčiojimu parodyti tariamąją pasigailėjimą,

mano, kad sumažindami kančios lašelį, juo didesnę turi teisę priversti savo auką išgerti kančių taurę ligi dugno. Tačiau pridėjęs prie lūpų gėrimą, kartų kaip tulžis, Jėzus atstumia taurę nuo savęs. Vietoj šito suraminamo vyno mielai būtų priėmęs vienintelį paguodos žodį, bet tokį žodį tą dieną tesugebėjo jam pasakyti vienas iš Galvažudžių, kuriuos draug su juo nuvilko į Kaukuolių iškilumą.

Smilkalas ir mirra, kuriuos jam šiandien aukėjo, neturėjo kvapo to smilkalo ir tos mirros, kurią jam atnešė Tvartan Magai, atėję iš tolimųjų Rytų. Ir vietoj aukso nušviečiančio nešvarų tvarto prietamsį žvilga pilkos geležinės vyns, kurios tuojau nusidažys krauju. Ir tas vynas, kuris atrodė lyg užnuodytas, tiek buvo kartus, jog nebuvo žvilgas pokylio vynas vestuvėse Kanoje ir nebuvo tas vynas, kurį gėrė vakar dienos vakare, juodas ir šiltas, kaip kraujas, bėgęs iš žaizdos.

Keturios viny.

Ant pat viršūnės Kaukuolės iškilumos Trys Kryžiai, aukšti, tamsūs, su iškėstomis kryžmomis, tartum kokie milžinai pasiryžę apimti ką į savo glėbi, šmėkšo plačioje švelnaus pavasario erdvėje. Nekrinta nuo jų šešėlis, bet iš visų pusių jie apsupti žydriai mirgančių saulės spindulių. Toks gražus yra tą dieną ir tą valandą pasaulio rūmas, kad rodos negalimas daiktas ir pagalvoti apie kančias; ar gi nebūtų galima tuos medinius stulpus papuošti laukų gėlėmis ir nuo vieno prie kito pakabinti naujų lapų vainikus, paslėpti mirties stulpus, apkaišius juos žalumynais ir jų paunksmėje atsisėsti, kaip susitaikiusiems broliams, kurie viens kitam yra palankūs atsikvėpti saldžiu poilsiu?

Bet Kunigai, Raštų žinovai, Farizėjai, sadistai, kerštingi žmonės, atėję čionai suerzinti savo apetitą trijų merdėjimų reginiu, nesusivaldo nekantraudami ir pašiepimais nori pagreitinti Romėnų lėtumą.

Šimtininkas duoda įsakymą. Du kareiviai prisiartina prie Jėzaus ir šiurkščiais staigiais mostais nuplėšia nuo jo visus rūbus, kuriais jis dėvi. Nukryžiuotasis turi būti visai nuogas, kaip tas, kuris eina į maudyklę, pasakoja vienas senovės rašytojas.

Kai tik buvo išvilktas iš rūbų, tuojau užmetė dvi virves po pažastimis, ir tempia jį ant Kryžiaus. Viduryje stulpo prikalta trinka, kuri turėjo būti atramos vieta, kur kūnas randa laikinę ir skaudžią atramą. Kitas kareivis, atrėmęs kopėčias į vieną rąsto skersinį, lipa aukštyr su plaktuku, griebia už rankos, kuri gydė raupsuotus ir švelniai glostė vaikučių galvas, ištiesia ją ant medžio ir įkala vinį delno vidurin. Viny ilgos su gražia plačia galvute viršuje, kad būtų galima į ją kalti su užsimojimu. Nepratęs dailidė duoda smūgį ir viny pramuša kūną, paskui antras ir trečias smūgis, kad aštrusis viny galas giliai įsitvirtintų ir kad tesimatytų jos galvutę. Iš pervertos rankos švirkščia ant kaliko rankos kraujas, tačiau stropusis darbininkas nekreipia į tai

dėmesio ir kala toliau ant šito švelnaus priekalo, kol padaro savo darbą. Tuomet nulipa žemyn ir tą patį daro su kita ranka.

Visi nutilo tikėdamiesi išgirsti prakeiktojo vaitojimą. Tačiau Jėzus tyli budelių akivaizdoje, kaip tylėjo prieš teisėjus.

Dabar atėjo eilė kojoms. Šitą darbą galima atlikti nuo žemės, nes romėnų kryžiai nelabai aukšti, taip kad, jeigu nužudytųjų kūnai esti paliekami ilgesnį laiką, atbėga šunės ir šakalai ir, pasistiepę prie kūnų, išdrasko vidurius ir suėda.

Kareivis pakelia aukštyn Jėzaus kelius, kad kojos letena visa prigultų prie medžio, ir, atmatavęs taikiniu, kad aštrusis vinies galas pataikytų tarp dviejų letenos kaulų, suduoda stiprų smūgį į letenos kauburį ir įkala vinį taip, kad stipriai laikytų. Tą patį daro su kita koja ir, pagaliau, pažiūri aukštyn, vis dar tebelaidamas rankoje plaktuką, kad įsitikintų, jog darbas yra atliktas gerai ir nieko jam netrūksta. Atsiminė apie lentelę, kurią buvo nuėmę nuo Jėzaus kaklo ir numetę žemėn. Pakelia ją, vėl paima kopėčias ir dviem vinimis prikala ją ties stulpo viršūne, viršum galvos, apvainikuotos erškėčiais.

Pagaliau nulipa žemyn, numeta plaktuką ir žiūri, ar bičiuliai jau pabaigė savo darbą. Ir galvažudžiai jau savo vietose; visi trys Kryžiai jau turi savo kūnų aukas. Kareiviai dabar gali atsikvėpti ir pasidalyti tarp savęs rūbus, nes aniems, kur ten kybo lukštai, jau nebebus jie reikalingi.

Pasmerkųjų rūbai tapdavo budelių lobiu, ir jiems tai priklausė pagal įstatymus. Buvo keturi kareiviai, kurie turėjo teisės į Jėzaus apdarus, ir dalinosi į keturias dalis. Liko tik tunica nusiūta, bet nunerta, vienas gabalas. Gaila buvo ją supiaustyti, nes tuomet nė vienam nebūtų buvę iš jos naudos. Bet vienas iš jų, senas lošikas, surado būdą. Išsitraukė kaulelius, sumetė juos į savo šalną, kaip Virgilijaus balandžių mėgėjai, ir pasiūlė bičiuliams mesti dėl tunikos burtus. Dabar Žydų Karalius nieko nebeturi pasaulyje be erškėčių vainiko, kurį paliko ant jo galvos didesniajam pasityčiojimui.

Viskas išsipildė: kraujo lašai pamažėle laša iš rankų ant žemės, o iš kojų raudonu latakų sruvena žemyn kryžiaus pastolu. Dabar jau nebebabėgs: piktžodžiaujanti jo burna neužilgo prasivers merdėjant, bet pasiliks nebylė. Žmogžudžiai gali būti patenkinti savimi ir svetimšaliais budeliais. Tas, kuris skleidė

žmonėse nuodus, Šventyklos ir Prekiavimo priešas dabar nuramintas keturiomis patikėtinomis sąvaržomis ant paniekos medžio. Jeruzalės ponai galės nuo šio vakaro miegoti ramiau miegu.

Iš gaujos susigrūdusios aplink nugalabijimo vietą pakilo pragariškas pasityčiojimų klegesys, beprasmiški šūkavimai, žiaurūs priekaištai. Štai ans paukštpalaikis, kuris lėmė blogą, atrodo lyg prikalta pelėda su išskėstais sparnais ties kaimiečio prieangiu. Vargšas, kuris tenorėjo vienos tunikos, dabar visai nuogas; valkata, kuris neturėjo akmens padėti po galva, šandie susilaukė medinės pagalvės; apgavikas, kuris apgaudinėjo žmones savo stebuklais, nebeturi laisvų rankų sutrinti trupučiui purvo, kuriuo grąžinamas regėjimas akliems; Karalius vietoj sosto teturi lentos gabalėlį; Jeruzalės neapkentėjas dabar kybo šventojo miesto akivaizdoje; tiekios mokinių Mokytojas, draugijos vietoj teturi du Galvažudžiu, kurie jam piktžodžiauja, ir keturis kareivius, kurie nuobodžiauja. Tad pasišauk Tėvą, kad tave išgelbėtų, arba angelų legioną, kad nuimtų tave iš ten, o mus, kad išvaikytų ugnies kardų. Tada ir mes įtikėsime, kad buvai Kristus ir pulsime veidais prie žemės tave pagarbinti.

Kaikurie kunigai linguodami galvomis sakė:

— Tu, kuris turėjai sugriauti Šventyklą ir per tris dienas ją atstatyti, išgelbėk pats save! Jeigu iš tikrųjų esi Dievo Sūnus, nužengk žemyn nuo kryžiaus!

Tai yra kvietimas, kuris labai primena aną Šėtono kvietimą dykumose. Ir jie, kaip Šėtonas, nori stebuklo. Tiek kartų jie prašė ženklų! Būtų didelis ženklas, jeigu tau pasisektų ištraukti keturias vinis ir nužengti nuo kryžiaus, ir ant dangaus užsidegtų Tėvo galybė, kuri mus ištiktų, kaip dievažudžius. Tačiau matai pats, kad viny yra tvirtos ir nesijudina iš vietos, ir kad niekas nei iš dangaus, nei iš žemės nepasirodo tau padėti!

Tuo pačiu metu tyčiojosi iš jo Raštų žinovai, žydų Vyresnybė, pagaliau, net kareiviai, kurie su šituo visu nieko bendro neturėjo, ir Galvažudžiai, kurie lygiai su juo kentėjo.

— Kitus išgelbėdavo, o negali pats savęs išgelbėti! Ar gi jis ne Izraelio Karalius? Jeigu jis yra Kristus, Dievo Išrinktasis, tegu nužengia nuo kryžiaus, kad pamatytume tai ir galėtume į jį įtikėti! Tegu Dievu pasikliauna, jeigu, iš tikrųjų, Dievas jį nori

turėti, tegu gi dabar jį išvaduoja, kadangi buvo pasakęs: Aš esmi Dievo Sūnus.

Skelbėsi atėjęs duoti gyvybės, tačiau dabar nesugeba pats išsigelbėti nuo mirties! Gyrėsi esąs Dievo Sūnus, o Dievas nė pirštu nepajudina išgelbėti savo pirmgimiui nuo paniekos stulpo. Vadinas, jis visados melavo: netiesa, kad jis būtų bent ką išgelbėjęs ir netiesa, kad Dievas yra jo tėvas, o jeigu ten melavo, tai ir visur kur melavo, todėl jis vertas šito likimo. Nebuvo reikalo net šitų išrodymų, visa atėjo savaime taip aiškiai, kad visi jį gali pamatyti, ar gi begali žmonių sąžinė būti ramesnė, kaip mūsų šiuo metu? Jeigu būtų galimas šią valandą stebuklas, tai jis dabar ant kryžiaus nealptų, bet dangus tuščias, o saulė, tas Visagalio šviturys, šviečia mums, kad galėtume geriau matyti jo veido spazmus ir skausmingus jo krūtinės alsavimus.

Labai gaila, kad Romėnai neleidžia pavartoti mūsų senovinės baudmės piktžodžiautojams: kiekvienas mūsų būtų neapsakomai pasitenkinęs, galėdamas pasirinkti tavo galvą taikiniu gražiai išluptiems akmenims; kiekvienas sviesdamas į tave akmenim turėtų savo pasitenkinimo dalį, pridengdamas tavo kūną mėlynėmis, žaizdomis, krauju, apvelkant tave akmenine tunika, paslepiant tave po krūva akmenų. Kartą prieš svetmoterę iškrito mums iš rankų akmenys, tačiau šiandien tikrai niekas nebūtų pasitraukęs: užmokėtum ir už save ir už ją. Ir kryžius turi savo geras puses, tačiau mažiau teduoda žiūrintiems pasitenkinimo. Kad nors šitie svetimšaliai būtų mums leidę suduoti bent vieną smūgį per vėnis. Nieko neatsakai? Nebenori sakyt pamokslų? Nevyksta tau žemyn nužengti? Kodėl tu nebeketi mus atversti? Jeigu mes privalome tave mylėti, parodyk mums pirma, kad Dievas tave myli ligi tokio laipsnio, jog pasiryžęs padaryti didelį stebuklą tau iš mirties nasrų išgelbėti.

Bet dieviškasis nukryžiuotasai tyli. Karščio drugys, kuris jau prasideda, nėra toks žiaurus, kaip brolių žodžiai, kurie jį antrą kryžiuoja ant kryžiaus dėl šiurpulingo nežinojimo.

Dizmas.

Galvažudžiai, kurie draug su Jėzumi buvo nukryžiuoti, pradėjo prieš jį rūstauti, kada jis buvo atleistas nuo kryžiaus naštos.

Į juos gi niekas nekreipė dėmesio, nors ir jie taip pat turėjo numirti, tokia pat mirtimi, niekam tai nedarė jokio įspūdžio; jį kankino, bet bent buvo pastebimas, kad jis buvo, visi stebėjo jį, bėgo dėl jo, tartum jis vienas tebtų buvęs. Dėl jo ėjo visa šita eiseną — rimti žmonės, mokyti ir pinigingi žmonės — dėl jo verkė moterys, net ir Šimtininkas susijaudino. Jis buvo išskilmės Karalius, šis atsibastėlis iš provincijos, ir jis traukė į save visų dėmesį, tartum, iš tikrųjų, būtų buvęs karalius. Kažin, ar būtų jiems davę atsigerti vyno su mirra, jeigu ne jo pasibiaurėjimas tuo gėrimu.

Bet vienas iš jų, kai išgirdo savo nekenčiamo bičiulio didelius žodžius — atleisk jiems, nes jie nežino, ką daro — nežinodamas pavydo, kuris jį graužė, staiga nutilo. Šita malda buvo jam tokia nauja, tokius svetimus jo dvasios nuotakai sukėlė jausmus, ir apskritai visam jo gyvenimui priešingus, kad staiga perkėlė jį į jau pamirštus laikus, į kūdikystės laikus, kada ir jis buvo nekaltas ir žinojo, jog yra Dievas, iš kurio galima prašyti ramybės, kaip vargšai prašo duonos ties turtuolių vartais. Tačiau jokioj giesmėj, kokią tik galėjo prisiminti, nebuvo tokio prašymo, kaip šitas, tokio nepaprasto, tokio absurdiško žmogaus lūpose, kuris vedamas nugalabyti. Tačiau tie nepatikėtini žodžiai randa perdegusioje Galvažudžio širdyje sąryšį su kažkuo, į ką norėtų įtikėti, ypatingai dabar, kai turėjo stoti prieš Teisėją daug baisesnį už žemės teismų teisėjus. Ta Jėzaus malda surado nelauktą atgarsį jo mintyse, kurio jis negalėtų atpasakoti žodžiais, bet kurie jam kartais atrodė jo tamsiame likime žaibais. Ar gi jis žinojo tikrai, ką darė? O kiti, ar gi pagalvojo apie jį, ar gi padarė tai, ko būtų norėjęs, kad ištrauktų jį iš blogybių klampynės? Ar gi buvo kas, kuris jam iš tikrųjų būtų norėjęs gero? Kad būtų davęs jam pavalgyti, kai buvo alkanas,.

arba apsiaustą, kai buvo šalta, bent vieną palankų žodį, kada suerzintoje vieniškoje sieloje sukildavo pagundos? Jeigu būtų turėjęs tą duonos kąsnelį ir truputį meilės, ar gi būtų papildęs tai, kas atvedė jį ligi Kaukuolės iškilumos? Ar gi ir jis nebuvo iš tų, kurie nežinojo, ką daro, apakinti būtenybių, palikti vieni vylingų aistrų grobiui? Ar gi nebuvo tokie pat Galvažudžiai, kaip jis, Levitai, kurie maininkavo aukomis, Farizėjai, kurie apgrob-davo našles, Turtuoliai, kurie iščiulpdavo kraują iš miesto biednuomenės? Tai buvo tie, kurie pasmerkė jį mirti: bet kokią, pagaliau, jie turėjo teisę jį nužudyti, jeigu nieko nepadarė, kad jį išgelbėtų,, būdami patys susitepę tokiais nusikaltimais?

Tai jisai galvojo savo pasipiktinusioje širdyje, laukdamas budelių, kurie ir jį turėjo prie kryžiaus prikalti. Mirties artimumas — ir dar kokios mirties! — ta niekados anksčiau negirdėta žmogaus malda, kuris nebuvo galvažudys, tačiau turėjo kęsti tą pačią galvažudžių bausmę; neapykanta, kuri iškrapė veidus tų pačių, kurie ir jį buvo pasmerkę, visa tai giliai smigo jo pažeis-ton sielon ir lenkė ją jausmams, kurių jis nebebuvo patyręs nuo kūdikystės laikų, jausmams, kurių net pavadinimo nebūtų sugebėjęs atspėti, bet kuriuos galima buvo palyginti atgailos ir gailėsčio jausmams.

Kai visi trys kybojo ant kryžiaus, antrasis Galvažudys, nors ir alpo prikaltas, vėl pradėjo Jėzumi tyčiotis. Ir jisai mėgino apsiputojusiomis lūpomis kartoti Žydų piktžodžiavimus:

— Ar gi tu nesi Kristus? Išgelbėk gi save ir mus!

Jeigu iš tikrųjų būtų buvęs Dievo Sūnus, ar gi nebūtų pagalvojęs išgelbėti savo bičiulius iš nelaimės? Vadinas, tie, kur ten žemai stovį, turėjo pagrindo: buvo apgavikas, žmogus be tėvo, pamestinis, prakeiktasis. Ir pykčio pilni Galvažudžio keikimai dar labiau stiprėjo nuvilto pasitikėjimo nujautimu. Pasitikėjimo, kuris, tartum, buvo bepasireiškęs, kaip koks negalimas sapnas apie stebuklingą išgelbėjimą. Netekęs vilties, žmogus tiki net negalimiams dalykams, ir šitas nusivylimas jam atrodė tartum koks išdavimas.

Bet susigraudinęs Galvažudys, kuris kiek laiko jo klausė ir girdėjo įsiutusius šauksmus gaujos apačioje, kreipėsi į savo bičiulį:

— Tu ir Dievo nebijai, nors turi čia kęsti tokią pat bausmę? Mes, teisybę sakant, turime kęsti šią nupelnytą bausmę už savo darbus, bet jisai juk nieko blogo nėra padaręs.

Galvažudys beabejodamas apie savo nusikaltimą priėjo įsitikinimą nekaltumu paslaptingojo atleidėjo, kuris greta jo kybojo. Mes esame padarę tokius darbus — nenori jų pavadinti nusikaltimais — už kuriuos žmones baudžia, bet šisai „nieko blogo nėra padaręs“, o tačiau draug su mumis turėjo kęsti bausmę: tad kam tu jį niekini ir piktžodžiauji? Ar nebijai, kad Dievas gali nubausti už tai, kad nekaltąjį niekini?

Ir prisiminė jis tai, ką buvo girdėjęs kalbant apie Jėzų; nedaug tebuvo girdėjęs ir nedaug tesuprato. Tačiau žinojo tai, kad Jėzus buvo kalbėjęs apie ramybės Karalystę ir kad jis pats turėjo jį sugrįžti ir joje viešpatauti. Tuomet tikėjimo pagautas lyg šaukdamasis į to kraujo bendrumą, kuris tuo metu tekėjo iš jo piktadariškų rankų ir iš šitų nekaltojo rankų, staiga sušuko:

— Atsimink ir mane, Jėzau, kada ateisi į savo Karalystę!

Draug kentėjome; ar gi neatsiminsi to, kuris greta tavęs ant kryžiaus kybojo? Vienintelio, kuris tave gynė, kai visi tave įžeidinėjo.

Ir Jėzus, kuris niekam nebuvo atsiliepęs, atkreipęs galvą, kiek tik galėjo į gailestingąjį Galvažudį, jam atsakė:

— Iš tiesų sakau tau, kad šiandien su manim būsi Rojuje.

Nieko žemiško jam negali pažadėti: ką gi jam padėtų paleidimas nuo kryžiaus ir dar keletą metų daugiau vaikščioti alkanam ir sužeistam pasaulio keliais? Jis ir neprašė, kaip antai, išgelbėti jį nuo mirties. Pasitenkina tuo, kad Jėzus atsimintų jį po mirties, jeigu sugrįš garbėje. Jėzus vietoj kūniško ir nepastovaus gyvenimo jam žada aną, amžinąjį, Rojų ir neatidėliodamas: „šiandien pat“.

Nusidėjo; žmonių akyse sunkiai nusikalto. Iš turtuolių paėmęs dalį jų turtų; gali būt, kad ką buvo pavogęs ir iš vargšų. Bet Jėzus visados turėjo nusikaltėliams, sergantiems žiauresne už kūno ligą, turėjo šiek tiek šališkumo, kuriuo niekados nesididžiavo, tačiau kurio taip pat nenorėjo slėpti. Ar gi ne tam buvo atėjęs, kad parneštų į šiltą avininką jėriuką, kuris pasiklydo tarp laukinių erškėčių? Ar gi blogi žmonės neganėtinai yra nubausti jų pačių nedorumu? O tie, kurie tariasi esą teisingi ir smerkia

nedorėlius, ar gi tikrybėje nebūna nedoresni už juos? Ne visiems atleidžia. Būtų kita neteisybė, šventesnė už šitą neteisybę, bet neteisinga. Tačiau vieno gailesčio pasireiškimo, vieno gailesčio žodžio jam užtenka. Galvažudžio maldos buvo gana jam išgelbėti.

Gailestingasis Galvažudys buvo paskutinis žmogus, kurį Jėzus atvertė tuo metu, kai dar tebenešiojo žmogaus kūną.

Daugiau nieko apie jį nežinome; tikrai jo vardą vienas iš apokrifų teužlaikė. Bažnyčia jį priėmė į savo šventųjų skaičių, pasirėmusi šituo Jėzaus pažadėjimu; jis vardu Dizmas.

Tamsumas.

Jėzaus kvėpavimas darėsi kas kart kurtesnis. Krūtinė sunkiai išsirežus kilnojosi, kad sugautų bent truputį oro; galva jo spiegė nuo žaizdų, tartum joje kas būtų kalęs geležį; širdis plakė smarkiai ir greitai, lyg norėdama iššokti iš krūtinės; baisiausias nukryžiuotų karštis kepino visą jo asmenį, lyg rodos, kad kraujas gyslose pavirto tekančia ugnimi. Kūnas, ištemptas, prikaltas prie rąstų negali pajudėti nė katron pusėn; pakabintas ant rankų, kurios plyšo, jeigu jis bent akimirkai slinko žemyn, bet kai jos būdavo aukšty n keliamos, labai kliudė sužeista ir suaižyta nugara: šitas jaunas ir dieviškas kūnas, kuris tiek kartų kentėjo, kad sutalpytų tokią didelę sielą, dabar buvo viena skausmo masė, ant kurios gulėjo visi drauge pasaulio skausmai.

Kryžiaivimas, kaip pripažino vienas iš budelių tvarkdarių, kuris mirė nužudytas pirm Kristaus, buvo viena žiauriausių ir šiurpulingiausių bausmių. Tai buvo skausmingiausia ir ilgiausia kankynė. Jeigu pasireikšdavo merdėjimas, gailestingas smūgis pagreitindavo mirtį; tačiau būdavo atsitikimų, kad žmonės ant kryžiaus pakabinti kas kart labiau kankindamies kovodavo su mirtimi ligi kitos dienos ir ilgiau.

Karščio troškulys, širdies nualpimas, kraujo takų išsiveržimas, muskulų mėšlungiai, galvos sukimasis ir skausmas, draskanti ir kaskart didėjanti kančia būdavo bejėgė nugalėti gyvastį. Bet daugelis per dvyliką valandų mirdavo.

Kraujas iš keturių Jėzaus žaizdų sukrešėjo ant geležinių vinių galvučių, bet po kiekvieno judesio pasirodydavo naujas posmas, kuris iš lėto tekėjo žemyn kryžiaus pastolu ir sunkėsi žemėn. Galva nusviro ant skaudančio sprando į vieną šalį; akys, tos mirtingos akys, kuriose Dievas buvo apsigyvenęs, kad pažvelgtų į žemę, sužvilgo lyg stiklas merdint; pamėlynavusios lūpos, suskilusios nuo verksmo, troškulio sudegintos, sunkaus alsavimo iškreiptos, rodė paskutinio pabučiavimo, nuodingojo Judos pabučiavimo vaisius.

Taip miršta Dievas, kuris sergančius karštligę pagydė, kuris davė gyvenimo vandens ištroškusiems, kuris pažadindavo mirusius iš letargo ir kapų, kuris sugrąžindavo judėjimo galią tiems, kurie paraližiaus būdavo paliesti, kuris išvarydavo šėtonus iš sugyvuėjusių sielų, kuris verkė su verkiančiais, kuris į naują gyvenimą atvertė bloguosius, užuot juos nubaudęs, kuris poezijos žodžiais ir stebuklų įrodymais mokė tos tobulos meilės, kurios niekados negalėjo pastebėti nedori paleistuviai, nesąmoningai raitydamiesi sapne ir kraujuje. Gydė žaizdas, o jie nekaltą jo kūną apdengė žaizdomis; jis atleido piktadariams, ir štai, nekaltas būdamas, yra piktadarių nnkankintas draug su kitais piktadariais; pamilo begaline meile visus žmones, net ir tuos, kurie buvo neverti jo meilės, o neapykanta jį pervėrė čia viniomis, kur yra neapykanta nubausta ir baudžia; buvo teisingesnis už teisybę, o čia štai yra įvykdyta, jo nelaimei, niekšingiausia neteisybė; pašaukė niurius gyvulius šventuman, o pateko į niekšų ir demonų rankas; jis atnešė gyvenimą, o pakaitu jam duoda niekšingiausią mirtį.

Tiek reikalinga buvo iškęsti, kad žmonės galėtų vėl susirasti Žemiškojo — Rojaus kelią: pakilti iš girto gyvuliškumo prie Šventųjų džiaugsmo; pažadinti iš bejėgio tamsumo, kuris atrodo gyvenimu, o iš tikrųjų yra mirtis, pažadinti Dangaus Karalystės prakilnybėms.

Tegu nulenkia galvą mintis prieš papiktinančią ir nesuprantamą paslaptį šito būtinumo, tačiau tegu nepamiršta žmonių širdys, kokia kaina buvo padengta mūsų begalinė skola. Praėjo devyniolika šimtmečių, kada žmonės Kristuje atgimę, verti pažinti Kristų, mylėti Kristų ir būti Kristaus mylimais, verkė bent kartą gyvenime prisimindami tą dieną ir tą kančią. Bet visos mūsų ašaros, surinktos vienan daiktan, kaip kokion karčion jūron, niekados neatmokės nė vieno šitų lašų, kurie raudoni ir sunkūs nukrito ant Kaukuolės iškilumos.

Vienas barbaras, barbarų karalius pasakė stipriausią žodį, koks tik galėjo išeiti iš krikščionies lūpų, galvodamas apie šitą kraują. Klodvigui skaityta Kančios istorija, ir žiaurusis monarchas dūsavo ašarodamas, tik staiga, nebegalėdamas susivaldyti, padėjo savo ranką ant kardo rankenos ir suriko: O, kad aš būčiau tenai buvęs su savo Frankais! Nuoširdus žodis, žodis

kareivio ir karštuolio, priešingas Jėzaus žodžiams į Petrą po Alyvomis, bet gražus tuo beprasmišku savo gražumu, tos nuširdžios ir narsios meilės grožiu. Nes neužtenka tik verkti to, kurs ne vien tiktai ašaras liejo, bet reikalinga kovoti. Kovoti su visu tuo, kas mus nuo Kristaus skiria, kovoti mumyse pačiuose su visais Kristaus priešais. Nes jeigu vėliau milijonai žmonių verkė prisimindami tą dieną, tai tą pačią dieną, aną penktadienį aplink Kryžių visi — išskiriant moteris — juokėsi. Ir tie, kurie juokėsi, ne visi išmirė, bet paliko vaikus ir anūkus, o iš jų daugelis buvo apkrikštytų, tačiau lyg šios dienos tebesijuokia aplink mus, jų gi ainiai juoksis ligi Dienos, kurią tiktai Vienas tegalės juoktis. Jeigu verksmas negali šito kraujo ištrinti, tai kokia gi bausmė pajėgs išpirkti šitą klaikų juoką!

Pažvelgkite dar kartą į tuos, kurie juokiasi po kryžiumi, kur Jėzus miršta, baisiausių kančių kankinamas!

Štai jie tenai apspitę Kaukuolės kalvą kaip kokia sugyvuėjusi, pilna neapykantos ožių banda. Įsižiūrėkite į juos gerai, pažvelgkite iš eilės kiekvienam į veidą; pažinsite juos visus, nes jie nemirtingi.

Žiūrėkite kokie ištysę jų utėlėti snukiai, riaukšlėti sprandai, kuprotos kreivos nosys, jų plėšrios akys, išverstos iš po šeriuotų antakių. Įsižiūrėkite į juos, kokie jie šlykštūs laisvai laikydamies su įsikerėjusiu kainizmu. Suskaitykite juos visus, nes jie čionai visi susirinko, panašūs į tuos, kuriuos mes pažįstame, tai broliai tų, kuriuos mes kasdien sutinkame mūsų keliuose. Nė vieno čia nestinga.

Čia yra prišakinėje eilėje Bonzos su perkimštais skilviais ir taukais apaugusiomis širdimis, didelėmis plaukuotomis ausimis, plačiomis mėsingomis burnomis, kurios kartais pavirsta piktžodžiamų krateriais. Ir petys į petį stovi su jais pasipūtę Raštų žinovai su įžūliomis žvairiomis akimis, su pageltusiais išmatų spalvos veidais, melagysčių kalviai puvėsiais ir rašalu pasruvę. Ir Persiėdėliai, kurie laiko atkišę savo išputusius pilvus, nedorėliai, kurie iš alkio daro sau pelną, kurie tunka iš skurdo, kurie paverčia pinigų vargšų kantrybę, mergaičių grožį ir vergų prakaitą. Greta jų paiki Bankininkai, išsilavinę slaptai prekiauti ir kraują čiuolpti, kurie gyvena plėšikavimais ir apgaulėmis; toliau mediniai Teisininkai, išsidresiravę daryti įstatymą nekaltųjų nenaudai. Už jų

stovi kilnios visuomenės atramos, gauja apgaulingų niekšų, pasidavėlių, pasileidėlių žioplių, tinginių pliuskių, niekšiškų tarnų: žemiausias žmonių sluoksniš, gyvenąs trupiniais, nukritusiais į pastalę ir besiraitąs po kojomis, kol susilaukia kumščio per pečius arba kol gauna smūgį koja.

Štai tie amžini Kristaus priešai, kurie, rodos, ir šiandien sudaro chorą šlykščių saturnalių, mėtydami Kristaus veidan savo užkrėstas seiles, dvokiančių burnų putas, giliausias savo sielų nuosėdas. Gal būt, ne vienas iš jų dar šią naktį paleistuvavo, o prieš dieną davė melagingą priesaiką, kad paveržtų svetimą turtą; gal ne vienas sugyveno neteisėtai valkata, svėrė netikromis svarstyklėmis, atstūmė nuo savo namų slenkščio verkiantį.

Ir štai šita šlykšti niekšiškos ir vagiliaujančios žmonijos gauja iš savo širdžių užteršto dugno lieja panieką tam, kuris juos gelbsti, dega įsiutimu tam, kuris atleidžia, mėtė savo piktus žodžius Kristui, kuris už ją alpsta, į Kristų, kuris už ją miršta. Niekados, kaip tą nebepataisomą dieną, negalima buvo taip aiškiai pastebėti tų priešingybių, pragaištingos tragedijos antitezėje, tarp gero ir blogo, nekaltybės ir negarbės, tarp šviesos ir tamsumo.

Lyg rodos ir pati gamta būtų panorusi paslėpti šito reginio šiurpumą. Visą rytmetį giedras dangus veik staiga aptemo. Stora migla, lyg iš kokios pragariškos bedugnės išsiveržus, pakilo kalvos užpakaly ir palengvėle išsiplėtė visuose horizonto kampuose. Juodas debesų vainikas aprėpė saulę, tą malonią, giedrią balandžio saulę, kuri buvo sušildžiusi žmogūdžių rankas, apsupo ją, apstojo ir, pagaliau, paglemžė ją tirštu tamsiu uždangalu. „Ir pasidarė tamsu visoje žemėje ligi devintos valandos.“

Lamma Sabactani.

Daugelis nusigandę šios paslaptingos miglos pabėgo nuo Kaukuolės kalvos ir sugrįžo namo negalėdami nė žodžio tarti. Tačiau ne visi. Oras buvo ramus; lietus dar nelijo, ir sutemose vis dar buvo matyt trys baluojantieji kybančių kūnai. Norėjo pasotinti savo akis ligi paskutinio momento šiuo merdėjimu: kam gi išeiti iš teatro pirmiau, negu drama pasibaigs paskutiniuotu šauksmu?

Ir šitie užsilikėliai atidžiai ištempė sutemoje ausis, kad išgirstų ar nepakenčiamas aktorius nepertrauks koku žodžiu savo vaitojančios krūtinės alsavimo.

Nukryžiuotojo kančios kiekvieną minutę darėsi vis didesnės. Jo kūnas, jau iš prigimties švelnus, paskutinėmis dienomis nukamuotas, paskutinės nakties kovos įveiktas, paskutinių valandų kančios išvargintas, jau nebeteko jėgų. Dvasia gi dar labiau kankinosi už kūną, kuris dar ją kurį laiką kalino. Jam atrodė, kad jis visiškai yra apleistas, ir jo siela dieviškojo kūdikio staiga paseno tokia senatve, kurios atmintis negali apimti. Buvo nuo jo toli visi laimingųjų dienų draugai, tie, kuriais pasitikėjo visa širdimi, vargšai, kurie su meile į jį žiūrėdavo, vaikai, kurie tiesdavo galvutes jo glamonėjimams, pagydytieji, kurie negalėdavo atsitraukti nuo jo žingsnių, mokiniai, kuriuose jis naują sielą išugdė. Turėjo šalia savęs gaują pablūdusių žmogėdų, kurie negalėjo susilaukti jo mirties.

Tiktai Moterys jo nepaliko. Nuošaliai, stovėdamos kiek atokiau nuo kryžiaus, bijodamos staugiančios minios, Marija, jo motina, Marija Magdaliėtė, Kleofa Marija, Salome, Jono ir Jokūbo motina, — o gal ir Joana iš Kuzos ir Morta, stovėjo, lyg prie žemės prikaltos, ligi jo mirties. Dar turėjo pajėgų pavesti Jonui brangiausi ir švenčiausi turtą, kurį paliko žemėje: Skausmingą Mergele. Bet vėliau pro ašarų miglą jau nieko nebematė ir mirties valandą pasijuto visai vienas, kaip būdavo vienas sunkiausiose savo gyvenimo valandose. Kur gi buvo tas mylis ir rūpestinga-

sis Tėvas, į kuri jisai kreipdavosi, tikėdamasis susilaukti atsakymo ir pagalbos? Kodėl gi nėjo jam padėti, duodamas jam savo buvimo ženklą, arba bent tą malonę padarydamas, kad pašauktų jį prie savęs be to žiauraus vilkinimo?

Ir tuomet tai klaikioje tamsaus oro tyloje suaidėjo tie žodžiai:

— Eli, Eli, lammà sabactaní? Viešpatie, Viešpatie, kodėl mane apleidai?

Tai buvo pirmoji psalmės eilutę kurią nesuskaitomą kartų skaičių kartodavo pats sau, rasdami joje tiek daug savo gyvenimo ir savo mirties įspėjimų. Nebeturėjo jėgų pasakyti ją ištisai, kaip Dykumoje, tačiau jo pažeistoje dvasioje vienas po kito išsiverždavo skausmingi šauksmai: Dieve mano, Dieve mano, kodėl mane apleidai? Kodėl tu toli nuo manęs ir neteiki man pagalbos, neklausydamas mano vaitojimų?.. Tavim pasitikėdavo mūsų tėvai; pasitikėdavo tavim, ir tu juos išgelbėdavai, šaukdavos į tave, ir tu juos išvaduodavai... Bet aš esmi kirminas, o ne žmogus: žmonių pasityčiojimas, tautos pajuoka. Kas tiktai pažiūri į mane, daro iš manęs juokus, iškreipia burną, linguoja galva, sakydamas: kreipkis į Praamžių! Praamžius jį išvaduos, išgelbės, jį kadangi jį myli!

Taip, tu pašaukei mane iš mano motinos iščios, ir leidai man pailsėti ramybėje ant motinos krūtinės. Neatsitolink nuo manęs, nes jau arti yra pavojus ir nėra kas padeda! Daugybė jaučių sukinėjasi aplink mane, kaišioja į mane savo snukius kaip liūtas, kuris drasko ir kriočia. Aš esmi kaip vanduo, kuris liejasi; visi mano kaulai narstosi, o mano širdis pasidarė kaip vaškas, ji išsilieja mano viduriuose. Džiūsta mano pajėgos, kaip molis; liežuvis limpa prie gomurio; tu mane ištiesi mirties dulkėse. Nes mane apstoja šunes; piktadarių gauja puola mane, pervėrė mano rankas ir kojas. Jie žiūri į mane, saugo mane, dalinasi tarp savęs mano drabužius ir meta burtus dėl mano tunikos. Bet tu, Praamži, neatsitrauk nuo manęs; tu, kuris esi mano galia, ateik man greičiau padėti!

Šitos pranašiškos psalmės maldavimai, kurie taip aiškiai vaizduoja Izaijos Skausmų Vyrą, išsiveržia iš sužeistos Nukryžiuotojo širdies, kaip paskutinis atsidusimas jo merdėjančio žmogiškumo.

Tačiau kai kurie gyvuliai arčiau kryžiaus stovį manė, kad jis šaukėsi į Eliją, tą visuomet gyvą pranašą, kuris žmonių vaizduotėje buvo surištas su Kristaus pasirodymu.

— Jisai šaukia Eliją.

Tuo laiku vienas kareivis paėmė kempinę, pamirkė ją acte, pasmeigė ant žalgos galo ir prikišo ją prie Jėzaus lūpų.

Tačiau Žydai kalbėjo:

Liaukis, pažiūrėsime, ar ateis Elijas nuimti jį žemyn.

Legionininkas nenorėdamas su jais ginčytis padėjo žalgą su kempine į šalį. Bet po kiek laiko — o laikas atrodo begalinis ir sustojęs — šitoje tamsumoje ir laukime, šitoje skaudžioje visų pertraukoje, — pasigirdo iš viršaus rodos jau tolimas Jėzaus balsas:

— Trokštu.

Kareivis vėl paėmė kempinę, įmerkė ją savo indan pilnan vandens su actu — Romos kareivių skiedinys—ir vėl ją prikišo prie sukepusių lūpų to, kuris maldavo ir už jį atleidimo. Jėzus gi, suvilgęs actu lūpas, sušuko:

— Viskas išsipildė.

Amžinasis troškulio malšintojas, kuris tiek kartų gesino kitų troškulį ir palieka pasaulyje gyvenimo šaltinį, kuris niekad neišdžius — kur pavargę atras pajėgų, supuvę jaunystę, neramūs ramybę — nuolatos kentėjo nepatenkintos meilės troškuliu. Dar ir dabar, deginančio karščio drebulyje, netrokšta vandens, bet vieno pasigailėjimo žodžio, kuris perkirstų beviltišką vienumos skausmą. Romėnas, vietoj tyro vandens Galilėjos šaltinių, vietoj paskutinės vakarienės pokylio vyno, duoda jam porą lašų savo aitraus gėralo, tačiau šitas greitas ir laisvas veiksmas to nežinomo vergo atkreipia jo dėmesį, nors jau buvo mirties miglų apsuptas, kad viena širdis pajuto jo širdžiai pasigailėjimo.

Jeigu svetimšalis, kuris niekad nebūvo pirma jo matęs, kai ką padarė, nors tai ir būtų labai mažas dalykas, iš pasigailėjimo jam, tai yra ženklas, kad Tėvas jo neapleido. Išgerta buvo taurė ligi dugno: visas kartumas buvo suvartotas. Draug su mirtimi prasideda amžinybė. Ir, sukaupdamas paskutines pajėgas, dideliu balsu sušunka tamsumoje:

— Tėve, į tavo rankas atiduodu savo dvasią!

Dar kartą sušukęs pakeltu balsu Jėzus nulenkęs galvą atidavė savo dvasią. Šitas didelis šauksmas toks galingas, kad pajėgė išvaduoti iš kūno sielą, aidėdamas tamsybėse ir dingdamas žemės erdvėse. Šitan balsan, pasakoja Matas „Šventyklos uždanga perplyšo į dvi dali nuo viršaus ligi apačios, ir žemė sudrebėjo, uolos pradėjo skilti ir atsivėrė kapai, ir daugelis šventųjų kūnų, kurie miegojo amžinu mirties miegu, atsikėlė ir, išėję iš kapų, daugeliui pasirodė.“ Bet žiūrovų širdys buvo kietesnės už uolas: šitie lavonai, kuriuose tebuvo gyvybės šešėliai neatsikėlė į aukščiausi pasaulimą.

Veik tūkstantis devyni šimtai metų praėjo nuo tos dienos kada šitas šauksmas praskambėjo, ir žmonės šimtą kartų padidino savo gyvenimo klegesį, kad to balso galybės nebeišgirstų. Tačiau mūsų miestų tamsybėse ir dūmuose, kas kart tirštesnėje tamsoje, kur žmonės užžiebia savo skurdo ugnis, ans beviltiško džiaugsmo ir išsivadavimo šauksmas, tas šauksmas begalinis, amžių amžiais kiekvieną iš mūsų šaukdamas, dar skamba tų sielose, kurie jo negalėjo pamiršti.

Kristus mirė. Mirė ant kryžiaus taip, kaip kad žmonės norėjo, kaip Sūnus pasirinko ir Tėvas sutiko. Merdėjimas pasibaigė, ir Žydai pasitenkinę. Iškentėjo ligi paskutiniosios ir numirė. Dabar mūsų atgaila prasideda —ir ji dar nėra pabaigta.

Nematomas Kryžius.

Kristus numirė ir jo kūnas vinimis pervertas nuo tos dienos kybo ant nematomo Kryžiaus įsmeigto žemės vidury. Po šituo milžinu kryžium, dar tebesruvenančiu krauju, eina verkti tie, kurie siela yra nukryžiuoti, o visos Judų pastangos negalėjo šito Kryžiaus iš žemės išrauti. Bet pasityčiotojai neišmirė. Jų padermė yra ilgaamžė. Kaino ir Kaifos praanūkai nenustojo niekinę ir pajuokę. Kryžiaus beprotybė yra perdidelis papiktinimas jų išmanymui.

Kiek trukšmo, kiek nusistebėjimo — spiegia mokslingosios šarkos — dėl vieno nukryžiuoto žmogaus mirties: Jūs sakote, kad šitas žmogus buvo Dievas, tačiau mes žinome, mes, kurie viską žinome ir visas knygas esame perskaitę, kad didvyrio kanikinio mirtis, pusdievio, apskritai, dieviškojo asmens, nėra jau toks naujas dalykas, kurs pateisintų tokį ilgą kančios aiškinimą. Jėzus yra vienu daugiau mūsų sąrašuose: ar norite, kad mes nuo pradžios peržiūrėtume sąrašą?

Nėra reikalo. Ir mes žinome šituos legendarinių amžių švyturius. Žinome, kad nėra reikalo jų ieškoti pas prašmatnius poetus ir senoviškus mitografus, kad jais paremtume šventvagiškus ginčus. Gal norite mums priminti vargšą Ozirisą, kurį pavydus brolis, Raudonasis Setas, uždaręs skrynion, įmetė jūron kur žuvys sudraskė į gabalėlius nelaimingo Aigypso monarcho kūną? Arba gražuolį babilonietį Tammuz'ą, kuris mirė šerno iltysė, kaip jo brolis ir pusbrolis Adonis? Arba baidyklę Eabanis'ą, užmuštą susirėmus duobėje Nipuro gyventojams, kai jisai lydėjo savo draugą Izdubarą? Arba dainininką Orfėjų, kurį Basarydai sudraskė už tai, kad tik vieną Apoloną tegarbino ir nenorėjo užgauti stygų Bakchaus garbei? Arba švarųjį Ipolitą, kuris už tatau, kad nepasidavė Fedros glamonėjimams, buvo nužudytas iššokusio iš jūros jaučio. Arba drąsuolį medžiotoją Orioną, kurį pervėrė Artemidos strėlė už tai, kad išdrįso iššaukti ją į rungtynes mėtyti disko. Arba kitą Artemidos auką Akteoną, kuris

medžioklėje buvo suplėšytas šunų, užtraukęs ant savęs dievės rūstybę? Arba stipruolį Heraklą, arklidžių valdytoją, kuris ne su viena moterimi pasitenkinęs, mirė sudegintas marškinių, kuriuos Nessus, prityręs brastų žinovas centauras, vylingai padavė pavydu liaujančiai Dejimairai? gerąjį Heraklą, kurį kiek vėliau prikėlė brolis Jolaos, pakišęs jam panosėn, kaip mėsos mėgėjui, dubenį paukštienos? Arba aną Titaną, kuris už pamokymą žmonių naudotis ugnimi ir kitais naudingais dalykais, buvo atiduotas ereliams maistui, bet visados dar tebėra gyvas ir nemirtingas, Okeanidžių suramintas? Arba garsiausi Dionizą Zagreją, kurį broliai į gabalėlius sukapojo ir įmetė į viralą užvirusį katilė, bet kuris vėliau atsikėlė bakchančių ir vynadarių džiaugsmui?

Tai yra visi žmonių mitologijos padarai, poetų pagražinti ir surasti: tai alegoriškos būtybės, kurių niekas iš gyvųjų nepažinojo. Bet Kristus pasirodė žmogaus pavidale ir gyveno su žmonėmis, kurie jo veikalus atpasakojo tuojau po jo mirties, nedideliam ir visiems žinomame laikotarpyje. Anie visi buvo užmušti ne už tatau, kad davė pasauliui naują įstatymą, vienintelį neužmirštiną apreiškimą, bet jie visi, išskiriant Prometėjų, primenantį pirmuosius civilizatorius ir medžiaginių gėrybių nešėjus, mirė dėl kieno nors keršto, per nelaimę, dėl pavydo, dėl savo išdidumo, arba visai atsitiktinai. Kančių ir mirties priežastys šitų fantastiškų padarų buvo asmeninio pobūdžio, privačios, labai paprastos. Niekas iš jų nepaaukojo savo gyvybės žmonėms išgelbėti, net ir tas pats Prometėjus, jeigu būtų numatęs Dzeuso rūstybę, būtų paslėpęs nuo akių tamsių mirtingųjų šiurpią ugnies dovaną.

Bet ir be ieškojimo argumentų dievystei — spiriasi Kaifos anūkai — žinome ir kitų žmonių, kurie lygiai kaip Jėzus kentėjo, kad duotų žmonėms tiesą, ir, kaip jisai, steigė mokyklas ir religijas. Kuriuos gi, susimildami, galima palyginti, nors iš tolo, su Jėzumi?

Gal ansai geraširdis biurokratas Konfucijus, kuris turėjo daugelį žmonių ir vaikų, būdamas mokesčių rinkėju už gyvulių ganyklas, viešųjų darbų prižiūrėtojas ir mirė ramiai sau lovoje septynių dešimčių trejų metų sulaukęs? Gal Verdhamana, jainizmo galva, kuris mirė natūralia mirtimi, turėdamas septyniasdešimt dvejus metus? Gal Zarathustra, kuris žuvo karo metu, Bakhti apsiausties laikais? Gal Buddha Siddharta, karaliaus sū-

rus, kuris sugyveno gražų sūnų su gražia žmona, ir užgeso, eidamas aštuoniasdešimtus metus, persivalgęs nesvietiškai riebios kiaulienos?

Vienintelis žmogus, kuris numirė teismo sprendimu yra Sokratas, tačiau niekas niekados netvirtino, kad Sokratas būtų buvęs Dievas, arba būtų kalbėjęs Dievo vardu, juo mažiau dar, kad būtų paskelbęs antžmogiškų tiesų. Jis netrokšta gelbėti žmonių, bet jis stengiasi išmokyti Atėniečius tikslesnio galvojimo meno. Sakoma, kad jis nukėlė nuo dangaus žemėn filosofiją, bet Jėzus, priešingai, nukėlė žemėn dangų. Sokratas žada dalinąjį galvojimo reformos įgyvendinimą, Jėzus — laimę ir amžinybę. Pagaliau, stropusis logikos profesorius susilaukė septyniasdešimts metų, ir nebuvo kankinamas: priešingai leido jam ilgai gintis, ir mirė neskusminga mirtimi tarp savo mokinių, kurie neišdavė ir jo neapleido.

Jėzus mokė begaliniai daug daugiau ir geresnio mokslo, negu nuvalytos sofistikos arba pilietinio dorovingumo, paremto teisėtumu. Jis troško perdirbti žmones savo paveikslu pagal nuostabius savo apreiškėjo Ezechielio žodžius: „Ir duosiu aš jums naują širdį, ir įdėsiu jumoje naują dvasią, ir išimsiu akmens širdį iš jūsų krūtinės, ir perpilsiu į jus savo dvasią“.

Kviečia mus sekti Dievu, kad būtume tiesioginai Dievo valdomi, tai reiškia, kad būtume dieviškai laisvi. Būkite šventi, kaip Dievas yra šventas; tobuli, kaip kad Dievas yra tobulas; atleiskite, kaip kad Dievas atleidžia; mylėkitės tarp savęs, kaip kad Dievas jus myli: jeigu taip darysite, nebebus tarp jūsų nei priešų nei valdovų, nelaimingų ir vargšų, žmogžudžių ir aukų, bet Dangaus Karalystė jums atsiteis už visas žemės karalysčių neteisybes.

Tokis buvo Jėzaus veikimas. Ir Jėzus, kaip kadaise rojaus žaltys, bet priešinga kryptimi, pasakė žmonėms: Būkite kaip Dievai. Tačiau žmonės neturėjo pajėgų eiti paskui jį. Dievas yra per daug toli, o klampynė turi savo smagumų. Labai daug reikia vargo iškęsti, kad kirminas, landas po mėšlyną, pavirstų į šventąjį ir prisiartintų prie tos tobulybės, kuri vienintelė tėra laimė, ieškojimo verta, vienintelė, kuri neapgauna. Ir atstūmė tai, ką Kristus visu savo varvančiu krauju yra paaukojęs. Ir kad negirdėtų skausmingo jo balso, kuris kvietė prie labai sunkaus pasiryžimo, pasmaugė jį ant kryžiaus. Nusigando labai, kad ne-

prarastų savo turtų iš akmens, metalo, popieriaus, ir nepatikėjo į nesibaigiančius turtus, kuriuos jiems pakaitu žadėjo. Ir dėl šito paneigimo ir šios baimės tą dieną ant Kaukuolės kalvos mirė tamsybėse Žmogaus Sūnus.

Ir kiekvieną kartą, kai kas nors iš mūsų į jo šauksmą neatsiliepia, suduoda naują smūgį į vinis, kurios jau tiek amžių jį laiko pakabintą ant nesunaikinamo Kryžiaus.

Vanduo ir Kraujas.

Pagaliau Kristus numirė taip, kaip reikalavo jo tautos vyresnieji, bet net ir paskutinis jo šauksmas jų nepažadino. Kai kurie, sako Lukas, grįžo atgal, mušdamiesi į krūtinę: bet ar šitose krūtinėse yra širdžių, kurios plaka tai didelei širdžiai, kur nustojo plakusi? Nesikalba tarp savęs, skubinasi namo vakarienianti: gal būt, jiems atsirado išgąsčio, o ne meilės?

Tačiau vienas svetimšalis, Šimtininkas Petronijus, kuris buvo visą laiką nužudymo vietoje ir tylėjo, staiga atsipeikėjo ir iš pagonies lūpų išsiveržė Klaudijos Proculus žodžiai:

— Išties, tas žmogus buvo teisus. Nežino tikro vardo to, kuris mirė, bet tikrai žino, kad jis bent ne piktadaris. Tai trečias romėnų liudijimas nekaltybės naudai to, kuris Apaštalams pasidarys amžinai romėniškas.

Žydai negalvoja apie sprendimo atšaukimą, bet mąsto apie tai, kad bus sugadinta Pascha, jeigu nebus tuojau pašalintas kruvinasis mėsos gabalas. Jau arti vakaras, ir kai saulė nusileis stos Didžioji Subata. Todėl siunčia Pilotui pranešti, kad lieptų pasmerktiesiems sulaužyti kojų kaulus ir įsakytų juos užkasti. Blauzdikaulių laužymas buvo vienas žiauriausių išradimų nukryžiuotiems sutrumpinti kančias: tai savotiška malonė, skubotumo atsitikimams paranki. Kareiviai, gavę įsakymą, priartina prie Galvažudžių ir sudaužo jų blauzdikaulius ir šlaunis buože.

Jėzų matė mirštant, todėl galėjo išvengti nereikalingo kaulų triuškinimo darbo. Tačiau vienas kareivis, pasakoja Jonas, dėl sąžinės ramumo, paėmė ietį, pervėrė Jėzaus šoną ir nusteбęs pamatė, kad iš žaizdos išteko kraujas ir vanduo.

Pagal senovės padavimą tas kareivis buvo vardu Lionginas, ir sakoma, kad keli to kraujo lašai nukrito ant jo skaudančių akių ir staiga jos pagijo. Kankinių veikalo rinkinyje sakoma, kad Lionginas nuo tos dienos įtikėjo į Kristų ir dvidešimts aštuonerius metus buvo vienuoliu Cezarejoje, kol jam už tikėjimą

nukirto galvą. Klaudija Procula, gailestingasis Legionininkas, kuris paskutinį kartą pavilgė merdėjančio lūpas, Šimtininkas Petronijus ir Lionginas yra pirmieji Pagonys, kurie priėmė Kristų tą pačią dieną, kurią Jeruzalė jį ištrėmė.

Bet ne visi Žydai užmiršo apie jį. Dabar, kai jau numirė, kai jau tikrai mirė, kai jau mirė galutinai; dabar, kai jau atšalo, kaip visi numirusieji, ir nebejuda, kaip tikri lavonai; dabar, kai jau bėra nebylys lavonas, nebepavojingas, ramus, netekęs sielos kūnas, nebebylojanti burna, nebeplakanti širdis, pradeda iš namų eiti, kuriuose nuo vakar vakaro buvo pasislėpę, dvidešimts penktos valandos draugai, vasardrungniai pasekėjai, slapti mokiniai, pasislėpę jo garbintojai, kurie nakties metu slepia žiburius po skvernu, o dieną, kai saulė šviečia, kaž kur dingsta. Visus mes juos pažinome, šituos bičiulius; labai atsargias sielas, kurios dreba tik pamaniusios apie tai, „ką žmonės pasakys“, kurios tave seka, bet ištolo, kurios mielai priima tave, bet kai niekas nemato ir negali drauge pamatyti; kurios gerbia tave, tačiau ne tiek, kad galėtų prieš kitus tą pagarbą pareikšti, ne vien tik prieš pačius save; myli tave, bet ne ligi to laipsnio, kad galėtų pašvęsti vieną poilsio valandėlę arba bent vieną sulūžusį centą tau apginti. Bet kai ateina mirtis, net dėl šitos žmonių vėmalų gaujos šykštumo ir niekšiško, jiems prasideda šventė. Tai jie tuomet išverkia geriausias ir karščiausias spindinčias savo ašaras, tai dienai išimtinai sutaupyta; tai jie savo pūslėtomis rankomis nupina vainikus iš gėlių ir gražias laidotuvių prakalbas, reikia tik pamatyti su koku sąskambiu, koku užsidegimu ir įkvėpimu atsiduoda nekrologų, epigrafų ir atsiminimų rašytojų darbui. Matant juos, kokie jie susikrimtę, galima būtų pamanyti, kad mirusis neturėjo ištikimesnių draugų už juos ir geros sielos beveik pradeda gailėtis šitų užsilikusių nelaimingųjų, kurie neteko, kaip kad atrodo kitiems, pusės arba bent ketvirčio savo sielos.

Kristui, didesnei jo kančiai gyvenant ir mirštant, niekados nestigo tos rūšies bičiulių, ir du iš jų kaip tik pasirodė šito penktadienio pavakary. Tai buvo du rimti ir žymūs asmenys, du žinomi Jeruzalės ir Tarybos nariai, du turtingi ponai—pagal bendrą taisyklę tos rūšies bičiuliai, kaip kad paprastai atsitinka, būna turtuoliai — žodžiu, du Sinedriono nariai: Juozapas iš

Arimatejos ir Nikodemas. Kad nesuterštų savo rankų Jėzaus krauju, jie nepasirodė Sinedriono posėdyje, pasilikdami savo namuose, gal būt, iš savo krūtinių, perimtų gailesiu, giliai atsidusdami ir tuo būdu tikėdamiesi išgelbėti ir savo gerą vardą ir sąžinės ramybę. Bet apie tai nepagalvojo, kad nors ir pasyvus dalyvavimas juos riša su žudikais ir kad susilaikyti, kai galima pasipriešinti, reiškia dažniausiai tą pat, ką ir pritarti. Vadinas, Juozapas iš Arimatejos ir Nikodemas, nors ir nebūdami ir nepritardami, buvo Kristaus nužudymo dalyviai, todėl ir jų vėlesnė atgaila galėjo tik sumažinti, bet ne panaikinti jų atsakomybę.

Bet vakare, kai bičiuliai nieku būdu nebegali mesti jiems įtarimo, ir, pasitenkinę, jau apleido Kaukuolės vietą, ir jokio pavojaus nebėra susikompromituoti aukštųjų kunigų ir miesčionių akyse, kadangi numirėlis bėra numirėlis ir niekam daugiau jis neberūpi, du naktiniai mokiniai, „slėpdamiesi ir bijodamies žydų“, kad suramintų savo sąžines galvoja apie pasmerktojo laidotuves.

Drąsesnis už savo draugą Juozapas „įsidrąsinęs“, kaip sako Morkus, pabrėždamas nepaprastą nuotykį šito bailio su toga — pasirodo Piloto akivaizdoje ir prašo jį išduoti Jėzaus kūną. Pilotas, nustebęs, kad Jėzus jau numirė — nes dažnai nukryžiuotieji net ligi dviejų dienų kovodavo su mirtimi — pašaukė Petronijų, kuris dalyvavo egzekucijos metu, ir išklausęs jo pranešimą, „atidavė“ Sinedriono nariui kūną. Prokuratorius tą dieną buvo dosnus, nes paprastai romėnų valdininkai imdavo iš gimiinių už pasmerktojo kūno išdavimą užmokesnį. Negalėjo atsakyti tokiam gerbiama asmeniui, ir be to tokiam turtingam, ir šitos dovanos pagrindas greičiausia buvo įkyrumo atsibodėjimas, o ne mandagumo įrodymas. Vargino jį veik visą pusiaudienį su šituo nelaiminguoju Karalium, ir neduoda jam ramybės jisai net dabar, kai numirė!

Gavęs leidimą Juozapas nuėjo paimti baltą gražią paklodę ir juostas, paskui gi jis pasuko Kaukuolės kalvos link. Pakeliui, o gal jau vietoj jis susitiko su Nikodemu, kuris su juo bičiulavosi gal net dėl jų būdų vienodumo, ir kuris to paties čionaiėjo. Ir Nikodemas nesiskaitė su išlaidomis ir atsivedė tarną, kuris nešė ant pečių šimtą librų tepalo, sudaryto iš mirros ir aliejaus.

Ir priėję prie kryžiaus tuo metu, kai kareiviai Galvažudžius ėmė nuo kryžiaus, kad sumestų juos į vieną duobę, pasmerktiems paruoštą, pradėjo imti nuo kryžiaus Jėzaus kūną.

Juozapas, Nikodemo ir kitų padedamas, ne be vargo ištraukė vinis iš kojų, nes jos buvo labai stiprai įkaltos. Kopėčios čia tebebuvo paliktos. Vienas iš jų pasilipęs ištraukė vinis iš rankų prilaikydamas dabar jau slenkantį žemyn kūną rankomis, kad nenukristų. Paskui kiti jį prilaikė rankomis, nukėlė žemyn ir pardėjo ant kelių tos Sopulingosios, kuri jį pagimdė. Vėliau visi pasuko į arti esantį sodą, kur buvo urvas Jėzui palaidoti numatytas. Daržas buvo turtingojo Juozapo, kuris buvo liepęs padaryti jame sau ir saviškiams urvą, nes tais laikais kiekvienas pasiturįs žydas turėjo savo šeimos kapą, nušaliai nuo kitų kapų, taip, kad mirusieji nebuvo pasmerkti susimaišyti, kaip kad mūsų laikų administracijos nuskirtose kapinėse, provizorinėse, geometrinėse ir demokratinėse, kaip ir visas mūsų iškilmingas moderniškasis barbariškumas.

Atvykę į daržą du kilnūs kūno nešikai liepė parnešti iš šulinio vandens ir nuplovė kūną. Trys Marijos, — Mergelė, Susimąščiusi, Išgelbėta, neapleido tos vietos, kur numirė tasai, kurį josios mylėjo. Taip pat ir jos, būdamos labiau įgudusios ir jautresnės už vyrus, pridėjo savo rankas, kad naktį ir taip skubotai atliekamos laidotuvės niekuo nepažeistų to, kurį apraudojo. Joms teko nuimti nuo galvos paniekos vainiką, Piloto kareivių uždėtą ir ištraukti spyglius sulindusius į odą; jos sušukavo ir suklostė žiedais plaukus, sulipusius nuo kraujo; užvėrė akių blakstienas, į kurias tiek kartų žiūrėdavo skaisčiu jautrumu, ir užčiaupė burną, kurios niekadose negalėjo paliesti pabučiavimu. Kiek gi meilės ašarų išliejo ant to veido, kuris balzganoje mirties tyloje buvo atgavęs pirmąją bruožų švelnumą. Tas jūjų verksmas nuplovė jį daug švaresne rasa, kaip vanduo iš Juozapo šulinio.

Visas kūnas buvo nešvarus, prakaitu, krauju ir dulkėmis aptekęs: rankų, kojų ir krūtinės žaizdos dar tebesruveno krauju. Nuplovus kūną, lavonas buvo Nikodemo kvepalais išteptas, kurių netaupyta, kadangi jų buvo užtektinai, todėl jais buvo net pripildytos vinių padarytos skylės. Nuo tos dienos, kada Nusidėjėlė, užbėgdama šitai dienai už akių, ant savo išgelbėtojo kojų ir gal-

vos buvo išpylusi alebastrinį indą su kvepalais, Jėzaus kūnas tebuvo sutiktas tik smūgių ir spiaudalų. Bet dabar, kaip ir aną kartą Jėzaus išbalęs kūnas buvo apiplautas kvepalais ir ašaromis brangesnėmis už kvepalus.

Paskui, kai tie šimtas Nikodemo librų apgaubė Jėzų lyg kvepiančiais vystyklais, kūnas buvo susuptas į marškonę ir aprištas lininėmis juostomis, galva aprišta drobe, o veidas, kai, visi pabučiavo į galvą, apdengtas kitu užtiesalu.

Urvas buvo atviras ir teturėjo tiktai vieną padarytą kapą nes nesenai buvo iškaltas uoloje ir niekam dar nebuvo patarnavęs. Juozapas iš Arimatejos, kuris nesugebėjo išgelbėti Jėzaus gyvo, bent viename savo namų užleido jam dabar, kai žmonių įtūžimas aprimo, savo tamsų požeminį urvą iškaltą uoloje būsimoms savo laidotuviams. Abudu Sinedriono nariai pagal paprotį atkalbėjo garsiai laidotuvių psalmę, pagaliau padėję atsargiai Jėzaus kūną uždare įėjimą į kapą, užritindami didelį akmenį, ir nepratarę nė žodžio atsitolino nuo kapo, o netrukus ir kiti išsiskirstė.

Tačiau Moterys jų nepasekė. Neturėjo jos pajėgų atsitraukti nuo to akmens, kuris jas amžinai atskyrė nuo to, kurį mylėjo daugiau kaip savo grožį. Kaip gi būtų galėjusios palikti vieną dviguboje nakties ir kapų tamsumoje, kuris taip beviltiškai buvo vienas ilgame savo merdėjime? Ir meldėsi jos, tik girdimai tardamos žodžius, prisimindamos draug kokią dieną, kokį nors jo judesį, kokį nors mylimojo žodį, ir, kai viena stengėsi kitą suraminti, ta pradėdavo dar smarkiau verkti. Kartais pašaukdavo jį vardu, atsiremddamos į akmenį, ir kalbėjo į jį dabar, kai jo ausys buvo užvertos mirties ir raištelių, tuos meilūs dalykus, kurių neišdrįsdavo jam pasakyti, kada jis tebebuvo gyvas, ir tamsiame, drėgname sodo rūke jam pagaliau reiškė tą meilę, didesnę už paprastąją meilę, kurios jau nebegalėjo sulaikyti savo mažytėse moteriškose širdyse.

Pagaliau šaltis ir nakties baimė jas nugalėjo, ir jos atsitolino nuo kapo su degančiomis nuo ašarų akimis, suklupdamos žolėse ir ant akmenų, pasižadėdamos viena kitai sugrįžti ton pačion vieton, kai tik šventė praeis.

Miegančiųjų išvadavimas.

Sužalotas Kristaus kūnas pagaliau ilsėjosi kvėpalų patalynėje, krūvoje akmenų, sode. Bet jo dvasia, iš sunkaus kūno kevalo išsivadavus, nesilsėjo. Gyviesiems jau buvo perdavęs Linksmą Naujieną, ir atsimokėjo jam už tai mirtimi; dabar turėjo nunešti ją Mirusiems, kurie nuo amžių ir tūkstančių metų laukė jos Sheolo gelmėse.

Apie šitą nužengimą į Pragarą neturime tikrų apreiškimų. Bet viename iš seniausiųjų apokrifų, Petro Evangelijoje, skaitome, kad atsikėlimo liudininkai „išgirdo balsą iš dangaus, kuris sakė: Ir paskelbei tiems, kurie miegojo, paklusnybę“? Ir nuo kryžiaus buvo girdėti atsakymas: „Taip.“ Antrame Petro laiške randame šito pamokslo į miegančius patvirtinimą. „Pasidavė mirčiai kūno atžvilgiu, bet vėl sugrįžo gyventi dvasia. Šita dvasia nuėjo skelbti dvasioms nelaisvėje, kurios kadaise buvo sukilusios, kada Nojaus dienose Dievo malonė laukė, kol tęsėsi laivo statymas... Todėl buvo ir mirusiems paskelbta Evangelija; kad, būdami nuteisti, kaip žmonės kūno atžvilgiu, galėtų gyventi pagal Dievą dvasia.“ Ir Povilas, kuris apie dieviškus daiktus daugiau žinojo, negu jam buvo leista apreikšti, tvirtina, kad Kristus „buvo nužengęs į žemesnes žemės vietas.“ Apaštalų Išpažinimas neatšaukiamai patvirtino tą krikščionių įsitikinimą.

Senovės žmonių vaizduotė daugelį kartų pasakodavo apie nužengimą į Hadą. Babilionijoje buvo pasakojama, kaip Istar pasiekė baisią Nergalo karalystę, kad sugrąžintų gyveniman savo Tammuz'ą; ir kaip nuvyko tenai didvyris Izdubaras prašyti iš išminčiaus Sitnapistimo amžinos jaunystės paslapties. Graikijoje poetai pasakoja apie Heraklą, kuris nusileido į požemių pasaulį per Tenaros kalno viršūnę, kad ištrauktų kaip trofėjų iš tenai klaidų Cerberą; apie Tezėjų ir Piritoosą, kurie įsiveržė tenai, kad vėl grąžintą į gyvųjų tarpą pavogtą Persefonę; apie Dionisą, kuris be kitų garsių žygių, norėjo nužengti tenai, į požemius, pasiimti savo motinos Semelės, apie Orfėjų, kuris norėjo iš Plutono iš-

plėšti pražudytą Euridikę; apie Odisėjų, kuris kraujo nuodais prisiviliojo mirusiųjų šešėlius, kad sužinotų iš Tiresijo, kaip geriau sugrįžti į tėvynę; apie Enėją, kuris nusileidžia į požemių karalystę norėdamas duoti Virgilijui progos apdainuoti dar negimusius didvyrius. Ir apie Pitagorą buvo kalbama, kad kartą buvęs Pragare, tačiau šitas vienintelis padavimas, kuris apie šitą jo kelionę išsiliko, yra tik vėlesnių laikų parodija.

Visose šitose pasakose, kuriose kalbama apie pasakų didvyrius, matome, kad jų didvyriai nori įrodyti savo didelį drąsumą, arba bent nori bet ką sužinoti, kas jiems patiems rūpi, kaip Izdubaras ir Odisėjus arba pagaliau, tai dažniausi atsitikimai, trokšta nuo mirties išgelbėti kokią būtybę, kur tik jiems vieniems tebuvo brangi. Šiuo atveju tik Enėjas veikia pagal menininko sumetimus. Bet nei vienas iš jų neina gelbėti pamirštųjų mirusiųjų, paleisti jų iš pragariškų pančių, nešti ir jiems aukštesniojo gyvenimo naujienos. Istar, kad išgąsdintų Arallą, vartininką, grasina prikelsianti mirusius, bet kaip gi niekingais tikslais! Aš prikelsiu mirusius — šaukia Sin'o dukra — kad eitų suėsti gyvuosius ir tokiu būdu mirusiųjų bus už gyvuosius daugiau.

Šitose, net per daug žmogiškos vaizduotės žmonių pasakose, nėra nieko, kas bent iš tolo galėtų priminti Kristaus nužengimą. Kristus vadovaujasi dieviškosios teisybės paraginiu, kuri nežino žmogiškojo padalinimo. Tarp tų, kurie miega žemės miegu yra ne tik tai tokių, kurie kaip gyvuliai nieko nežinojo be savo jaučių ir savo žmonos; nuliūdusių, kurie nardė savo sielas visokiuose gašlumuose, o rankas — broliškame kraujyje; dykaduonių, kurie kaitinosi saulėje, nemokėdami net susivokti šitoje liepsningoje maloningojo Tėvo paveikslo akyje; turtuolių, kurie nežinojo kitokių sau Dievų be Turto ir Prekybos; Karalių, kurie, kaip kad pasakė supykęs Achilas, buvo ne piemens savo žmonių, bet tautų plėšikai; pagonių, kurie norėjo dievus palenkti sau tuo, kad garbino jų akmeninius atvaizdus, kreipdamiesi į juos girtavimais ir ištvirtavimu, žudydami jiems žmones ir gyvulius, apakinti šlykščiausiais prietarais; savim pasitenkinusių trumparegių būtybių, jaukiai besiilsinčių remiantis primityviškais barbarų įstatymais, kuriuos įsivaizduodavo tobuliausius ir neturėjo nei vilties nei idėjos apie busimąjį pasaulio atsinaujinimą.

Bet šalia jų, begaliniame tūkstančių metų kapinyne, nors nedaug ir išblaškyti, buvo ir tokių, kurie, neturėdami visiško apreiškimo, buvo pasiekę gyvenimo skaistumą, kuris nors ir buvo dar netobulas, tačiau buvo panašus į tobulą, kaip šešelis savo tamsiu brėžiniu gali priminti spalvuotą ir gyvą kūną. Kaikurie iš jų nesitenkino pirmųjų nuostatų ir laikinių pavyzdžių atskirose gentkartėse išlaikymu, bet darbavosi tobulindami juos, ir, kartais, jiems pavykdavo tai pasiekti. Žymesnieji iš jų tarpo jungdavo krūvon tautas, kurios pirma buvo pasidalinusios į laukines grupes, kurdami iš jų vieningą tautą, kurioje bent laukinė karo teisė be jokio pasigailėjimo buvo pažabota ir sulaikyta. Kiti išvedė savo tautą iš svetimos vergijos ir mokė žmones amatų, kurie daro gyvenimą lengvesni ir kitokio meno, kuris duoda progos bent trumpą laiką pamiršti skausmus. Tarp neapbrėpiamo-nieksiškumo gyvatyno ir sugyvulėjimo, laiks nuo laiko pakildavo kilnesnis žmogus, kuris vargšui savo namuose užleisdavo duonos kąsnį ir šilumą, kuris savo kūną suvaldydavo, pavergdavo žemesnius geidulius ir sunkiai, apgraibomis ieškodavo savyje vidaus taisyklės, kuri tartum buvo kurtus šventumo nujautimas ir norėdavo jai pasiduoti. Buvo pagaliau toje tautoje, kurią Kristus kaip savąją pasirinko, Patriarkų, meilių savo kaimenių ir šeimų sergėtojų; įstatymų davėjų, kurie tarp griausmų ant kalno klausė Praamžiaus įsakymų; Pranašų, kurie tiek amžių, tokia didele meile ir viltimi, skelbė Išgelbėtojo atėjimą, kuris turėjo nugalėti pasaulio neteisybes ir skausmus, kaip audra išsklaido tvankius debesis lygumose.

Šitiems tad žmonėms, kurie buvo lyg šventumo pirmtakūnai, šitiems žmonijos geradariams, kurie buvo prieš išgelbėtojo atėjimą, kurie paskelbė Kristaus atėjimą ir pramynė pirmuosius takus, paruošdami jam kelią, kurie, žodžiu sakant, buvo bent savo troškimu slapti krikščionys prieš Kristų, reikalingas buvo tuo reikalingumu, kuris kartu yra teisybė ir meilė, Jėzaus nužengimas į beribę mirusiųjų karalystę. Tas, kurį jie tik atvaizdavo, ir kurio netvardo nežinojo laukdami, negalėdami jo pamatyti tada, kai dar patys džiaugėsi saulės šviesa, atsimesna juos, kai tik tikram gyvenimui atbunda kapų urve, ir nužengia jų išvaduoti ir nusivesti su savim į savo garbę.

Senoviškas apokrifinis tekstas pasakoja apie šitą nužengimą: apie išgriovimą vartų, Šėtono nugalėjimą, džiaugsmingą teisingųjų

senojo įstatymo išvedimą ir apie šitos nedidelės palaimintųjų grupės įžengimą Rojun. Ir tuo metu, kai atranda Rojuje Enoką ir Eliją, kurie nenumirė žemėj, kaip kiti, bet gyvi būdami buvo nunešti į dangų, į jų akis krinta nuogas kruvinas žmogus su kryžiumi ant pečių. Tai gailestingasis, kuriam ištesėjo pažadą Nukryžiuotasis, duotą tą pačią dieną ant Kaukuolės iškilumos. Tai vaizduotės paveikslai, kurie greičiausia gražūs negu tikri. Bet krikščionių padavimas, nesisavindamas žinojimo teisių apie Jėzaus nužengimą ir apie išvaduotųjų vardus, įskaitė į tikėjimo sudėjimą mirusiųjų evangelizavimą; Virgilijaus šešėlis, trylikai amžių praslindus, galėjo priminti Dantei, tarp Pragaro dūmų, nužengimą „galingojo, laimėjimo ženklų apvainikuoto“.

Nėra jo čia.

Dar saulė tą dieną, kuri mums yra sekmadienis, nebuvo patekėjusi, kai Moterys nuėjo į daržą. Bet ant kalvų rytų pusėje jau reiškėsi baltas apyaušris, lengvutis, kaip tolimas žemės atspindis, aprėdytos lelijomis ir sidabru, pynėsi pamažėle į mirgančią žvaigždžių šviesą ir palengvėle gaubė žvilgančią nakties balzganą. Tai buvo vienas iš tų giedrių apyaušrių, kurie primena nekaltų sielų sapną ir pažadų grožį, ir nesuterštas malonus oras atrodo, tartum buvo nesenai angelų skridimu sujudintas. Nekaltybės dienos balzganų aušrų lydimos, prisidengusios gėdingu raudonavimu, rožių gyvumu, atsipeikėjimo virpėjimu.

Moterys, liūdesio nebejausdamos, ėjo rytmečio vėsoje, tartum kokio įkvėpimo sužavėtos, kurio nebūtų galėjusios paaiškinti. Ar grįžo jos verkti prie uolos? Ar ėjo pamatyti dar kartą tą, kuris mokėjo paimti jų širdis ir nepažeisti jų? Gal grįžo ant paaukotojo palaikų sudėti dar stipresnius kvepalus už tuos, kuriais apdėjo Nikodemas? Ir kalbėdamos tarp savęs susirūpino:

— Kas mums atris nuo kapo akmenį?

Jos buvo keturios, kadangi prie Marijos iš Magdalijos ir Marijos iš Betanijos prisidėjo Joana iš Kuzos ir Salome, tačiau tai buvo moterys per daug skausmo išvargintos.

Bet kai atvyko prie uolos, sustojo, kaip žemėn įkastos, baisiai nustebusios. Tamsus įėjimas į urvą buvo atviras. Netikėdama savo akims, drąsesnioji drebančia ranka palietė slenksį. Dienos šviesoje, kuri kaskart stiprėjo, pamatė šalia akmenį, atremtą į uolą.

Netekusios iš baimės žado, moterys apsižiūrėjo aplink, tartum laukdamos, kad kažkas turėtų ateiti sužinoti, kas atsitiko dviejų naktų metu, kai jos buvo toli. Marija iš Magdalijos tuoju pamanė, kad Žydai nakties metu bus išvogę Kristaus kūną, nesitenkindami tomis kančiomis, kurias jam gyvam tebesant buvo paruošę. Arba gal buvo pasipiktinę tomis laidotuvėmis, per daug iškilmingomis

klaidatikiui, įmetė jį į bendrą pasmerkųjų duobę, kurion sumesdavo užmuštus akmenimis ir nukryžiuotus.

Bet tai buvo tiktai nujautimas. O gal dar Jėzus tebeilsėjo tenai, kape, apsuptas kvepiančiomis marškomis? Vidun įeiti joms stigo drąsos, bet taip pat jos negalėjo nuspręsti grįžti atgal, nieko tikro nesužinojusios. Tačiau, kai tik saulė, išlindusi iš kalvų skiauteries, apšvietė įėjimą urvan, pasidrąsino ir įėjo vidun.

Pradžioje nieko nepamatė, bet po valandėlės nauja baimė jas apėmė. Dešinėje pusėje, baltais rūbais apsisiautęs, sėdėjo jaunikaitis—šitoje prieblandoje jo apsiaustas žvilgėjo kaip sniegas — lyg jis būtų jųjų laukęs.

— Nenusigąskite. Nėra to čia, kurio ieškote: jis atsikėlė. Kam ieškote gyvenančio tarp mirusiųjų? Ar neatsimenate, ką sakė jįsai Galilėjoje būdamas, kad bus paduotas į nusidėjėlių rankas ir kad trečią dieną atsikels?

Moterys klausėsi nustebusios, virpėdamos iš baimės, neturėdamos jėgų atsakyti. Jaunikaitis gi tęsė toliau:

— Eikite pas savo brolius ir pasakykite jiems, kad Jėzus atsikėlė ir greitai laiku jį vėl pamatys.

Visos keturios, iš baimės ir džiaugsmo virpėdamos, išėjo iš urvo ir bėgte nubėgo tenai, kur jas pasiuntė. Bet keletą žingsnių pabėgėjusios ir beveik išėjusios iš daržo, Marija iš Magdalijos sustojo, kitos gi moterys, jos nelaukdamos, skubėjo į miestą einančiu keliu. Nei ji pati nežinojo, kam buvo atsilikusi. Ga. nežinomojo žodžiai jos neįtikino, ir ji pati dar gerai nebuvo įsitikinusi, kad vieta ištikrųjų buvo tuščia; ar gi tas jaunuolis negalėjo būti kunigų bendrininkas, pastatytas tenai joms suklaidinti?

Staiga ji atsigrįžo ir pamatė šalia savęs ant žalumynų ir saulės fono žmogų. Bet ji nepažino jo, net kai prakalbėjo:

— Moteriške, ko verki? Ko ieškai?

Marijai pasirodė, kad tai buvo Juozapo daržininkas, kursėjo anksti prie darbo.

— Verkiu todėl, kad išnešė mano Viešpatį, ir nežinau, kur jį padėjo. Jeigu tu jį išnešei, pasakyk man, kur padėjai, aš nueisiu pasiimti jį.

Nežinomasis, sujaudintas šituo aistringumu nuoširdumu, tuo vaikiškuoju kuklumu, atsakė tiktai vienu žodžiu, jos vardą ištara-

damas, tačiau tokiu gailesio ir išsilgimo pilnu balsu, tuo perveriančiu ir neužmirštam balsu, kokiuo ją tiek kartų pašaukdavo:

— Marija!

Tuomet, lyg iš netyčių atsipeikėjusi, netekusioji vilties atrado savo prarastąjį.

— Rabbani, Mokytojaui!

Ir puolė jam į kojas, ant rasotos žolės, apkabino rankomis tas basas kojas, ant kurių dar tebebuvo dvigubas raudonumas nuo vinių.

Tačiau Jėzus tarė jai:

Nesilytėk manęs, kadangi dar nepakilau pas savo Tėvą, bet eiki pas mano brolius ir pasakyki jiems, kad žengiu pas mano ir jūsų Dievą. Ir pasakyki jiems, kad pas juos atvyksiu į Galilėją.

Ir tuojau atsiskyrė nuo klūpančiosios ir atsitolino tarp krūmokšnių, saule apvainikuotas.

Marija žiūrėjo į jį, kol pradingo iš jos akių; paskui pakilo nuo žolės persimainiusiu veidu, apkvaitusi, laime apakusi ir pradėjo bėgti tuo keliu, kuriuo buvo nuėjusios jos draugės.

Jos jau buvo atėjusios į namus, kuriuose buvo pasislėpę mokiniai, ir buvo jau papasakojusios uždusiais, nebesuvaldomais žodžiais neįtikėtiną atsitikimą: kapas atidarytas, jaunikaitis apsisiautęs baltu rūbu, dalykus, kuriuos buvo pasakęs atsikėlęs Mokytojas, pasiuntimą pas brolius.

Tačiau vyrai, dar tebebūdami ištikusios nelaimės prislėgti, kurie dar šiomis dienomis buvo atsidūrę pavojuje, labiau už šitas vargšes moteris suniekšję ir apie nieką nesirūpindami, nenorėjo patikėti šitoms nepaprastoms naujienoms. Tai kliedėjimai ir moterų plepalai, sakė jie. Kaip tuojau, po dviejų dienų galėjo atsikelti? Sakė jisai, kad sugrįš, bet ne tuojau: tiek baisių dalykų turėjo įvykti pirmiau, negu ateis ta diena!

Tikėjo į Mokytojo atsikėlimą iš numirusių, bet ne anksčiau, kaip tą dieną, kada visi mirusieji bus prikelti: tuomet jis sugrįš garbėje, Karalystės pradžioje. Bet ne dabar: tai būtų per greitai, tai negalėjo būti tiesa; tai susijaudinusių moterų rytmetiniai sapnai, apgaulingi nusivylimai.

Tačiau tuo laiku atbėgo neatgaudama dvasios greitaiėjusi ir susijaudinusi Marija iš Magdalijos. Visa tai, ką buvo pasakiusi

sios jos draugės, buvo tiesa. Bet buvo dar daugiau: ji pati matė šito-
 mis akimis, ir jis kalbėjo į ją, ir išsyk negalėjo jo pažinti, bet greitai
 pažino jį, kai pašaukė ją vardu: palietė jo kojas savo rankomis,
 matė jo kojų žaizdas; tai buvo Jisai, gyvas, kaip pirma, ir liepė
 jai, kaip nepažįstamas, nueiti pas brolius, kad sužinotų, jog jis
 atsikėlė, kaip buvo pažadėjęs.

Pagaliau išjudinti Simanas ir Jonas išbėgo iš namų ir pasuko
 į Juozapo daržą. Jonas, būdamas jaunesnis, užbėgo antrajam į
 priekį ir pirmutinis pribėgo prie kapo. Ir įkišęs galvą į urvą,
 pamatė ant žemės juostas, bet vidun neįėjo. Simanas jį pasivijo
 sunkiai alsuodamas, ir griūte įgriuvo į urvą. Marškos buvo
 numestos ant žemės; rankšluostis, kuriuo buvo surišta galva, buvo
 suvyniotas ir padėtas nuošaliai. Ir Jonas įžengė į urvą: pamatė
 ir įtikėjo. Nepratarę viens kitam nė žodžio, labai skubėjo abudu
 į namus, pabėgom bėgdami, lyg tikėdamies rasią Atsikėlusį tarp,
 brolių, kuriuos buvo palikę.

Bet Jėzus, palikęs Mariją, atsitolino nuo Jeruzalės.

Emmaus.

Po iškilmingų Paschos švenčių visiems prasideda paprasto kasdienio rūpesčio darbas.

Du Jėzaus bičiuliai, kurie buvo vienuose namuose su mokiniais, tą rytą turėjo eiti savais reikalais į Emmaus, dvi valandos kelio nuo Jeruzalės. Kai Simanas su Jonu sugrįžo nuo kapo, jie išėjo. Visos šitos nepaprastos žinios juos šiek tiek paveikė, tačiau jų šis toks nebūtas ir neįmanomas atsitikimas galutinai neįtikino. Žmonės, kurie laikėsi pastovių dėsnių, nesivaikė naujybių, negalėjo patikėti, kad visa, ką girdėjo pasakojant, būtų galėję būti tikra: jeigu mokytojo kūno nebebuvo kape, tai ar negalėjo jį išnešti žmogaus rankos?

Kleofas ir jo bičiulis buvo dori Žydai, kurie palikdavo vietos savo dvasios gyvenime ir idealams, nors buvo aptekę kasdieniais rūpesčiais. Tačiau ta vieta negalėjo būti labai didelė ir pats idealas turėjo prisitaikyti prie kitų reikalų, kad netaptų nedarnus, ir nebūtų išstumtas kaip neprašytas svečias. Ir jie taip pat, kaip beveik visi Mokiniai, laukė išgelbėtojo atėjimo, bet tokio, kuris pirmiausia ateitų išvaduoti Izraelį. Žodžiu, Mesijo, kuris turėtų geriau Dovydo sūnus būti, negu Dievo, ir geriau būtų ginkluotas karžygis, negu vargšas klajoklis, priešų nelaimė, negu ligonių ir vaikų ramintojas. Kristaus žodžiai atgaivino senovišką jų išsilingimą kūniškojo mesianizmo, bet Nukryžiuavimas pakirto juose tikėjimą į jį. Užjautė jį ir kentėjo dėl jo kančių, tačiau tas jo katastrofingas galas, negarbingas, be kovos ir garbės, buvo labai priešingas tam, ko laukė, o ypač tam, ko jie troško. Kad buvo nuolaidus gelbėtojas, kuris jodinėjo ramiais asilėliais užuot jojęs karo žirgais, labiau, negu dvasiškas ir malonus, negu būtų pageidavę, tai dar galėjo suprasti, nors ne be prisivertimo, ir jį pakęsti, nors ir sopančia širdimi. Bet kad išvaduošanas nesugebėjo nei kitų nei pats išsigelbėti, kad gelbėtojas nieko nebūtų padaręs išsigelbėti, kad Žydų Mesijas tiekis Žydų pasmerktas būtų gavęs galą ant piktadarių ir

tėvažudžių kryžiaus, buvo per daug didelis nusivylimas ir nepateisinamas papiktinimas. Nukryžiuotojo likimą apgailestavo, ir labai nuoširdžiai, bet tuo pačiu metu negalėjo nemanyti, kad jis pats klydo dėl savo asmens. Ta mirtis — ir dar kokia mirtis!

— tose siaurose paprastose sielose buvo gėdingos pralaimėjimo spalvos.

Kalbėdamies apie visus šiuos dalykus, ėjo drauge saulei šviečiant, ir kartais abudu pradėdavo garsiai kalbėti, nes abudu sutardavo. Staiga pamatė krintanti ant žemės šešėlį, netoliese jų šešėlių. Apsižvalgę atsigrėžė. Tai buvo žmogaus šešelis, kuris ėjo paskui juos, lyg norėdamas išgirsti, apie ką jie kalbėjosi. Sustoję, kaip paprastai būna, pasisveikinti su juo, o keliautojas tuo tarpu prie jų prisiartinio. Jo veidas jiems neatrodė svetimas, tačiau ir gerai į jį išžiūrėję negalėjo jo pažinti. Naujas bendrakeleivis užuot atsakęs į jų nebylius klausimus, pats paklausė:

— Apie ką čia judu eidami kalbatės?

Kleofas, kaip vyresnis, nustebusiu balsu atsiliepė:

— Ar tu esi svečias Jeruzalėje, kad nieko negirdėjai apie dalykus, kurie šiomis dienomis įvyko?

— Apie kokius dalykus? — paklausė nepažįstamasis.

Apie Jėzų, kuris buvo pranašas galingas savo darbais ir žodžiais tautos ir Dievo akivaizdoje, kunigų gi vyresnieji ir mūsų teisėjai jį pasmerkė mirti ir nukryžiuavo. Buvo tikėtasi, kad jis turėjo būti paskirtas atpirkti Izraelį, o tuo tarpu jau eina trečia diena, kai visa tai atsitiko. Tiesa, kaikurios moterys mus išgąsdino, kadangi, apyaušry nuėjusios prie kapo, nerado tenai jo kūno ir sugrįžo, pasakodamos, kad kažką mačiusios ir kad Jėzus yra gyvas. Du iš mūsų buvo nuėję prie kapo ir atrado tuščią kapą, kaip kad moterys sakė, bet jo paties nematė.

— O jūs užsispyrėliai — sušuko nežinomasis, kaip jums sunku patikėti dalykams, kuriuos jums pranašai išpranašavo! Argi nebuvo reikalo, kad Kristus kentėtų pirm, negu įeitų į savo garbę? Ar gi nepamenate, kas buvo skelbiama nuo Mozės laikų ligi mūsų dienų? Ar neskaitėte Ezekielio ir Danieliaus? Ar gi nemokate mūsų giesmių į Viešpatį ir jo pažadų?

Ir veik pasipiktinusių balsu kartojo senovės pranašavimus, primindamas gilią senovės žodžius, pastatydamas prieš jų akis

Skausmų Vyro bruožus, kuris buvo Izaijos pavaizduotas. Du mokiniai klausėsi su pagarba, susikaupe, nei vienu žodžiu nesiginčydami, kadangi nepažįstamasis kalbėjo karštai, ir senieji priminimai jo lūpose įgavo naują spalvą ir naują reikšmę, tokią iškalbingą, kad jiems patiems labai keista pasirodė, kaip jie patys anksčiau to nesuprato. Šitie žodžiai jų ausyse skambėjo kaip atgarsys kitų žodžių, panašių į šiuos ir girdėtų jau anksčiau; tačiau neaiškiai, kaip balsas anapus sienos, apyaušryje.

Tuo tarpu jau buvo pasiekę pirmuosius Emmaus namus ir keliavusis su jais pradėjo sveikintis, lyg norėdamas eiti toliau. Bet dabar du bičiuliai nežinojo, kaip persiskirti su paslaptingu draugu ir maldavo jį su jais pasilikti. Saulė jau buvo arti laidos, ir, lyg atsilygindama, karštesniais auksiniais spinduliais gaubė laukus, tačiau trys einančių šešėliai darėsi kas kartas ilgesni dulkėtam vieškely.

— Pasilik su mumis — sakė jie — nes jau greitai bus vakaras ir diena jau baigiasi. Turbūt, ir tu esi pavargęs, ir jau laikas būtų pasistiprinti.

Ir, paėmę jį už rankos, įsivedė jį į namus, kur jie patysėjo.

Kai buvo prie stalo, svečias, kuris sėdėjo viduryje, paėmė duoną, sulaužė ją ir davė po kąsnelį bičiuliams. Tai matant, Kleofo ir jo bičiulio akys atsivėrė, kaip kad staiga atsibudus, žmogus pamato staiga saulę ant patalo. Abudu jie atsikėlė, lyg virpėjimo pažadinti, išbalę ir pagaliau jį pažino buvus nužudytą, kurio nesugebėjo suprasti ir kurį šmeižė. Tačiau neturėjo laiko net pabučiuoti jį, kai jis dingo jiems iš akių.

Iš veido ir iš žodžių nesugebėjo jo pažinti, nors tie žodžiai buvo tiek panašūs į girdėtus, kai jis buvo gyvas; nepažino jo taip pat nei ant jo akių šviesos, kai jis kalbėjo, nei ant balso garsų. Bet užteko, kad jis paimtų į rankas duoną, kaip tėvas dalijęs pastiprinimą sūnums vakare, po dienos darbų arba kelionės, ir tuojau iš šito meilės pilno veiksmo, kurį tiek kartų buvo matę tariamų draugiškų vakarienių metu, pažino jo rankas, jo laiminančias ir vinimis pervertas rankas, ir nuo jų akių nukrito migla, ir veidas į veidą atsидūrė su Atsikėlusiojo grožiu. Kada pirmame savo gyvenime jis su jais bendravo ir buvo jų draugas, nesuprato jo; kada, eidamas keliu, juos mokė, nepažino

jo, bet tuo metu, kai jis įvykdė tą jautrų paprotį to, kuris tarnauja savo tarnams ir tiesia jiems kąsnelį duonos, kuri yra gyvenimas ir gyvenimo viltis, tuomet pirmą kartą jį pamatė.

Ir taip, kaip buvo išalkę ir nuvargę, tuojau vėl išėjo atgal ir vidunakty pasiekė Jeruzalę.

Kelyje, lyg susigėdinę, kalbėjosi:

— Ar gi širdis nevirė krūtinėje, kai jis kalbėjo Ir aiškino mums pranašus? Kodėl mes tuomet negalėjome jo pažinti?

Mokiniai nuolatos budėjo. Atvykusieji bo jokio atodūsio papasakojo apie susitikimą ir apie tai, ką jis buvo pasakęs einant keliu, ir kaip jį pažino ta akimirka, kai laužė duoną. Ir, kaip atsakymas į tą naują patvirtinimą, trys ar keturi balsai kartu sušuko:

— Taip, Viešpats tikrai atsikėlė ir pasirodė taip pat ir Simanui

Bet šitie keturi pasirodymai, tie keturi paliudijimai buvo nepakankami pašalinti visų abejonėms. Daugeliui šitas toks greitas atsikėlimas, toks nepaprastas, kuris įvyko nakties metu, apsuptas apyaušrio prieblanda ir paslaptingumu, atrodė greičiau panašus į skausmo kliedėjimą ir išsiilgimą, negu į tikrybę. Kas gi sakėsi ji matęs?

Moteriškė lunatikė, kuri jau anksčiau buvo šėtono spąstuose; klidėjęs karščiu Petras, kuris buvo nebepanašus pats į save nuo to laiko, kai savo Mokytojo išsigynė, ir du prasčiokai, kurie net gi nebuvo tikri mokiniai, kuriuos dabar Jėzus, nežinia kodėl, būtų pasirinkęs pirmutinius vietoj artimesnių bičiulių. Mariją galėjo suklaidinti koks prajovas; Simanas, kad pakiltų iš nužemimo, nenorėjo pasirodyti mažesnis; anuodu galėjo būti niekšai, arba daugiausia, vizionistai. Jeigu Kristus būtų, iš tikrųjų, atsikėlęs, ar gi nebūtų jiems visiems pasirodęs, kai buvo visi drauge susirinkę? Kam gi būtų daręs pasirinkimą prieš kitus? Kodėl šitas pasirodymas įvyko per šešiasdešimts sustojimų*) nuo Jeruzalės?

*) Sustojimas yra kelio mastas; būdavo žymimas tašytais akmenimis atstu vienas nuo kito per šimtą žingsnių; greičiausia tai buvo romėnų padaras.

Tikėjo į atsikėlimą, bet vaizdavosi jį kaip vieną paskutinių pasaulio perversmo ženklų, kada jau bus visas išsipildęs. Tačiau dabar, turėdami prieš akis tikrai jo vieno atsikėlimą, tą dieną, kai visas ėjo savo paprasta tvarka, pastebėjo, kad šitas gyvybės atgijimas kūne, ir dar gi kūne, kuris neužmigo ramiai paskutiniu miegu, bet iš kurio gyvybė buvo išplėšta geležimi; šita atsikėlimo idėja, nužengdama iš tolimos ateities į dabartį, buvo priešingybė visiems kitiems samprotavimams, kurie sudarė jų nuovokos pagrindą; samprotavimams, kurie ir anksčiau buvo juose, bet kurie neprieštaravo, kol įvyko šitas staigus dviejų skirtingų pažiūrų sutapimas: busimojo stebuklo ir dabartinio įvykio.

Jeigu Jėzus atsikėlė, tai reiškia, kad jis tikrai yra Dievas, bet ar gi galima prileisti, kad tikrasis Dievas, Dievo sūnus būtų pats save išdavęs mirčiai, ir tokiai šlykščiai mirčiai? Jeigu jo galybė buvo tokia didelė, kad sugebėjo mirtį nugalėti, tai kodėl neištiko perkūnija teisėjų, nenušlavė ir nesudegino Piloto, nepavertė akmenimi tų rankų, kurios jį prikėlė vinimis? Dėl kokios gi beprotiškos paslapties Visagalis leidosi velkamas kankinti.

Taip galvojo patys savyje kažkurie mokiniai, kurie klausėsi ir nesuprato. Atsargūs, kaip visi sofistai, nedrįso griežtai neigti Atsikėlimą akivaizdoje tikinčiųjų, bet savo nuomonės nereiškė, tik savy užsidarę norėjo persvarstyti galimumo ir negalimumo dėsnius, trokšdami aiškaus patvirtinimo, kurio neturėjo vilties gauti.

Ar neturite ko pavalgyti?

Tik ką buvo pabaigę valgyti paskutinius kąšnelius tariamos nejaukios vakarienės, kai prie stalo pasirodė aukštas ir išblyškęs Jėzus. Peržvelgė kiekvieną ir savo skambiu balsu pasveikino:

— Ramybė jums!

Niekas neatsakė. Nustebimas nusmelkė džiaugsmą net tiems, kurie jį jau nebe pirmą kartą matė. Šituose veiduose Atsikėlusis išskaitė abejonę; beveik visų širdy buvo klausimas, kurio nedrįso išreikšti žodžiais:

— Ar tai ištikrųjų tu esi, gyvas, ar tiktai tavo šešėlis, kuris ateina iš mirusiųjų duobės mus gundyti ?

— Kodėl jūs nusimini? — tarė Išduotasis. — Ir kokios mintys skverbiasi į jūsų širdis? Žiūrėkite į mano rankas ir kojas, tai aš esu, kalbėkite į mane ir pažvelkite; nes dvasia neturi nei kūno, nei kaulų, kaip kad aš turiu.

Ir ištiesė jiems rankas, parodė iš vienos ir iš kitos pusės ženklus dar kruvinus nuo vinių ir praskleidė apsiaustą ant krūtinės, kad pamatytų šone iešmo žaizdą. Kaikurie, pakilę nuo suolų, priklaupė ir pamatė ant plikų kojų dvi galias skyles, dviejų mėlynų žiedų viduryje.

Bet neišdrįso jo palytėti, lyg bijodami, kad neišsiskleistų ore taip staiga, kaip staiga pasirodė. Ir, jei kas būtų jį apkabinęs, ar būtų pajutęs šiltą kūno atsparą, ar tik būtų rankomis apkabinęs prarastojo reginio tuštumą.

Tai buvo jis; tai buvo io veidas, jo balsas, su neginčytiniais nukryžiuavimo ženklais; bet buvo taip pat kažkas pasikeitęs jojo išvaizdoje, ko negalima būtų aprašyti, jeigu jie tuo momentu net būtų buvę visai ramūs, nesusijaudinę. Net ir daugiausia svyruojantieji buvo verčiami tikėti, kad jų Mokytojas stovi prieš juos su visomis atgautos gyvybės išraiškomis, tačiau jų mintys dar tebekovojo su užsilikusiomis abejonėmis, todėl jie visi tebetylėjo, tartum patys nustebę, kad turi tikėti savo jausmams, tartum laukdami pabusti iš miego kiekvieną akimirką, lyg tikėdamiesi

prarastą pasaulį atgauti tinkamų realybių pavidalo, galutinai su-naikintą šituo vaizdžių pasirodymu. Ir Simanas tylėjo: ką gi jis būtų galėjęs pasakyti, neišduodamas savęs veiksmu tam, kuris, žiūrėjo į jį tomis pačiomis akimis, Kaifos kieme, tuo metu, kai jis, Simanas, prisiekė kelis kartus, kad jo niekados nepažino?

Išsklaidyti paskutinėms jų abejonėms Jėzus paklausė:

— Ar neturite čia ko pavalgyti?

Nebereikalingas jam buvo kitoks maistas, be to, kurį jis jau buvo suminėjęs, veik visuomet veltui, visą savo gyvenimą. Bet šitiems kūniškiems žmonėms buvo reikalingas ir kūniškas įrodymas; tiems, kurie tikėjo tik medžiagą ir maitinosi medžiaga, buvo reikalingas šitas medžiaginis įrodymas. Paskutinį vakarą valgė visi drauge; tad ir dabar, kai atsirado jų tarpe, valgys su jais.

— Ar neturite čia ko pavalgyti?

Viename dubenyje buvo palikęs kąšnelis keptos žuvies. Simanas pastūmė jį Mokytojui, kuris prisiartinio prie stalo ir suvalgė žuvį su kąšneliu duonos, tuo tarpu kai visi į jį atidžiai žiūrėjo, lyg, rodos, iš matytų pirmą kartą valgant.

Pabaigęs valgyti, pakėlė į juos akis ir tarė:

— Ar dabar jau įsitikinot? Ar vis dar nesuprantate? Ar jums atrodo galimas daiktas, kad koks prajovas galėtų valgyti, kaip kad aš jūsų akivaizdoje valgiau? Tiek kartų turėjau jums prikaišioti jūsų širdžių kietumą ir tikėjimo stoką! Ir štai, jūs dar tebesate tokie, kokie ir anksčiau buvote: nenorėjote patikėti tiems, kurie mane anksčiau pamatė! O aš juk nieko neslėpiau iš to, kas turėjo šiomis dienomis atsitikti. Bet jūs kurti ir užuomaršos, girdite ir paskui pamirštate, skaitote ir nesuprantate. Ar gi jums nebuvau sakęs su jumis būdamas, kad turėjo išsipildyti visi dalykai, kurie yra surašyti ir tie, kuriuos pats jums paskelbiau? Kad Kristus turėjo kentėti ir kad trečią dieną turėjo atsikelti iš numirusių, kad jo vardu bus skelbiamas atsivertimas ir atleidimas visoms pasaulio tautoms, pradedant nuo Jeruzalės? Dabar esate šitų dalykų liudininkai, o aš ištesesiu pažadus, kuriuos Tėvas per mane yra davęs. Tad eikite į visą pasaulį ir skelbkite visiems Evangeliją. Visokia valdžia man yra duota danguje ir žemėje. Ir kaip Tėvas yra mane siuntęs, taip aš jus siunčiu. Eikite tad ir mokykite visas tautas, mokydami jas laikyti ir pildyti visus dalykus, kurių aš mokiau. Ir kas įtikės, bus išgelbėtas, o kas ne-

įtikės, bus pasmerktas. Dar kurį laiką čia pasiliksiu, dar pasimatysime Galilėjoje, bet ir vėliau aš būsiu su jumis ligi amžių pabaigos.

Tuo tarpu, kai jis kalbėjo, mokinių veidai vėl pradėjo švisti užmirštos vilties giedra, o akys pradėjo blizgėti, kaip blizga girtų akys. Tai buvo pirmutinė valanda susiraminimo po pastarųjų dienu nusivylimo. Neabejotinas jo buvimas aiškiai sake, kad netikėtinas daiktas yra tikrybė, kad Dievas jų neapleido, ir kad daugiau niekadęs neapleis. Jo neprieteliai, kurie, rodos, jau buvo bepradedą triumfuoti buvo nugalėti: matomoji tiesa vėl gavo priklausomą vietą pranašavimų santykyje. Tuos dalykus, kuriuos buvo pasakęs, jau žinojo pirma, tačiau jie tikrai pradėjo būti gyvi juose tiktai dabar, kai Jo lūpos juos pakartojo.

Karaliui sugrįžus, Karalystės atėjimas jau buvo netolimas, ir jo broliai, užuot buvę pajuokiami ir persekiojami, nebeužilgo galės viešpatauti su juo amžinai. Šitie žodžiai uždegė liepsna nerangiuosius. atgaivino atsiminimus senųjų kalbų, senųjų saulėtų dienų pamokslus, ir staiga visi pajuto dvasios pakilimą, pajuto užsidegimą, kurio jau kuri laiką nebepergyveno, troškimą pulti viens kitam į glėbį, mylėtis tarp savęs, niekadęs nebesiskirti. Jeigu Mokytojas atsikėlė, tai ir jie nebegalėjo numirti; jeigu galėjo išeiti iš kapų urvo, tad Jo pažadai yra Dievo pažadai, ir jie lig vieno bus ištesėti. Įtikėjo ir nepatyrė nusivylimo, jau nebebuvo patys vieni: nukryžiuojamas tebuvo vienos dienos prieblanda, kad šviesa galėtų juo stipriau sužvilgėti per visas dienas patekdama.

Tomas Dvynukas.

Toje vakarienėje Tomo, vadinamo Dvynuku, nebuvo. Tačiau kitą dieną draugai jį suieškojo, dar nuolat patys tebebūdami susijaudinę Jėzaus žodžiais.

— Matėme Viešpatį — sakė jam, tai buvo jis pats ir kalbėjosi su mumis, valgė su mumis, kaip gyvas.

Tomas buvo vienas iš tų, kurie buvo labai giliai pajutę Galgotos panieką. Kartą jis buvo pareiškęs, kad yra pasiryžęs draug su Mokytoju numirti, bet draug su kitais pabėgo, kai sargybinių žiburiai pasirodė Alyvų kalne. Jo tikėjimas aptemo tos tamsumos apsuptas, kuris pasireiškė ant Kaukuolės iškilumos. Priešingai visiems pranašavimams niekados jo galvoje negalėjo būti vietos minčiai, kad jo Mokytojas rastų tokį galą. Ta begalinė panieka, prie kurios Jėzus leidosi privedamas su tokiu pasyvumu, kaip serganti avis, jam labai buvo skaudi, kai apie ją pamąstydamas, berods labiau už netekimą to, kurį buvo pamilęs. Šitas visų jo vilčių sugriovimas jį įžeidė, lyg apgaulės atidengimas, ir pateisino, žinoma, jo paties akyse net ir pabėgimo begėdiškumą. Tomas, lygiai kaip Kleofas ir kiti į juos panašūs, buvo jausmų žmogus, kurį vienas sparno mostelėjimas, Kristaus galingasis pakvietimas, buvo pakėlęs į begalinę aukštybę, į pasaulį, kuris jam buvo svetimas. Tikėjimas jį netikėtai užklupo, kaip koks užkrečiamas karštis. Bet, kai tiktai liepsna, kuri jį kasdieną uždegdavo, buvo paslėpta, arba bent atrodė palaidota po juodu neapykantos šydu, jo siela užgeso ir atšalo, sugrįždama prie savo pirmąsios prigimties, prie tikrosios prigimties, kuri jausmais veržėsi prie jausmais apčiuopiamų dalykų, medžiagoje tikėjosi medžiaginių pakeitimų ir tiktai medžiaginiame pasaulyje ieškojo tikrybės šaltinių ir pasitenkinimų. Jo akys atsisakė žiūrėti į tuos dalykus, kurių rankos negali palytėti, todėl buvo pasmerktos, kur niekados nesugebėjo žiūrėti nematomus daiktus: negalėjo gauti malonės paliktos tiktai tiems, kurie į ją tiki. Jis tikėjo į Karalystę, ypač tuomet, kai Jėzaus buvimas ir jo žodžiai jo žemišką širdį

peršviesdavo dangaus spinduliais, bet į Karalystę, kuri nebus tik-tai skaisčių dvasių buveinė, skęstanti ir skriejanti padangių debe-syse, bet į tokią, kur gyvi žmonės, karštu krauju gaivinami, ga-lėtų valgyti ir gerti prie tikrų stalų, apčiuopiamų, valdant gražesnę žemę, Dievo jiems paskirtą, naujais įstatymais laimingą.

Tomas po kryžiaus katastrofos buvo labai toli nuo to, kad tikėtų, nepaisant girdėtų pasakojimų, Į atsikėlimą. Perdaug skau-džiai buvo sugriauta jo pirmąsietė viltis, kad dabar galėtų pati-kėti savo draugams, kurie buvo nusivylę. Ir tiems, kurie džiaugs-mingu dvasios pakilimu atnešė jam žinią, atsakė:

— Jeigu nepamatysiu jo rankose žaizdų nuo vinių ir ne-įdėsiu savo piršto į žaizdą ir nepridėsiu savo rankos prie jo šono, nepatikėsiu.

Tuoju pasakė: jeigu nepamatysiu. Bet tuoju pasitaiso: nes ir akys gali suvedžioti, ir daugelis buvo nusivylę regėjimais. Jo mintis tuoju ieško kūniško įrodymo, apčiuopiamo ir žiau-raus bandymo: įdėti savo pirštą tenai, kur buvo viny; padėti savo ranką, visą ranką, kur pataikė iešmas. Padaryti taip, kaip padarytų aklas, kuris, kartais tesuklysta mažiau, kaip tie, kurie mato.

Paneigia tikėjimą, tą aukštesnį sielos žvilgsnį; paneigia net regėjimą, tą dieviškiausį kūno jausmą. Savo pasitikėjimą sutel-kia tiktai rankose, kūne, kuris prisilyti kūnui. Tas jo dvigubas paneigimas dvasinių kelių pasmerkia jį tamsumui, klaidžiojimui apgraibomis, aklai, kol šviesa sutapusi su žmogumi dėl paskuti-nės meilės malonės sugrąžins jam akių ir širdies šviesą.

Tačiau tas Tomo atsakymas padarė iš jo vieną iš žino-miausių žmonių pasaulyje: nes čia glūdi amžinas Kristaus priva-lumas, net ir tuos įamžinti, kurie jį įžeidė. Visi dvasios kaman-tinėtojai, visi pironistai su tikslumu ligi vienos šimtinės dalies, katedrų ir akademijų vyrai, abejingi žilibiai, apsikrovę samprotavi-mais, kazuistai, sofistai, cinikai, mokslingumo utėlės ir mokovų proteguojamieji; pagaliau visi žibintuvai, pavydūs saulės šviesos, visos plaštakės, nepakenčiančios sakalų skraidymo, visas šitas pasaulis pasirinko savo užtarėju ir gynėju Tomą Dvynuką. Apie jį nieko nežino: žino tiktai jo dėsni, jeigu ranka nepalietei, neti-

kėk. Tas atsakymas jiems atrodo kaip himalaiška *) žmonių žinojimo viršūnė. Tegu sau, kas nori, mato tamsumoje, girdi tyloje, kalba vienumoje, gyvena mirties rate. Jų nesužalotų galvokšnių supratimo pajėgumas netoli tepasiekia. Taip vadina-moji realybė yra jų viešpatystė ir iš jos jie neišbrenda. Tikry-bėje gi jie siekia aukso, kuris nepasotina, žemės, kurios nau-doja tik mažytį kupstelį, garbės, kuri tėra trumputis šlamesys amžinybės tyloje, kūno, kuris pavirs dulkėmis ir gabalu molio, ir tų magiškų ir triukšmingų išradimų, kurie, po to, kai juos pavers vergais, pagreitins jiems klaikų mirties atidengimą. Tokie ir panašūs dalykai jiems yra „realybė“, jais ypatingai džiaugiasi Tomo pasekėjai. Tačiau, jeigu jiems ateitų į galvą paskaityti tai, kas atsitiko po šito atsakymo, gal būt, būtų pasirengę pa-abejoti net tuo, kuris paabejojo atsikėlimu.

Aštuonioms dienoms praslinkus mokiniai buvo susirinkę į tuos pačius namus, kur buvo pirmą kartą, ir Tomas buvo su jais. Jisai tikėjosi šitomis dienomis, kad ir jam bus leista pa-matyti Atsikėlusi, ir kai kada virpėjo galvodamas, kad jo atsa-kymas, gal būt, buvo priežastimi to, kas jį laikė nuo jo toli. Bet štai, staiga, nuo slenkščio kažkas prabilo:

— Ramybė jums!

Jėzus įeina ir ieško akimis Tomo. Atėjo tik dėl jo, tiktai dėl jo vieno, kadangi meilė, kurią jam teikia, stipresnė yra už visus įžeidimus. Ir pašaukia jį vardu, prisiartina prie jo arčiau, kad jį geriau pamatytų, veidas į veidą.

— Įdėk čia savo pirštą ir pažiūrėk į mano rankas. Pridėk savo ranką ir įdėk ją į šoną; ir nebūk netikėlis, bet tikintis.

Tomas drebėdamas paklausė ir sušuko:

— Mano Viešpatie ir mano Dieve!

Tais žodžiais, kurie atrodo kaip paprastas pasveikinimas, Tomas išpažino savo nelaimę, gražesnę už visus laimėjimus, ir nuo tos valandos buvo visas atsidavęs Kristui. Ligi tol jisai garbino jį kaip žmogų tobulesnį už kitus, dabar jame išpažįsta Dievą, dar daugiau, „savo Dievą“.

*) Himalaiškas, reiškia aukščiausias žinojimas, nes Himalajų kalno viršūnė laikoma aukščiausia visame pasaulyje. P. M.

Tuomet Jėzus, kad jo atmintyje visuomet šitos abejonės atsiminimas neišdiltų, atsakė:

— Kadangi pamatei mane, įtikėjai; palaiminti tie, kurie nematė, bet įtikėjo!

Taip buvo paskelbtas paskutinis, didžiausias Palaiminimas: Palaiminti, kurie tiki, nors ir nematė! Kadangi vienintelės tiesos,, kurios turi absoliučią reikšmę realybėje, nepaisant lavonų knibinėtojų kalbų, yra tos tiesos, kurių kūniškas žvilgsnis nepasiekia, ir kurių kūniškos rankos niekad negalės palytėti. Tos tiesos ateina iš aukšto: kas turi sielą iš visų pusių uždarytą, tas jų nepriima, ir pamatys jas tikrai tą dieną, kurią kūnas su savo penkiaais nepatikimais vartininkais taps lyg sudėvėtas rūbas ir suplyšęs, bejėgis savo patale, laukdamas duobkasių, kurie įmes jį į žemę, kaip dvokiantį gabalą.

Tomas yra Šventasis, tačiau jis negalėjo būti šito Palaiminimo dalininkas. Senovinė legenda pasakoja, kad jo ranka ligi pat mirties pasiliko raudona nuo kraujo. Tai tikra legenda visa savo šiurpaus simbolio tikrybe, jeigu mes prileisime, kad netikėjimas gali būti tam tikras žmogžudybės pavaizdavimas. Pasaulis tebėra pilnas tokių žmogžudžių, kurie yra pradėję savo sielos žudymu.

Atsikėlusis atstumtas.

Pirmieji, kurie sekė Jėzumi jo pirmame gyvenime, buvo tikri, pagaliau, kad prasidėjo jo antras ir amžinas gyvenimas. Nužudytasis, kuris miegojo, kaip Žmogaus lavonas, susuptas į Nikodemą kvėpalus ir Juozapo marškas, po dviejų dienų atbudo, kaip Dievas. Bet kiek gi turėjo nugalėti abejonių žmonėse, kol jie sutiko priimti jo nenuginčijamo sugrįžimo realybę!

Tačiau Kristaus priešai, kad atmestų šitą didžiausi papiktinimo dalyką, kuris buvo didžiausia užtvara kitiems išsigynimams, apskundė kaip tik netikėtai užkluptus ir susirūpinusius Mokinius, kad sąmoningai ar nesąmoningai, jie sugalvojė Atsikėlimo gandus. Pagal Kaitos ir jo pritarėjų tvirtinimą tai buvo mokiniai, kurie nakties metu išvogė kūną, o paskiau paskleidė gandus apie tuščią kapą, kad tuo lengviau koks nedakepėlis mistikas galėtų patikėti, kad Jėzus buvo atsikėlęs ir kad tuo būdu galėtų laikyti, tamsybėje bejėgius niekdarius mirusiojo niekdario vardu. Matas pasakoja, kad Žydai papirko laikuriuos doresnius liudininkus už gerus pinigus, kad jie, esant reikalo, patvirtintų matę Simaną ir jo sėbrus išniekinant kapą ir išnešant ant pečių didelę baltą naštą.

Bet moderniškieji priešai, vaduodamiesi paskutine pagarba tiems, kurie savo krauju įkūrė nesugriaujamą Bažnyčią, arba geriau, būdami įsitikinę pirmųjų kankinių dvasios kuklumu, atsisakė nuo minties apie aną kapo smurtą. Nei Simanas, nei jo bičiuliai nepriklausė tai žmonių grupei, iš kurios parenkami komediantai ir juokdariai: per daug būtų turėję savo neaptašytose smegenyse sutelkti apgaulės tie vargšai sukvailėję prasciokai. Viskas rodo, kad jie nebuvo patys apgaudinėtojai, greičiausia jie buvo suvedžioti. Bet jeigu nebuvo vaidintojai, aišku buvo kvailos aukos savo klaidėjimų arba kito rankose žaislas.

Mokiniai, tvirtina rimti antgamtiškumo neigėjai, taip karštai troško pamatyti atsikėlusį Jėzų remdamiesi jo žodžiais, ir šitas atsikėlimas buvo toks reikalingas ir neatidėliotinas atsverti kry-

žiaus paniekai, kad buvo linkę, beveik verčiami, skelbti jį ir leisti gandas kaip apie dalyką, kuris greitai laiku turėjo įvykti. Tuomet, toje prietaringoje laukimo aplinkumoje, užteko vienos isterikės vizijos, lunatiko sapno, svajotojo lakios vaizduotės, kad nedideliame nusiminusių rately pasklistų gandas apie pasirodymus. Kaikurie iš jų, negalėdami tikėti, kad Mokytojas būtų juos apgavęs, mielai patikėjo tam, kas tvirtino jį matęs po mirties, o šitos rūšies pakartojimams veikiant, pradėjo, pagaliau, patys šiuos išmislus laikyti kaip tikrus ir šitą savo įsitikinimą skiepyti lengvatikiams. Tiktai šita sąlyga, pomirtiniu tvirtinimu remiantis dėl nužudytojo dievybės, galima buvo išsilaikyti drauge tiems, kurie juo buvo pasekę, ir įkurti pirmą pastovią visuotinės Bažnyčios bendruomenę.

Bet, stengdamiesi sugriauti nusiskųsdami kvailumu arba apgaule pirmosios krikščionių padermės tikrybę, tie žmonės užmiršta daugelį dalykų per daug esminių.

Visų pirma Pauliaus liudijimą. Saulius, Farizėjus, buvo Gamalelio mokykloje ir galėjo būti, nors iš tolo kaip priešas, Kristui mirštant; žinojo jis, be abejo, savo buvusių mokytojų hipotezes apie tariamąjį atsikėlimą.

Bet Paulius, kuris priėmė pirmą Evangeliją iš Jokūbo, vadinamo Viešpaties broliu, ir iš Simano lūpų, Paulius, garsus visose Žydų ir Pagonių bažnyčiose, taip rašė savo pirmame laiške Korintiečiams: „Kristus mirė už mūsų nusidėjimus, buvo palaidotas, trečią dieną atsikėlė, pasirodė Petru, o paskui Dvylikai. Vėliau pasirodė daugiau kaip penkiems šimtams brolių vienu kartu, iš kurių ligi šiol daugelis tebegyvena, o kiti jau mirė“. Laiškas Korintiečiams yra pripažintas antentišku net įtartiniausių padirbinėjimo ieškotojų, ir negalėjo būti parašytas vėliau kaip 58 metų pavasari, tai reiškia kiek daugiau kaip trisdešimts metų po nukryžiuavimo; tuo būdu jis yra senesnis už seniausią Evangeliją. Daugelis iš tų, kurie pažinojo Kristų gyvą, o tokių buvo ne vienas ir ne du, tais metais dar tebegyveno ir būtų galėję lengviausiu būdu užginčyti ir įrodyti Apaštalo melagystę. Korintas buvo Azijos duryse, aziatų tirštai gyvenamas, nuolatinuose santykiuose su Judėja, o Pauliaus laišakai buvo vieši, kuriuos skaityta susirinkimuose, jų buvo daromi nuorašai kitoms bažnyčioms siųsti. Iškilmingas ir reikšmingas Pauliaus liudijimas galėjo pasiekti ir, be abejo, pasiekė Jeruzalę,

kur Jėzaus priešai, iš dalies dar gyvi, būtų turėję juos paneigti kitais liudijimais. Jeigu Paulius būtų galėjęs įsivaizduoti kokio priešingo įrodymo atvejų, niekad nebūtų išdrįsęs rašyti šiuos žodžius. Tad, jeigu taip neatstu nuo įvykio vietos galima buvo tvirtinti viešai kaip faktą tokį priešingą bendriems stropių priešų įsitikinimams ir interesams stebuklą, tai yra įrodymas, kad Atsikėlimas nebuvo tikrai keleto suklaidintųjų išmistas, bet tikrybė, kurią sunku buvo paneigti ir labai lengva patvirtinti liudijimais. Be Pauliaus laiško, neturime kitų atsiminimų apie Kristaus pasirodymą penkiems šimtams brolių, bet nė vienos akimirkos negalime pamanyti, kad Paulius viena iš didžiausių ir švariausių pirmosios Krikščionybės sielų būtų tai pats išgalvojęs, jis, kuris tiek laiko persekiojo tuos, kurie tikėjo Atsikėlimo realybei. Be galo yra galimas dalykas, kad Jėzaus pasirodymas penkiems šimtams atsitiko Galilėjoje, ant kalno, apie kurį kalba Matas, ir kad Apaštalas kaikiuriuos pažinojo iš tų kurie tenai buvo tame atmintiname susitikime.

Tačiau dar ne viskas. Evangelistai, kurie nors kartais ir nesklandžiai, tačiau su dideliu nuoširdumu, atskleidžia atsiminimus pirmųjų Jėzaus draugų, pripažįsta, gal būt nesąmoningai, kad Apaštalai nesitikėjo Atsikėlimo, priešingai, ne be pasipriešinimo patikėjo. Skaitydami atidžiai keturis istorikus, matome, kad jie šiek tiek abejoja kuri laiką, net ir Atsikėlusio akivaizdoje. Kada Moterys nedėlios rytą bėga pranešti Mokiniams, jog kapas tuščias ir Jėzus gyvas, jie kaltina jas už niekų kalbas. Kada kiek vėliau pasirodė Galilėjoje daugeliui, „tie, kurie pamatė jį, pagarbino—sako Matas — tačiau kaikiurie abejojo“. O kai pasirodė vakare paskutinės vakarienės kambary, buvo ir tokių, kurie negalėjo tikėti savo akimis ir nustojo abejoti tik tada, kada pamatė jį valgant. Tomas ir toliau dar tebeabejoja ligi tol, kol jo Viešpaties kūnas neprisiartina prie jo kūno.

Tiek mažai telaukia pamatyti Jį atsikėlusį, kad pirmas pasirodymo įspūdis sukelia juose išgastį. „Jie samprotavo, kad tai yra dvasia“. Tad nėra jau tokie lengvatikiai ir nelinkę apsigauti, kaip juos įsivaizduoja jų šlovės plėšikai. Ir tokia tolima yra mintis matyti jį sugrįžusį gyvą tarp gyvųjų, kad, pamatę jį, laiko jį kuo kitu. Marija iš Magdalos mano, kad jis yra Juozapo iš Arimatejos daržininkas; Kleofas ir jo bičiulis

nepajėgia jo pažinti visą kelią; Simanas ir kiti, kada pasirodo ant ežero krantų, „nežinojo, kad tai buvo Jėzus“. Jeigu būtų tikrai jo laukę, tikrai jo, atbudusiu protu ir degančiu troškimu, ar gi būtų patyrę tiek išgąsčio? argi nebūtų jo pažinę tučtuojau? Skaitant Evangelijas, gaunama įspūdžio, kad Kristaus draugai, yra labai toli nuo to, kad išgalvotų jo sugrįžimą, ir priėmė jį beveik nenugalima prievarta, iš oro spaudžiami ir tai po ilgų svyravimų. Tas įspūdis yra priešingybė tam, ką norėtų įrodyti visi tie, kurie skundžia Apaštalus už tatai, kad jie leidosi apgaunami arba patys kitus suklaidino.

Bet kam tos abejonės? Ar tam, kad Jėzaus pranašavimai negalėjo šitose kurčiose ir kietose sielose nustelbti senobinio žydų bodėjimosi nemirtingumo idėja. Tikėjimas į numirusių atsikėlimą buvo svetimas visais amžiais laikinam Žydų samprotavimui. Tik kaikurių pranašų, kaip Danieliaus ir Ozijo raštuose randame tos idėjos šiokių tokių pėdsakų, bet šiek tiek pasirodo aiškiau tik viename Makabėjų istorijos posme. Kristaus laikais žmonėse buvo šioks toks šitos idėjos kurtus nujautimas, kaip kokio tolimo stebuklo, turinčio savo pagrindą Apreiškime, bet nebuvo laikoma galima pirmiau, negu po paskutiniosios dienos katastrofos; Sadukėjai nemirtingumą griežtai neigė, Farizėjai laikė jį galimu daiktu, bet ne kaip vieno tiktai pirmenybę, tačiau kaip bendrą tolimą atpildą visiems teisingiesiems. Prietaringas Erodas Antipa, kada kalbėjo apie Jėzų, jog tatai esąs atsikėlęs Jonas, norėjo tuo pasakyti ryškiai pavaizduodamas, kad naujas pranašas yra antrasis Jonas.

Žydų tautoje buvo toks gilus pasipriešinimas prileisti tokį negirdėtą mirties teisių paveržimą, kad net patys Atsikėlusiojo Mokiniai, nors jis pats ir buvo paskelbęs savo Atsikėlimą, nebuvo linkę be įrodymų ir tyrinėjimų priimti tai, kaip aiškų faktą.

O juk buvo matę atsikeliant, Kristui įsakius, sūnų našlės iš Nain'o, Jairo dukterį, Mortos ir Marijos brolių, tris miegančius, kuriuos Jėzus pažadino, gailėdamasis vienos motinos verksmo, tėvo ir seserų verksmo. Bet tai buvo įpratimas ir tokis Dvylikos likimas nesuprasti ir užmiršti. Perdaug jie buvo įsigilinę į kūniškas mintis, kad galėtų be jokio vilkinimo patikėti tokį nelauktą mirties nugalėjimą. Bet kada įsitikino, jų įsitikinimas buvo toks pastovus ir galingas, kad iš sėklos šitų pirmųjų pri-

verstinųjų liudininkų išaugo neišmatuojama atsikėlusių piūtis tikinčių į Atsikėlusį, piūtis, kurios amžiai dar nebaigė piauoti.

Žydų koneveikimai, neteisingų liudininkų skundai, Mokinių abejojimai, klastos susirūpinusių ir nusigandusių priešų, sofizmai Tomo pavainikių, svajonės klaidatikių, išmisalai aitrių spiritistų, netiesioginiai suinteresuotų Garbės Netekusio mirtimi, kasimasis po pamatais ir puolimai kritikų, minos ir apgulimai aukštosios ir žemosios kritikos, nesugebėjo iš milijonų širdžių išplėsti įsitikinimo, kad vinimis prikaltas kūnas į kryžių ant Kaukuolės iškilumos, trečią dieną pasirodė vėl, kad niekados daugiau nebe-mirtų. Kristaus parinktoji tauta išdavė jį mirčiai, tikėdamasi tuo būdu baigti su juo, bet mirtis atsisakė jį priimti, kaip atsisakė nuo jo Žydai, ir žmonija dar iki šios dienos nesuvedė savo sąskaitų su nužudytoju, kuris išėjo iš kapų urvo, kad parodytų savo šoną, kur romėnų iešmas amžių amžiams padarė matomą Širdį, mylinčią tuos, kurie jo neapkenčia.

Šiaudadūšiai, kurie nenori tikėti į jo pirmąjį gyvenimą, į jo antrąjį gyvenimą, į jo amžinąjį gyvenimą, patys atsisako nuo tikrojo gyvenimo; nuo gyvenimo, kuris yra kilnus atsidavimas, meilės pasiaukojimas, viltis nematomo pasaulio, įsitikinimas dalykais, kurie neapimami kūno akimis. Tai yra apverktini vėliony, kurie turi gyvų žmonių pažymių, kurie, lygiai kaip mirtis, yra gyvenimui svetimi. Tie, kurie velka savo lavonų naštą dar neataušusių ir tebekvepuojančių kantriai žeme, juokiasi iš Atsikėlimo. Šitie Mirusieji, kurie atstumia gyvenimą, nepasiekia antro atgimimo dvasia, bet neaplenks jų, paskučiausioje dienoje, nepaneigiamas ir klaidus Atsikėlimas.

Sugrįžimas į pamarij.

Kai drama pasibaigė didžiausiu skausmu ir didžiausiu džiaugsmu, grįžo kiekvienas prie savo pašaukimo. Sūnus pas tėvą, karalius į savo karalystę, vyriausias kunigas prie savo kraujo šaltinių, choras prie pilno vilties tylėjimo, žvejai prie savo tinklų.

Tie tinklai vandens sužaloti, krantų apdraskyti, paskandinti nepaprastu svoriu, tiek kartų taisyti, lopyti, susiuvinėti ir sumezgioti, kuriuos pirmieji žmonių žvejai buvo pametę, net neatsigręžę į juos, ant Kapharnaumo krantų, kaž kieno buvo paimti ir padėti nuošaliai; stropūs žmonės neapleidžia savo namų, nes sapnai neilgai tetrunka, o alkis tęsiasi taip ilgai kaip žmogaus gyvenimas. Simano žmona, Jono ir Jokūbo tėvas, Tomo brolis, palaikė tinklus ir bučius, kaip daiktus, kurie dar gali būti reikalingi, kaip atminimą apie tuos, kurie išėjo, tartum koks balsas būtų pasilikusiems sakęs: Ir jie sugrįš. Karalystė yra graži, bet kelias į ją yra didelis ir ežeras gražus ir šiandien dar žuvingas. Šventumas yra šventas, bet ne viena dvasia tegyvenama. Viena žuvis ant stalo yra brangesnė alkanam už sostą, kurį jis gaus gal po metų — kitų.

Ir išmintingumas tų, kurie sėdi namuose, laikydamiesi gimtinio namų slenkščio, kaip samanų akmens, kurį laiką buvo paėmęs viršų. Žvejai sugrįžo. Žmonių žūklautojai vėl pasirodė Galilėjoje ir vėl paėmė į rankas senuosius tinklus. Turėjo įsakymą iš to paties, būtent, kuris juos buvo iš tenai pašaukęs, kad būtų liudininkai jo pažeminimo ir jo garbės. Neužmiršo jo ir niekados neužmirš; nuolatos kalbėjosi tarp savęs apie jį ir su visais tais, kurie norėjo jų klausyti. Bet sugrįžusis buvo pasakęs. Pasimatysime Galilėjoje. Ir jie paliko klaikią Judėją, tą paleistuvę, kurią valdė godūs žmogžudžiai, išėjo į savo giedrios ir malonios tėvynės kelią, iš kur juos buvo paėmęs prievarta mielasai sielų vagilius. Kaip gražiai atrodė jų akims senos lūšnelės, drėgme paramstytos, baluojančios iš tolo, jauna žolele

aplink apjuostos; gražūs buvo stalai, senelių įgudusiomis rankomis leistuvais nulyginti ir krosnis, iš kurios kas savaitė verždavosi liepsnos liežuviai ir kamuoliais ritosi dūmai. Ir nuostabiai gražus buvo veik pamarės miesčiuko ramumas, su jo pusnuogių pajuodusių vaikų klegesiu, su jo saule, žiūrinčia tiesiai iš viršaus į miesčiuko rinkelę, su eilėmis maišų ir pintinių, sukrautų paunksnėse, su žuvų kvapu, kurio prisipildydavo miesčiukas kiekvieną apyaušrį, vėjeliui papūtus. Bet ežero grožis pranešė visą kitą, tai buvo ištirpytas smaragdas, išraizgytas topazais, plūduriavo jame apyaušriais; pusiaudieniais maudėsi jame balzganos erdvės; saulei leidžiantis, nardėsi balkšvas opalas, giacinto vilnimis banguojas; žvaigždėtomis naktimis aukso viny s melkėsi jo tamsion gilumon; mėnesienoje sidabravo ir žaidė jo paviršiu išsilingimas. Ant šito ežero, kuris labai buvo panašus į šitos laimingos vietelės globėją — užtaką, pirmą kartą jų akims atskleidė šviesos ir vandens grožis, tų dviejų gaivalų, kilnesnių už sunkią ir suterštą žemę ir labiau giminiškų širdžiai už ugnį. Laivas su savo burėmis, nusėdėtais suolais, su aukštu skarlatiniu prišakiu, nuo pirmųjų amžiaus metų jiems buvo brangesnis namas už tuos namus, kurie jų laukė ant kranto, kaip pabaltinta ir nejudanti dėžė. Tos begalinės laukimo ir vilties valandos, įsiziūrėjimas į bangų kaitaliojimąsi, tinklų trukčiojimus, į debesų telkimąsi ant vandens, pripildydavo didesnę dalį jų paprasto vargingo gyvenimo.

Taip buvo lig tos dienos, kada dar vargingesnis, bet galingas Valdovas juos pašaukė pas save, kaip darbininkus antprigimtiniam ir pavojingam darbui. Vargšės jų sielos, ištrauktos iš jų įprasto pasaulio, stengėsi užsidegti šita liepsna, tačiau naujas gyvenimas juos sutraiškė, kaip vynuoges slėgtuvai, kaip alyvos gileles alyvos daryklojė, kad iš jų šiurkščių širdžių galėtų ištrykšti meilės ir pasigailėjimo ašaros. Bet buvo reikalinga, kad ant Kaukuolės iškilumos iškiltų kryžius ir būtų tikroju verksmu verkiama, ir Nukryžiuotasis turėjo sugrįžti ir valgyti su jais duoną, kad vėl užsidegtų viltimi.

Ir štai jie sugrįžo, atsinešdami išgelbėti tą saujelę atsiminimų, kurių tačiau turėjo užtekti pasauliui pakeisti. Bet pirmiau, negu išvyks dirbti darbo, kuris jiems pavestas, laukia dar išvysti tą, kurį mylėjo, tose vietose, kurios jam buvo malonios. Sugrįžo

visai kitokie, negu buvo išėję, labiau susirūpinę ir nuliūdę, jautėsi kaip svetimi, tartum būtų sugrižę iš Lotofagų šalies, ir jau dabar būtų matę skaitesnėmis akimis kažkokią nematomą žemę su dangumi sudariusią sandorą. Tinklai jų čia tebebuvo pakabinti ant akmeninių tvorų, ir pririštos inkarais valtys ant įniršusių bangų tebesisupė. Žmonių žvejai pradėjo vėl gal iš pasilgimo, gal iš reikalo, būti žuvų žvejais.

Septyni Kristaus mokiniai vieną vakarą buvo susirinkę drauge Kapharnaumo uoste. Simanas, Petru vadinamas, Tomas Dvynukas, Natanaelis iš Kanos, Jokūbas, Jonas ir kitu du. Simanas tarė:

— Einu žuvies žūti.

— Eisime ir mes su tavim—atsakė draugai.

Ir sulipę į laivą nusiyrė, tačiau tą naktį nieko nesugavo. Apyaušry, šiek-tiek susierzinę dėl praleistos be naudos nakties, pasuko laivą į krantą. Kai prisiiyrė prie kranto, pastebėjo apyaušrio šviesoje žmogaus paveikslą, prie pat vandens, kuris tartum jų laukė: „tačiau mokiniai nepažino, kad tai buvo Jėzus“:

— Vaikučiai, ar turite žuvies?—šūktėrėjo nepažįstamasis.

Jie gi atsakė: ne, neturime.

— Užmeskite tinklus iš dešinės valtys pusės ir rasite.

Paklausė, ir po kiek laiko tinklas buvo taip pilnas, kad su dideliu vargu jie ištraukė tinklą į viršų. Ir visi pradėjo drebėti, nes atspėjo, kas buvo tasai, kuris jų laukė.

— Tai Viešpats, tarė Jonas Simanui.

Petras, nieko nesakydamas, greičiausia užsitraukė ant savęs marškinius, nes buvo nuogas, ir puolė į vandenį, kad nueitų pirmas. Laivas tebuvo per dvidešimt uolekčių nuo kranto ir po kelių akimirkų visi jau buvo prie savo Viešpaties. Ir niekas nepaklausė: Kas esi? nes visi jį pažino.

Ant kranto buvo sukurtas ugniakuras ir dvi žuvys, kurios kepė ant ugnies, čia pat buvo ir stalelis su duona. Ir tarė jiems Jėzus:

— Eikite pusryčiauti.

Ir paskutinį kartą laužė duoną ir padalino visiems, paskui tą patį padarė su žuvim. Kai tik pavalgė, Jėzus kreipėsi į Simaną, ir nuo šito žvilgsnio nelaimingasis, kuris lig šiol tebetylėjo nubalo:

— Simanai, Jonos sūnau, ar myli mane daugiau už juos?

Išsigynėlis, girdėdamas šitą klausimą, jautrumu dvelkiantį, bet jam tokį žiaurų, pasijuto esąs perkeltas į kitą vietą, prie kito ugniakuro, kur jį kiti klausinėjo, ir atsiminė savo atsakymą tuomet duotą, ir žvilgsnį to, kuris turėjo numirti, ir savo didelį verksmą nakties glūdimoj. Nedrįso taip atsakyti, kaip būtų norėjęs. Jo lūpose „taip“ būtų skambėjęs, kaip pasigyrimas ir begėdiškumas, išsigynimas būtų buvęs melagystė ir panieka.

— Taip, Viešpatie, tu žinai, kad myliu tave.

Nesako, kad „myliu“: susilaiko bent žodžiu prasitarti apie meilę, tiek kartų išpažintą ir paskui išduotą. „Myliu tave“, silpnėsnis yra pasakymas ir mažiau uždedas pareigų, ir jis patsai tą išpažįsta, bet „tu žinai Viešpatie“, tu, kuris viską žinai ir matai net ir slėpiningiausiose širdyse. Myliu tave, bet neturiu drąsos pridurti, visų akivaizdoje, kurie žino: daugiau, negu visi.

Kristus jam sako:

— Ganyk mano jėriukus.

Ir antrą kartą jį klausia:

— Simanai, Jonos sūnau, ar tikrai tu myli mane?

Ir Petras sumišęs neranda kitokio atsakymo, pakartoja:

— Viešpatie, tu žinai, kad myliu tave.

— Kam man darai naujų skausmų. Ar gi nežinai ir be to, kad tau pasakyčiau, kad myliu tave, kad, myliu labiau, negu kada nors mylėjau, kad myliu taip, kaip niekad nemylėjau, ir atiduosiu gyvastį, kad neišsiginčiau tavęs ir tavo meilės.

Tuomet Jėzus tarė:

— Ganyk mano avis.

Ir trečią kartą klausia:

— Simanai, Jonos sūnau, ar iš tikrųjų tu myli mane?

Nebekalba jau apie meilę, bet nori, kad trečią kartą, visų akivaizdoje, trys išsiginimai Jeruzalėje būtų ištrinti trimis naujais pasižadėjimais. Bet Petras jau nebegali susivaldyti, ir iškęsti pakartojamų smūgių:

— Bet Viešpatie—sušuko veik pro ašaras — tu žinai kiekvieną daiktą ir žinai, kad aš tave myliu!

Šiurpus bandymas jau pasibaigė, ir Jėzus tęsia toliau:

— Ganyk mano avis. Ištiesų — ištiesų sakau tau: kada jaunesnis buvai, tu apsijuosdavai ir eidavai, kur norėjai; bet kai

pasensi, ištiesi rankas ir kitas tave apjuos ir nuves tave, kur tu nenorėtum eiti.

Mirti, ant kryžiaus, panašaus į tą, ant kurio mane prikėlė vinimis. Tad žinai dabar, ką reiškia mylėti mane. Mano meilė yra mirties dvynas. Už tатаi, kad jus mylėjau, iškenčiau mirti; už jūsų meilę mane ir jus nužudys. Pagalvok, Simanai, Jonos sūnau, kokia yra sandora, kurią su manim darai ir apie likimą, kuris tavęs laukia. Nuo šiol nebebūsiu šalia tavęs, kad įspėčiau tave ir grąžinčiau tau atleidimo ramybę nusižengus. Nuo šiol po mano mirties kiekvienas išdavimas ir kiekvienas pasityčiojimas tampa tūkstantį kartų sunkesnis. Tu atsakysi už visas avis, kurias palieku tavo sargyboje, o atpildui už iškęstus vargus gausi du rąstus ir keturias vinas, kaip aš, ir amžinąjį gyvenimą. Pasirink: tai paskutinis kartas, kai gali pasirinkti, o šitas pasirinkimas, kurį darai, yra amžinas, nebeatšaukiamas pasirinkimas, iš kurio pareikalausiu apyskaitos, kaip Valdovas iš savo tarno, kurį buvo palikęs savo vietoje. Ir dabar, kai jau visa sužinojai ir nusprendei, eik su manim.

— Sek mane!

Petras paklauso, bet, atsigręžęs, pamato einantį paskui jį Joną ir klausia:

— Viešpatie, o su juo kas bus?

— Jeigu aš noriu, kad pasilikytų, kol aš sugrįšiu, tai kas tau rūpi? Tu gi sek mane.

Simanui pirmenybė ir mirtis; Jonui nemirtingumas ir laukimas Tam, kuris turi Pirmtakūno vardą pirmojo atėjimo, tenka būti skelbėju antrojo atėjimo. Pabaigos istorikas bus persekiojamas, kalinamas, atsiskyręs, bet gyvens ilgiau už visus ir galės pamatyti savo akimis akmenų išgriovimą ant prakeiktos Jeruzalės kalvos. Giedrioje ir skambioje savo dykumoje, tarp šviesos pašvaistės ir beribės nakties jūros džiaugsis ir kentės paskutinio atėjimo regėjime. Petras nuėjo Kristaus pėdomis, už Kristų buvo nukryžiuotas ir po savęs paliko amžinąją Kristaus Vietininkų dinastiją, bet Jonas nerado poilsio mirtyje. Jis laukia draug su mumis, visų gentkarčių bendrininkas, tylus kaip meilė, amžinas kaip viltis.

Debesis.

Dar kartą sugrįžo jie į Jeruzalę, šį kartą visai palikdami savo tinklus: ilgos kelionės keliautojai, kurią nuo šiol tepertrauks tiktai kraujo etapai.

Toj pačioj vietoj, kur buvo nužengęs žmonių garbei, žydinčių šakų paunksnėje, turi įžengti, po išniekinimo ir atgimimo dienų, į dangaus garbę. Per keturiasdešimts dienų nuo Atsikėlimo dienos, tiek kiek išbuvo Dykumoje po mirties pavaizdavimo vandenyje, buvo pasilikęs tarp žmonių. Jo gyvenimas, nors kūnas atrodė toks pat kaip pirma, buvo antžmogiškas ir sudievin-tas, siekė aukščiausio laipsnio matomame kūniškame pasauly ir jau kaip skaisti dvasia, taisės sugrįžti į aukštybes, iš kurių buvo nužengęs, šiek tiek daugiau kaip prieš trisdešimts metų, kad žemei, paskendusiai tamsybėse, atidarytų langą į dangaus nepaprastą grožį.

Nebedalyvavo, kaip kitados, Apaštalų paprastame gyvenime, kadangi jau buvo atskirtas nuo gyvųjų reikalų, tačiau daugiau, negu vieną kartą buvo pasirodęs, kad patvirtintų savo paskutinius pažadus, ir, gal būt, kad perduotų ištikimiausiems tas paslaptis, kurios nebuvo nė vienoje knygoje surašytos, bet buvo visą apaštalų laiką perduodamos su paslapties antspaudu, ir vėliau buvo netobulai žinomos *Arcana Disciplina* pavadinimu.

Paskutinį kartą jį matė ant Alyvų Kalno prieš mirtį, kur jis pranašavo apie Šventyklos ir miesto išgriovimą ir apie savo sugrįžimo ženklus, ir kur nakties tamsumos ir neramumo kankinamas Šėtonas, pirm negu pasitraukė nugalėtas, jo veidą suvilgė krauju ir prakaitu. Tai buvo vienas iš paskutinių gegužės vakarų, ir nudažyti auksine spalva šitoje auksinėje valandoje debesys, kaip dangaus archipelagai besileidžiančios saulės aukse, atrodė, lyg plaukė nuo įkaitintos žemės į pasilenkusį dangų, kaip begalinių kvepiančių aukų dūmai. Laukuose, kurie atidžiai brendino grūdus, paukščiai buvo pradėję šaukti į gūžtas savo mažyčius paukštukus; vakaro vėjelis pukšteno, lengvai banguodamas medžių

šakelėmis ir dar tebežaliuojančiais javų stiebai. Ant tolimo dar nepaliesto miesto gulėjo dulkių debesis, iš kurio į viršų skverbėsi stogai, bokšteliai ir baltas Šventyklos keturkampis.

Mokiniai dar kartą pakartoja klausimą, kurį šitoje pačioje vietoje buvo davę Jėzui atmintiname dviejų pranašysčių vakare. Dabar, kai sugrįžo, kaip buvo pažadėjęs, ko dar turime laukti?

— Viešpatie, ar dabartiniu metu keti atstatyti Izraelio karalystę?

Gal norėjo kalbėti apie Dievo Karalystę kuri jų išmanymu ir pranašų supratimu sutapdavo su Izraelio Karalyste, kadangi nuo Judėjos turėjo prasidėti dieviškasis žemės atgimimas.

— Ne jūsų dalykas — atsakė Kristus — žinoti laikus ir jų dalis, kuriuos Tėvas pasiliko savo žinioje; bet gausite dvasios galią, kada dvasia ant jūsų nužengs, ir būsite man liudininkai Jeruzalėje ir visoje Judėjoje, Samarijoje ir visuose žemės pakraščiuose.

Tai taręs, pakėlė abi rankas ir juos palaimino. Tuo metu, kai į jį sužiūro, pakilo nuo žemės ir staiga skaistus debesis, kaip Persimainymo rytą, apsupo jį ir paslėpė. Tačiau pasilikusieji negalėjo atitraukti akių nuo dangaus ir tolydžio tebežiūrėjo aukštytyn, suakmenėję nustebę, kol du vyrai baltais apsiaustais pažadino juos:

— Vyrai, Galilėjiečiai, ko stovite, žiūrėdami į dangų? Šitas Jėzus, kuris yra paimtas į dangų iš jūsų tarpo, tuo pačiu būdu sugrįš, kaip kad matėte jį einantį į dangų.

Tuomet, pagarbinę jį tyloje, grįžo į Jeruzalę, skaidrėdami liūdinčiu džiaugsmu, galvodami apie naują dieną: pirmąją dieną to veikalo, kuris beveik per du tūkstančių metų dar nėra baigtas. Dabar ir jie pasiliko vieni prieš begalinį priešų skaičių, kuris turi Pasaulio vardą. Tačiau dangus jau nėra taip nuo žemės atskirtas, kaip prieš Kristaus atėjimą; mistiškos Jokūbo kopėčios jau nebe atsiskyrėlio sapnas, bet jau atremtos jos į žemę, kurią jų kojos mindžioja, o ten, aukštybėse, yra Tarpininkas, kuris nepamiršta vienadienių būtybių, amžinybei paskirtų, kurios kurį laiką buvo jo broliai. „Aš būsiu su jumis ligi pasaulio pabaigos:“ taip skambėjo vienas didžiausių jo paskutinių pažadų. Įžengė į dangų, bet dangus jau nebe vien tikslai išlenkta gaubste, kuriuo plaukia greiti ir išsisklaidą debesis, kaip kokios karalystės, aud-

roms bujojant, ir kurioje mirga tyliai, kaip šventųjų sielos, žvaigždės. Žmogaus Sūnus, kuris lipdavo į kalnus, kad būti arčiau dangaus, kuris pasikeitė šviesa dangaus beribėje giedroje, kuris mirė pakeltas nuo žemės, dangaus tamsybėse, ir sugrįžo, kad pakiltų į dangų ramioje pavakarės tyloje, dar nuolat tebėra tarp mūsų, tebėra šiame pasaulyje, kur norėjo išvaduoti, mūsų žodžius nugirdęs, kiek jie iš tikrųjų eina iš mūsų sielos gelmių; mūsų ašaras išvydęs, jeigu jos tikrai buvo kruvinos širdies ašaros pirmiau, negu sūriais lašais pabiro iš mūsų akių; neperprantamas ir geradaris svečias jau neapleis mūsų niekados, kadangi žemė, pagal jo valią, tapo Dangaus Karalystės pažadu, ir nuo šios dienos sudaro dangaus dalelę. Tą rūsčią mūsų visų maitintojėlę, tą sferą, kuri tėra taškas beribėje, kurioje glūdi begalybės viltis, Kristus priglaudė prie savęs, kaip savo amžinąją savybę, ir šandie jis labiau yra su mumis surištas nei tuomet, kada valgė mūsų laukų duoną. Nė vienas dieviškasis pažadas negali užmirštas dingti: visi gegužės mėnesio debesio lašeliai, kurie jį paslėpė, nuolat prieš mus tebemirga, ir kasdieną, pakeldami savo pavargusias mirtingas akis, tą patį dangų matome, iš kurio vėl nužengs jis klaikioje savo garbės šviesoje.

Malda į Kristų.

Dar tebesi kasdieną tarp mūsų, ir būsi visados su mumis.

Tarp mūsų gyveni, šalia mūsų, toje žemėje, kuri yra tavo ir mūsų, toje žemėje, kuri priėmė tave, kai buvai kūdikis tarp kūdikių ir pasmerktasis tarp pasmerktųjų; gyveni su gyvaisiais, gyvųjų žemėje, kuri tau patiko ir kurią tu myli, gyveni ne žmogiškuoju gyvenimu žmonių žemėje, gal būt nematomas net ir tiems, kurie tavęs ieško, gal pasislėpęs Vargšo išvaizda, kuris perkasi pats sau duoną, ir kurio niekas nemato.

Bet dabar jau atėjo laikas, kad vėl mums visiems pasirodytumei ir duotum aiškų ir neginčijamą ženklą šitai gentkarčiai. Tu matai, Jėzau, mūsų reikalus; tu matai ligi kokio laipsnio siekia mūsų vargai; tu puikiai žinai, kaip neatidėliotini yra mūsų reikalai, kaip kietas ir jautrus yra mūsų skurdas, mūsų skriaudos ir mūsų beviltiškumas; tu žinai, kaip mes reikalingi tavo paramos, kaip labai reikalingas tavo sugrįžimas.

Nors tai būtų trumpas sugrįžimas, netikėtas atėjimas, tuojau po kurio sektų taip pat netikėtas atsitolinimas; nors tai tebtų tik vienintelis pasirodymas, atvykimas ir išvykimas, vienintelis žodis prieš atvykimą ir vienas žodis prieš išnykimą, tiktai vienintelis ženklas, vienas tiktai įspėjimas, vienas žaibas ant dangaus, viena tiktai pašvaistė nakties metu, vienas tiktai dangaus prasivėrimas, vienas tiktai sužibėjimas nakties metu — viena — vienintelė tavo amžinybės valanda, vienas — vienintelis žodis už visą tavo tylėjimą.

Mes reikalingi tavęs, tiktai tavęs vieno, ir nieko daugiau. Tiktai tu vienas, kuris mus myli, gali pajusti mums visiems, kurie kenčiame, pasigailėjimą, kurį kiekvienas iš mūsų jaučia pats už save. Tiktai tu vienas gali pajusti, koks yra didelis, koks begaliniai didelis yra reikalas ir tavęs išsiilgimas šitame pasaulyje, šitą pasaulio valandą. Niekas kitas, niekas iš tų, kurie gyvena, niekas iš tų, kurie miega garbės svaigulyje, negali mums duoti, vargšams, paskendusiams žiauriuose nedatekliuose, baisiausiam už visus var-

gus, būtent, sielos skurdui negali duot gero, kuris mus išgelbėtų. Visi yra tavęs reikalingi, net ir tie, kurie to nežino, ir tie, kurie to nežino, daug daugiau už tuos, kurie žino. Išalkusis įsivaizduoja, kad ieško duonos ir tavęs alksta; ištroškęs mano, kad nori vandens, o jis tavęs trokšta; liguistas svajoja apie sveikatos atgavimą, o tuo tarpu jo liga yra tavęs stoka. Kas ieško pasaulyje grožio, tas nematomai pačiam sau ieško tavęs, kuris esi tobulas ir užbaigtas grožis; kas savo mintyse ieško tiesos, tas ir nenorėdamas tavęs trokšta, kuris esi vienintelė ieškojimo verta tiesa; kas gi rūpinasi taika, tas ieško tavęs, vienintelės taikos, kurioje gali pasilsėti neramiausios širdys. Jie šaukias tavęs, nežinodami kad tavęs šaukiasi ir jų šauksmas yra neapsakomai skausmingesnis už mūsų.

Mes šaukiamės tavęs ne dėl tuštaus noro pamatyti tave, kaip kad matė tave Galilėjiečiai ir Žydai; ir ne tam, kad patirtume džiaugsmo, pažvelgę bent kartą į tavo akis, nei būdami apsvaigę pasididžiavimu, kad tave savo maldavimais nugalėjome. Mes neprašome, kad nužengtumei pas mus didelėje dangaus garbėje, nei Persimainymo žaibo, nei arkangelų trimitų, nei visos liturginės išskilmės paskutiniojo atėjimo garbėje. Mūsų nekantriame troškime, tu žinai, yra tiek nuolankumo! Mes tiktai tavęs tenorime, tavo asmens, tavo vargšo, žaizdomis apgaubto kūno, apvilkto vargingu amatninko apsiaustu; norime pamatyti tas akis, kurios perveria krūtinės narvą ir širdies muskulų ir tuomet gydo, kada pasipiktinimu sužeidžia, ir sukelia kruvinas ašaras, kada žiūri į mus maloniai. Ir norime tavo balsą girdėti, kuris šėtonus perima baimę, kai skamba jautriai ir pavergia kūdikius, kai prabilą garsiai!

Tu gi žinai, kaip begaliniai, ypač šituo metu, yra reikalingas tavo žvilgsnis ir tavo žodis. Žinai gerai, kad vienas tavo pažvelgimas gali išjudinti ir pakeisti mūsų sielas, kad tavo balsas gali pajudinti mus iš mūsų begalinio skurdo lindynių; tu geriau už mus žinai, daug giliau, negu mes, kad tavo buvimas yra būtinais reikalingas, reikalingas nepakeičiamai ypatingai šiame amžiuje, kuris tavęs nepažįsta.

Pirmą kartą atėjai išgelbėti; gimei gelbėti; kalbėjai išgelbėti; leidais nukryžiuojamas išgelbėti: tavo menas, tavo darbas, tavo uždavinys, tavo gyvenimas yra išgelbėti. Štai mes, šitose pilkose

ir nedorose dienose, šitais metais, kurie yra negirdėto šurpo ir skausmu pilni, be jokio vilkinimo esame reikalingi būti išgelbėti!

Jeigu tu būtumei buvęs pavydus ir kerštingas Dievas, Dievas, kuris nepamiršta įžeidimų, kerštingasis Dievas, Dievas tiktai teisingasis, tai neišklaustumei mūsų maldos. Nes viskas, ką tiktai žmonės galėjo padaryti tau blogo, net ir po tavo mirties, ir daugiau po tavo mirties, negu tau tebegyvenant, jau tą žmonės padarė; mes visi, aš pats, kuris kalba į tave draug su kitais, tai esame padarę. Judų milijonai bučiavo tave po to, kai jau buvo pardavę, ir ne vien tiktai už trisdešimts sidabrinukų, ir ne vieną tiktai karta; Farizėjų legionai beždžioniaudami Kaifais, tave yra pasmerkę, kaip piktadarį, kuris vertas nukryžiuoti; ir milijonus kartų mintimi ir valia tave nukryžiuavo; ir amžina gauja suniekšėjusios minios apdrapstė tavo veidą spiaudalais ir mėlynėmis; tarnai gi, samdininkai ir vartininkai, ginkluota minia neteisųjų pinigų laikytojų ir valdovų plakė tavo pečius ir krauju sulaistė tavo veidą; ir tūkstančiai Pilotų, juodais arba purpuriniais rūbais apsidariusių, tik ką išėjusių iš maudyklių kvepalais išsitepusių, gražiai susišukavusių ir apsiskutusių, tūkstančius kartų tave išdavė budeliams po to, kai pripažino tave nekaltą; ir iš nesuskaitomų pragertų gerklių, nesuskaitomą skaičių aidėjo reikalavimas laisvės žmogžudžiams, prisipažinusiems nusikaltėliams, pažintiems galvažudžiams, kad nesuskaitomą kartų skaičių tu būtumei velkamas ant Kaukuolės iškilumos ir prikalamas prie medžio geležinėmis vinimis, baimės nukaltomis ir neapykantos įkalamomis.

Bet viską atleidai, visumet atleisdavai. Tu žinai, kuris buvai tarp mūsų, kas tūno mūsų nelaimingos prigimties dugne. Juk mes esame tik padariniai, pavainikių padermė, nepastovių judančių lapų pluoštas, pačių savęs budeliai, pažeistų būtybių išmatos, kurios voliojasi nedorybėse, kaip žindomas kūdikis užsivertęs ant savęs nakties indą, kaip girtuoklis savo vėmalais apsi-teršęs, kaip nudurtas peiliu, plūduriuojąs savo kraujuose, kaip žaizduotas begulys savo pūvenose. Atstūmėme Tave, kadangi Tu mums per daug skaistus; pasmerkėme Tave mirti, nes Tu buvai mūsų gyvenimo pasmerkimas. Tu pats tuomet buvai pasakęs: „Atsistoju pasaulyje ir pasireiškiau jiems žmogišku kūnu; ir visus atradau girtus, ir nei vteno tarp jų neradau trokštančio, ir

mano siela kenčia už žmonių sūnus, nes jie yra akli savo širdyje“. Visos gentkartės yra panašios į tą, kuri Tave nukryžiuo, kad ir kokios išvaizdos Tu ateitumei, Tave atstumtų. „Panašūs yra — Tu pasakei į tuos vaikėzus, kurie stoviniuoja aikštėse ir šaukia savo bičiuliams: Griežėme jums fleita, o jūs nešokote; užtraukėme graudingą garsą, o neverkėte“. Taip ir mes elgėmės beveik per šešiasdešimt gentkarčių.

Bet dabar jau atėjo laikas, kad žmonės tapo girtesni, kaip kitados, o drauge labiau ištroškę. Nė viename amžiuje neįtėmė tokio deginančio, kaip dabar, troškimo, tokio gilaus išsiilgimo, antprigimtinio gelbėjimo. Niekados šlykštūs daiktai nebuvo tokie šlykštūs, kiek bent atsimename, ir toks žemas niekšiskumas. Žemė tapo Pragaru, apšviestu saulės nuolankumu. Tačiau žmonės grimsta ištirpytoje ašaromis dervoje, iš kurios kartais prasiveržia išsigimėliai ir bepročiai, norį pulti į raudonus kraujo klanus, tikėdamiesi juo nusiplauti. Nesenai išėjo iš vienos tokios pirties ir sugrįžo po negirdėtų pasaulyje skerdynių prie bendrojo senovinio mėslyno. Karų pėdsakais sekė užkrečiamos ligos; po užkrečiamų ligų atėjo žemės drebėjimai; didžiausi kūnų kalnai, žuvusių brolių žūdiškose kautynėse, toks begalinis skaičius, kurio būtų užtekę apgyvendinti visai karalystei, miega po lengva žemės velėna, užimdami, jeigu juos visus drauge suguldytom, daugelio provincijų plotą. O tačiau, tartum šitie visi mirusieji būtų tiktai pirmutinė visiško išnaikinimo duoklė, skerdynės ir žudymai seka žudymus ir skerdynes. Turtingos tautos pasmerkia badauti vargingesnes tautas; sukilę vergai žudo savo vakarykščius valdovus; valdovai samdininkų rankomis žudo sukilėlius, nauji diktatoriai, naudodamiesi visokios santvarkos bei sistemų smukimu ir valdymo nepastovumu, ištisas tautas priveda prie bado, maro ir išnykimo.

Kiekvieno žmogaus gyvuliška meilė sau pačiam, kiekvieno luomo sau pačiam, kiekvienos tautos pačiai sau, tapo dar aklesnė ir didesnė po tų metų, kai neapykanta apdengė žemę ugnimi, dūmais, grabais ir kaulais. Meilė sau ant bendros ir visuotinės nelaimės griuvėsių šimtus kartų padidino neapykantą: mažųjų neapykantą dideliems; nepatenkintų neramiems; vergų valdovų vergų pavergtiesiems, pilnų išdidumo luomų nuolaidesniems luomams; hegemoniškų rasių rasėms — vasalams; pa-

vergtųjų tautų pavergėjams. Perdidelis prabangos išaugimas pagimdė reikalingiausių daiktų nedateklių; lenktyniavimas dėl ištai-gingumo tapo kankynių bei nusivylimo priežastimi; laisvių beprotystė pagilino priespaudą.

Pastaraisiais metais žmonija, kuri jau pirma, šimto karštligių varginama, raitėsi, priėjo ligi pablūdimo. Visas pasaulis dunda mūro sienoms griūnant, suskilusios kolonos virsta į griuvėsių krūvas; net ir kalnų viršūnės rita uolų skeveldras, kad žemė pavirstų ištisa klaikia lyguma. Net ir žmonės, kurie lig šiol gyveno nepalieti, nenusivokimo skraiste apsidangstę, buvo jėga išmesti iš ramių užkampių ir įmesti į pasiutusius miestų sukurius vargti ir nykti.

Visur perdėm chaosas ir sambrūzdis, beviltiškas sumišimas, klampynė, kuri užnuodija savo prasiveržimais orą: visur nepatenkintas neramumas ir karščiavimasis, nepasitenkinimas visu ku, o daugiausia pačiu nepasitenkinimu. Žmonės, būdami užsinuodiję visokiais nuodais, ėdasi tarp savęs, norėdami savo brolius išžudyti kankinimais, ir, kad tik kaip nors išeitų iš šitos rūšies pablūdimo, visais būdais ieško mirties. Ekstatiški ir afrozi-diški narkotikai, gašlavimai, kurie naikina, bet nepasotina, naikina paskutines pajėgas, alkoholis, lošimai, muštynės ima savo šimteriopą derlių iš gyvųjų tarpo be nuolatinės duoklės mirčiai.

Ištisus ketverius metus pasaulis braidė kraujuose, kad išspręstų, kas turi užimti didesnę žemės gabalą. Mammonos tarnai suvarė į skerdynių ir naikinimo priešingus apkasus Kalibaną, kad taptų turtingesni ir paverstų priešus elgetomis. Bet šitas šiurpulingas bandymas niekam neatnešė naudos. Labiau, negu pirma nubiednėjo, labiau išalkusi kaip pirma, kiekviena tauta sugrįžo prie Interesų Dievaičio kojų sudėti aukų už savo ramybę, svetimų gyvybių sąskaita. „Dieviškasis Noras pasipelnyti ir šventoji Moneta“ laiko žmones dar gilioje vergijoje, dar labiau, negu pirma. Įpratę į išlaidumą plėšriaisiais karo metais, net ir susivaldantieji tapo gobšūs, nuolankieji pasidarė apskresni, padoresnieji ėmė latrauti, net skaistesnieji pradėjo apgauliauti. Prekybos priedanga naudojama apgaulė ir išnaudojimas; po didelės pramonės skydu plečiasi plėšikavimas, vadovaujamas saujelės daugelio nenaudai. Pasilikę vieni teisėtumo saugoti vagys nesivaržo, visiems vagiliaujant, apvogti net vagis. Ryš-

kus turtuolių ištaigingumas įkalė visų galvose, kad niekas neturi jokios reikšmės šitoje žemėje, pagaliau nuo dangaus paliuosutoj, be aukso ir to, ką už auksą galima nupirkti ir už auksą sunaudoti.

Visi tikėjimai šitoje užkrėstoje klampynėje nyksta ir pūva. Tik viena religija teturi savo pasekėjų, būtent ta, kuri išpažįsta aukščiausią trejukę Wotaną, Mammoną ir Priapą; šita religija dievina Pajėgą, kurios simbolis yra Kardas, o jos šventovė — Kareivinės; dievina Turtus, kurių simbolis yra Auksas, o jų šventovė — Birža; dievina Kūną, kurio simbolis yra Phallus, o jo šventovė Paleistuvavimo Namai. Šita religija viešpatauja visame pasaulyje, jeigu ir ne visados praktikuojama žodžiais, tai bent visų gyvenančių darbais. Senovinė šeima trupa: moterystė sugriauta svetimoteriavimu ir bigamia; daugeliui žmonių įpėdinystė atrodo prakeikimu, todėl vengiama turėti vaikų visokiais būdais bei sąmoningais abortais; sodomija turi savo panegyrikų ir savo landynių; paleistuvės, viešos ir slaptos, viešpatauja begalei išsigimėlių ir sifilitikų žmonių.

Jau nebėra nei monarchijų nei respublikų. Kiekviena santvarka tapo pajuoka ir apgaule. Plutokratija ir Demagogija, giminiskos dvasia ir tikslais sesutės, grumiasi tarp savęs dėl valdymo pakrikusių nomadų, jos blogai yra aptarnaujamos Siaurapročių samdininkų. Ir tuo pačiu metu vieno ir kito kovojančio luomo Avingalvystė tikra ir neužginčijama realybė, pavergė Aukštą Žemam, Kokybę — Kiekybei, Dvasią — Moliui.

Tu žinai tuos dalykus, Jėzau Kristau, ir matai, kad jau antrą kartą yra prisiartinusi laikų pilnuma, ir kad šitas pasaulis, apimtas karštligės ir sugyvulėjęs, nusipelno tiktai ugnies tvano bausmės arba gali būti tavo užtarimu išgelbėtas. Tiktai tavo Bažnyčia, tavo įsteigta ant Petro Uolos Bažnyčia, kuri yra verta Bažnyčios vardo, vienintelė ir visuotinė Bažnyčia, kuri kalba iš Romos neklaidingais tavo Vietininko žodžiais, dar tebesilaiko ant audringųjų bangų, sustiprėjusi puolimais, klaidatikysčių išugdyta amžių atjauninta, audringoje išėjusioje pasaulio jūroje. Bet tu, kuris ją remi savo dvasia, žinai, kiek ir kiek, net tarp tų, kurie joje yra užgimę, gyvena, nesilaikydami josios įstatymų.

Kartą buvai pasakęs: „Jei kas yra vienas visai, tai aš esmi su juo. Pajudink akmenį ir ten mane atrasi, palenk medį, ir aš

ten būsiu.” Bet norint atrasti tave akmenyje ir medyje, reikia tavęs ieškojimo valios, sugebėjimo tave pamatyti. Jeigu jiems neleiši pajusti savo rankos ant jų galvos ir savo balso jų širdyse, jie ir toliau tik patys savęs teieškos, ir patys savęs nesuras, kadangi niekas savęs nesuvoks, jeigu tavęs neturi. O šiandien daugumas žmonių nenori ir nemoka tavęs atrasti. Todėl mes prašome tavęs, Kristau, mes, išsigynėliai, nusidėjėliai, gimę už laiko ribų, mes, kurie dar atmename tave ir stengiamės su tavim gyventi, bet visados toli nuo tavęs, mes, paskutinieji, vilties nebeteikę, nuo bedugnių ir pavojų išlikę, maldaujame tave, kad dar kartą tu sugrįžtumei tarp žmonių, kurie tave nužudė, tarp žmonių, kurie žudo tave ir dabar, kad sugrįžtum ir duotum mums visiems, žmogžudžiams, paskendusiams tamsybėse, tikrojo gyvenimo šviesą.

Daugiau ne kartą po Atsikėlimo pasirodei gyviesiems. Tiems, kurie manė, kad neapkenčia tavęs, tiems, kurie mylėtų tave, net jeigu tu nebūtum Dievo sūnus, esi parodęs savo veidą ir kalbėjai savo balsu. Asketai, pasislėpę tarp kranto ir smilčių, vienuoliai ilgose atsiskyrimo naktyse, šventieji ant kalnų matė tave ir girdėjo ir nuo tos dienos vien teprašė mirties malonės, kad su tavim susijungti. Tu buvai šviesa ir žodis Pauliaus kelyje, ugnis ir kraujas Pranciškaus urve, tobula beviltiška meilė Kotrinos ir Teresės nuošalėse. Jeigu sugrįždavai dėl vieno, tai kodėl negalėtumei sugrįžti, vieną kartą, visiems? Jeigu anie verti buvo tave pamatyti dėl savo aistringos vilties, tai mes galime pasiremti mūsų nykaus beviltiškumo teisėmis. Anos sielos šaukėsi tavęs savo nekaltumo pajėga; mūsų sielos šaukiasi tavęs iš savo bejėgiškumo ir nusivylimo gelmių. Jeigu atsiliepei į Šventųjų ekstazę, tai, kodėl neturėtumei atsiliepti į Pasmerktųjų verksmą? Ar gi nebuvai sakęs, kad atėjai ligonius gydyti, o ne sveikųjų, ieškoti tų, kurie buvo pražuvę, o ne tų, kurie pasiliko? Ir štai, tu matai, kad visi žmonės yra užsikrėtę ir karštligės paimiti ir, kad ne vienas iš mūsų savęs ieškodamas paklydo ir pametė tave? Niekados tavo Naujiena nebuvo tokia reikalinga, kaip šiandien ir niekad, kaip šiandien, nebuvo taip užmiršta arba paneigta. Šėtono Karalystė dabartiniu metu pasieke savo brendimo pilnatį, o išganymas, kurio visi ieško apgrabomis, negali niekur kitur būti, kaip tavo Karalystėje.

Didžiojo bandymo rakas jau nebetoli. Žmonės, nutoldami nuo Evangelijos, atrado aitrumą ir mirtį. Išsipildė nebe vienas pažadas, nebe vienas grasymas. Jau šiandien, vilties netekę, tiktai tavo sugrįžiman dedame viltį. Jeigu neateisi pažadinti miegančius, dvokiančioje mūsų pragaro lovoje besivartančius, tai bus ženklas, kad tau atrodo dar per daug trumpa ir lengva bausmė už mūsų išdavimą, ir kad nenori pakeisti savo įstatymų tvarkos. Tebūnie tavo valia dabar ir visados, danguje ir žemėje.

Bet mes, paskutiniai, laukiame tavęs. Lauksime tavęs kasdieną, nepaisydami savo nuvertumo, jokio negalimumo, Ir visa meilė, kurią galėsime iš savo nualintų širdžių išgauti, bus Tau, Nukryžiuotasai, kuris iškentei kančias mylėdamas mus, ir dabar mus kankini visa pajėga tavo nepermaldaujamoms meilės.

Buenos Aires, 1930 m. kovo mėn. 19 d.